ידיעות אחרונות

המוסף לשבת

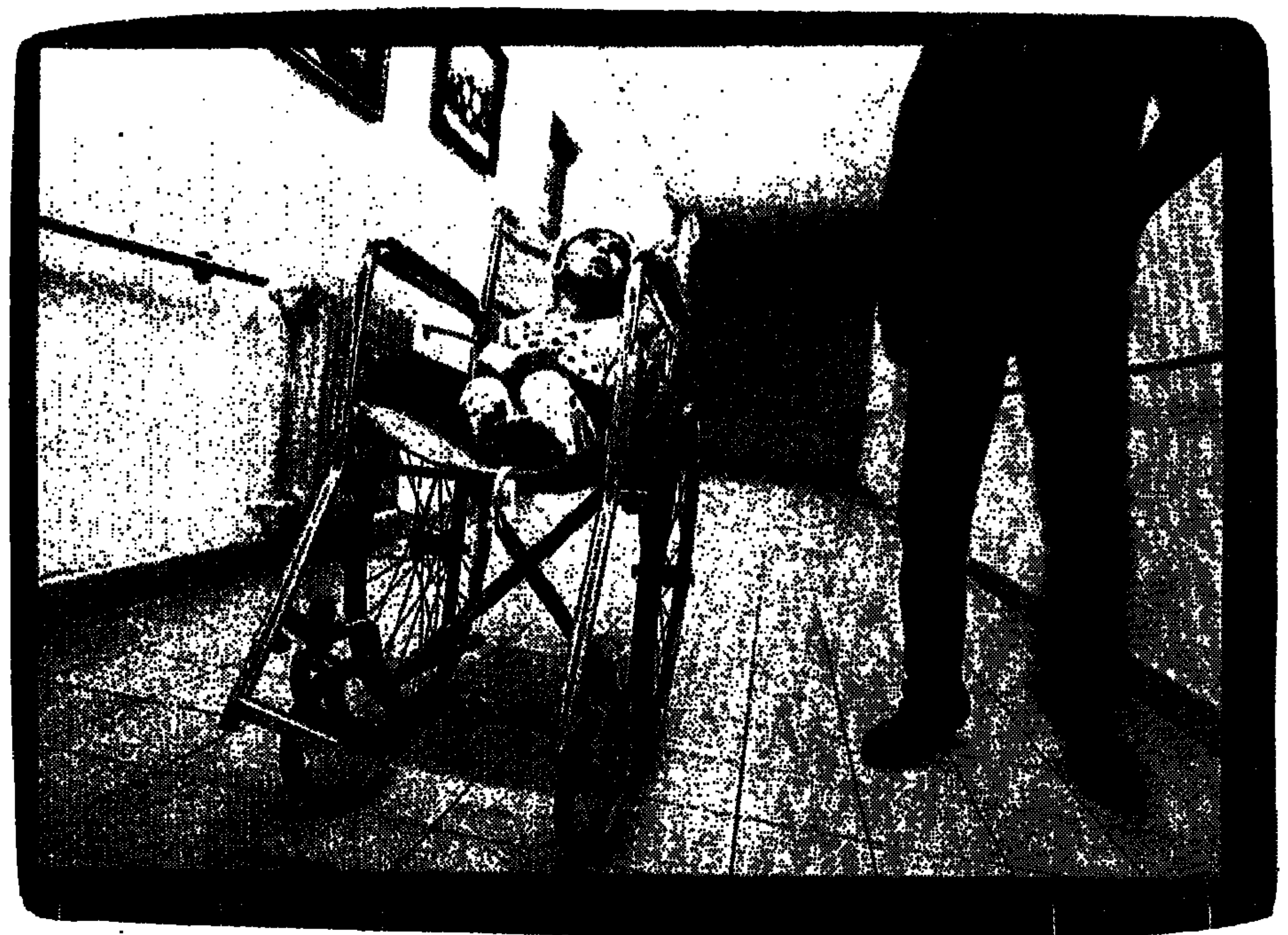

בבתי־החולים פסק זמן – האחיות שבו זמנית לעבודה ★ אבל השבוע היה בסימן של נטישה ★ בילינסון, ביום שלישי השבוע, היה כמו עולם אחר ★ מיטות ריקות, כסאות־גלגלים מיותמים מסודרים בשורה עורפית, הורים סובבים כרוחות־רפאים במסדרונות, חולים מוטלים בקיאם ★ ד"ר אנגלשטיין, אורולוג: „אם חבר כנסת היה מסתובב שנה שלמה עם קטטר, הוא היה חושב אחרת. המערכת חולה"

■ מי שאמר שאלוהים מרחם על ילדי הגן, לא היה השבוע בבית־החולים בילינסון (תצלומים: שלום בר־טל)

פרופיל של נטישה

מאת אביבה שאבי

שתיים ושלושים עוזבה משמרת הבוקר. החולה בקומה א', עם השד לפגיעה בכבד, יכולה מעכשיו לצעוק עד מחרו אני לא יכולה יותר? אף אחד לא שומע אותה. אף שביס לכן לא נראה באופק. בית־החולים מרוקן. זה הדבר המדוייק ביותר שאפשר לומר על בילינסון, פתח־תקווה, ביום ג' בצהריים.

הריקנות כתחושה כללית. אותו משהו שעומד באוויר, ואופף אותך מיד בהיכנסך כמו ענן כבד. מיטות ריקות, כסאות־גלגלים מסודרים בשורה עורפית לאורך המסדרון שליד חדר הקבלה, עמדות אחיות ללא השגחה, הורים סובבים כרוחות־רפאים במסדרונות, חולים מוטלים בקיאם, [illegible] ומטה רקה. אלה הפרטים הקטנים של שביתת האחיות.

□□□

דמים, עירויים, אינהלציות

בחדר המיון עובדים ארבעה רופאים תורנים. תמונה רגילה. רק אין מי שיכוון את האנשים הפצועים, ואין מי שיעזור בלקיחת דמים, מתן עירויים, אינהלציות. לוקח זמן עד שמאתרים את המכשור הרפואי. המזכירה עוזרת לסדר את המיטות.

חמישה אברכים, מתנדבים מאגודת „עזרת חולים" של חסידי בעלז בבני־ברק, הופיעו ברגע תחילת הנטישה. החולים שוקקים לאישפוז ומתושים במיון, עד שיחזרו האחיות. במחלקות אין מי שיקלוט אותם כרגע. חולה במחלה ממארת, שבא היום עם חריף וזקוק לטיפול אנטיביוטי תוך־ורידי, וחולה עם אסטמה, שוכבים על האלונקות, ומחכים.

מי שסתם סבל מכאב־ראש, לא הגיע לבית־החולים. עכשיו מחכים בבית עד לרגע [illegible]. חולה עם חסימת־מעיים נזכר לבוא אחרי יומיים, כשכבר כמעט והיה לבר־מינן. עם ישראל [illegible] מחר.

משבר האחיות: איך לרדת מהעץ?

מאת דבורה נמיר

● על מה, בעצם, חילוקי הדיעות?

האחיות תובעות הטבות, תיקוני עיוותים, תקנים ותמריצים, שיעודדו מאות אחיות שפרשו, לחזור לעבודה בבתי־החולים. גם האוצר מבין שמערכת אישפוז אינה יכולה לתפקד בלי מספיק אחיות, אבל בגלל המדיניות הכלכלית, הוא מקשיח את עמדותיו ומנסה „לשבור" את האחיות, במינימום כסף. משרד הבריאות מצדד בחלק מתביעות האחיות, רוגז על חוסר התחשבות מצד האוצר, ונקלע למילכוד וניגודי אינטרסים.

● מהן התביעות המעורבנות, שמציגות האחיות כתנאי בל־יעבור להפסקת השביתות והנטישות?

סעיף ראשון: תוספת של 1500 תקנים בפריסה לשנתיים. סעיף שני: תמריץ כספי. האחיות טוענות, שבלי „בסיר־בכיס" אין ערך לאישור תקנים נוספים, משום שאין ולא יהיו אחיות לאייש את התקנים. הן תובעות תמריץ שנתי בגובה של ארבע משכורות. האוצר מדבר בינתיים על תמריץ בגובה של משכורת אחת בלבד (תוספת שכר של 100־80 שקלים לחודש, שהם 8.4 אחוז). נרמז, שאולי האוצר יסכים לתמריץ של משכורת וחצי, אך לא יותר.

● מהו המאבק על קיצור שבוע העבודה מ־86 ל־82 שעות בשבוע?

בנושא זה אפשר היה להגיע לסיכום, שהציעה שרת הבריאות, ואשר נתקבל על האחיות: להעביר את הטיפול להעדה שמונתה לדון בתביעות סקטורים שונים במשק לקיצור שבוע העבודה, להצמיד את אחיות בבתי־החולים לסקטור רפואי, ואם יקוצר שבוע העבודה שלו – גם הן תזכינה בקיצור יחסי. האוצר מסרב.

● מהי המלחמה על נושא תקינה?

בניגוד לרופאים, אין תקינה לכל סוגי פעילויות האחיות, במחלקות השונות בבתי־החולים. הכל טלאים ואילתורים. שרת הבריאות איתנה בעקשנותה למנות ועדת־תקינה, שישתתפו בה נציגי משרד הבריאות, האוצר והאחיות. האוצר מתנגד לכך, מחשש שתקינה אמיתית תחשוף את הצורך באחיות נוספות.

● איך „יורדים מהעץ"?

האוצר שומר על הכיס, וטוען שהן מחזיקות את החולים „בני ערובה", וההסתדרות שהיא המתווכת, שותקת. „משחק כפול", מחישובים שלה לגבי כלל המשק. האמת היא, שמאבקן של אחיות בבתי־החולים הוא מוצדק ביותר. יש להן „מנהיגות", אבל השורות אינן מאוחרות. המנהיגות צמחה מחשתה, בלי בחירות. אולי אם יהיה „פסק זמן", וציבור האחים והאחיות יערוך בחירות למוסדותיו – יתברר שלא כל ה„מנהיגות" של היום יהיו המנהיגות של מחר, אולי אז יגיע הסכסוך לסיומו בהסכם מכובד, שיאפשר לכל הצדדים „לרדת מהעץ".

מיכל הסטאג'רית, שממונה גם על מחלקת הקבלה, הבחינה במקרה שחולה אחד שם הפסיק לנשום. קוצר־נשימה עד כדי חנק. האיש היה ללא השגחה. הוא הובא לחדר הטיפולים ושם התאושש. מה היה קורה אילו.

□□□

רציתי כבר לגמור עם זה

בני בראון, מושתל כלייה, לא ישן טוב בלילה. בראון, 40, קיבוצניק מגבים, יודע שנכון לעכשיו, החיים שלו תלויים בניסים. דחיית השתל על ידי הגוף יכולה להיות עניין של דקות. זה מתבטא בחום גבוה, דימומים, הפסקה במתן שתן, מה שמחייב פיקוח צמוד של אחות סיעודית מיומנת. אבל האחות איננה.

בראון כבר היה בסרט הזה. את ההיכרות הראשונה שלו עם שביתת האחיות עשה לפני כחודש, כשבא לניתוח השתלה. אחיו תרם לו את כלייתו. ביום ההשתלה הורידו את האח ברגע האחרון מעגלת הניתוחים ואמרו לה יש שביתה. הייתי מיואש, אומר בראון, חיכיתי חודשיים לניתוח, ועל זה חשבתי 24 שעות ביממה. רציתי כבר לגמור עם זה.

ביום שבת בבוקר חזר לכאן בגלל סיבוך, קיבל מיטה בקצה החדר, והתחבר לאינפוזיה. אני מרגיש, אומר בראון, וקולו מתלהט, שבכל הנושא הזה אף אחד לא שם דאם. ימותו – לא ימותו, זה לא מטריד איש. אחרת לא היו נותנים לזה להימשך ככה. אף אחד לא הגיע הנה, לא שרת הבריאות, לא אנשי קופ"ח, וההסתדרות, אף אחד לא בא לברר מה המשמעות של שביתת האחיות. הדעת לא סובלת שמחלקה כה פרובלמטית תיסגר ל־24 שעות. [illegible] המקרות לשמה.

בראון שמע בחדשות איך בישרו לעם ישראל, שמושתלי הכבד של רמב"ם זכו לפיקוח צמוד. תודה לו שמבדילים בין דם לדם, הוא היה יודע מה שיודע

המוסף לתרבות, ספרות ואמנות • מעמוד 20

ההצלחה המסחרית של השנה

מאז ירדה הטרנזיט הראשונה מפסי הייצור ועד היום נמכר מספר מדהים של מעל 2 מליון כלי רכב מדגם זה.
הטרנזיט החדשה היא סיפור הצלחה בפני עצמו. מסחרית שתוך זמן קצר, הפכה להצלחה המסחררת של ענף הרכב ושל נהגים רבים בארץ ובעולם.

זו לא רק התפתחות זו גם מהפיכה.

מדוע מצאה לנכון חברת פורד לבצע שינויים ברכב כל־כך מצליח, החולש על שליש משוק המכוניות המסחריות בעולם? התשובה פשוטה: כדי לעשות את אותו רכב מוצלח עוד יותר. פורד שילבה בתכנון הטרנזיט החדשה את כל התכונות המצליחות של הטרנזיט בשנים האחרונות עם הטכנולוגיות המודרניות המתקדמות ביותר.
הטרנזיט החדשה חסכונית ונוחה עוד יותר, בעלת כושר העמסה גדול יותר ונוחיות גישה להעמסה טובה עוד יותר.

פריצת דרך בצריכת דלק והוצאות אחזקה.

פורד עשתה את הטרנזיט החדשה חסכונית יותר לאחזקה. הארודינמיות משפרת באופן דרמטי את מקדם הגרר של המכונית כך שרק מכוניות מעטות יכולות להשתוות אליה. מנוע ה־2 ליטר בנזין הוא מבין המנועים האמינים ביותר והחסכוניים ביותר. אף רכב אינו יכול להתחרות בתצרוכת הדלק הנמוכה של מנוע ה־2.5 ליטר דיזל, עם הזרקת דלק ישירה. הוסף לכך את ממסרת ההילוכים האמינה של פורד ויש לך נוסחה מוצלחת ביותר לחסכון בהוצאות.
(בטרנזיט החדשה ממסרה בת 5 הילוכים כסטנדרט בדגמי הדיזל ו־4 הילוכים כסטנדרט במנועי הבנזין).

מימד חדש בנוחיות הנוסעים ובהובלת מטענים.

באשר לנוחות ולכושר ההעמסה, הטרנזיט החדשה מתפארת בהם עוד אפילו יותר מאשר בדגמים הקודמים.
טרנזיט קומבי - השילוב המושלם בין מכונית נוסעים חדישה לבין מכונית מסחרית יעילה. הגישה העיצובית החדישה מאפשרת הסעת 11 נוסעים בנוחות מירבית. זוהי למעשה מכונית פרטית ל־11 נוסעים.
טרנזיט מסחרי - דגמי הטרנזיט המסחרי מעניקים שיפור של 13% בשטח ההעמסה, עם תא מטען של 6 מטר מעוקבים. ניתן לקבל את הטרנזיט המסחרי גם עם הגבהת גג חלקית, דבר שמשפר את נפח ההעמסה ב־22% נוספים. כושר ההעמסה של הטרנזיט המסחרי, הוא בין המעולים ביותר בין המכוניות המסחריות.
דלת הזזה צדדית חדשה וקלה במיוחד לפתיחה ולסגירה משפרת את הגישה להעמסה ומאפשרת הכנסת מטענים רחבים ללא כל מאמץ.

העיקר שהנהג יהיה מרוצה.

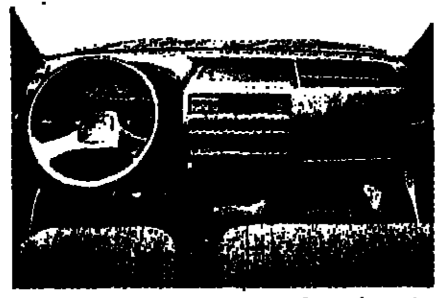

480 מיליון דולר הושקעו בפיתוח הטרנזיט החדשה, תוך שימוש בטכנולוגיות חדישות, חומרים מתקדמים והנדסת אנוש מתוחכמת. כל זאת כדי להעניק לך הנהג את הרגשת הנוחות של נהיגה ברכב פרטי עם השילוב של רכב מסחרי יעיל ופונקציונאלי. בטרנזיט החדשה, בתא הנהג 30% יותר שטח חלונות וגם דלתות רחבות יותר. המושבים נוחים ובטוחים, אפילו יותר מהתקנים המחייבים של השוק האירופאי המשותף. בדגמי הטרנזיט החדשים מערכת מיתלים קדמיים עצמאית נפרדת לכל גלגל המעניקה נוחות רבה בנהיגה ושליטה מעולה ברכב. הוסף לכך את יתרון ההנעה האחורית המבטיחה אחיזת כביש מעולה ונהיגה בטוחה ונעימה - ויש לך את השילוב המושלם של מכונית נוסעים חדישה ומסחרית מעולה.

הכנס עוד היום לאחת מסוכנויות פורד ברחבי הארץ.
בסיפור ההצלחה הנקרא פורד טרנזיט העידן החדש התחיל גם אצלך.

Ford

פורד טרנזיט החדשה

חברה ישראלית לאוטומובילים בע"מ מפיצי פורד בישראל
תל־אביב, רח' יגאל אלון 59 פינת יצחק שדה, טל. 03-333221. ירושלים, רח' המלך דוד 14, טל. 02-226141; חיפה, רח' יפו 145, טל. 04-531171.
סוכני משנה: מוסך דב, קרית שמונה - 067-40205. פריד דאהר, נצרת - 065-55266. אריה חלקי חילוף, טבריה 067-91317. שחף, עפולה - 065-23875. מוסך שביט, רמת ישי - 04-934933. חברת מרוץ בע"מ, קרית ביאליק - 04-761291. אחים קמלן, חדרה - 063-22937. מוסך מיכה חיץ, כפר חיים - 053-91462. שע־נת, נתניה - 053-23852. מוסך החוף, הרצליה - 052-555463. אחים לוי, גבעתיים - 03-768011. מוסך דייבמן, רמת החייל - 03-479244. ק.כ.ב., יפו - 03-823449. אחים ולצמן, ראשון לציון - 03-941385. מוסך טאבן קסטינה, באר־טוביה - 055-82454. מוסך חיימן ש.ח.ר., אשדוד 055-356778. אלון אשקלון והחברה בע"מ, - 051-22284. עזרא ירוחם ובניו בע"מ, באר־שבע - 057-72277. מוסך דיזל אלימלך, אילת - 059-78073/4.

ישעיהו בן־פורת/ עניינים שוטפים

חומת השתיקה

בסיפוק רב, בהנאה גלויה ואפילו, איך לא אודה, עם קורטוב של צביטת גאווה בלב, קראתי את דברי הכומר האוסטרלי ג'ון מקנייט כשאמר, ערב שובו לארצו, כי בחיפוש אחר מרדכי ועננו, הוא ניתקל כאן ב"חומה של שתיקה".

למד מזה שלמרות הפטפטת הלאומית שלנו שכבר יצאו לה מוניטין בעולם, עוד ישנם נושאים שהשתיקה יפה להם, והשתיקה אמנם נשמרת.

אלא אם כן אתה ניתקל במקרה של בוגד. וכבר היו בוגדים, גם אצלנו. אם כי בסדרי גודל ועוצמה שונים מן המקרה הנדון.

ישראל כחומה של שתיקה, זה בוודאי אחד הלקחים החשובים שאיש הדת האוסטרלי ארז עם חפציו, כאשר שב אל ארצו. אילו הכיר אותנו קודם, אילו ידע מראש עם מי ועם מה יש לו כאן עסק, מותר להניח שהיה חוסך לעצמו מסע ארוך אל ארץ הקודש, והיה מוותר על ביקור אומלל, חסר תוחלת ותכלית.

ואם, אחרי שובו הביתה, ישאל את שלטונות ארצו אם קורה שגם הם שותקים ודוחים על הסף פניות של סקרנים זרים, חזקה עליהם שיודו בקול רם, או לפחות ילחשו על אוזנו של הכומר הנכבד שאמנם כן, היו וישנם ולעולם יהיו נושאים שאוסטרליה שותקת ומשתיקה.

זה חל לא רק על ישראל ועל אוסטרליה. כלל מקובל הוא שיש נושאים בהם מדינות רשאיות לשמור סוד. על הכלל הזה כולן שומרות בקנאות.

★

כדי לא להשאיר מקום לטעות, עלי להעיר: אל יתפרשו הדברים הנ"ל, ואל ישתמע מהם אישור או הכחשה לסיפורים המופצים בעתונות הזרה בקשר לפרשת מרדכי ועננו, החל בגילוייו כביכול שהציגו את ישראל כמעצמה הגרעינית השישית בעולם, וכלה בסיפורי ג'ימס־בונד על חטיפתו, לכידתו וכליאתו, איי־שם בארץ.

אין לי מידע מוסמך בנדון, וממילא אין לי סמכות לאשר או להכחיש פירסומים זרים.

על שאלות חוזרות ונישנות ובלתי נילאות שהוצגו לי לא מכבר על ידי עמיתים למקצוע ברשתות טלוויזיה ובתחנות רדיו באירופה, חזרתי על עצמי כמו תוכי: "איני יודע דבר. אני מודה שגם אילו ידעתי, לא הייתי מדבר. ואני מוכן רק להוסיף שאני מקווה בכל לבי שהכל אמת מאל"ף עד ת"ו, מסיפורי דימונה שוועננו הדליף ועד סיפור כליאתו בישראל".

אולי תופתעו לשמוע שתגובת רוב העמיתים באירופה היתה אחידה. לשמע התשובה הנ"ל, הינהנו בראשם לאות הסכמה, הסתפקו בזה, ולא הוסיפו.

בהירהור שני אין כאן בעצם מקום להפתעה. לא רק התיקשורת באירופה אלא רוב הממשלות המערב־אירופיות, הגם שלא תמיד הן מוכנות להודות בזה בגלוי, מייחלות לישראל חזקה. מפני שגם שם מבינים שרק ישראל חזקה, מה אני אומר חזקה, מאד מאד חזקה, היא ערובה לקיומה.

★

ועוד הירהור, והפעם כלפי פנים.

גורם ישראלי מוסמך הודיע בלונדון, אחרי הפירסום ב"סאנדיי טיימס", שמרדכי ועננו הועסק משך שנים אחדות כטכנאי בוועדה הישראלית לאנרגיה אטומית.

מכאן מותר להסיק אחת מן המסקנות הבאות: או שהאיש בדה הכל מלבו, ומסר מידע כוזב ושקרי שביקש לאמתו ולשוות לו מימד של אוטנטיות על יסוד העובדה הבלתי מוכחשת שהועסק על ידי הוועדה הנ"ל; או שמסר מידע ממשי, והפקיר סודות כמוסים של ישראל; או שפיו פלט תערובת של אמת ושקר.

בכל מקרה, העבירה שעבר היא מן החמורות ביותר. בכל מקרה, גם אם רק העמיד פנים, לא כל שכן בשני המקרים האחרים, זה היה מעשה בגידה, ואין לזה הגדרה אחרת.

בתנאים אלה, גם אוסטרליה של הכומר שבא לחפש כאן את כיבשתו האובדת, היתה עושה כל שביכולתה כדי להניח את ידה על בוגד מסוגו, במטרה להעמידו לדין. ארצות אחרות, ולא מן הפחות נאורות שבעולם, היו מוצאות דרכים אחרות להיפטר ממנו. בנקל אפשר להעלות על הדעת תסריט לעלילת ריגול וחיסול מרתקת, וכבר היו דברים מעולם. אגב, לא רק בברית המועצות, שכידוע מקיימת זרוע חשאית מיוחדת שיעודה חיסול בוגדים.

כך או אחרת, צריך לקוות שצודקים הטוענים, למשל הכומר האוסטרלי, שוועננו זה כבר נמצא מאחורי מנעול ובריח, איי־שם בישראל. ואם בכל זאת עדיין איננו כאן, צריך לקוות שיוחזר בקרוב. ויועמד לדין, ויבוא על עונשו.

אם נכון שישראל מסוגלת לגונן על עצמה, בין היתר, בכוח חומה של שתיקה, האיש הזה, בעל אורחות ישראלית, בין אם שיקר בין אם דיבר אמת, ניסה לפרוץ את החומה ובזה הוציא את עצמו מן הכלל.

על זה אין ואסור שתהיה סליחה ומחילה.

בתנאי אחד, וזה כבר מכוון לממשלת ישראל, שינהגו בו בהתאם לחוק, ויעמידו אותו למשפט, ושופטים יגזרו את דינו, וכי במועד קרוב ככל האפשר גם הציבור ידווח, ולא באמצעות עתונות זרה או כהן־דת אוסטרלי.

★

מלה אחרונה בצורת שאלה, קצרה בהכרח, בתוקף נסיבות מובנות: איך אדם כזה שעבד בוועדה לאנרגיה אטומית הצליח להסתנן החוצה, עם מיסמכים וצרור צילומים בחפציו?

בלי כל קשר עם האיש ומקום הימצאו ברגע זה, זו שאלה נכבדה שמישהו צריך יהיה להשיב עליה, אם לא היום, אזי מחרתיים.

וגם לציבור, השואל בצדק, צריך יהיה להשיב.

■ מרדכי ועננו: מישהו יצטרך להשיב איך הוא הסתנן החוצה עם מסמכים ותצלומים

פרופיל של נטישה

(המשך מעמוד קודם)

כל מושתל: הסוף לגבי חולה כבד או חולה כליות הוא אותו הסוף עצמו.

□□□

פתאום, פנטומימאי בלבן

המחלקה האורולוגית כמעט ריקה. ששה חולים מתוך למעלה מ־40. השאר נשלחו הביתה. שניים אחרי ניתוח פרוסטטה, אחד אחרי ניתוח של כיס השתן, חולה קשישה מבני־ברק, אחרי ניקוז מורסה מסביב לכלייה, ושוקקה לטיפול סיעודי. כל חולי הסרטן בבית. שני הרופאים התורנים, בין היתר, עונים גם לטלפונים.

מאז החלה השביתה מנתחים במקרי חירום בלבד. היום נותח צעיר שהגיע למיון עם גידול באשך. הבעייה היא של מי שנמצא בחוץ, אומר ד"ר יוסף שמואלי, רופא המחלקה. אם ניתוח של חולה סרטן נידחה בשבוע־שבועיים, זה לא קריטי. אבל אם הוא נדחה בחודשים, העניין חמור. יש לנו חולה עם סרטן בכיס השתן, שנדחה כבר חודש ימים. שקלנו רעיון לפרסם בכל יום מודעה בעתון עם מספר הניתוחים שנידחים.

הרופא השני, ד"ר דב אנגלשטיין מרוגז. לא על האחיות, על המערכת. השביתה היא רק סימפטום. יש פה מחלה יסודית שאף אחד לא מטפל בה, פשוט כי לאף אחד לא איכפת. והנה הפיתרון לפי ד"ר אנגלשטיין, אורולוג: אם חבר כנסת היה מסתובב שנה שלמה עם קטטר, הוא היה חושב אחרת.

בחדשות של שש הודיעו שמשרד הבריאות הורה לבתי החולים לפעול במתכונת חירום. ואז צבי שאולי, 33 שנים במקצוע, בא להעיף עין במחלקה שלו. לא נוח לו עם המצב. למטה בחדר הוועדים יושב מטה השביתה. מדי פעם עוברת אחות כללית במחלקות בחיפוש אחר מפירי חוק. מאי משם מופיע פתאום פנטומימאי בלבן, משקפי מתכת מוזהבים, עובר בחדרים בתנועות־ריקוד איטיות. מראה מעולם אחר.

□□□

משחקים בנו

יש משהו מבהיל בחיזיון הזה. הדבר הראשון שאתה רואה בכניסה ליחידה לטיפול נמרץ בחולי לב הוא עמדת מוניטורים ריקה. שורה של מסכים, שקווים ירוקים רצים לרוחבם, עורקי־החיים של החולים. הפרעת קצב קטלנית יכולה להביא למוות קליני בתוך שניות.

יש קבוצת מוניטורים ביחידה לטיפול נמרץ, שם מאושפזים 7 חולים במצב קשה; עוד קבוצת מסכים ביחידת הביניים, המאכלסת 11 חולים שכבר עברו את השלב הקריטי; ועוד מסך גדול שנותן תמונה כללית. בכל יחידה כזאת צריך לשבת איש מקצוע, שעיניו צמודות למסך. במצב הקיים תלוי החולה בצפצוף שיזעיק את הרופא במקרה חירום. מציצים מבט מדי פעם.

שני הרופאים ביחידה ממלאים את מרבית הפונקציות של האחיות. צריך לחלק תרופות, למדוד לחץ דם, לקחת שתן מחולה, לחטא מרחומים, להחליף סדינים, לצפות במוניטורים. המשפחות מגוסות לעזור. באישור המטה הגיעה אחות אחת כדי להגיש עזרה לשני חולים במצב קשה.

הרופאים מנסים לשמור על פאסון. מדים שוט לחוצים, מתפללים שהשביתה הזאת תיגמר לפני שיגיעו לאפיסת־כוחות. אי אפשר להגיד שהיחידה מתפקדת, אומר לי אחד מהם, מה שאנחנו עושים פה זה כיבוי שריפות. אנחנו תלויים על חוט השערה, נעזרים בניסים כדי לשמור על העלה. הפונקציה היחידה שאנחנו מסוגלים לעשות אם מישהו נכנס למצב קריטי, הוא לתפקד כצוות החייאה מינימלי, לא הרבה מעבר לזה.

ביחידת המעבר שוכב ברוך זיו מכפר־סבא, שהיה צריך לעבור ניפוח (תחליף לניתוח מעקף) כבר לפני שלושה שבועות, ונדחה בגלל שביתת האחיות. זיו, כרסם־מרס, עובד בייצור תבניות פלסטיק, בן 37, נשוי ואב לשלושה. קיבל התקף לב באוטובוס, בדרך לעבודה. כבר חודש יושב בבית, בפחד שזה יקרה לו שוב. מחר, אם לא תהיה שביתה, הוא מיועד לעבור את הניתוח. אפשר להשתגע רק מאי־הוודאות. תיראי, הוא אומר, אני בחור צעיר, אני צריך לחזור לעבודה. למה החולים צריכים להיות בני ערובה בידי האחיות? הדמוקרטיה שלנו כבר הפכה לאנרכיה. משחקים בנו.

□□□

בת 4 וחצי, חולת סרטן

מי שאמר שאלוהים מרחם על ילדי הגן, לא היה במחלקת הילדים של בילינסון. המחלקה הרגילה שיחררה את רוב הילדים שלה. נשארו 16, מהם 11 ילדים חולי־סרטן, מה שמכנים ילדים אונקולוגיים, חלקם מושתלי מח־עצמות. בבילינסון נמצא המרכז הארצי לטיפול בילדים חולי מחלות ממאירות.

ד"ר יעקב גושן, שבדרך כלל הוא אחראי מיון, רץ כל הזמן מחדר לחדר, מחליף עירויים, מזריק זריקות. רופא אחד עושה תפקיד של שלוש אחיות במשמרת ערב. כבר זכה לתואר אחות גושן.

נשבר המכנה הסיעודי הנכון, הוא אומר, וזיעתו ניגרת לו בצידי פניו. אם אני מאכיל פה ילד, זה שובר את כל מערכת היחסים הרגילה שלי עם החולים. אני נעזר בהורים, אבל צריך כאן צוות מקצועי. כמה זמן ניתן להמשיך ככה?

באחד החדרים שוכבת ילדה בת 4 וחצי, חולת סרטן. הגוף הדקיק מוטל ללא ניע על המיטה, ראש קרח עם פלומה זעירה־כהה. לפני כחודש הידרדר מצבה. אמה שוהה לידי מיטתה, לפעמים ישנה במיטה סמוכה. יש לה ייאוש גדול בעיניים.

במרירות היא אומרת: כל התארים שניתנו לאחיות, אחות רחמנית, המלאך בלבן, כל הסיפורים היפים, הכל התמוטט. אותנו כהורים לא מעניין המאבק הכספי שלהן. אי אפשר להעמיד את זה מול חיים של ילדים. שום מאבק לא מצדיק לנטוש ילדים כאלה וללכת. גם ככה הם כל כך סובלים. התכוונו ללכת עם הילדים למטה השביתה ולהגיד: תיראו מה אתם עושים לילדים שלנו.

□□□

מאריכים את הגסיסה

בפנימית ד' שוכבת חולה אחת בת 83, עם דלקת ריאות קשה ביותר, מחוברת למכשירי הנשמה ועירוי, שנחנקת בהפרשות שלה. מישהו צריך לשאוב את ההפרשות כל שעה, להפוך אותה כל שעה, למרוח לה שחן כל שעה. אין מי שיעשה את הדברים האלה. ממש נס שהיא איתנו עדיין, אומר הרופא התורן, ד"ר משה גלבר. אם אני לא מציץ עליה שעה, אני יכול למצוא אותה חנוקה לגמרי. לפני יומיים עברה החייאה, ללא אחות. היה לה מזל שהיו במקום שלושה רופאים בסוף משמרת הבוקר שלהם.

ב־11 מגיעה האחות של משמרת הלילה. בסיור אצל החולים מגלים שעירוי הדם אצל הגברת א. חולת לוקמיה, לא עובר כבר כמה שעות. האחות שמבקשת לשמור על עילום שמה אומרת: אחרי יום של שביתה אנחנו עובדות פי שניים. כשבאתי לעבודה בלילה החולים היו מוזנחים ורטובים, עם הקאות, ושתן. פעם ראשונה שאני מתביישת במקצוע שלי. צריך היה לגמור עם זה מזמן. אנחנו מאריכים את הגסיסה בצורה הזאת.

הבעייה היא מי בעל הבית של הרפואה בארץ, אומר ד"ר גלבר. יש מצב קריטי שיקומו אחיות בשכר, שיקימו מערך אלטרנטיבי. תשאלי את הנהלת בית־החולים מה תוכנית החירום שלהם לתיגבור מחלקות. אין שום תיגבור בכוחות עזר, במזכירות, בפועלי ניקיון. הרופאים דואגים על דעת עצמם.

אנחנו עם של מטומטמים, אומר ד"ר גלבר. אני לא מבין, איך זה שלא קמו מאה אלף איש והגישו בג"צ נגד המדינה. הם הרי משלמים עבור השירותים הללו, לא?

■ בילינסון השבוע. אף שביס לבן לא נראה באופק. בית־חולים מרוקן

מסע הכומר / בעקבות כיבשה שחורה

יגאל סרנה

לחייו אדומות. שפם צהבהב יורד על פיו, מכסה כדרך האנשים הביישנים את שפתו העליונה. אוסטרלי גדול, כבד כמו מתאגרף, אבל ידיו עדינות ומנומשות. בשתיים בדיוק הוא יורד בכניסה למלון "אמריקן קולוני". בא במונית "מרצדס" כחולה, דחוס במושב האחורי ליד החלון, עם עוד שבעה נוסעים ערבים שממשיכים הלאה. העיתונאים מחכים לו כבר כחצי שעה. המצלמות מוצבות בחצי גורן מול מקומו המשוער, היכן שישב גם לפני יומיים במסיבת עיתונאים הראשונה. כל מה שקורה סביבו בימים שהוא פה נשמע כמו לקוח מסיוטו של ראש המוסד, בלילה רע מאוד של נדודי שינה.

סיפור מטורף, כי הרי מדובר בכומר אוסטרלי שמרוות במלון ערבי, בבעלות שווייצית, על חיפושיו הקדחתניים אחרי טכנאי אטום ישראלי שחשף, לטענת עיתון בריטי, את סודות הכור בדימונה. והכל יוצא, פרט אחרי פרט, לעין המצלמות ולעין מלצרים ערביים במקטורנים לבנים. סיפור שעדיין אינו ברור, שפרטיו אינם מצטרפים לתמונה אחת, כמו בעלילת מתח שהפרק האחרון שלה נעלם. אולי יופיע, אולי לא.

מקנייט, בן שלושים ושבע, פיאות לחייו ארוכות, מיושנות. בבית בקינגס קרוס מחכים לו אשה וכלב קוקר־ספנייל. "כן, קוקר ספנייל", מאשר מקנייט לכתב טורדני, שהרי מה שנותר לעשות כשהפרטים הגדולים נעלמים מן העין הוא לשאול על דברים קטנים, פרטי פרטים.

כשיחזור מקנייט הביתה, יפתח את הדלת, יקפוץ הכלב משמחה, מזהה את בעליו הנעדר. היה כבר מי שחשד, שאין דבר כמו הכומר מקנייט. תום שגב מ"כותרת ראשית" צילצל למרכזיה בינ"ל, בירר אם קיים איש כזה. "קיים", אישרה האוסטרלית. כי לרגעים, גם במסיבת העיתונאים, מתפשטת התרגשה שמדובר בחלום רע או בסיפור מוטרף, מטורף מרי. תיקו החום של מקנייט, תיק ג'יימס בונד, מונח על הריצפה לרגליו, תחת השולחן. "יש לך איזו הפתעה שם בתיק?" שואל כתב טלוויזיה זר ומבטא איזו המתנה דרוכה לשפן לבן שישלוף ברגע האחרון הכומר ג'ון מקנייט. על הקיר מאחורי גבו, מוטלת מאור זרקורי הטלוויזיה, צלליתו הכהה, צל ראשו ואוזניו.

עד שנת 74 עבד מקנייט בפרויקט מלחמה בסמים באוסטרליה, ערך חקירות. "אני מכיר" – יגיד מקנייט – "מסוממים, מתאבדים, בודדים". שנים חי בתוך האוכלוסיה השקועה, לא איש אלוהים תמים אלא עובר נוקשה שראה את צידם המכוער של החיים לפני שהלך להיות כומר אנגליקני, מחזיר בתשובה נשמות נוצריות תועות. מהתקופה ההיא רכש גם את ניסיונו במסיבות עיתונאים.

"היית יכול להיות סוכן ישראלי נפלא", אומר לו עיתונאי ישראלי. מה עושה מקנייט? צוחק, לא במלוא הפה, אבל מחייך. מפעם לפעם יש פרצי צחוק במסיבות העיתונאים שלו. הוא רגוע וחביב, בלבה של דרמה סוערת ואפילו הוא ממשיך להיות כומר ארום לחיים, סבלני עד אין קץ, כאילו דרש בפני עדתו על עניין אלוהי כלשהו ולא עמד בפני חמישים עיתונאים בעניין סבוך של בגידה.

מאולם מסיבת העיתונאים בקומה ב' אפשר לצאת למירפסת גדולה, לראות למטה בגינת המלון איך שטים דגי זהב סביב המיזרקה בבריכה משושה. פורחים גם צמחי ריח, מוגש קפה. באולם עצמו נערכה לפני מספר חודשים מסיבת עיתונאים שעסקה בקושי לפענח את תעלומת הרצחו של עורך־הדין הערבי שחארה. כוכבי זהב מצויירים על תיקרת העץ הצבעונית וכמו בארמון ישן נופל האור, מסונן דרך עציצים גדולים, על ריצפת שיש משובצת. איתורית צלם מזמזמת, מקנייט מספר לעיתונאים שעומדים מולו, כי יש לו עוד 99 כבשים הממתינות לשובו. מפעם לפעם יכניס את העניין הכנסיתי, ידגיש שאינו פוליטי, כאילו להסיר חשד שממילא ימשיך לרדוף. לפני היכנסו לחדר עצר לרגע, ממש לרגע, לפני הדלת, להעביר מסרק בשערו המדלדל. כמשתתף בעלילת המתח התמוהה הזאת גם הוא, סבורני, אינו יודע מה יהיה קיצה.

– חש מרירות או זעם? "לא מרירות, לא זעם". לעתים תצא לשונו ללחלח את שפתיו, סימן נדיר של התרגשות, או בשאלה מסויימת ירים ידיו, ינוע פתאום בחוסר מנוחה. ידיו רוב הזמן תחת השולחן, על ברכיו.

מאה וחמישים איש באים לכנסייתו דרך קבע לתפילה, "סינט ג'ון צ'רצ'", ליד בתי המלון, כנסיה גדולה, עתיקה, נבנתה ב־1856. בניין אבן "כמו כאן" – יגיד ויצביע על מיבני האבן של "אמריקן קולוני". חלונות נהדרים יש לו שם, מלאכים וצלוב בזכוכית. כמו שליח האל הוא נוחת לתוך פרשיית ריגול מסעירה, הכורכת יחד קהילה שלווה עם סודות אטום ומאון אימה מזרח תיכוני. שליח האל או שליח מישהו אחר, כפי שיחשדו פה ושם?

על השולחן לפניו, בזמן מסיבת העתונאים, מונחים תצלומי מרדכי ועננו, צבע, נתונים בכריכת ניילון. ועננו מופיע שם מסופר קצר מאד, פניו כהות מזיפים של גילוח מוקדם, מבוייש, מסוגר, כאילו נלכד על ידי הבזק המצלמה שהקפיא אותו באותו רגע אוסטרלי. לידו בפריים איש נוסף שפניו לבנות מהאור.

כשמקנייט פותח את תיקו, בסוף מסיבת העיתונאים, עטים עליו כמה עיתונאים, נצמדים, סוגרים על שולחנו, הוא מוציא מכתב ששלח לו ועננו מלונדון וחותמת הדואר, לא בול, 32 פני, והכתובת: "אל ג'ון, כנסיית סינט ג'ון" רשומה באותיות אנגליות של ישראלי מהסס, כל אות מצויירת לחוד, ברורה ומאורכת. אחר כך יוציא הכומר תיק נוסף מקרטון ועליו רשום "פרטים אחרים". הכל מסודר היטב אצלו, כל פרט מתוייק כמו בארכיון מופתי. הוא עונה לכל בסבלנות ובדהיטות כאילו זמן רב התכונן למסע ולשאלות. בגינה אחרי המסיבה ישב שעה ארוכה עם עיתונאית מקומית.

– באת בתחושת שליחות?

– לא שליחות. אבל אם נפצע בן קהילתי, אגיע אליו גם מעבר לאלף מיל.

– אתה זוכר את פגישתכם הראשונה, אתה וועננו?

– בלילה הכנסיה היתה פתוחה. ישבנו שם כ־15 איש, חיכינו לאנשים. אנחנו מוכנים לכל אחד. מישהו בא ואומר: אני שונא את אשתי, הרבצתי לכלב שלי... מרדכי נכנס, אמר הלו, שאלתי מה אתה עושה. אמר שלומד פילוסופיה. דוד סמית מהצוות שלי הוא סטודנט לפילוסופיה, הכרתי ביניהם. היה קליק.

– הוא נראה במצוקה?

– לא. יותר נכון היה בודד, ביישני. אני מכיר אנשים במתח. מסוממים ומתאבדים. הוא לא היה במתח.

□□□

■ שליח האל, הכומר מקנייט, שנחת לתוך פרשיית ריגול מסעירה

THE SUNDAY TIMES

Revealed: the secrets of Israel's nuclear arsenal

INSIGHT

Inside Dimona: full story

■ סיפור ועננו ב"סאנדיי טיימס": יחידת העילית תוגברה

הסיירת המובחרת של ה"סנדיי טיימס"

תחקיר ה"סנדיי טיימס", שחולל את כל הרעש סביב מה שיקרא עוד שנים רבות "פרשת ועננו" היה חתום על ידי "אינסייט־טים", צוות התחקיר של ה"סנדיי טיימס". הכתבים: הנגאם, מורגן, פראגנל, ובסטר ווילשר.

אינסייט בתרגום לעברית משמעו חדירה, הבנה, תפיסה, במובן העיתונאי, הכוונה לתחקיר עמוק ומקיף המטיל אור על תופעה רחבה.

מדובר במעין יחידת עילית של העתון הבריטי, סיירת מובחרת המורכבת משניים עד שלושה אנשי צוות וראש צוות. לזכות הצוות הזה נזקפים תחקירים על התלידומיד, התרסקות הדי.סי.־10 בפאריז, עריקות בריטיות, שב"כ, ריגול, שירותים חשאיים בריטיים, בגידה, בעיות עם פסולת גרעינית ועוד.

במיקרה ועננו מדובר בחמישה כתבים וכתבת אחת, רזיינה ובסטר. לרשותם עומד תקציב גדול, הם כפופים ישירות לעורך העיתון, כיום אנדרו ניל, מינויו של הבעלים מורדוך. לצוות אוטונומיה רחבה והחומר שלו לא עובר דרך הדסק, כדי למנוע דליפות.

במיקרה ועננו תוגבר הצוות. כשבסוף אוגוסט הופיע העיתונאי המפוקפק גארו במשרדי העיתון במדריד, יצא איש העיתון מלונדון כדי להפגש איתו שם. לנוכח סיפורו טס מיד איש צוות האינסייט עם גארו לאוסטרליה לפגישה עם ועננו. אנשי צוות אחרים החלו לתחקר את העניין בישראל, להתחקות על עקבות ועננו במולדתו. מישהו טס לוושינגטון. ועננו הוטס ללונדון.

התקציב המדוייק של המיבצע לא ידוע, אך ההערכות נעות סביב ה־300 אלף לירות סטרלינג. "במיקרה הזה של ועננו" – יגיד לי כתב לונדוני – "העיתון קיווה כי ספר, שוועננו היה אמור לכתוב, יכסה את ההוצאות".

ועננו נעלם כנראה לפני שכתב את הספר.

צוות אינסייט עוקב אחר השתלשלות הסיפור. הכתבת הקבועה של העיתון לא נמצאת כעת בארץ, חומר מגיע אליהם מסטרינגר שלהם פה, איש ה"ג'רוזלם פוסט". הצוות כבר עובד על התחקיר הבא.

סיפור הנערה האירית שחברה המחבל ניסה לפוצצה עם מטוס „אל־על"

■ אן מרי והתינוקת: „היא הדבר הטוב היחיד שיצא לי מהפרשה האיומה הזאת"

אלוהים! הוא רצה להרוג אותי ואת התינוקת שלו

„הייתי כל כך מאוהבת בניזאר הינדאווי... כאשר נכנסתי להריון והוא אמר לי שיתחתן עימי בארץ הקודש חשתי כאילו כל תפילותי נענו", מספרת הצעירה האירית אן מרי מרפי ★ „לקראת הנסיעה לישראל הוא קנה לי מזוודה חדשה... התפלאתי כי כבר היתה לי מזוודה... הוא ארז במקומי וכל הדרך לא הוציא את המזוודה מתוך ידו ★ אף אחד לא יוכל לדעת מה חשתי בנמל־התעופה כאשר נאמר לי שפצצה נמצאה במזוודה שלי, לעולם לא אוכל לשכוח מה הוא ניסה לעשות" ★ פרק ראשון מתוך שניים

מאת פולי הפבורן

אן מרי מרפי, הצעירה האירית ששחברה המחבל ניסה להפוך אותה לפצצה־אנושית ולפוצץ יחד עימה את מטוס „אל־על", החליטה לספר את סיפור חייה לעיתון הבריטי „ניוז אוף דה וורלד" תמורת 100 אלף לירות־שטרלינג. בעוד היא מחבקת את התינוקת שלה בת 10 השבועות, סיפרה הנערה כיצד הכירה את המחבל ניזאר הינדאווי – שהוא אבי התינוקת שלה – וכיצד אמורה היתה להתרסק עם 375 נוסעים נוספים בעוד היא עושה את דרכה מלונדון לישראל כדי להתחתן עם ארוסה, הטרוריסט הערבי.

ביום שישי שעבר נידון ניזאר הינדאווי בן ה־32, בבית־משפט בלונדון, ל־45 שנות מאסר – עונש המאסר החמור ביותר שנגזר אי־פעם בבריטניה – ובעקבות הרשעתו ניתקה בריטניה את יחסיה עם סוריה, לאחר שבמשפט הוכח מעל לכל ספק, שהמודיעין הסורי הוא שהפעיל את הינדאווי.

„ידיעות אחרונות" רכש את הזכויות לפרסם את סיפורה של אן מרי מרפי בעברית.

שימלת הכלולות של אן מרי מרפי, שאותה בחרה בקפדנות רבה ושעימה אמורה היתה להתחתן בישראל, עם ארוסה המחבל, נועדה בעצם להיות התכריך שלה. „הדבר הטוב היחיד שיצא מכל הפרשה האיומה הזו הוא התינוקת שלי. היא יפהפייה", היא אומרת בקול רועד.

„כאשר אני מתבוננת בה, עוברות בי תחושות, שאינני מסוגלת לתאר במלים. אינני לוחמת. המלחמה על חיי התינוקת שלי היתה המאבק הראשון שנאלצתי לנהל בחיי. כל כך רציתי בה.

מייד לאחר הלידה, כאשר ראיתי אותה לראשונה וחיבקתי אותה, נשכחו מבני כל הזוועות שעברו עלי עד לאותו רגע. הדבר הראשון שעשיתי היה, לספור את אצבעותיה בידיים וברגליים. תחושת הקלה אדירה הציפה אותי, כאשר נוכחתי לדעת שהכול בסדר. עד לרגע שבו ראיתי אותה הייתי אחוזת אימה, שמא היא תיוולד עם מום כלשהו בגלל המצב הנורא שהייתי שרויה בו בעת ההריון.

מעולם – אף לא לרגע אחד – חשבתי להיפטר ממנה. מההתחלה ידעתי, שיהיה אשר יהיה, אני אלד את הילדה שלי – אם אלוהים הוא טוב. אני כל כך אוהבת אותה. אביה כלל אינו משפיע על רגשותי כלפיה.

לילדתי קראתי קְוָאימה – שמשמעו פנים יפות".

כאשר גזר השופט, מארס ג'ונס, את דינו של ניזאר הינדאווי הוא אמר: „קשה להעלות על הדעת תועבה יותר אכזרית וקשוחה וטבח יותר מזוויע".

אן מרי מרפי היא נערה קתולית פשוטה, שעבדה כחדרנית במלון „הילטון" בלונדון. כאשר חברה שלה הכירה לה לפני שנתיים את ניזאר הינדאווי הנאה, המנומס והמתוחכם היא התאהבה בו עד מעל לאוזניה. היא ראתה בו את גבר חלומותיה.

היא לא ידעה, שהינדאווי פעיל בארגון הטרור הרצחני ביותר בעולם – אירגונו של אבו ניזאל – וכי למן הרגע הראשון הוא תיכנן לנצל אותה למטרותיו הרצחניות.

אן מרי מרפי היתה מבחינתו קורבן אידיאלי. כאשר הם נפגשו היא אך הגיעה ללונדון מאירלנד. לא היו לה חברים בעיר הגדולה והיא התגלתה כבחורה תמימה מאוד, שאין לה מושג על מה שמתרחש בעולם.

מובן, שהיא לא ידעה – ובשום שלב היא אף לא חשדה – שגבר חלומותיה מתכנן להפוך אותה לפצצה־אנושית תמורת 175 אלף ליש"ט ולבצע באמצעותה פיגוע, שלו היה מצליח, היה מגביר את המתיחות בין ישראל לסוריה ואולי אף מדרדר אותן למלחמה נוספת.

היא מספרת: „אף אחד לא יוכל לדעת אי־פעם מה חשתי בנמל־התעופה, כאשר נאמר לי, שנמצאה פצצה במיזוודה שלי. הייתי כל כך מאושרת באותו שבוע... מעולם לא הייתי כה מאושרת כמו באותו שבוע.

כל כך רציתי בילד, עד כי הייתי מוכנה לגדלו לבד. אולם כאשר ניזאר אמר לי, שהוא יתחתן איתי – ועוד בארץ הקודש – חשתי כאילו כל תפילותי נענו.

הייתי כל כך מאוהבת בו. מעולם לא היה לי קודם לכן חבר, וכאשר ניזאר אמר לי שהוא אוהב אותי, האמנתי לו.

כשנודע לי לראשונה שאני בהריון, היה ניזאר בחו"ל. הוא היה מטלפן אלי מדי פעם למלון „הילטון", אולם לא יכולתי לספר לו בטלפון שאני בהריון, שכן לא רציתי שבעבודה שלי יידעו על כך ויפטרו אותי. הייתי זקוקה לעבודה, ואף־על־פי שחשתי בחילות עזות מדי בוקר, המשכתי לסחוב שואבי אבק כבדים ולהרים מזרנים בעת סידור המיטות.

אמרתי לניזאר, שאני רוצה לדבר איתו בלי שאיש ישמע אותי, והוא נתן לי מספר טלפון. יצאתי החוצה לטלפון ציבורי. אני זוכרת שהיה קר מאוד וירד גשם זלעפות.

שאלתי את המרכזנית מהיכן מספר הטלפון שנתן לי ניזאר, והיא אמרה לי שבמערב־ברלין.

רעדתי מקור וכל הזמן הכנסתי מטבעות של 10 פני לטלפון. סיפרתי לו על התינוק, והוא אמר לי: „היפטרי ממנו. את לא רוצה אותו. היפטרי ממנו". הוא אמר לי את זה שוב ושוב.

הוא אמר לי לצלצל לאחיו, שעבד בשגרירות בלונדון, והאח אמור היה לעשות את כל הסידורים הנחוצים להפלה.

כאשר נפגשתי עם אחיו של ניזאר, אמרתי לו שאני רוצה בתינוק ושלא אעשה הפלה. הוא נראה כעוס. אני חושבת, שהוא כבר עשה סידורים להפלה.

ואז הופיע פתאום ניזאר בפתח דירתי. הוא אמר לי שיתחתן איתי, שהכול יהיה בסדר. חשתי, כאילו אבן גדולה נגולה מעל ליבי.

הוא היה נחמד ועדין והרעיף עלי המון אהבה. אז הוא גם סיפר לי על תוכניתו להתחתן איתי בארץ הקודש.

הוא נתן לי 100 ליש"ט כדי שאקנה שמלת כלולות, נעליים שחורות ומכנסיים.

תוקפו של הדרכון שלי פג והלכתי להוציא דרכון חדש. אני זוכרת, שבאותו יום ראיתי לראשונה את התינוקת שלי על מסך האולטראסאונד בבית־חולים".

ניזאר הבטיח לה לבוא עימה לראות את התינוקת, אך לילה לפני כן הוא שתה בקבוק ויסקי שלם, שהיא קנתה לו והיה מנוטרל לחלוטין. זה היה מוזר, שכן הוא שתה משקאות אלכוהוליים רק לעיתים נדירות.

התמונות נעלמו מהאלבום

היו עוד שני סימנים מבשרי רעות, שאותם הבינה אן מרי מרפי רק בדיעבד:

„חזרתי הביתה מבית־החולים ואני נזכרת, שהלכתי לקחת מגבת מתוך ארון הבגדים. בין המגבות שמרתי על עיתון ערבי, שנתן לי פעם ניזאר, ושבו היה כתוב שמו באנגלית. מדי פעם, כשניזאר היה בחו"ל, הייתי נוהגת להוציא את העיתון מבין המגבות ולהתבונן בו. הפעם, כשניגשתי להוציא את המגבת, ראיתי שהעיתון נעלם. רציתי לשאול אותו על כך, אך שכחתי.

הוא יצא באותו לילה, וכאשר חזר, הייתי עסוקה בדיפדוף באלבום התמונות שלי, שבו היו צילומים רבים של ניזאר. אהבתי לצלם אותו במצלמה הקטנה שלי, אבל הוא לקח את כל התמונות שבהן הוא הופיע ולא הותיר בידי אפילו תמונה אחת שלו. הייתי צריכה לשאול אותו מדוע הוא עשה את זה, אולם הייתי כה מאושרת, עד כי יכולתי לחשוב רק על החתונה ועל הנסיעה לארץ הקודש.

הוא נתן לי עוד 100 ליש"ט כדי שאקנה בגדים נוספים ואחר־כך הוא הביא לי מיזוודה חדשה.

אני זוכרת, שהתפלאתי מדוע הוא קנה מיזוודה חדשה, שכן היו לי מיזוודות – אבל הוא עמד על כך, שאקח את המיזוודה שהביא. הוא ביקש לארוז את המיזוודה עבורי – כביכול כדי שלא אצטרך להתכופף כל הזמן – ואני הייתי מאושרת, שהוא דואג לי כל כך. הוא ארז את המיזוודה ולאחר שסיים, אמר לי לא לגעת בה ואף לא להתקרב אליה. הוא לא נשאר איתי באותו לילה – הלילה האחרון שלנו בלונדון. הייתי מופתעת למדי, אולם הוא אמר לי, שעליו לפגוש מישהו ושהוא ישן בבית־מלון.

כאשר הוא בא אלי למחרת, כבר הייתי מוכנה. החלטתי ללבוש את שמלת הכלולות שלי, כדי שאהיה יפה לכבוד בני משפחתו. ניזאר אמר לי, שהוא לא יכול לנסוע איתי, שכן עליו לטוס לירדן ולעשות דבר מה עבור העיתון שבו הוא עובד ככתב.

ניזאר התעקש לשאת את המיזוודה למונית. הוא אמר לי, שהיא כבדה מדי עבורי. הוא גם הביא לי עגלה מיוחדת, כדי שלא אצטרך לסחוב את המיזוודה בנמל־התעופה.

כאשר היינו במונית, הוא נראה לי עצבני למדי. הוא עישן וגרם לי כך לבחילה. אולם לא אמרתי לו מלה, כי לא רציתי לריב איתו.

כמה ימים לפני כן הוא רצה לקנות לי מייבש־שיער. לא רציתי בכך, כי כבר היה לי מייבש־שיער, אולם הוא חזר ואמר בלי הרף, שאני זקוקה למייבש־שיער קטן יותר. אני המשכתי לסרב בכל תוקף, ובסופו של דבר הוא התייאש וירד מהנושא.

כשהגענו לנמל־התעופה, הוא שם את המיזוודה על עגלה. רציתי ללכת לשירותים, וזה מאוד הרגיז אותו. שאלתי מישהו, היכן השירותים. הם היו בקומה שמעלינו. אמרתי לו, שאני הולכת רק לרגע, וניגשתי למדרגות הנעות. כאשר הסתובבתי לפתע לאחור, ראיתי שהוא מאחורי, נושא את המיזוודה. באותו רגע חשבתי שזה מאוד נחמד מצידו להקדיש לי כל כך הרבה תשומת־לב.

שוטרים עם רובים

כאשר יצאתי מהשירותים, עלינו על אחד המסלולים הנעים. הוא נשק לי על שתי הלחיים ואמר „להתראות".

לאחר שהוא עזב אותי, נוכחתי לדעת שאני תועה בדרך. הייתי בדרכי לשער 1. ידעתי, שעלי להגיע לשער 23.

לא רציתי לעלות עם המיזוודה למטוס, אלא למסור אותה במסוף של מוסרים מיזוודות לפני העלייה למטוס. אולם בטעות עברתי דרך ביקורת הדרכונים ושמתי את המיזוודה שלי על מיתקן שיקוף מיוחד. עברתי את הביקורת הביטחונית הזאת, אולם אחריה היה עלי לעבור דרך הבדיקה הביטחונית של „אל־על". איש הביטחון של „אל־על" פתח את המיזוודה שלי והסתכל לתוכה. לאחר מכן הסתלק יחד איתה.

חיכיתי 20־30 דקות, ואז חזר איש הביטחון ולקח אותי לחדר. לחדר נכנסו שני שוטרים בריטיים עם רובים ועם כלבי הרחה. חשבתי לעצמי „הוי אלוהים, מה מתרחש כאן?"

ואז אחד מהם הראה לי חבילה עטופה בנייר חום ושאל אותי, אם אני יודעת מה זה. אמרתי, שמעולם לא ראיתי חבילה זו קודם לכן ופרצתי בבכי.

אחד מהם אמר לי, שהחבילה מכילה חמישה ק"ג חומר־נפץ. עולמי חרב עלי.

חשבתי לעצמי: „אלוהים! הוא רצה להרוג אותי ואת התינוקת. הוא רצה להיפטר מאיתנו". באותו זמן לא חשבתי כלל על כל שאר הנוסעים שהיו נהרגים יחד איתי.

השוטרים לקחו אותי לחדר אחר ואמרו לי להתפשט. זה היה סיוט. הם הסתכלו בתוך אוזני ובתוך השערות, ואני אמרתי: „בבקשה, אל תסתכלו שם – יש לי תינוקת. אני לא רוצה לאבד את התינוקת שלי".

הם חתכו קצוות שיער מראשי וגירדו מתחת לציפורני. לאחר מכן הם נתנו לי ללבוש בגד מנייר. לבסוף, הם שמו אזיקים על ידיי והובילו אותי למכונית משטרה. זו הסיעה אותי לתחנת המשטרה של פדינגטון גרין.

הם כלאו אותי בתוך תא ושאלו אותי כל הזמן מה אני יודעת על פלישתינה והיכן פגשתי את ניזאר. חשתי כל כך רע, שהיה צורך להזעיק עבורי רופא.

נדמה היה לי שזה נמשך לנצח, וכל הזמן חשבתי כיצד הוא יכול היה לעולל לי את זה. תמהתי, כיצד אפשר בכלל לעשות מעשה כל כך מזוויע. ניזאר עמד להרוג אותי, את התינוקת ואת כל הנוסעים. עדיין לא הבנתי את זה. לעולם לא אוכל לשכוח, מה שהוא ניסה לעשות".

(המשך בשבוע הבא)

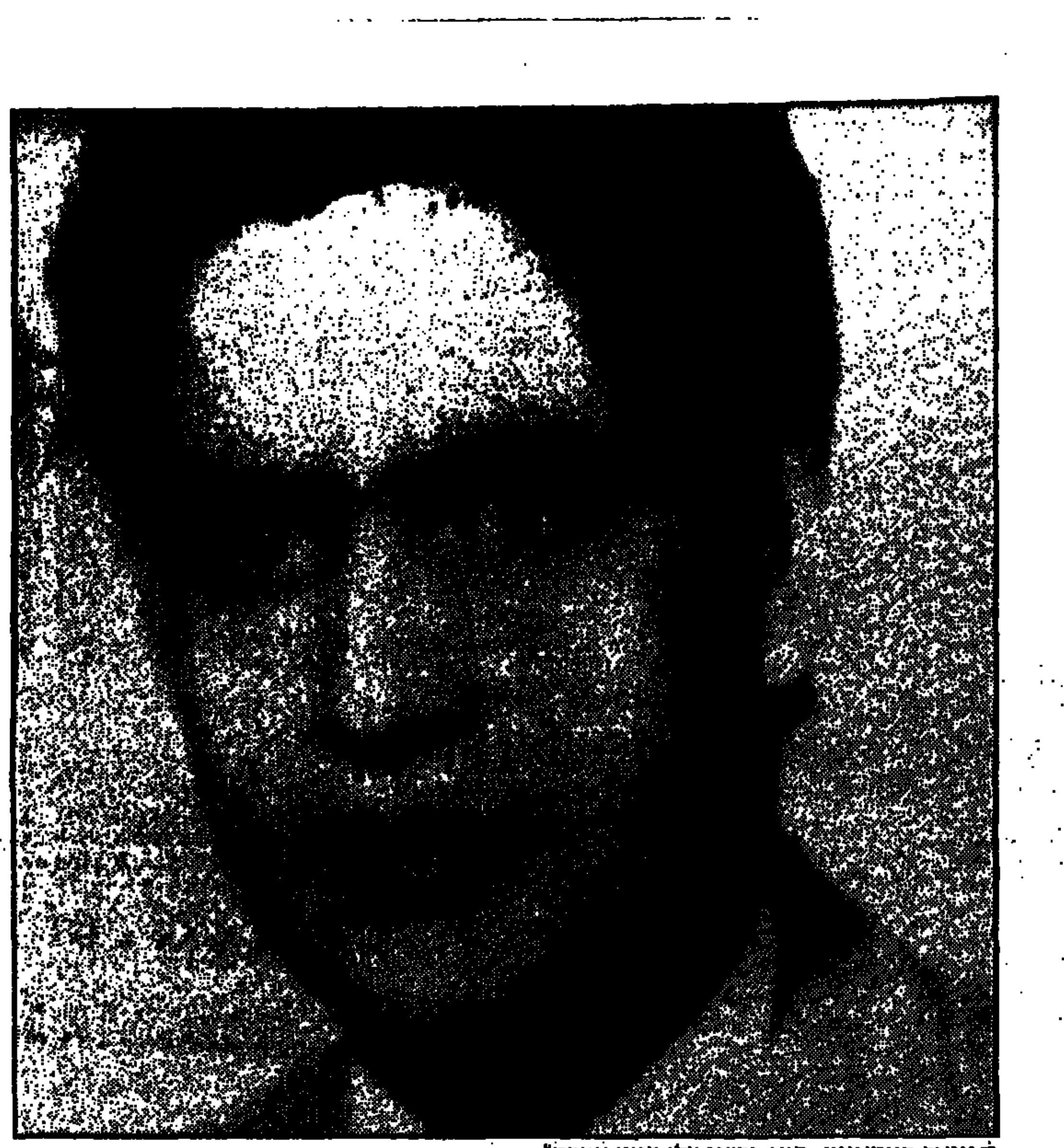

■ ניזאר הינדאווי: „הוא הרעיף עלי המון אהבה"

ניסיתי לשכוח אותו, אך לא הצלחתי

כיצד היכרת את ניזאר? שניכם באים משני עולמות שונים לחלוטין, לא כך?

אן מרי מרפי: הכרתי אותו בביתו של אחיו, מחמוד, לשם הלכתי עם חברתי ועם החבר שלה ★ ערבי בשם ואליד. כשהגענו לבית יצא לקראתנו גבר נאה ואמר שלום. כשהוא יצא מהבית עדיין ישבתי במכונית. הוא ניגש אלי והציג את עצמו. זה היה ניזאר.

★ האם היתה זו אהבה ממבט ראשון?

תשובה: לא נמשכתי אליו מייד. חיבבתי אותו. הוא מצא חן בעיני, אך לא התאהבתי בו מייד. המלים הראשונות שהוא אמר לי היו „אן, את אדיבה מאוד. שלום".

כמה ימים מאוחר יותר הכינה חברה שלי ארוחת ערב לכבודי ולכבוד ניזאר. לאחר הארוחה הזמין אותי ניזאר לטייל עימו. זה היה בנובמבר 1984. הגעתי ללונדון רק שבועיים קודם לכן ועבדתי ב„הילטון".

הוא דיבר כל הזמן, סיפר לי סיפורים. אהבתי את זה. חשבתי לעצמי שהוא נחמד וידידותי ושאצא איתו עוד פעם.

★ נראה, שנמשכת אליו בגלל שהוא ידע לדבר כל כך יפה ובגלל שאת אוהבת להאזין לסיפורים. האם זה נכון?

כן. הוא היה מפטפט והצחיק אותי מאוד. לאחר הטיול הקצר שעשינו הוא ליווה אותי לדירתי, אמר לי לילה טוב ונפרדנו. זמן קצר לאחר מכן נפגשנו שוב. הלכנו שוב לטייל ותוך כדי הטיול הוא נישק אותי. זו היתה הפעם הראשונה שהוא נישק אותי. מאז התחלנו להיפגש פעמים אחדות בשבוע.

★ תוך מספר שבועות התאהבת בו. האם את זוכרת מתי הוא אמר לך בפעם הראשונה שהוא אוהב אותך? האם הוא הקדיש לך הרבה תשומת־לב?

כן, הוא הקדיש לי הרבה תשומת־לב. כבר בהתחלה הוא אמר לי שהוא אוהב אותי, ושהוא יאהב אותי לנצח. אינני חושבת שאהבתי אותו כבר אז. זה קרה רק מאוחר יותר.

★ האם נהנית מתשומת־הלב שהוא הקדיש לך?

כן. מאוד שמחתי שהוא בא לבקר בדירתי, שכן לאחר שחברתי התחתנה עם ואליד הייתי רוב הזמן לבד. חודש לאחר שהכרנו, הוא כבר נהג לבקר אותי מדי ערב.

★ מדוע בעצם נמשכת אליו?

זה היה המבט שלו, והוא גבר נאה וחשתי בטוחה לצידו. הוא היה עליז, הירבה לספר בדיחות, אדיב, שקט ותמיד היו לו המון סיפורים מעניינים. הוא הבין אותי.

★ האם זה מה שאת אוהבת, גבר בעל אישיות ואינטליגנטי?

כן, קשה לי לקבל החלטות, אני צריכה מישהו שיחליט עבורי.

★ את קתולית מאירלנד וניזאר הוא ערבי מוסלמי. כיצד התייחסו משפחותייך לקשריך איתו?

הם לא אמרו מלה. הם שמחו שאני יוצאת עם בחור, שכן מעולם לא היו לי קודם לכן קשרים רציניים עם בחורים. הוא היה הגבר הראשון בחיי, והייתי מאושרת.

★ האם גרת יחד עם ניזאר? כיצד בילותם ביחד?

מעולם לא גרנו ביחד. הוא גר בחדר קטן בקנסינגטון ואני גרתי בדירה שלי באורל'ס קורט. בערבים יצאנו לעיתים לבית־קפה. שם נהג ניזאר לשבת ולכתוב בערבית. הוא תמיד כתב רק בערבית. במיוחד אהבנו לשבת בבית־קפה מסויים, שבו נהג ניזאר לשחק במכונות מזל. הוא הכניס המון כסף במכונות הללו.

★ האם סיפר לך ניזאר מה הוא כותב? האם הוא סיפר לך במה הוא מתפרנס?

מעולם לא שאלתי אותו. אני יודעת שהוא עבד עבור שבועון ערבי בשם „ג'דיד". פעם הוא נתן לי גיליון של השבועון, ואני שמרתי אותו כמזכרת, במלתחה בין המגבות. השבועון היה כתוב בערבית, אך שמו של ניזאר היה כתוב בו באנגלית. הוא היה גאה מאוד בעיתון, ולא היתה לי שום סיבה לפקפק בדבריו שהוא עיתונאי.

★ האם הוא היה רומנטי? האם הוא אמר לך מלים יפות, האם אמר שאת יפה?

הוא היה הגבר הראשון שהיה איכפת לי ממנו. הוא תמיד היה אדיב ונחמד. אני זוכרת, שפעם קשרתי את שערי מאחור והוא אמר לי, שאני יפה. הוא אהב שאני קושרת את שערי.

★ האם אהב ניזאר חיי מותרות? האם הוא לקח אותך למקומות יקרים? האם חשבת שהוא עשיר?

הוא אהב חיים טובים, אך הוא מעולם לא לקח אותי למקומות יקרים ומעולם לא קנה לי מתנות.

לא חשבתי שהוא עשיר, אך התרשמתי שיש לו די כסף מעבודתו כעיתונאי.

★ האם חשת בודדה כשהוא נסע?

לא הייתי בודדה. היתה לי שותפה חדשה לחדר. אבל התגעגעתי אליו. הוא הירבה לנסוע ★ בסוף הוא נעדר במשך חודשים שלמים. לעיתים הוא היה אומר לי שהוא עומד לנסוע ולעיתים הוא פשוט היה נעלם בלי לומר מלה. הוא מעולם לא היה אומר לי לאן הוא נוסע.

★ כשהוא היה חוזר, היית נופלת על צווארו?

זה לא הסיגנון שלי, אבל מאוד שמחתי להיות שוב יחד איתו. כאשר הוא חזר מנסיעה, בפברואר 1985, חשתי שאני מאוהבת בו.

★ מתי הוא הציע לך נישואים?

בראשית 1985 התברר לי שאני בהריון. ניזאר היה באותו זמן באחת מנסיעותיו. כאשר הוא חזר סיפרתי לו על ההריון. זה היה ההריון הראשון. הוא הופתע, אך אמר, שהוא רוצה להתחתן איתי.

רצינו להתחתן באירלנד, אך התוכנית לא יצאה אל הפועל, שכן השלטונות סירבו לתת לניזאר אשרת־כניסה. הוא אמר לי שימיר את דתו כדי שנתחתן בכנסייה. לא רציתי להתחתן בנשואים אזרחיים. ואז היתה לי הפלה. הוא שאל אותי, אם היה זה ילד או ילדה. לאחר ההפלה שוב לא דיברנו על נשואים.

הוא נסע שוב באפריל בלי לומר לאן. ידעתי, שאראה אותו שוב. הוא אמר לי, שהוא תמיד יחזור אלי, כי הוא אוהב אותי ורוצה להיות איתי. איזו טיפשה הייתי. כאשר הוא חזר בספטמבר 1985 אמר לי ניזאר, שהוא מאוד התגעגע אלי. בנובמבר הוא שוב נסע ולא ראיתי אותו עד לאפריל השנה.

★ כיצד יכולת להמשיך בשיתוף עם גבר שכל הזמן נעלם?

מעולם לא עשיתי מזה עניין. אני יודעת, שזה נשמע מגוחך. אינני יכולה להסביר את זה. בכל אופן, לא היה שום גבר אחר שאהבתי. אהבתי את ניזאר כמו שהוא. ניסיתי לשכוח אותו, אך לא הצלחתי.

באמצע חקירתו במשטרה הצבאית הובהל עד־המפתח נגד ח"כ עמר ל„פגישת שיכנוע" לילית

אלברט אזולאי הוצא במירמה במהלך עדותו על השתמטות ח"כ שלמה עמר משירות מילואים — והוסע לדירה ברמת־גן ★ בעוד „כל המדינה מחפשת אחריו", הוא זומן למשרדו של עו"ד יגאל ארנון, שם ניסו „לברר את גירסתו" ★ עמר, עו"ד רם כספי ושני קציני משטרה לשעבר היו שם

מאת מורדכי גילת,
מורסל זוהר ודני שדה

ביום שלישי, 7 בינואר השנה, סמוך לשעה 8 בבוקר, התייצב אלברט אזולאי מקרית־שמונה בבסיס מצ"ח בגדות. הוא לחץ את ידו של החוקר הראשי, סא"ל יצחק כהנא; הביע נכונות למסור עדות בעניינו של ח"כ שלמה עמר והשיב לשאלות. אזולאי היה שליו ורגוע, דיבר בבטחון ולא ניסה לחזור בו מהדברים שפורסמו בשמו ב„ידיעות אחרונות".

אזולאי, בן 28, גבה קומה, שרירי ומוצק, סייע, לפי החשד, לשלמה עמר להשתמט משירות מילואים בלבנון. הוא עשה זאת בקיץ 1983, בעיצומה של מלחמת של"ג, כאשר לפי פירסומים זרים, אחד מכל מאה חיילים ששרתו בלבנון, נפצע או נהרג.

אזולאי, לפי החשד, סייע לעמר להעתיק את מקום שירות המילואים שלו מהעיירה נבטייה שבלבנון למחנה גיבור ליד קרית־שמונה; וכתמורה, הוחזר אזולאי לעבודה ב„אגד", ממנה פוטר לפני מספר שנים. הוא הוחזר, כפי שגם הוכח במיסמכים, עוד לפני שעמר סיים את שירות המילואים. מאוחר יותר שוב פוטר אלברט אזולאי מעבודתו במוסך „אגד" בצפון וכנקמה החליט לחשוף את השתמטות עמר מנילואים.

זימונו המהיר של אלברט אזולאי לחקירה הצבאית – ארבעה ימים בלבד אחרי חשיפת הפרשה ב„ידיעות אחרונות" – לא היה מיקרי: כל חוקר משטרה מתחיל, על אחת כמה וכמה חוקר מנוסה במצ"ח, יודע כי מתלוננים או עדי־מפתח, יש לזמן מייד לחקירה. אסור להמתין. לחצים קיימים בדרך כלל לפני מתן העדות או ממש במהלכה. לאחר מכן אין בהם יותר טעם.

לשלמה עמר ולמקורביו היו איפוא סיבות טובות באותו בוקר להיות מודאגים: כוורות העתונים בישרו, כי אלברט אזולאי „ייחקר הבוקר". גם מי שלא גילה עניין מיוחד בפרשה באותו זמן, אמור היה להיתקל במידע הזה ולהכירו.

„תגיע דחוף למשרד"

זמן קצר אחרי שאזולאי החל להעיד, התקבלה בבסיס מצ"ח בגדות שיחת טלפון בהולה ממוסך „הרסים" שבראש פינה. אזולאי נימנה אז עם עובדי „הרסים" ומישהו מעובדי המוסך ביקש לשוחח איתו. סא"ל כהנא, שקיבל בעניין זה פתק ממזכירתו, דחה את הבקשה על הסף. „אל תעבירי לי שיחות טלפון", הורה לה, „אני באמצע חקירה".

סא"ל כהנא לא העלה אז בדעתו כי מישהו עלול לשבש חקירה והוסיף לגבות העדות גם כאשר הגיעו שתי שיחות טלפון נוספות ממוסך „הרסים". רק כעבור שעה וחצי, כשכהנא ערך הפסקה בגביית העדות, סיפר לנחקר כי מחפשים אותו במוסך.

„בערך בשעה 10 בבוקר", נזכר אזולאי, „אמרו לי שיש לי שיחת טלפון מהמוסך. על הקו היה הבוס שלי, יורם בן־עמי. הוא אמר לי: תגיע דחוף למשרד. עניתי לו: אני נמצא עכשיו בחקירה. יורם ענה: תעזוב הכל ותגיע. אמרתי לחוקר שאני מוכרח לנסוע למוסך, לראות מה קורה ואולי אחזור".

סא"ל כהנא המתין לאזולאי למעלה משעה וכאשר הלה בושש לשוב, התקשר למוסך. התשובות שקיבל היו מתחמקות: „אלברט איננו כרגע.. יצא לחצר... תיכף ישוב... בדיוק ברגע נכנס לשירותים...". רק כאשר הזכיר חוקר מצ"ח לפקידה שמשוחחה איתו, כי היא משוחחת עם המשטרה ואסור לה להטעותה – מיהרה הפקידה לגלות: אלברט אזולאי איננו כאן. הוא נסע לתל־אביב...

„כשחזרתי למוסך", מספר אזולאי, „אמר לי יורם בן־עמי: אני לא רוצה שיחקרו אותך יותר ואל תוציא מלה בנושא הזה. תשב פה בשקט. אמרתי לו: אני אשב פה בשקט והוא, החוקר, יבוא וימצא אותי. יורם ענה לי: לא. אתה בא איתי לתל־אביב".

יורם בן־עמי, יש להקדים ולומר, הוא קרוב משפחה של עובד בכיר ב„אגד" המיודד עם שלמה עמר. בכיר זה סייע בצורה נמרצת לשלמה עמר בפרשת ההשתמטות, מסר עדות שיקרית במשטרה וניסה לסייע לעמר, ככל שרק יכול היה, להיחלץ מהבוץ. כמו אותו עובד בכיר התגייס גם בן־עמי למאבק למען עמר, ניצל את העובדה שהוא היה בעל השפעה רבה על אלברט אזולאי, והפעיל עליו לחצים. הוא נסע עימו לדירה ברמת־גן, הנמצאת ברשותו, שיכן אותו בה שלושה ימים וכבר למחרת אירגן לו „ביקור בית" תגיגי: קצין משטרה לשעבר מתיפתה, מפקח אביטל למברסקי (שנשכר על־ידי שלמה עמר כחוקר פרטי, יחד עם עוד קצין־משטרה לשעבר, סגן־ניצב אהרון יקים) וחבר „אגד" יוסי הוכמן (מניצולי אוטובוס הדמים בכביש החוף), ידידו של עמר.

„הם הגיעו לדירה בערך בשעה 12 בצהריים", מספר אזולאי, „ואני אמרתי לאבי הג'ינג'י (אביטל למברסקי): מה זה, גם שוטר בא לכאן? אני, שאותו אני מכיר מחיפה, הראה לי תעודת שוטר שפרש ואמר: לא באתי בתור שוטר, אלא בתור חבר. אבי סיפר לי כי הוא ואהרון יקים פרשו מהמשטרה; אמר כי הם הולכים לפתוח משרד חקירות פרטי וסיפר, כי שלמה עמר ביקש מאהרון יקים לסייע לו".

על־פי עדותו של אזולאי ניסו השניים לערער את גירסותיו בפרשת השתמטות ח"כ שלמה עמר משירות מילואים בלבנון. הם ביקשו לשכנע אותו, כי גירסותיו אינן מרוייקות, ניסו לנטוע אצלו ספקות והבטיחו לו כי אינם מקליטים אותו. כל זאת עשו השניים ביום שבו דיווחו העיתונים בהרחבה על היעלמו המיסתורי של אלברט אזולאי מחקירת מצ"ח וכאשר הרדיו אינו מפסיק לשדר, זה היום השני ברציפות, סיפור זה במהדורות החדשות.

פגישת הלילה הוקלטה

המיפגש בין אלברט אזולאי לאביטל למברסקי ויוסי הוכמן לא היה היחיד באותו היום. בדיקה יסודית שערכנו העלתה, כי בעוד הכל תוהים לאן נעלם אזולאי – הוביל אותו מעסיקו, יורם בן־עמי, לפגישה נוספת, לילית, במשרדו של עורך־הדין יגאל ארנון בכיכר אתרים בתל־אביב. אזולאי רחש אז כבוד רב למעבידו, כינה אותו 'הבוס' וחשש מפיטוריו. הוא מילא אחר הוראותיו, אחת לאחת, גם כאשר לא היה מאושר מהן.

נוסף לאביטל למברסקי וליוסי הוכמן התקבצו במשרד, לכבוד אזולאי, גם ח"כ עמר בכבודו ובעצמו, פרקליטו של עמר עו"ד רם כספי, קצין המשטרה לשעבר אהרון יקים, פרקליט נוסף שהוזמן על־ידי מנהל המוסך; וכמובן – בעל המשרד, עו"ד יגאל ארנון.

פגישה זו הוקלטה כאשר במקביל ישב עו"ד ארנון וערך תרשומת. בשיחה שקיימנו איתו טען תחילה עו"ד ארנון, כי אינו זוכר שרשם משהו או שמישהו אחר רשם פרוטוקול. רק מאוחר יותר, בשיחה נוספת, אישר: „אחרי השיחה איתכם שוחחתי עם עו"ד רמי כספי והוא הזכיר לי, כי אכן הכנתי תרשומת".

מה בדיוק אירע בפגישה?

מהמידע השמור במערכת „ידיעות אחרונות" עולה, כי הפגישה החלה בערך בשעה 9 בערב. במהלכה הוצגו לאזולאי שאלות רבות ונעשו נסיונות לשכנעו, כי הסיפור, כפי שמסר אותו ל„ידיעות אחרונות", אינו מרוייק. אחד הדוברים בישיבה זו, יורם בן־עמי, הציג את אלברט אזולאי כבחור שאוהב לעזור לכולם וכחור שכזה ביקש לעזור גם לשלמה עמר...

בן־עמי ניסה לשכנע את אזולאי עוד לפני הפגישה הלילית, למסור גירסה (בפרשת ההשתמטות מהשירות בלבנון) שאינה החלטית ואשר בכמה נקודות חשובות מרחפים מעליה סימני שאלה. כאשר איכזב אותו אזולאי – כתב לו בן־עמי פתק: „תגיד מה שאמרתי לך"...

„עשיתי את עצמי טמבל", מחייך אזולאי, „חוזרתי על הגירסה האמיתית. איש מהנוכחים לא סתר את דברי. אני גם זוכר שאמרתי להם בערך כך: הנה יושב כאן שלמה אמר ואם אני אומר משהו לא נכון, ששלמה יתקן אותי. שלמה עמר שתק כל הזמן, עישן בשרשרת והבוס שלי, יורם בן־עמי, כעס עלי. הוא עשה הפסקה, לקח אותי למטבח של המשרד, לשם 'דיעגוד־זיכרון' ונזף בי. 'כתבתי לך בפתק שתגיד מה שאמרתי לך'. אז למה לא אמרת שזה וזה לא זכור לך?', שאל. עניתי לו: נחקרתי כבר במצ"ח ושם מסרתי את כל האמת – מה אתה רוצה עכשיו, שאסתבך בסתירות? יורם חזר לאולם הישיבות ואחרי כמה דקות הודיע פתאום עו"ד יגאל ארנון כי הוא מפסיק את הישיבה. הנימוק היה, כי הוא לא ידע שכבר נחקרתי במשטרה הצבאית".

קטע מסרט מתח

הסיפור על אודות הפגישה הלילית הובא לידיעתנו לראשונה כבר לפני מספר חודשים ונשמע לקוח מסרט מתח. איש מכותבי שורות אלה, כמו גם גורמים אחרים עימם התייעצנו, לא העלה בדעתו כי פגישה כזאת, בעיצומה של סערת ציבורית בגלל היעלמו המיסתורי של עד־המפתח, אכן התנהלה. גם אחרי שאלברט אזולאי הסכים לשתף פעולה עם העיתון ולסייע בחקירת חשד זה לשיבוש הליכי חקירה – כפי שקבע היועץ המשפטי לממשלה בשעתו כאשר העביר את תיק חקירת עמר למשטרה – עדיין נשמע הסיפור פנטסטי מדי.

„ידיעות אחרונות" חזר ובדק את דבריו של אזולאי לגבי פגישת הלילה והצליח לאמתם גם באמצעות משתתפים אחרים בפגישה. אזולאי תיאר את הלחצים שהפעלו עליו מרגע שהוצא במירמה מחקירת מצ"ח מקימים לו ברוחיות במוסך...", טען

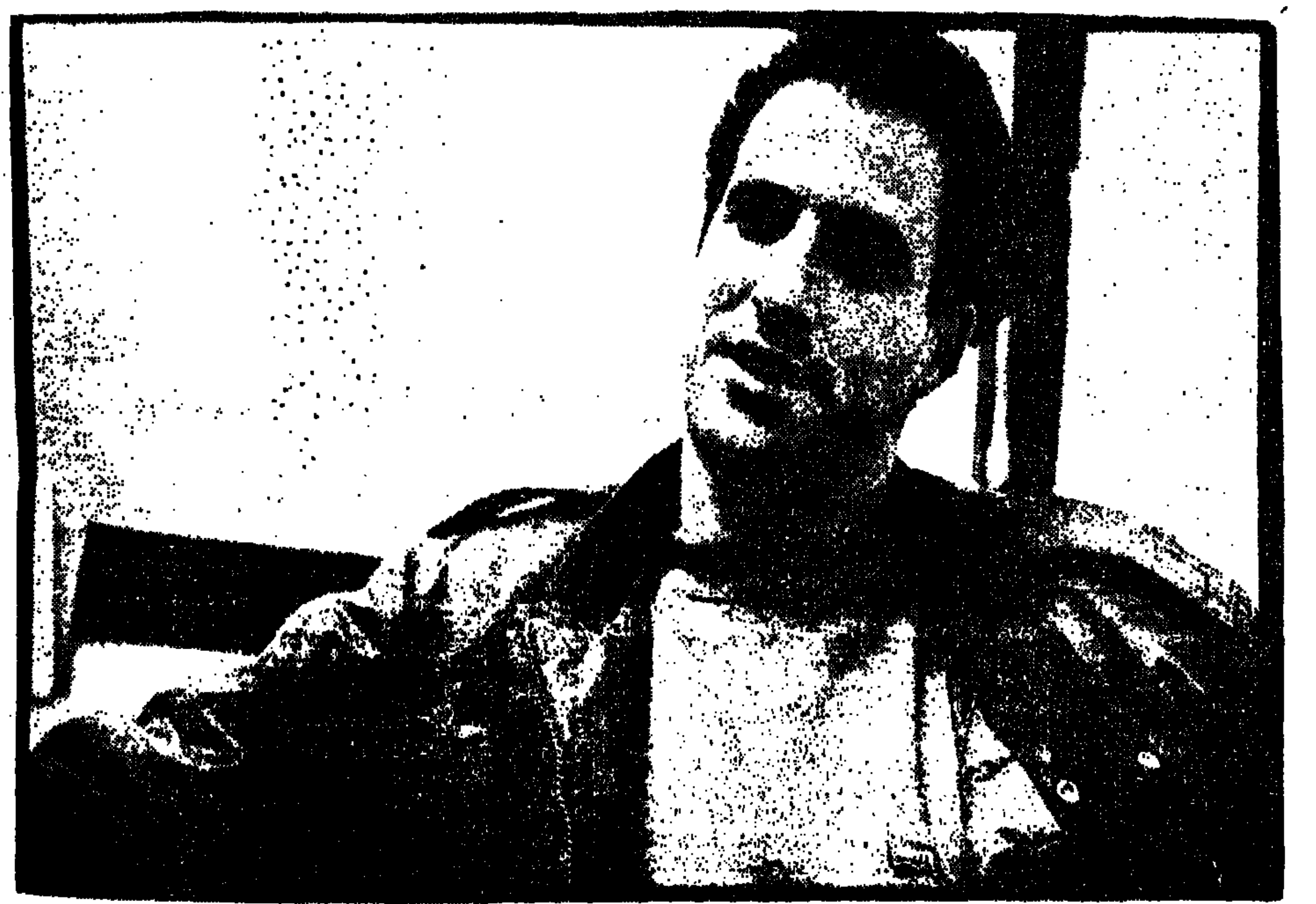

■ אלברט אזולאי: בדיקה בפוליגרף הוכיחה כי הוא דובר אמת

כי בפגישה במשרדו של עו"ד ארנון לא חזר בו מדבריו והביע נכונות להיבדק בנושא זה, כמו בכל נושא אחר, במכונת־אמת. בדיקה זו אכן נעשתה ותוצאותיה לא הותירו כל ספק: אזולאי דובר אמת.

עו"ד רם כספי טען השבוע, בשיחה שקיימנו איתו, כי אינו זוכר מי יזם את הפגישה. לעומת זאת, הוא זכר, כי ח"כ עמר, שאותו הוא מייצג, פנה אליו באותה תקופה והסביר לו, כי „אזולאי הביע איזו גירסה לפני מעבידו (יורם בן־עמי) ומעבידו רצה שהגירסה שלו תושמע כפי שהוא השמיע אותה בפניו".

– סליחה, האם אתה כפרקליט שומר חוק אינך יודע שהוצאת אדם מחקירה במהלך מתן עדות היא בבחינת שיבוש הליכי חקירה?

כספי: הוא עוד לא היה בחקירה... הפגישה היתה עוד לפני שהיה בחקירה...

– אתה לא זוכר שחיפשו אותו, שהרדיו והעתונות דיווחו על היעלמו באמצע החקירה?

כספי: לא. אני לא זוכר את הדבר הזה...

לשבועון „כותרת ראשית" אמר השבוע עו"ד כספי באותו עניין: „אז מה אם פורסם שאזולאי נעלם? אם האיש רוצה לשנות גירסה – מה פסול בגישה הזאת?"

עו"ד כספי טוען, כי אחרי פניית שלמה עמר אליו, הוא החליט שעו"ד „נייטרלי" ישמע את אלברט אזולאי ויקבע „אם הגירסה שפירסם 'ידיעות אחרונות' תואמת באמת את מה שאזולאי טוען". עו"ד יגאל ארנון אמר לנו, לעומת זאת, כי כספי ביקש אותו בסך־הכל להעמיד לרשותו את חדר הישיבות של המשרד שלו והוא, ארנון, לא היה קשור כלל לעניין. „חוץ מאשר את רמי כספי ואת ח"כ עמר, לא חיכרתי איש מהמשתתפים. רציתי לצאת מהפגישה, אבל רמי, שהוא ידיד ותיק שלי, ביקש שאשאר כמשקיף נייטרלי".

עוד אומר עו"ד ארנון: „לא היה לי חלק כלשהו בזימון הפגישה או במהלכים שקדמו לה ולא היה לי עניין, כעו"ד או כצד, בפגישה או בתוצאותיה. כשנודע לי במהלך הפגישה, כי אזולאי זומן לחקירה או שכבר נחקר, הפסקתי מייד את הישיבה. מאז לא היה לי קשר נוסף לעניין".

עו"ד כספי, שהוא היועץ המשפטי של „אגד", טען במהלך השיחה עם „ידיעות אחרונות", כי בפגישה נכחו גם שני חברי ועדת הפיקוח של „אגד". כאשר אמרנו לו, כי עובדה זו אינה נכונה, השיב: לא הכרתי את כל המשתתפים. בתשובה לתמיהה שלנו כיצד יתכן שלא הכיר את כל משתתפי הישיבה, רגז עו"ד כספי על השאלה וביקש לסיים את השיחה.

לעו"ד כספי היתה במהלך השיחות עם „ידיעות אחרונות", הערה מעניינת נוספת: בלי שמישהו שאל אותו, טען הפרקליט לפתע, כי הפירסומים בעתונים כאילו ישיבת הלילה במשרדו של יגאל ארנון הוקלטה, הם „קישקוש ודברי הבל שלא היו ולא נבראו". מה שכספי שכח להביא בחשבון, הוא עובדה אחת קטנה: באף עתון בישראל, לפני קיום השיחה עימו, לא פורסם דבר וחצי דבר על אירועי פגישת הלילה ועל כך שהפגישה הוקלטה. מדוע אם כן העלה כספי את עניין ההקלטה?

ועוד עובדה שעו"ד כספי לא הביא בחשבון: עו"ד יגאל ארנון טען באוזנינו, חד־משמעית, כי הפגישה עם אזולאי אכן הוקלטה. האם עו"ד ארנון הלם חלום? האם ארנון, חברו הטוב של כספי, אינו יודע על מה הוא מדבר?

לא הלך לאיבוד

כאן המקום להאיר כמה נקודות נוספות:

★ איש ממשתתפי ישיבת הלילה לא טרח באותם ימים שבהם חיפשה המשטרה הצבאית את אלברט אזולאי (שבוע בערך – עד להופעתו להשלמת החקירה), לגלות לה, כי אזולאי „לא הלך לאיבוד". הוא בריא ושלם ואפילו הופגש עם שלמה עמר.

★ איש מבין משתתפי הישיבה לא טרח להביא עובדה זו לידיעת הגורמים המוסמכים במדינה – גם לא בשלב מאוחר יותר.

★ אם אכן יש אמת בטענה שאלברט אזולאי רצה למסור גירסה שונה מזו שמסר למשטרה הצבאית – מדוע עמר וחבריו לא שיתפו בסוד הכמוס הזה את שלטונות הצבא והמשטרה? מדוע לא נשתל בישיבה חוקר משטרה או חוקר צבאי? מדוע לא ניצלו הזדמנות זו כדי להוכיח לעם ישראל שמדובר בעלילה שפלה?

★ לשלמה עמר היה, לכאורה, אינטרס עליון לברר את האמת. מדוע אם כן לא גילה לסא"ל כהנא היכן נמצא אזולאי? מדוע לא סייע לו להשלים מייד את החקירה?

★ הטענה, כאילו ביקש אלברט אזולאי לחזור בו מדבריו ולכן זומן לפגישת הלילה – מגוחכת. אם אכן כך היה, מותר להניח, כי אזולאי לא היה מתייצב יום קודם לכן מרצונו החופשי בבסיס מצ"ח ומוסר עדות. לצורך מה הוא התייצב כדי שאחר־כך ינסה לסתור עצמו ולהסתבך בעדות־שקר?

★ אם הכל היה כשר – מדוע לא טרח שלמה עמר, אפילו בחקירתו במשטרה, לספר על פגישת הלילה עם אזולאי? מה יותר טבעי והגיוני היה שעמר יספר לחוקרים, כי אזולאי, בשלב מסויים, היה מוכן לחזור בו מעדותו או מחלק ממנה?

שלמה עמר, כמתלונן, הוא האחרון שיכול לטעון „לא ידעתי". הוא האחרון שרשאי לטעון, כמי שכבר עשה בעניין אחר בפרשה זו, כי זהו „צירוף מיקרים בלבד". הוא ידע גם ידע על חקירת הפרשה ואף הזדרז לשכור את שירותיהם של שני קציני המשטרה הפורשים. מה שמעניין בהתנהגות ח"כ עמר היא העובדה הפשוטה שאיש־ציבור זה אינו מגלה עניין מיוחד זה זמן רב בתוצאות החקירה הצבאית הנוגעות לעניינו. עמר, למי ששכח, הודיע בחודש ינואר השנה, יום אחד בלבד אחרי פירסום הכתבה הראשונה על השתמטותו ממילואים בלבנון, לתבוע משרד־הביטחון לחקור את החשדות נגדו. הוא אף דאג לתת פירסום הולם לתוכן מכתבו אל רבין והבטיח הגיגית כי חפותו תוכח.

מאז נשלח מכתב זה חלפו כבר עשרה חודשים ולשלמה עמר, מתברר, דבר לא בוער. יש לו זמן. „עיניי דין", „עלילה זדונית", „קנוניה", „סיפורים כוזבים" ועוד כמה מלים יפות הלקוחות, לעיתים, מלכסיקון הקודשים המעונים – אינם מדרבנים אותו לתבוע משר־הבטחון לפרסם את תוצאות החקירה. לא רק לתבוע, אלא ממש להפוך עולמות. כדי שהאמת תצא לאור וכדי שהציבור יוכל גם לראות אותה ולהכירה.

הבטחות דובר צה"ל

צה"ל, חייבים לזכור, נטל על עצמו לחקור את החשדות להשתמטות שיטתית של עמר ממילואים. השתמטות זו, במיוחד בתקופת מלחמה, חמורה מהבחינה הציבורית הרבה יותר ממתן השוחד ששלמה עמר, לפי החשד, העניק לאלברט אזולאי. לגבי איש־ציבור יש לכך חשיבות מכרעת: אימות חשד ההשתמטות הזה עלול „להטיל לקרשים" את עמר ולסלקו מהזירה הפוליטית. הערכת חשד כזה מסוגלת להעניק לו כמה „נקודות זכות".

מדוע אם כן ממלא עמר את פיו מים בעניין אישי וציבורי בה רגיש? מדוע אינו זועק לשמיים?

כמה זמן יכול עוד להימשך עינוי הדין הזה? מדוע שצה"ל לא יידעם לעורתו של ח"כ עמר?

„ידיעות אחרונות" החליט איפוא, כבר לפני שישה חודשים, עם סיום חקירת מצ"ח, להיחלץ לעזרת שלמה עמר בעניין זה ומאז הוא תובע שוב ושוב מדובר צה"ל לפרסם את מימצאי החקירה הצבאית. התוצאה: צה"ל אינו מזדרז לפרסם מימצאיו על מעשיו של עמר בשירות המילואים. והתנהגות זו תמוהה בשל העובדה שצה"ל, קודם חשיפת הפרשה על־ידי „ידיעות אחרונות", לפני

(המשך בעמוד 18)

„אין לי מה להגיד... אין לי מה לומר..."

מהי תגובתו של יוסי הוכמן, חבר „אגד", על המעשים החמורים לכאורה המיוחסים לו בפרשת עמר?

הוכמן: מצטער מאוד, אינני יכול להגיב.

★ מדוע?

הוכמן: לא שאין לי מה להגיב... יש עניין מסויים... אני לא קשור לשום פרשה... לא קשור בשום עניין.

★ סליחה, מדוע אינך יכול להשיב על שאלות?

הוכמן: אני לא יכול להגיד.

★ אתה מוכן להסביר מדוע?

הוכמן: אני עסוק בעניינים שלי, לא קשור לשום פרשה... לא הייתי בשום פגישה...תעשו לי טובה, אל תצלצלו אלי הביתה עם פרשות שונות שאינני קשור אליהן.

★ אני מעוניין לשאול אותך בעניין...

הוכמן: תקשיב רגע...

★ אתה עוד לא יודע מה אנחנו רוצים לשאול...

הוכמן מתפרץ: אני מכיר את השיטות. לא נולדתי היום. אני מתאר לי שאתה יושב עם מכשיר הקלטה בטלפון...

קצר ו„תכליתי" יותר היה מנהל מוסך „הרסים" יורם בן־עמי: אין לי מה לענות... אין לי מה לענות...

ניסינו לקטוע את דבריו ולבקש את תגובתו על „חטיפת" אלברט אזולאי באמצע החקירה במצ"ח והובלתו לדירה ברמת־גן, אך לא הצלחנו. „אדוני", כעס בן־עמי והרים את קולו, „אין לי מה לענות לך". הוא החריש שנייה ולאחריה טרק בחוזקה את הטלפון. ליורם בן־עמי יש, ככל הנראה, סיבות טובות לגזור שתיקה על עצמו. ולא רק לו.

■ עו"ד רם כספי: לא ידעתי

■ עו"ד יגאל ארנון: לא תיכרתי

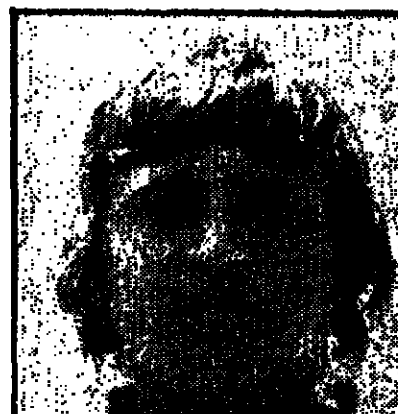

■ יוסי הוכמן: אתה מקליט...

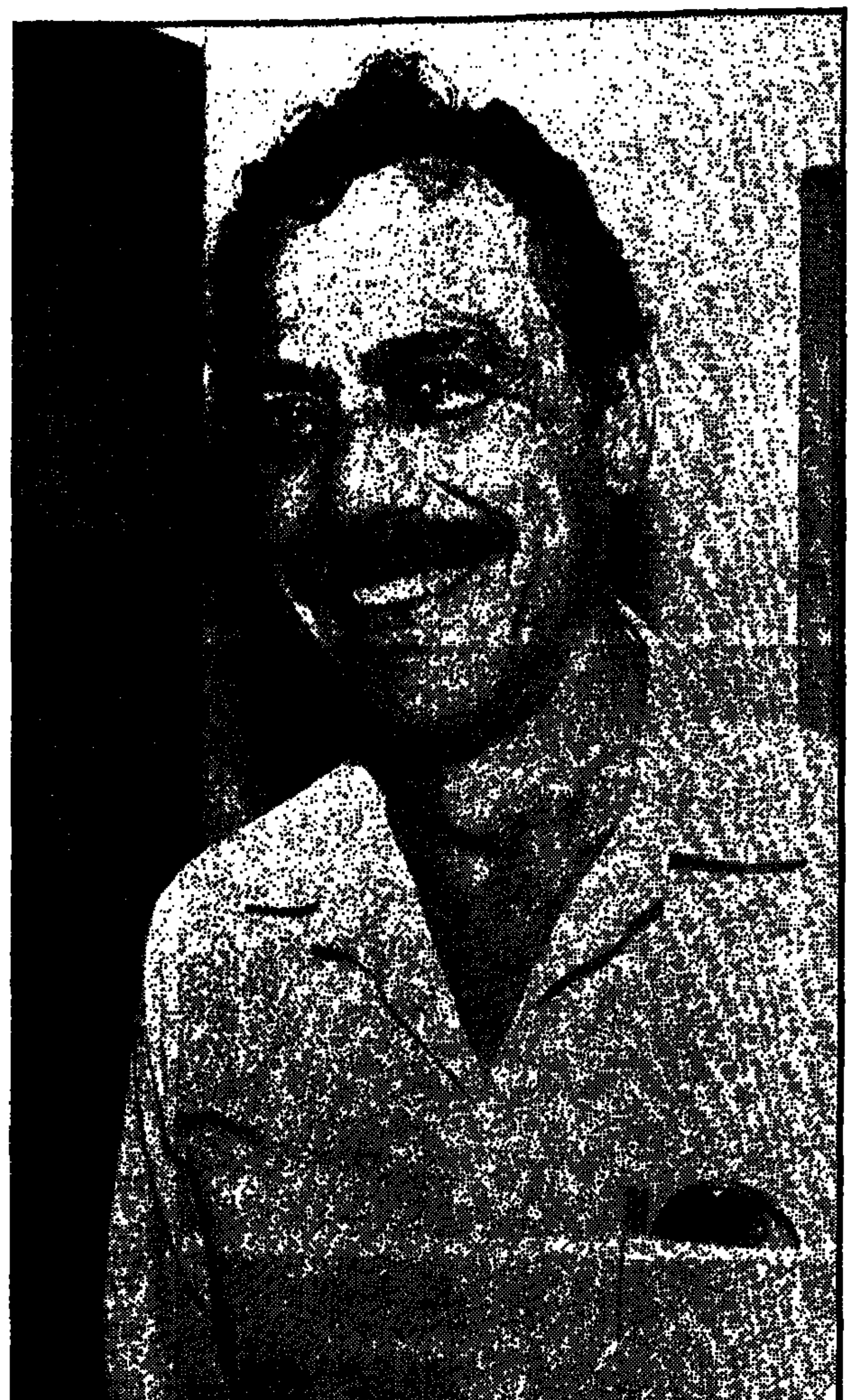

■ ח"כ שלמה עמר: עיכוב החקירה הצבאית אינו מפריע לו

יומן אמריקני

מאת אהרון בכר, ניו־יורק

במוצאי שבת, בין שבע לתשע, ערך שון מיצ'ל, בן 14, מסיבת פרידה צנועה לידידיו ובני כיתתו מאשתקד. בתחילה היו נאומים.

נער אחר, בתספורת פאנק קלילה, ביקש מעט תשומת לב ואמר: „בית־הספר שלנו איבד שחקן ותקפה גדול, מעמודי התווך של נבחרתנו הבלתי־מנוצחת". נערה אחת בעלת פני בובה וכרבו־לת אדמדמה, העלתה צרור זכרונות ממותקים, מלאים ניחוח רומנ־טי, והוסיפה בקול צפצפה צווחני: „OH, MY GOD, בית־הס־פר כבר לא יהיה מה שהיה."

אחרי הנאומים פתחו את המתנות.

הג'ינג'י הקטן קיבל שעון, שני טרנזיסטורים, ווקמן לג'וגינג, כפפות איגרוף, מגלשת סקטינג, אוהל סיירים, מחבט בייסבול עם כל האביזרים, חמישה אלבומי רוק, ווקי טוקי, שני עטים, טרנינג ארום, חצי תריסר ספרי קריאה ותצלום ממוסגר של נבחרת בית־הספר (החבר'ה נראים קצת מצחיקים, בתצלום הזה, עם הכתפיים הענקיות האלה שהם לובשים מתחת לחולצה). MUMMY של־חה לו מברק לבבי משיקאגו.

במרוצת הערב, דעכו מעט האורות, והאווירה נעשתה דחוסה, והקירות בחדר האורחים המלוקק רעדו קלות מעוצמת הדציבלים. הדור הזה מקים סביבו הרבה רעש. אביו של הנער, ד"ר סטיבן מיצ'ל, רופא פנימי בן 43, עמד בקומה השניה, נשען על המעקה (ידו השניה היתה על מותניה של ידידתו הצעירה) והתבונן למטה בגאווה בלתי מוסתרת. הוא תולה תקוות בג'ינג'י השובב שלו.

„בתחילת הקיץ שכנעתי את גרושתי בצורך החיוני להעביר את הבחור לבית־הספר הבינלאומי של האו"ם בניו־יורק - כדי שייצא משם עם שליטה טובה בצרפתית וביפנית ועם מבט קצת יותר רחב על העולם," סיפר הרופא.

ד"ר מיצ'ל מייעד לבנו קאריירה בנקאית. הוא בונה אותה מעכשיו, שלב אחרי שלב.

„ענף ההשקעות יכבוש בבוא העת את פיסגת עולם הכספים," הבהיר הרופא ביבושת. „לפיכך, אני מתכנן לבחור מסלול קידום בענף המדליק הזה. לדעתי, שליטה טובה ביפנית עשויה להיות לו לעזר רב."

בתחילת ספטמבר עזב הנער את בית אביו, ברובע מגורים שקט וחסר דאגות בשוליים הצפוניים של בית־לחם, פנסילבניה, ועבר לניו־יורק הגועשת. הרופא שכר לו שם דירת חדר וחצי קטנה (ב־1300 דולר לחודש), לא הרחק מבית־הספר, ושיכן בה גם סטו־דנטית לא צעירה (קרובת משפחה או משהו), שבתמורה פוקחת על הבחור עין ועוזרת לו גם בלימודים. הג'ינג'י הקטן חוזר הביתה אל אביו פעם בשבוע, לשבת־ראשון.

הרופא אומר שהילד חסר לו בבית. יחד עם זאת, יהיה זה, לדבריו, פשע להניח את עתידו ליד המקרה ולהתהפוכותיו.

„שון הוא בחור פיקח עם איי.קיו. גבוה במידה ניכרת מן הממו־צע", אמר ד"ר מיצ'ל. „אינני רואה סיבה סבירה שבחור כמותו לא יעשה, בבוא העת, קאריירה מזהירה. על כל פנים, מחובתי כאב להבטיח היטב את עתידו באמצעות תכנון קפדני ומפורט ככל האפשר."

במרוצת הערב השמיע לנו הדוקטור הרצאה מקיפה, מלאת בנתונים מעודכנים, על חשיבותו של תיכנון כזה לטווח ארוך. זאת, מסתבר מדבריו המאלפים, הדרך היחידה להכניע את המפלצת הזאת, אמריקה, ולהוציא ממנה את המיץ הירוק שלה. ד"ר מיצ'ל, נדהמנו לשמוע, יודע כבר עכשיו את התאריך המדוייק שבו יגש הבן לבחינות הגמר בהרווארד (אלא מה!) לקבלת תואר ראשון. המחשב שלו, לא ייאמן, מסוגל לשלוף ברגע אפילו את לוח ימי החופשה המצפים לג'ינג'י הקטן במרוצת 1997. הכל ממוחשב, מתוכנת, ומתוכנן לפרטיה.

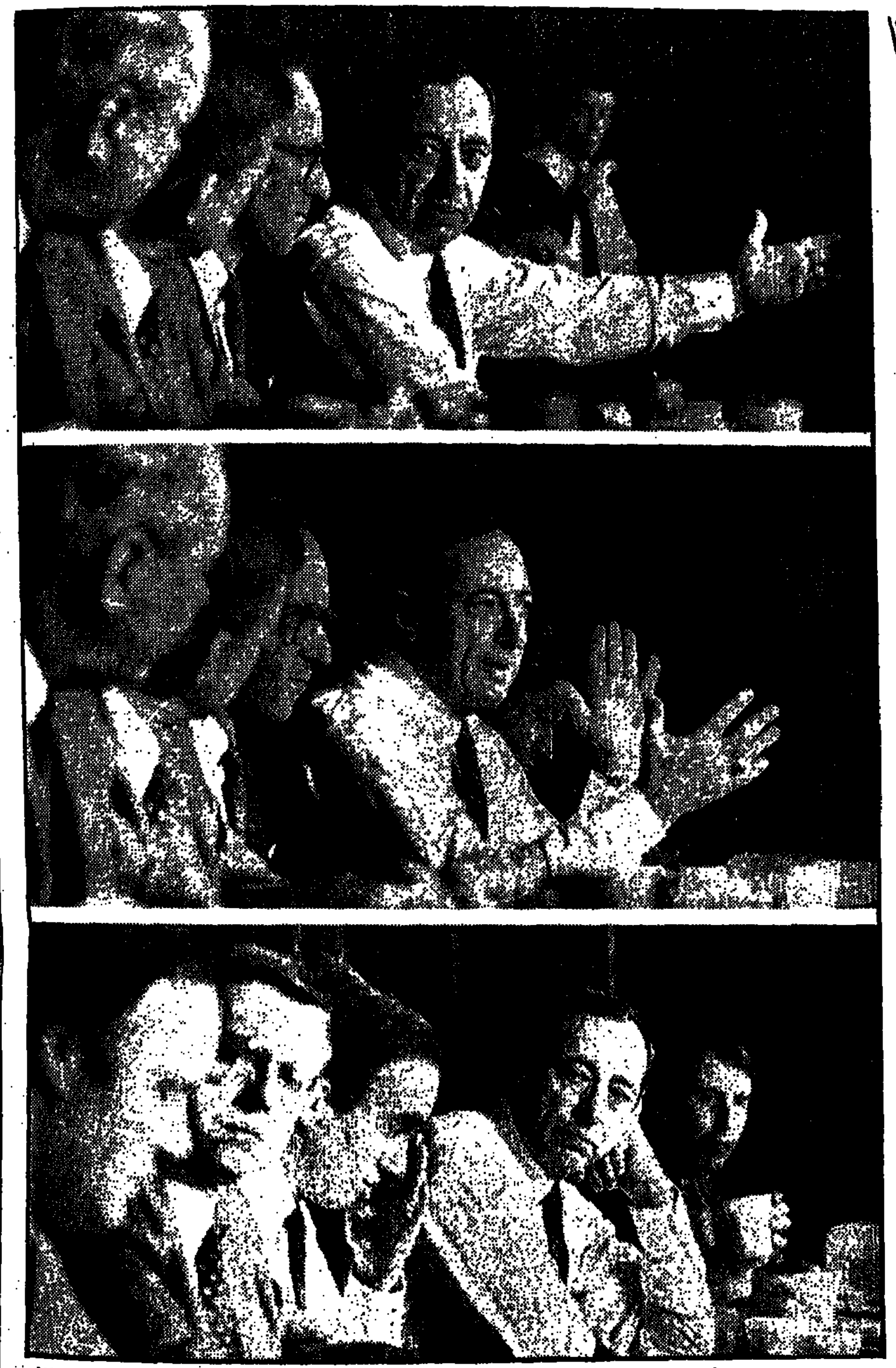

מריו קומו: תנועה אלגנטית ביד ימין, בזירה הזו, שווה את כל הדיבורים. המושל מפליא להשתמש בידיו.

תיכנון לטווח ארוך

גם הג'ינג'י הקטן מתנהג כמו רובוט. בתשע וחצי פונקט כבר לא היתה, כמתוכנן, נפש חיה בסלון. מן המסיבה נותרו על השטיח כמה שאריות קטנות וסוכנת הבית, אשה בעלת סבר חמצמץ ומב־טאליות של בתולה מזדקנת, מיהרה וטיפלה בהן בקפידה רבה.

„זה היה ערב נהדר," אמר הנער. אביו מיהר להסכים. „אם אינני טועה, מתוכננת לנו עוד מסיבה כזאת ב־1 בינואר בעוד שנתיים," הוסיף הנער (הוא הבטיח לעצמו לפשפש בהזדמנות בנתוני המחשב ולברר את הדבר לאשורו). אביו הביט בו בגאווה.

ד"ר מיצ'ל משוכנע שהילד יהיה מיליונר. הוא הלא מתוכנת לכך.

□□□

נאום בחירות משכנע

אולם הנשפים המפואר של „וולדורף אסטוריה" נראה למשך ערב אחד כמו זירה צבעונית של קרקס נודד. אל התיקרה, למשל, התעופפו דבוקות של בלונים צבעוניים ושייטו להם שם בנחת בין נברשות בדולח מבהיקות. תזמורת קטנה ושובבה, בחליפות ליצנים צבעוניות, אילתרה מן היציע לקט נעימות קלות. האנשים באולם צווחו, שרקו, רעשו, קראו הידד, מחאו כפיים, רקעו ברגליהם, הכל לפי הצורך. היה, בקיצור, שמח.

על הבמה, מאחורי סוללת מיקרופונים, התייצב במרוצת הערב מושל מדינת ניו־יורק, מאריו קומו, ונשא את נאום הבחירות החמישי שלו לאותו ערב. הוא נראה נמרץ ורענן.

הדבר העיקרי בנאומו, וזה אולי המסד הפוליטי שלו, היו תנועות ידיו. תנועה אלגנטית ביד ימין, בדיוק ברגע הנכון, שווה בזירה הזאת את כל הדיבורים. המושל מפליא להשתמש בידיו, הוא פוליטיקאי ותיק.

כמו כן, שולט מר קומו באומנות הנאום. הוא מסוגל, למשל, לדבר רבע שעה בלי להגיד כלום - וזה יתרון עצום. בבחירות, כפי שכל אחד יודע, יזכה המועמד שיצליח לשאת חמישה נאומים בערב בלי להגיד כלום.

זה, אגב, בדיוק מה שכל האנשים באולם עם הבלונים רוצים לשמוע. מאריו קומו קלע בנאומו ישר למטרה.

□□□

מלחמות הכוכבים

אמריקה של רונלד רייגן ויתרה סופית על הרעיון המטופש להכריע את ברית־המועצות בשדה הקרב. היא מצאה דרך הרבה יותר פשוטה והרבה יותר מתוחכמת.

את הדרך הזאת סלל רפובליקני אחר, הנשיא ניקסון. הוא פתח בפני התעשיה האמריקנית את שווקי סין האדומה.

מאז, ארה"ב מפציצה את סין בג'ינס ו„קוקה קולה". כמה פשוט, כמה אפקטיבי, וגם כמה רווחי. רונלד רייגן ממשיך באותה דרך. הוא מבין שאי־אפשר לנצח את הקומוניסטים בשדה הקרב, וגם לא כדאי.

לעומת זה, אפשר לכרוך סביבם עניבת חנק כלכלית. לעניבה הזאת קוראים בשפה אלגנטית „מלחמת הכוכבים."

הפרוייקט היקר הזה לא יעלה למשלם המיסים האמריקני אף לא סנט שחוק. חברות הענק, כל הקונצרנים הגדולים וכל לווייתני התעשיה, כבר השקיעו בו הרבה כסף, כולו נקי ממס. כדי לא להפקיר את בטחונם, יהיה גם על הסובייטים להשקיע בתוכנית דומה סכומי עתק (הכל, אגב, בדולרים). הבעיה היא שאין להם לא „ג'נרל מוטורס" ולא „איי.בי.אם." ואפילו לא „אי.טי.טי." - ועל כן יהיה על הסובייטים להשקיע בה רק את הלחם והחמאה של אזרחיהם.

רונלד רייגן מעמיד אותם, איפוא, בתור לנעליים לעוד חמישים שנה. כמה פשוט, כמה יעיל, וכמה אכזרי.

יגאל הורוביץ ירד מהגג

מאת אורלי אזולאי כץ

יגאל הורוביץ, השר בלי תיק, מוכן להישאר גם בלי כסא. לעמיתיו, השרים האחרים בלי תיק, משה ארנס, עזר וייצמן, יוסקה שפירא ויצחק מודעי, הוא קורא להתפטר באופן קולקטיבי מהממשלה, כדי לחסוך בהוצאות על לשכות, מזכירות, נהגים ועוזרים אישיים.

הוא עצמו אינו מוכן לקפוץ בראש ולהתפטר ראשון, כדי שלא להפר את האיזון העדין בתוך הממשלה. אבל הוא מבקש ממני לכתוב שאין לו דובר, אין לו ראש לשכה ולא עוזר אישי. „המרחק בינינו לבין בית הדפוס הוא מרחק של חצי מטר בלבד", הוא אומר באינטונציה של נביא זעם. „אם יתחילו שוב להדפיס כסף, כל המאמץ היה לשווא. הדולרים יברחו, תהיה קטסטרופה. היו לנו הישגים בכלכלה, אבל עדיין לא הגענו אל המנוחה והנחלה".

כמו פיקניק מתמשך

יש לו לשכה צנועה מאוד, צבועה באפור סגפני, תפאורה הולמת למתריע בשער נושא דגל הקיצוצים. תמונה אחת גדולה של דוד בן גוריון מורו ורבו, ועוד שתיים קטנות, אחת של נשיא המדינה ואחת של ראש הממשלה לשעבר, שמעון פרס.

בשנתיים האחרונות, כשר בלי תיק, היה לו מעט מאוד מה לעשות, ועוד פחות מכך מה לומר. סדר יומו מורכב באופן קצת מלאכותי מפגישות עם נציגי מושבים ונציגי המגזר החקלאי. הוא מודה שאין לו מה להציע להם, אבל הוא לפחות נותן כתף לבכות עליה ומשמש כמו כותל מערבי.

פעם הוא שלט על הקופה כולה. כשר אוצר ביצועיסט הוא החזיק את הממשלה בגרון. „לעומת תפקיד שר האוצר, החיים כאן היום נראים לי כמו פיקניק מתמשך", הוא אומר ומנסה להרחיק כל נימה של מרירות. „אני לא מתבטל כאן, אבל לא נוטף זיעה".

לפני כמה חודשים הציע עזר וייצמן שכל השרים בלי תיק יתפטרו. הורוביץ קפץ מיד על ההצעה. אחר כך התברר שיוסקה שפירא ומשה ארנס לא כל כך מעוניינים, והעסק ירד. היום חוזר הורוביץ על הקריאה להתפטרות קולקטיבית, ומעריך כי השניים שהתנגדו אז, לא יסכימו גם עתה, וייתכן שגם עזר וייצמן שינה מאז את דעתו.

היום הוא נוסע במכונית מדגם וולבו, כמו כל השרים. השיגעון של פורד אסקורט ישנה עבר לו. כאשר היה שר אוצר, רצה לתת דוגמא אישית, וויתר על מכונית השרד. הנהג שלו התלונן על כאבי גב, וסיפר שעמיתיו הנהגים לועגים לו ומציעים לו סיבוב בוולבו. הורוביץ לא השתכנע. מאוחר יותר, כאשר נודע לו כי הוולבו שעליה ויתר מטעמי חיסכון לא נמכרה אלא הועברה לפקיד בכיר, הוא רתח מזעם.

„פטיפון עם תקליט אחד"

בממשלה הזאת, כבר התרגלו השרים לנבואות הזעם שלו. שר אחר, העומד בראש מפלגה קטנה אמר לעיתונאים „הורוביץ הוא כמו פטיפון עם תקליט קטן אחד. בצד אחד הוא מנגן 'משוגעים תרדו מהגג', ובצד שני 'החגיגה נגמרה'...".

שלא בפניו, אוהבים השרים החברים לומר כי התקליט שלו שחוק. אולם מלבד הסארקזם המאפיין אמירות מן הסוג הזה, יודו גם מתנגדיו המובהקים, כי הורוביץ הוא חריג בנוף הפוליטי: אומר בדיוק מה שהוא חושב, נקי מחשבונות פוליטיים. השררה לא עלתה לו לראש.

לבחירות האחרונות הוא הלך עם מסר ברור: יגאל למשרד האוצר. 24 אלף האנשים שהצביעו בעדו הפכו אותו למחוזר על ידי שתי המפלגות הגדולות. ערב הקמת ממשלת האחדות זימנו אותו שמעון פרס ויצחק רבין לפגישה. הבטיחו לו את תיק האוצר, מישרה שכה רצה מאוד, אם יתמוך בממשלה צרה בראשותם. הורוביץ אמר להם, פחות או יותר, שאותו אי אפשר לקנות על ידי מישרות ותפקידים. הוא הסביר, כי לפי תפיסה שלו, רק ממשלת אחדות תציל את המשק. הוא יעץ להם להקים ממשלה מצומצמת בלי המפלגות הדתיות. הם החליטו אחרת.

השבוע הצליחו האחיות להוציא את יגאל הורוביץ מכליו. „את גבירותי הספרית ואת בעלת המכולת, תתפסי יוזמה ותצטרפי למרד", זו העיצה שנידב לנו השבוע יגאל הורוביץ כאשר נטשו האחיות את בתי החולים. „כאשר תבוא אליך אחות רחמניה, תאמרי לה: מצטערת, בשבילך אין שירותים. תחזרי לעשות תסרוקת ולקנות חלה לשבת רק אחרי שתסכימי לטפל בבעלי החולה או באמי הגוססת".

סדום וחלם

האחיות הנוטשות הקפיצו אותו מהתרדמה התקשורתית, ומול כל מיקרופון פתוח הוא שלח לעברן מילים מחוספסות, מעט בוטות, כפי שהוא יודע לעשות. על פי תפיסתו, הפכה נטישת בתי החולים את מערכת הבריאות לשילוב מוזר בין סדום לחלם.

בסוף השבוע נכנסה שביתת האחיות לשלב של רגיעה. אבל אם הן יפרצו שוב את הסכרים, הוא יתייצב מולן עם קלשונות. „הן לקחו להן משרד יחסי ציבור, ונדמה שכל העסק פשוט מוצא חן בעיניהן", הוא אומר. „אם ייכנעו להן, מחר יבואו עובדי מקורות ולא יזרימו מים לאילת. הציבור מתרגל. חולים מתים, ואין פעולה נגד".

אם היום הוא היה שר אוצר, היה אומר לנציגות האחיות את ה„אין לי" המפורסם שלו, ומזהיר אותן שאנחנו נמצאים במרחק של חצי מטר מהדפוס הממשלתי, אם יתחילו שוב להדפיס כסף, תבוא הקטסטרופה. אפשר להאמין לו, שהוא לא היה הולך מטר לקראתן.

יגאל הורוביץ: אני לא מתבטל, אבל לא נוטף זיעה

בשנתיים האחרונות היה לו מעט מאוד מה לעשות, ועוד פחות מכך מה לומר ★ למרות זאת, יגאל הורוביץ הוא המחוזר הפוליטי בעל ההצעות הרבות ביותר ★ השבוע הקפיצו אותו האחיות הנוטשות מן התרדמה התקשורתית, הכניסו מעט אדרנלין לסדר יומו השיגרתי של השר בלי־תיק ★ היום „יגאל אין לי" נוסע במכונית מדגם וולבו, כמו כל השרים ★ האם הוא עדיין חושב שאנחנו משוגעים שצריכים לרדת מהגג? „לא. עכשיו אנחנו צריכים לצאת מהמרתף"

כאשר היה שר אוצר, נפגש עם נציגי 13 המפעלים הגדולים במשק. הם ביקשו תוספות שכר. הורוביץ האזין להם בסבלנות, ועל מה שקרה אחר כך הוא אוהב לספר. „אמרתי להם רבותיי, תלכו למשל, תגידו לו שבמשרד האוצר יושב משוגע, פשוט משוגע. אתם לא תקבלו אגורה נוספת. אתם רואים את היד הזאת, כדי שאתם תקבלו, היד הזאת צריכה לחתום. אני מעדיף לחתוך אותה ולא לשים חתימה. הם איימו עליי שיסגרו ערים, יבעירו מכוניות, יפילו ממשלה. הם חשבו שיכופפו אותי. בסוף הבינו שבאמת יש להם עסק עם משוגע, והתקפלו".

העיסוק הכמעט אובססיבי בשביתת האחיות הכניס מעט אדרנלין לסדר יומו השגרתי של השר בלי תיק. „אני לא מתוסכל, ואין לי פרצוף חמוץ כל היום", הוא מרגיש. „אם לא אהיה שר, לא אשב על כך שבעה אפילו יום אחד".

צריך ביצים

בתור שר אוצר לשעבר יש לו מלאי עצות להעניק לשר האוצר הנוכחי, משה נסים, כפי שהעניק לקודמו יצחק מודעי. הורוביץ מרגיש בגאווה, כי הם אוהבים להקשיב לו, אם כי הוא לא מאלה שאומרים בדיוק מה שרוצים לשמוע. „השניים האלה הצליחו במקום שבו אני נכשלתי", הוא מתוודה. „אבל עדיין לא למדנו לחיות לפי האפשרויות ולא לפי הרצונות. אם נחזור להדפיס, כל הדולרים יברחו".

● מה הן התכונות הנדרשות כדי להיות שר אוצר טוב?

שכל ישר וביצים. כן, צריך ביצים - כלומר, צריך שיהיה אומץ.

● לך היו תכונות כאלה?

לי יש קבלות על ביצוע. כשהצעתי עצמי לשר אוצר, לא חשבתי על הדרגות. חשבתי שיש לי דם לנקוט צעדים.

● יכולת להיות שר אוצר בממשלה צרה בראשות המערך.

ממשלה צרה לא טובה למשק. אז עכשיו יגאל הורוביץ שר ללא תיק, זה לא אסון לאומי. אני תורם איפה שאני יכול.

● אתה מתגעגע לתפקיד שר האוצר?

אני לא מתגעגע. בממשלה ובכנסת אני אומר מה שאני חושב, ומנסה להשפיע. אני לא מלקק לאנשים, ולא מורח אותם בוזלין. כל עוד יש לי מה לומר, אני יושב בממשלה. אם אחשוב שאין לי מה להגיד, אלך הביתה. אני לא מהטיפוסים שנהיים חולים כאשר לוקחים להם את הכסא.

לחם ודולרים

● אתה יושב בממשלה שנתיים. יש לך איזה הישג שאתה יכול להצביע עליו?

ההישג היחיד שאני רואה, הוא שראיתי את הסכנה הטמונה בגובה הריבית. התרעתי כי אם לא נוריד את הריבית שהגיעה למאה אחוז ריאלית, נתסוף לתהרה קרישא של המשק היצרני. לא כל כך הצלחתי במלחמה הזאת, אבל לפחות התרעתי, ועכשיו אני מנסה לסייע למשקים שנפגעו.

● בתקופת כהונתך כשר אוצר הדבקו לך כינויים: יגאל אין לי, יגאל המדפיס, יגאל המקצץ. מה זה עשה לך?

כל זמן שלא קראו לי יגאל הצבוע, יגאל הקרייריסט, יגאל הארטיסט, הכל בסדר. חוץ מזה, מי שהדביק לי את הכינוי יגאל המדפיס הוא שר מכובד מהליכוד, שבעצמו בא וביקש שאדפיס.

● אתה עדיין חושב שאנחנו משוגעים שצריכים לרדת מהגג?

לא. עכשיו אנחנו צריכים לצאת מהמרתף. מוכרחים להגדיל את הייצור. אם לא, יהיה מצב שנרפא אחד את השני, נשפוט אחד את השני, ניתן שרותים זה לזה ולא יהיה מי שייצר לחם ודולרים.

יגאל הורוביץ נכנס לממשלה במסגרת המכסה של המערך. היו רגעים שהוא חשב לקשור את גורלו עם מפלגת העבודה. היה זה כאשר המפלגה התנערה ממפ"ם ומיוסי שריד. אבל לדעתו של הורוביץ, ההתנערות הזו לא צבעה את המפלגה בכחול לבן. הוא איננו מוצא שפה משותפת עם חיים רמון, אבא אבן, אהרון הראל, אורה נמיר. בדעותיו בתחום המדיני הוא קרוב יותר לליכוד, אבל יש לו עם מפלגה זו חשבון נוקב על השטויות שעשתה בתחום הכלכלה. הוא לא יכול לסלוח על הכלכלה הנכונה של יורם ארידור.

„בליכוד יש מחנה פופוליסטי, שמבטיח דברים שאי אפשר לקיים בתחום הכלכלה והחברה", אומר הורוביץ, ומבקש לא להזכיר שמות. „כך הם נהגו בעבר, ורוקנו את הקופות".

יגאל הורוביץ הוא המחוזר הפוליטי בעל ההצעות הרבות ביותר. הליכוד מנסה למשוך אותו לצד שלו, וכך גם המערך. בסיטואציה מסויימת, אם תתפרק הממשלה, הקול שלו יכול להיות המכריע בעניין הקמת ממשלה צרה בראשות אחד הגושים. כל אחד מהצדדים מרבה לקחת אותו בעת האחרונה לשיחות שכנוע. „אני לא בכיס של אף אחד", הוא אומר. „אין לי מחיר".

באופן הפגנתי הוא נמנע מלהשתתף בפורום שרינו, כדי שלא יגידו שהוא מזוהה. פעם אחת הוא חרג מהרגלו, והלך לשכנע את שרינו שלא יחליטו על הקמת ועדת חקירה בעניין השב"כ. „התרשמתי שהם רוצים את הראש של שמיר, כדי לפגוע ברוטציה", הוא מסביר. „וכדי שלא יגידו שאני עריק, באתי לומר לפרס מראש שיעשה את החשבון שלו, אני לא אצביע בעד ועדת חקירה".

לא מוותר על הנבואה

כאשר ערב הרוטציה והתקוטטו ביניהם שני הגושים הגדולים והיה צפוי משבר, מיהר הליכוד לפזר שמועות שהורוביץ בכיס שלהם, ויאפשר להם להקים ממשלה צרה. „מה פתאום", מבהיר הורוביץ. „אמרתי לנשיא שאני ממליץ להטיל על שמיר את הרכבת הממשלה, אבל רק ממשלת אחדות".

יגאל הורוביץ, הרבה קסם אישי, עברית מחוספסת, יושר פנימי. גם מי שלא מפרגן לו מודה שתוכו כברו. עתה הוא משועמם במשרד חסר מעש. לבחירות הבאות הוא כבר התארגן ומבטיח לצאת שוב ברשימה עצמאית, עם אותן הסיסמאות. במערך הוא לא רואה את הבית שלו, ועם הליכוד הוא עדיין לא סגר את כל החשבונות.

על הנבואה הוא לא מוותר. הערכתו שלו אומרת כי גם לאחר הבחירות הבאות צפויה לנו ממשלת אחדות.

● ואתה תחזור שוב למשרד בלי תיק?

זה באמת לא מעניין. העתיד הפוליטי שלי לא חשוב. אני מוכן לעשות כל דבר למען המדינה, להפר הסכמים, לשקר, לרגל, לעשות הכל אם זה לטובת המדינה. אני כיגאל הורוביץ לא משחק משחק אישי. אני לא קרייריסט.

ב־15 ביולי 1977 בשעות הבוקר המוקדמות, נחת בנמל־התעופה של בומביי מטוס של חברת התעופה „אליטליה". נוסעי המטוס נתבקשו על ידי צוות המטוס להמתין כמה דקות על מושביהם.

בפרק זמן זה, עלו על כבש המדרגות של המחלקה הראשונה שני אישים הודים. במחלקה הראשונה שהיתה סגורה מראש בפני נוסעים אחרים, הם נפגשו עם אדם ממוצע קומה בעל פיאה נוכרית שחורה שהרכיב משקפי שמש כהים וחבש מגבעת הומה לראשו.

„הוד מעלתך משה דיין, אנו מברכים אותך לרגל בואך להודו", אמרו לו השניים באנגלית כשהם לוחצים את ידיו בחמימות רבה. אחר כך ירדו מהמטוס במהירות דיין, עדיין מוסווה, מארחיו ומלווהו האישי, עוזריאל עינב.

שלוש לימוזינות

כל האישים הנכבדים, בלוויית מאבטחים ישראליים ומקומיים, נכנסו לשלוש לימוזינות שחורות שנעו במהירות לעבר בסיס סמוך של חיל האוויר ההודי.

אחרי מנוחה קלה עלה דיין על מטוס נוסעים צבאי מתוצרת ברית־המועצות

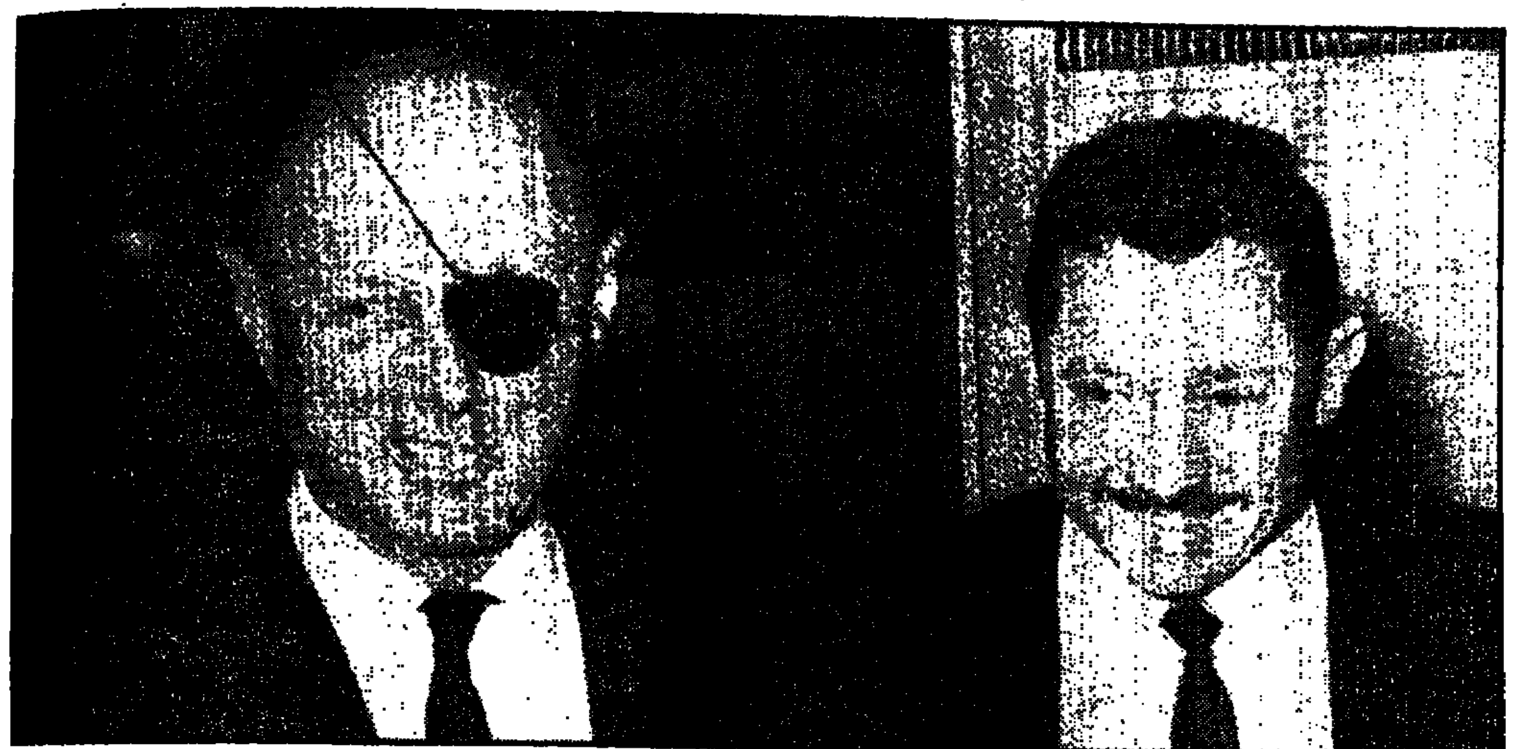

עוזריאל עינב ומשה דיין, בצילום לפני 12 שנים: הכל התחיל בחוות הרזייה באנגליה

דיין איבד הכרתו בדרך לפגישה הסודית עם ראש ממשלת הודו

„טופולב 114" שעליו היה כתוב באותיות קידוש לבנה „איר פורס 1".

טיסה זו של משה דיין, אז שר החוץ בממשלתו של בגין, לפגישה חשאית עם ראש ממשלת הודו דאז, מוראג'י דסאי בניו־דלהי, היתה אחד משיאיה של דראמה פוליטית בינלאומית שפרטיה נשמרו בסוד כמוס עד היום.

במלאת חמש שנים לפטירתו של משה דיין, האיש שעמד במרכזה של דרמה זו, חושף לראשונה עוזריאל עינב, מלווהו הצמוד באותה פגישה, את המהלכים השונים מאחורי הקלעים שהוא טיפל בהם אישית.

לפרשה זו קשורים, בין היתר, שורה של אישים פוליטיים במדינה שמילאו או תפקידים בעלי מפתח: מנחם בגין (ראש הממשלה), שמעון פרס (ראש האופוזיציה), חיים הרצוג (שגריר ישראל באו"ם).

עוזריאל עינב בן ה־60 הוא כיום איש עסקים בינלאומי המחלק את זמנו בין ישראל ומקומות שונים בעולם, ונחשב אחד התורמים הפעילים למוסדות הרפואה בארץ. בנוסף לכך הוא מעורב, הרחק מזרקורי הפירסום שמעולם לא היה אהוב עליו, באירועים מדיניים שונים בשירות המדינה.

הוא היה פלמ"חניק, מראשוני הפלי"ם, ועסק בארגון הבאת אניות המעפילים ונימנה על צוות קציני האניה „אקסודוס".

עד כמה שיישמע הדבר מוזר, הצעד הראשון בנסיון המשמעותי הראשון לקשירת קשרים מדיניים ומסחריים בין ישראל והודו נעשה דווקא בחוות הרזייה בדרומה של בריטניה.

עינב נסע בשלהי 1976 לחווה זו, כדי להוריד ממשקלו העודף. בסאונות של המוסד ואחר כך בחדרי המנוחה, נזדמן לו לפגוש באיש גדל־ממדים, יליד הודו, שלא היה רזה והיה להוט אחר הנאות החיים.

בין השניים התפתחו קשרי ידידות. והיה להם גם נושא משותף – הביזנס. הגבר, איש עסקים המתגורר בלונדון, הציג את עצמו כבן לאחת המשפחות המכובדות ביותר בהודו ובעל קשרים מסועפים עם האישים המרכזיים בארצו.

קשרים מסחריים

עינב: „הופתעתי מזהותם של האורחים רמי־המעלה שבאו לבקרו. אחד מהם היה שר האוצר בממשלתה של אינדירה גנדי, ששימשה אז ראש ממשלת הודו".

זמן קצר לאחר מכן הגיעו עינב ואיש־העסקים שפגש להודו. הידיד טרח להכיר לעינב את כל המי־ומי בצמרת השלטון בהודו לרבות אינדירה גנדי, שעמה נפגש באירוע ממלכתי. בארוע נכח גם בנה, המכהן כיום כראש ממשלת הודו.

התברר לו, כי על יחסים מדיניים אין מה לדבר. הודו היתה אז על סף בחירות כלליות שעמדו להתקיים במקביל לבחירות שהתקיימו בישראל בראשית 1977. אולם, עם זאת הוברר לו, כי אפשר לדבר על קשרים מסחריים. הודו מוכנה למכור לישראל סוגים מסויימים של סחורות, בעיקר סוכר, ולקנות סחורות אחרות.

עינב הבין בחושיו המחודדים שקשרים מעין אלה יכולים להיות התחלה טובה. הוא חזר ארצה ונימה לעניין בנושא זה את שר החוץ דאז, יגאל אלון המנוח, באמצעות ידידו, אלוף משנה (מיל.) יוסף ירין.

למרבה ההפתעה, אלון לא ייחס חשיבות מיוחדת לקשר שנוצר, וטען כי נושא זה אינו בתחום טיפול משרדו. שר המסחר והתעשייה דאז, חיים בר־לב, העביר את הטיפול לאגף יבוא המזון של משרדו, ושם נמצא כי הסוכר ההודי אינו עומד בתקן הסוכר המיובא ארצה.

לא היה חסר הרבה שכל הפרשה תמות מות נשיקה, אילמלא קרו שני אירועים מדיניים בעת ובעונה אחת: בישראל היה מהפך פוליטי שהעלה על הבמה הממלכתית דמויות חדשות – ראש הממשלה מנחם בגין ושר החוץ בממשלתו, משה דיין. בהודו הפסידה גב' גאנדי את השלטון למוראג'י דסאי.

עינב הגיע למסקנה, כי אפשר לחדש את הטיפול בנושא ולהרחיב את היריעה גם לתחום המדיני. מספר שבועות אחרי חילופי השלטון בהודו יצר קשר עם ידידו, איש־העסקים, ושאל אותו אם ניתן להסדיר פגישה בין ראש ממשלתה החדש של הודו לבינו. זה השיב אחרי בדיקה קצרה בחיוב, וכעבור זמן קצר ישב עינב מול דסאי.

דסאי, אז בן 82, היה ידיד ותיק של מהאטמה גנדי. הוא נאבק במשך שנים על מנהיגות מפלגת הקונגרס ההודית מול אינדירה גנדי שבה ראה „תלמידה מפונקת". בתקופות שונות מילא תפקידים ממלכתיים בכירים שונים בהודו, ביניהם שר האוצר וראש עיריית בומביי, והיה מעורב בכמה מאבקים פוליטיים.

אחד ממאבקיו הגדולים היה נגד השחיתות בתקופתה של אינדירה גנדי. גנדי הורתה לעצרו למשך שנה וחצי אבל הוא ניצל את המעצר, כדי להכשיר את הקרקע לקראת כיבוש השלטון ולא נטר לה טינה על כך.

חלק בלתי נפרד מן הפוליטיקה שלו היו השקפותיו על אורח החיים הנכון של הגוף ושל הנפש. הוא עצמו היה צמחוני מושבע שלא נגע במשקה אלכוהולי, לא עישן והתנזר ממין מאז שנת 1925. מדי בוקר נהג לפתוח את יומו בתפילה ובתרגילי יוגה. הוא היה למעשה מאחרוני המנהיגים ההודיים שהקפידו לקיים את תורתו של מהטמה גנדי.

השיחה עם ראש ממשלתה החדש של הודו היתה מוצלחת. עינב הציע לו להיפגש עם אחד המנהיגים הישראליים כדי לברר אפשרות לשיתוף פעולה בין שתי הארצות במישורים שונים. דסאי הסכים ונתן לו אור ירוק לקבוע פגישה בהודו.

משה דיין ז"ל, חמש שנים למותו, סיפור חשיפה: ב־1976 הכיר איש העסקים עוזריאל עינב ידיד הודי ★ הוא הפך איש־קשר בין ישראל לבין ניו־דלהי ★ לאחר המהפך הפוליטי, מנחם בגין נתן לו אור־ירוק לפעול לקבלת הזמנה רשמית לביקורה של אישיות ישראלית בכירה ★ שר החוץ יצא לבומביי כשהוא מוסווה בפיאה נוכרית, משקפיים ומגבעת ★ יחסים דיפלומטיים לא הושגו, אך נעשתה פריצת דרך ליצירת מערכת בלתי פורמלית לקידום השלום במזרח־התיכון ★ בינתיים, פרשו כל הגיבורים מהבמה, הפרק ההודי הגיע לסיומו

מוראג'י דסאי: סוד החיים הארוכים

מאת אריה אבנרי

אותה שעה לא ידע, אם אורחו יהיה עמיתו, מנחם בגין, או שר החוץ, משה דיין.

עינב: „חזרתי ארצה והתקשרתי מיד עם דיין, שעמו הייתי במשך שנים בקשרי ידידות קרובים. היתה לי הרגשה שהוא האיש המתאים לנסיעה מיידית. טילפנתי בשעות הערב לביתו בצהלה. הוא נשמע מופתע ומרוצה אך אמר לי כי יהיה עליו לשוחח עם בגין לפני שיתן לי תשובה סופית. כעבור שעה קלה ביקש ממני לבוא אליו למחרת למשרדו בירושלים. בפגישה אמר לי שבגין הפורמאליסט מוכן לשליחותו בתנאי שתתקבל הזמנה מכובדת בכתב. התייעצנו מה לעשות. לא היה טעם לצאת להודו בעניין זה. ואז הועבר טלקס למשרדו של דיין, ששימש למעשה כהזמנה בכתב".

מתוך עיון בהעתק הטלקס מתברר, כי נכתב בו: „לכבוד הוד מעלתו שר החוץ של ממשלת ישראל משה דיין. מאת הוד מלכותו ראש ממשלת הודו מוראג'י דסאי באמצעות שליחו עוזריאל עינב: הנך מוזמן בזאת לפגישה בלתי רשמית עם ראש ממשלת הודו במקום ובזמן מתאימים לך; אשמח לארח אותך במדינתי".

נוסח מכובד

בגין קיבל לידיו את העתק ההזמנה, ראה בה נוסח מכובד, והביא את דבר הנסיעה החשאית לאישורה של ועדת השרים לענייני בטחון. רק אישים בודדים במדינה היו בסוד העניין. קבוצת השרים אישרה את הנסיעה ועתה ניתנה רשות הדיבור פעם נוספת לעינב.

אחרי שנקבע המועד במגעים עם ממשלת הודו היתה בעיה טכנית כיצד לארגן נסיעה חשאית לארץ רחוקה שמסלול הטיסה אליה עובר דרך ארצות נוספות. עינב בדק ומצא כי טיסת הלילה של „אליטליה" היוצאת מלוד ועוברת דרך רומא היא הטובה ביותר.

למטרה זו שכר את המחלקה הראשונה בטיסה של 13 ביולי 1977. דיין הגיע לטיסה מחופש. התחפושת היתה כל כך טובה עד שאפילו קצין בכיר לשעבר בצה"ל, אלוף משנה (מיל.) יהודה נאות, שראה אותו בנמל התעופה בדרך למטוס לא זיהה אותו.

לאורך הטיסה הממושכת דיין ישן. למרבה המזל לא הורדו הנוסעים בחנייה הקצרה שבדרך. מדי פעם העיר לעינב שישב לידו בחברת המאבטחים: „אני מקווה שלא יהיה בזיון. אני לא רוצה בושות". עינב הרגיע אותו.

קבלת הפנים בבומביי הרגיעה את דיין. עתה הוא ידע כי השליחות היא בעלת משקל. ואומנם, אחרי שהם הגיעו לניו־דלהי במטוסו של ראש־הממשלה (מספר חודשים לאחר מכן נפל המטוס, וראש ממשלת הודו נפצע קל) הועמדה לרשותם הווילה מפוארת.

עינב: „שעה קלה לפני הפגישה, אחרי שכבר סייעתי לדיין לקשור את העניבה, אירעה תקלה בלתי צפויה. דיין החליק על המדרגות קיבל מכה בראש ואיבד את ההכרה. היינו אובדי עצות. התחלנו לטפל בו אבל עד מהרה הוא התאושש ואמר לנו, 'מה נבהלתם שום דבר לא קרה'".

הפגישה עם ראש הממשלה של הודו היתה עניינית ונמשכה שעה וחצי. דיין הופיע הפעם ללא תחפושת. עינב כמנחה הציג תחילה בין ראש ממשלת העם הגדול ביותר, כדבריו, לבין שר החוץ של העם העתיק ביותר. השניים החליפו ביניהם מתנות.

שותים שתן

ניכר היה כי דיין כבש את ליבו של המנהיג ההודי הישיש, שדיבר אתו תחילה על סודותיו לאריכות ימים. הוא גילה לו, בין השאר, כי אלכוהול אינו שותה, אומנם, אבל בני שבטו נוהגים לשתות כמויות מסויימות מהשתן שלהם והדבר מחזק את בריאותם. דיין לא הגיב על סיפור מדהים זה.

דסאי אמר לדיין, כי בהודו חיים 75 מיליון מוסלמים, ומשום כך אינו יכול לקשור בשלב זה קשרים דיפלומטיים גלויים עם ישראל, אך כמנהיג העולם השלישי, ניתן בהחלט ליצור מערכת קשרים בלתי פורמאלית שתקדם את נושא השלום.

תוך כדי כך גילה לדיין, כי נשיא מצרים, אנואר סאדאת, ביקר אצלו זמן מה קודם לכן והוא העלה באוזניו את נושא השלום במזרח התיכון. סאדאת אמר למנהיג ההודי, כי קודם לכן חייבת ישראל למלא אחר כמה תנאים, אך הוא לא פירטם.

דיין המופתע שתק. דווקא באותם ימים נרקמו כמה מגעים חשאיים בינו לבין ראש לשכתו ואיש סודו של סאדאת, חסן תוהאמי. שעמו הוא ייפגש כעבור זמן מה בחשאי במרוקו, לקראת ביקורו של סאדאת בארץ.

דיין הביע בסיום השיחה משאלה לבקר בטאג' מהאל, אך דסאי העדיף שהביקור יישאר חשאי בכל האפשר.

למחרת טס דיין, שוב מחופש, ארצה ועינב נשאר בניו־דלהי: לסגור כמה עניינים.

בינתיים אירעה התפתחות מסוג אחר. שמעון פרס, אז ראש האופוזיציה, פנה אל עינב באחד הימים ואמר לו „אני צריך להיות בטוקיו בקונגרס האינטרנציונל הסוציאליסטי, מה דעתך שתסדיר לי פגישה עם דסאי".

עינב: „מאין ידוע לך על הקשר שלי עם ההודים?"

פרס: „הרי יש לי קשרים".

עינב: „אני פועל בעניין זה בשם המדינה. אסדיר זאת רק אם דיין יאשר".

הסוד דלף

פרס הבטיח לדבר עם דיין. הפגישה שביקש לא נקבעה. התברר, כי דיין הטיל עליה וטו מסיבות בלתי ידועות.

עינב: „בעבר הייתי איש רפ"י. היה לי קשה לסרב לפרס, שאני מאוד מעריכו, אבל פעלתי בעניין זה בשם המדינה ולא רציתי להיות מעורב בפוליטיקה הפנימית".

מעגל האנשים שידעו על המגעים מאחורי הקלעים התרחב קמעה. כעבור זמן מה פירסמו כתביהם הירושלמים של

(המשך בעמוד 18)

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל

רחוב המלך דוד 13, ירושלים. 02-232444, 234748

אנו מזמינים את עם ישראל לקיים

עצרת תמיכה

בחופש הביטוי והדת בישראל ולהזדהות עם השאיפה הטבעית של כל אזרח

להיות עם חפשי בארצנו

אנו דורשים חופש פולחן ומעמד שיוויוני לכל הזרמים ביהדות, ברוח מגילת העצמאות.

העצרת תתקיים במוצאי שבת, כ"ט בתשרי תשמ"ז, 1.11.86, בשעה 7.00 בערב, בגן היאט – גן הכנסת הישנה, רח' המלך ג'ורג' (ליד המשביר), ירושלים.

בהשתתפות אישים, שרים וחברי כנסת

בחסות ועד ציבורי למען חופש מדע, דת, תרבות.

אנו קוראים לציבור לבוא ולהזדהות בתפילת קבלת שבת בקהילותינו ברחבי הארץ:

ירושלים: קהילת "הראל", רח' שמואל הנגיד 16; בי"ס "רנה קסין", רמות אשכול; קהילת "כל הנשמה" רח' יששכר 3, במתנ"ס
חיפה: קהילת "אור חדש" בית רוטשילד, מרכז הכרמל; קהילת "אהל אברהם" רח' אדמונד פלג, כרמל צרפתי
נהריה: קהילת "אמת ושלום" בית ויצ"ו, רח' המייסדים 7
נצרת עילית: קהילת "הרצל" רח' הגבעה 308/4
קרית טבעון: "קהילה חדשה" בית ההסתדרות, רח' האלונים
נתניה: קהילת "צדק־צדק" רח' דוד המלך 18 א'
רמת־גן: קהילת "אמת ואמונה" רח' ז'בוטינסקי 57
ראשון לציון: קהילת "אחוות ישראל" רח' עולי הגרדום 22
קרית אונו: קהילת "ברית עולם" מתנ"ס, רח' צה"ל, קיראון
באר שבע: קהילת "אהל דוד" כפר קפלן 10, שכונה א'
רמת אביב: קהילת "רמת אביב" רח' לויטן 5, נוה אביבים
רמת השרון: קהילת "דרכי נועם" ביה"ס המקיף נוה מגן, אולם "אורי"
תל אביב: קהילת "קדם" רח' קרליבך 20
חולון: קהילת "יחד" ביה"ס ע"ש סירקין, רח' רמז 13
רעננה: "קהילת רעננה" אולם נעמ"ת
קיבוץ לוטן: ד.נ. חבל אילות
קיבוץ יהל: ד.נ. חבל אילות
מצפה הר חלוץ: מרכז הגליל

לבירור האפשרות להצטרף לתנועה ולקהילותיה: 02-248131

12 מליון דולר יצוא של מזגנים ומקררים
ואתם מוזמנים להצטרף לחגיגה —

עד 10 תשלומים שקליים שווים ללא ריבית וללא הצמדה
+3 שנות אחריות חינם

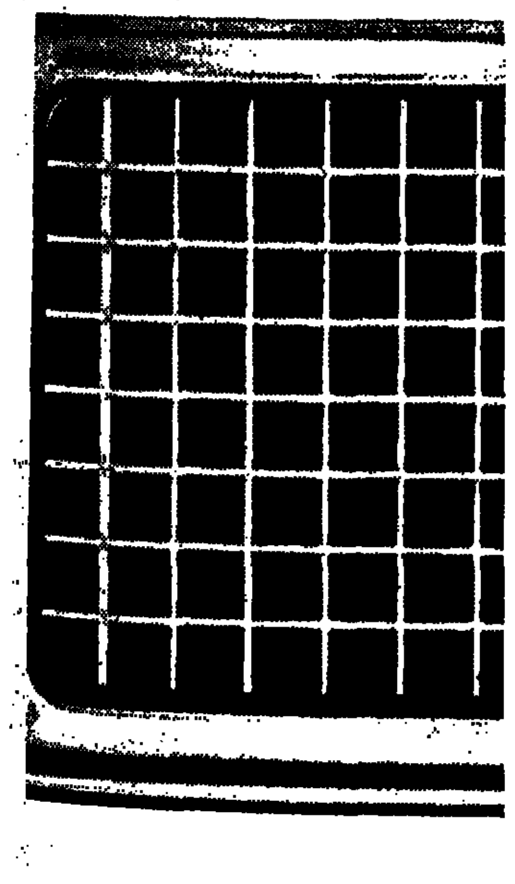

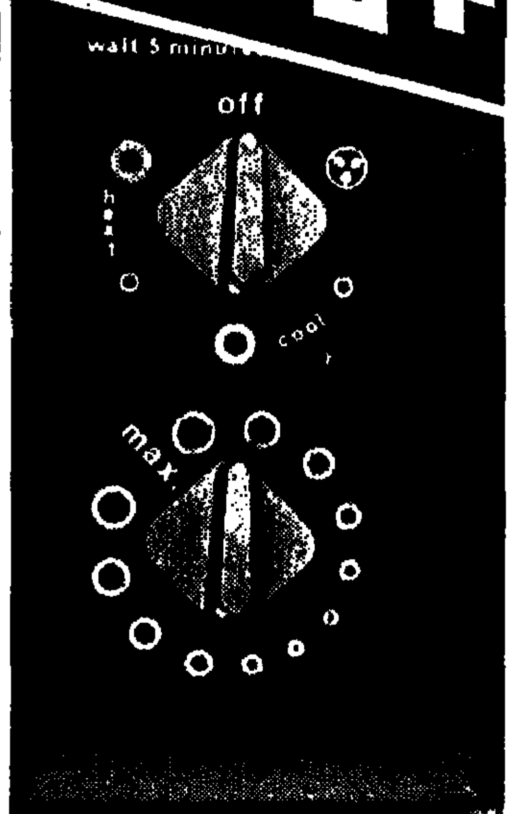

מזגן תדיראן

מזגני תדיראן המיוצאים לארה"ב קיבלו תו תקן אמריקאי (E.T.L.). הם עברו שם בדיקות מחמירות חסרות תקדים לפי (UL 484) ועמדו במבחן בהצטיינות. לכן, רק תדיראן יכולה לתת לך 3 שנות אחריות על המזגן שלה. פשוט אין עוד מזגן עם אחריות כזאת.

הכן עצמך לקיץ

כשהחום הכבד של הקיץ מגיע, נזכרים אלפי אנשים לחזמין מזגן. ה"בלגן" בתקופה זו הוא עצום. לכן אנו ממליצים לך לקנות מזגן כבר עכשיו עם 3 שנות אחריות חינם ולשלם בנחת עד-10 תשלומים ללא ריבית.

צלצל לתדיראן ונשלח אליך יועץ הנדסי שימליץ על המקום הטוב ביותר להתקין בו את המזגן ועל הדגם שיתן לך את התוצאה הטובה ביותר: מזגני חלון בהספקי מדחס שונים, מזגנים מפוצלים ותדי - המזגן הקטן. תאספקות במבצע: החל מינואר, פברואר. המכירה הרגילה לאספקות נובמבר אינה כלולה במבצע.

שים לב! 3 שנות אחריות על מזגן תדיראן החל ממועד אספקת המזגן, ועל מזגן המותקן ע"י מתקין מטעם תדיראן.

☎ ברור פרטים והזמנות: חייג עוד היום לתדיראן מזגנים
סניפי תדיראן: תל-אביב - 03-267272, חיפה - 04-724411
ירושלים - 02-710221, באר-שבע - 057-36561 ובחנויות החשמל

המבצע לתקופה מוגבלת

המזגן הנמכר ביותר בישראל
תדיראן
חטיבת מוצרי צריכה

נתן ברון

הנסיעה והמיבחן

הפעם, זה נראה רציני.

בניגוד לפעמים הקודמות, קם השבוע היועץ המשפטי לממשלה והודיע במפורש שאנשים שיעברו על החוק, וייפגשו עם אנשי אש"ף, יועמדו לדין. תמיד באה הפעולה – אם בכלל קרה משהו – אחרי פגישה מעין זו. הפעם מזהירים מראש.

זו שעת מבחן גדולה למערכת המשפט הישראלית. בא האיש הממונה על התביעה הכללית ומזהיר ומתריע מפני עבירה כלשהי; ואף מודיע שינקוט באמצעים. ומה יעשה אם ימרו את פיו, ואת הוראות החוק, ויעברו עבירה ואם יעמוד גם או על דעתו, ויעמיד את כולם לדין?

נראה שכן. כמה עשרות מאנשי השמאל הנוסעים לבוקרשט לפגישות עם אנשי אש"ף – עושים זאת מתוך הכרה מלאה במה שעלול להתרחש. הם יודעים, שהפעם סביר להניח שמשהו יקרה, ואם אכן יעברו על החוק – יועמדו לדין פלילי.

ואמת היא, שזה בדיוק הדבר שלו הם מצפים. בדמיונם הם כבר רואים את עצמם כגיבוריו של סרט הוליוודי על משפט מסעיר. הם יעמדו בתא הנאשמים בבית-המשפט, ישאו נאומים נלהבים על החופש ועל החירות, ויקבלו הרבה כותרות ודקות-שידור בטלוויזיה.

אז מה זה לא צריך להרתיע את היועץ המשפטי ואת חבר עוזריו ועוזרותיו, שכל הימים מכריזים באוזנינו על כך שהם עושים הכל כדי לשמור על שלטון החוק במדינה. בפרשת השב"כ דרשו המרקליטים לדקדק בכל אות ובכל תג של ספר החוקים. בכך נבחנת מדינה דמוקרטית ושומרת-חוק, אמרו. והנה, מזדמנת להם עתה האפשרות, להוכיח את עמדתם הנחושה הלכה למעשה.

השאלה היא, אם יעמדו כל המעורבים בענין ב"לחץ הציבורי" שבוודאי יופעל בימים הקרובים, ולאור הפגישות (אם תהיינה כאלה). הסיפור ידוע: היועץ המשפטי יתואר בראש-חוצות כפאשיסט מושלם, המעונין להשליט משטר מקארתיסטי במדינה. מה לא יגידו עליו ואיך לא יבזו אותו, וכבר היו דברים מעולם.

יש לקוות, שהוא ואנשיו במשרד המשפטים ניחנו בכוח-סטיגה, וימשיכו למלא את תפקידם לפי המתחייב מן החוק.

★

אבל הבעייה האמיתית אינה נעוצה במישור החוקי והמשפטי – אלא במישור הרעיוני, האידיאולוגי.

קמה דוברת מטעם הקבוצה הנוסעת לבוקרשט, ומכריזה כי היא לא מוכנה למלא אחרי הוראות של "חוק לאדמוקרטי". שמעתם פעם הגדרה מבריקה כזו כלומר, שיש שני סוגי חוקים: חוק דמוקרטי, הנראה לחברי הקבוצה הנוסעת לפגישות עם אש"ף – וחוק לאדמוקרטי, שאינו נראה להם. העובדה, שהכנסת קיבלה את החוק בהצבעה, כפי שמתקבל כל חוק, כנראה שאינה עושה עליהם רושם. הם רוצים לקבוע איזה חוק יש לקיים – ואיזה חוק יש להפר.

לשמע כל מיני התרסות וטענות נגד עניינים שונים במדינה – טענה כזו היא הזדמנית, והנוראה מכולן. גם מפירי חוק מובהקים אף פעם לא טענו שהחוק אינו דמוקרטי". הם אמרו, שהם מפירים חוק – לעתים ביודעין – ומוכנים לשאת בתוצאות. כאן מביאים נימוק חדש ומרחיבו: החוק, האוסר מגעים עם אנשי אש"ף, הוא "לאדמוקרטי" ולכן אין חובה לקיימו.

האם החוק הזה נחקק במסתרים ובמחשכים? האם החוק התקבל במרתף עינויים? האם איזה דיקטטור בהבל פיו פסק כאוות-נפשו? חבר-מרעים, שהשתלט על המדינה, קבע את הוראות החוק?

לפי דברי נציגי הקבוצה – כמעט אנו מתפתים לחשוב שאכן כך הדבר. בצורה כזו הם מתארים את הענין, כאשר הם אומרים שיש חוקים שאין סיבה למלא אחריהם. אבל כל ילד בישראל יודע שהדברים הם בחזקת שטויות והבלי-שוא.

החוק הוא חוק, ועל כולם למלא אחריו, אפילו אם הדבר אינו מוצא חן בעיני מישהו. יש הרבה חוקים שאינם אהובים על איש זה או אחר במדינה, וזה מובן. אבל לבוא ולפסול חוק כ"לא דמוקרטי" רק בגלל נקודת ההשקפה הפוליטית – זה מעשה מחריד ממש, הטומן בחובו סכנות חמורות הרבה יותר.

והמעניין הוא, שהדברים האלה נשמעים מפי אלה, שרק תמול-שלשום דיברו על "עליונות המשפט", על "מדינת חוק", על "שמירה על הדמוקרטיה" ועוד איך דיברו!

אבל כשהדבר אינו מוצא חן בעיניהם – הכל נראה אחרת.

★

יש עוד היבט לכל הפרשה. ממשלת רומניה, כך נמסר, נושאת בכל הוצאות הנסיעה, האירוח, הכל. לא פלא, איפוא, שמארגני הקבוצה הודיעו שעוד עשרות אנשים מבקשים להשתתף בנסיעה הזו.

מאין נובעים המירוץ הזה וההתלהבות הזו לנסיעה המפוקפקת לבוקרשט? האומנם רק מטעמים אידיאולוגיים ומהרצון לנסות ולהידבר עם האויב כדי להשיג את השלום המיוחל – או אולי סתם מתוך "כיף" וטיול-חינם?

לעיתים, המאבק למען הרעיונות והאידיאלים כרוך בהקרבה אישית, בקשיים גדולים, בנכונות לסבול.

אבל, יש מקרים שה"מאבק" עובר דרך טיסות-חינם, מלונות-פאר וארוחות במסעדות משובחות.

אז איך מעלה היועץ המשפטי לממשלה על דעתו שמישהו יוותר על כל הענין בקלות כה רבה?

לקרוא לדברים בשמם

גאולה כהן

עיסקה מלוכלכת

העיסקה שבינו לבינה – בין עיזר ויצמן לבין תנועת העבודה – אינה רק העסק המפלגתי של שני אלו, היא חייבת להיות העסק הפרטי של כל אחד מאיתנו.

עיסקה שבה עסקני מפלגה, שהלכה לבחירות עם הנהגה ומצע משלה, מחליטים – כדי להישרד אישית – לחרול מלהתקיים מפלגתית ולהיטמע על קירבם וכרעיהם בתוך מפלגה אחרת, עם הנהגה ומצע בחירות אחרים – זהו שוד בצהריים של קולות בוחרים, שלא היה כמותו גניבה של רעת קהל והונאה של ציבור שלא היו להן תקדים.

שוד – אבל לא רק של קולות.

בנוסח של מוסכות אירגוני "הפרוטקשן" – גם שוד של כספים (כיסוי כל חובות "יחד" על-ידי המערך), של כסאות (שריון מקומות ברשימת הכנסת הבאה והשישיה המותחת של המערך), ושל מישרות (מנכ"לים ומנהלי חברות, שגרירים וניספחים) ומי יודע מה עוד.

זה שעיזר ויצמן, כמו רון קישוט, משלה את עצמו שהוא נושא לנו על כנפיו את השלום – ניחא, הוא לפחות מאמין בכך, אבל זה ש"מלאך שלום" זה נתגלה כסוחר ממולח, שכנפיו הצחורות הופכות לידיים הנושאות ונותנות ברווחים קלים ובהון שחור פוליטי – זה כבר צריך להדאיג.

את מי?

איפה הם "צדיקי הדור" – וירשובסקי את רובינשטיין?

איפה שולמית אלוני?

איפה הם המטיפים המקצועיים המלכלכים בשער – הפרא-אתיקשת?

איפה עמוס קינן?

כיצד דבקה לחיכם לשונם, המשתלחת בוקר וערב על ימין ועל... ימינך המשמיצה ערב ובוקר את הסוחטות של המפלגות הדתיות, שעם כל העיוותים – שישנם, וישנם – בכל זאת מפנים את הכספים לחינוך וללימוד תורה?

או אולי נעלמו – יוקו – ונאלמו – דומו – משום שבעיניהם "על כל שוחרי-שלמונים יכסה... השלום", ובנוסח אותה נוסחה – ברבריה מבחינה אינטלקטואלית, מוסרית, היסטורית ופוליטית – הם סבורים ש"טוב שלום – גם מלוכלך – מארץ ישראל השלמה"?

★

אבל אם כלפי אלה יש לי, לכל היותר, שאלות – מהמערך אני מצפה גם לתשובות:

מה קרה למערך שניכשל כך, והוכשל?

עם כל חילוקי הדיעות – אישית, אני יותר מכבדת את שמעון פרס, והיסטורית, אני יותר מוקירה את הערכיות של מפלגת העבודה, מכדי שלא אחוש כאב לראות אותם לבודים כך ברשת שפרשו בידיהם – לרגליהם.

...סיפור קלאסי, אבל גם טראגי, של החוטא וענשו, של עיזר – כנגדם.

ולא כמוגריים גם הליכוד – בפרשה זו – לא זכור לטובה אם הוא ניצל כנס זה אולי גם בגלל החוטא של ה"תחיה" שהבהירה בשעתו לליכוד: "ממשלה עם ויצמן פירושה ממשלה בלעדינו"... ובלעדי התחיה לא יכולה היתה אז לקום ממשלה.

...שויצמן, איפוא, לא יספר שהעדיף את המערך משיקולים אידיאולוגיים. לא לי! אני זוכרת את הלחצים הכבדים, שלחצו עלי, באותם הימים, אלה בתנועה והצרות שרצו ביקרו של ויצמן וביקשו שאענה לבקשתו ואסכים לפגישת הבהרה עימו.

הסירוב שלי לא היה אישי: בעיני היו לעיזר ויש לו, זכויות רבות מן העבר אבל כשבילי ובשביל חברי ל"תחיה" עמדותיו המדיניות-הפלשתינאיות של ויצמן היו ברורות לא היה מה עוד להבהיר.

אכן, עיסקה מלוכלכת.

אבל, האם אלה שמשלימים – כמו עם רע הכרחי – עם מתירנות פוליטית מסוג זה ועם מניפולציות מפלגתיות הפורצות כל גבול ופרוצות לכל הרוחות – האם אלה נקיים מרבבן?

מישהו חייב להחזיר תשובה.

מישהו חייב לחזור בתשובה.

המכללה לחינוך ע"ש א.ד.גורדון חיפה

החלה ההרשמה לסמסטר חורף
תשמ"ז (1986/7)

מסלולי ההכשרה:

- גננות (במכללה גן לדוגמא)
- גיל הרך (כיתות א–ב)
- ביה"ס היסודי (כיתות ג'–ו')
- מורים לחטיבת הביניים
- מורים לחינוך מיוחד
- מורים לטבע
- מורים לאנגלית
- מורים למחשבים (ריכוז בביה"ס יסודי + הוראה בכיתות ז'–ח')
- מורים להוראת הערבית בכיתות יסוד וחטיבת הביניים

ההרשמה למועד חורף תסתיים ביום חמישי כ"ג כסלו תשמ"ז — 25.12.86

הסעות מאורגנות מעבר דרך הקריות.

לקבלת פרטים נוספים יש לפנות למזכירות המכללה – רח' טשרניחובסקי 73 טלפונים 04-333197, 04-331194.

הגיעו מים עד נפש

היום של החקלאי

מחר שלך

מה עשית השנה כדי לחסוך במים? פחות אמבטיות? פחות דליים לרחיצת המכונית?

החקלאים נאלצו לוותר בכאב־לב על הרבה יותר. הם הקטינו את צריכת המים בכ־220 מיליון מטרים מעוקבים, שפירושם עשרות אלפי דונמים מיובשים.

אם לא תיפתר בעיית המים, החקלאות תמות. אם החקלאות תמות, חייך יהיו קשים מאד ועצם קיום המדינה יעמוד בסכנה.

בעיית המים לא נולדה בגלל הבצורת לבדה. עם כל המחסור, יש עוד בארץ מקורות מים אדירים שאינם מנוצלים, מפני שלא הוקצו המשאבים הדרושים לכך. יש מי תהום שאינם נשאבים, יש מי שטפונות שאינם נאגרים ויש מי קולחים שאינם מטוהרים.

ישראל חייבת לטפל בפיתוח מקורות המים בקצב אחר לגמרי מהמעט שנעשה עד כה. אחרת, יחסר מים לא רק היום לחקלאות – אלא מחר גם לך.

☆ ☆ ☆

אל תתן לחקלאות למות!

החקלאים בישראל

אליהו עמיקם

מִסִּתְרֵי עמלק

שני בנים היו ליצחק בן אברהם – יעקב ועשו. שני האחים בנו איש איש את ביתו: את בית יעקב, שהיה לבית־ישראל, ואת בית עשו. את תולדות בית ישראל אנו מכירים, פחות או יותר. את תולדות בית עשו – פחות.

והנה מצאנו את תמציתן בספר, שיצא זה עתה לאור – „מסתרי עמלק" מאת אליעזר שולמן (בהוצאת מכון „פרי הארץ"). ואלה תולדות עשו, ככתוב באותו ספר (נסתפק בקטע רלוונטי):

„... את הממזרת אהליבמה (יהודית) לקח לו עשו לאשה. אשתו השניה של עשו, בשמת (עדה) בת אילון החתי, ילדה את אליפז. אליפז שכב עם אשתו הראשונה של עשו, עם אהליבמה, ונולד הממזר קרח. אליפז שכב גם עם אשת שעיר החרי ומבין שניהם יצאה הממזרת – תמנע. אליפז לקח לו לפילגש את בתו הממזרת, את תמנע. מפילגשו, שהיתה גם בתו, נולד לאליפז בנו הממזר – עמלק."

משפחה יפה. אך אין זה הכל עדיין. אהליבמה, אמו של אליפז, היתה בתו של צבעון ממשגל, שהוא קיים עם אשת בנו, בארי (ענה). כלומר – אהליבמה היתה בתו ונכדתו של צבעון. אותו צבעון שכב גם עם אמו שלו, אשת שעיר החורי, אשר ילדה לו את בנו, בארי – שוב בן ונכד לאביו.

אלה (בערך) היו תולדות עשו, כפי שתימצת אותן שולמן, על פי רש"י, המפרשים, האגדה והמדרשים. את שיטות שיבוצם של קטעים שונים מן המקורות לפאזל אחד, לסיפור אחד שלם, המציא המחבר בסיביר, שעה שלימד שם את בנותיו תורה.

★

את הספר מקדיש המחבר ל„לוחמים בעמלק בכל הדורות". ובפתח־דבר שבשערו קוראים אנו: „אף אם אין בנמצא אומה עמלקית מסויימת היום, הרי לצערנו נותרה עוד העמלקיות." תכונותיה: „ערמומיות, קנאה ובגידה, אי־בחילה בשום אמצעי, דחף אדיר להרס, לכרסום כל סולם ערכים של מוסר..." ואם זה מוכר לכם?

לדעת המחבר, עמלק הוא מי ששואף לעקור מן השורש את העם היהודי ואת היהדות, בכל דרך ובכל תנאי, ואין זה חשוב מהי זהותו האתנית. הוא יכול להיות אוקראיני, כמו חמילניצקי, או גרמני, כמו היטלר.

שאלה: האם יכול הוא להיות גם יהודי? תשובתו של שולמן שלילית: יהודי אינו יכול להיות עמלקי.

ואנו תמהים – האמנם? האם יהודי, העושה מעשי עמלק או פועל בשרותו, אין דינו כדין עמלקי?

דומה, כי השאלה מיהו עמלק אינה קלה מן השאלה מיהו יהודי. הא בהא תליא. אם אין יהודי, אין עמלק. אם יש עמלק והוא גובר, אין יהודי. הוא הופך לעשן המיתמר דרך הארובות לרקיע ריק.

לפני זמן מה פרצה סערה, אחת הסערות התקניות המפרנסות את התקשורת המקומית – מישהו אמר, שהערבים הם עמלק של ימינו. מי שאמר זאת טעה טעות גסה. עמלק אינו בא מזרע ישמעאל דודנו. הוא בא מזרע יצחק אבינו, על כן מסוכן הוא מכל אויב זר. הוא מקיים את הכתוב – „ויזנב בך כל הנחשלים אחריך (רש"י אינו אומר, שהכוונה כאן לראש־קטן) ואתה עייף ויגע..." הוא עוקר את הכל מן השורש. הוא יורד, באין מפריע, לעומקי מרתפיך, שאליהם לא יוכל להגיע שום זר.

כי הוא אינו זר. העברית שלו משובחת. אולי הטובה בארץ. הוא משתמש בה, כדי לסרס את הצופן הגנטי הרוחני היהודי (לכלל ישראל אין צופן גנטי גופני). הוא משתלט על התקשורת של מערכת הזהות היהודית, כדי לזייף את מסריה ולטרוף, בדרך זו, את נפש יהודי ולמחותה מתחת השמיים. הוא נוהג לפי הפסוק, אבל במהופך: תמחה את זכר ישראל מתחת השמיים... תשכח!

והוא מצליח. לפי שעה. הוא אינו מחסל את האויב במיטען־צד, ברימון או בסכין. הוא רוצה לעשות זאת בסטירות, ויש מנקדים – סְתירות.

★

דומה, כי החלטת או"ם בנוגע לציונות, שהפרלמנט האוסטרלי התקומם נגדה לפני שבוע (באיחור של אחת־עשרה שנה), לא היתה משפילה ומבזה כל כך, כמו פלישתו העליזה לישראל של הכומר האוסטרלי, ג'ון מק'נייט.

„באתי כדי לברר אצל שלטונות ישראל אם ידידי, מרדכי וענונו, כלוא כאן באורח סודי" – מכריז הנבל ומוסיף: „ועננו פעל בעיקר מטעמים מצפוניים... הוא בעל עקרונות נעלים ומטרות אציליות, ועשה מה שעשה כנוצרי מאמין, לאחר שהגיע למסקנה כי זוהי הדרך הנכונה... והוא היה מודע לסכנות הארוכות לו לאחר שגילה את הסודות..."

על „טעמיו המצפוניים" של ועננו כותב „הארץ" (29.9.86): „תמורת עקרונותיו ההומאניים ורצונו בשלום באיזור, ביקש ועננו סכום פעוט של יותר מחצי־מיליון דולר, אך לבסוף הסתפק במה שה'סאנדיי טיימס' הציע לו, ככל הנראה: 300,000 דולר בלבד."

אכן, קשה לזכור יום חרפה דומה לזה, ששקר את ישראל השבוע. הנה בא לארץ ידידו, או אולי שותפו, של בוגד מן הנבזים, שידעה הארץ הזאת. והוא מודה: אני ידידו של „מורדי" (כך הוא קורא למשומד הטרי), והוא אינו נעצר ואינו נחקר בנוגע לטיב אותה ידידות או שותפות.

הוא משתולל לאור זרקורי הטלוויזיות. הוא מראה איך אפשר לירוק בפרצוף ריבונותם של ה„בלאריגז'ס" (ברוסית – זידים) במדינתם. הוא אומר: „ועננו חיפש דרך לכפר על מעשיו". כלומר, היהודים עוסקים בפשע, כדרכם. יתכן שהם חושבים, כי עושים זאת למען הצלת נפשם. וזהו דווקא הפשע – להציל יהודים. „מורדי" כיפר. היהודים מסרבים. קשי עורף.

הוא אינו מסתיר כלל, שהוא מנהל מיבצע מסועף – „הוא מתאם את פעולותיו עם הכנסייה האנגליקנית בירושלים ומתייעץ עם אישים בכירים בה" („הארץ", 27.10.86). אך בינתיים, מתלונן הוא, שהיהודים מסרבים להיחקר בגלאי־השקר שלו בנוגע למקום מאסרו של הנוצרי החדש, המוחזק בידיהם, כפי שהוחזק הנוצרי הישן אז, גם אז בירושלים.

אך אין לו מה לדאוג. אם ייתפס מורדי, אין סיכויים, שיתלו אותו. הוא יילך לסויסה־קומג' וילמד, אולי מדעי אטום, ויתחתן וישחק בתיאטרון של סויסה. ואם לא יצליח לברוח בדרך המקובלת, יוחלף בעיסקת חילופי השבויים הבאה עלינו לטובה. ואז יתיישב באוסטרליה ויכתוב ספר. אם יהיה לו שכל, יקרא לספר – מסתרי עמלק. הוא ייהנה. הספר.

★

עמלק יכול להיות נוצרי, כפי שיכול הוא להיות יהודי. בשום מקום לא צוינה דתו. הוא מסוגל לחבוש לראשו דת, כפי שחובשים פאה־נוכרית, בהתאם לצורך, בהתאם לצרכיו, בדרך אל הפתרון הסופי.

ברם, ועננו אינו הבעייה. הבעייה היא ועננו־יזציה, ועננו ירד למקום, שאליו ירד, לצלם את תצלומיו ולמוכרם לאויב – באמצעות התקשורת, שהיא נשקו החשוב ביותר.

הוא צילם את שצילם לפני שנוצר. כלומר, כאשר עדיין „היה מעורב בפעילות הפוליטית של הסטודנטים" – ככתוב ב„סאנדיי טיימס" – „בעיקר בעניין ערביי הגדה המערבית, ונחשד על נטיותיו השמאלניות..."

ועננו אינו המחלה. הוא מורסה, שמוגלתה זבה החוצה. המחלה היא בפנים – במוח, בלב, במערכות הדם או העצבים. ועננו הוא תסמין ולא תסמונת. הוא אינו ראשון ואינו אחרון בבגידה. היו כמותו שנתגלו. ויש כאלה שלא נתגלו. אלה הם – עמלק במסתרים.

עם ישראל ידוע חולי. רפואתו תלויה בתגובתו של הגוף, והתגובה לוועננו יש בה כדי לעורר דאגה – אין תגובה. במדינה של ועדות חקירה, של תגובות מיידיות הניתכות במיצרדי שקופיות על ראשי הצופים בטלוויזיה זה אמר וזה הצהיר, זה הגיש שאילתה וזה העלה הצעה לסדר־היום – אין קול ואין קשב בנושא, מן החמורים ביותר בתולדות הארץ והעם. את המדינה כמעט פירקו, בגלל חיסול שני מחבלי אוטובוס על נושאיו. עכשיו חודשה חקירה בעניין כפר־קאסם. שופט מגוי אחד צועק, שלא גמר עדיין את שב"כ.

אך כשעל הפרק – נושא כוועננו – אין איש מוציא הגה מפיו. אין צווחה ברחובות – איפה החוק־חוק ואיפה המוסר. איש אינו דורש לבדוק את פעילות הכנסייה האנגליקנית, שעימה „מתאם פעולות ומתייעץ" – הכומר המתעסק בידידות עם מרגל... כידידי אותו כומר עצמו. ומי שמרגיז הוא דווקא אותו כומר. מרביץ מרעיש עולמות.

★

ב־28 ביולי 1986 פירסם הסופר, אהרון מגד, מאמר ב„ידיעות אחרונות", תחת הכותרת „מחלת השנאה", וכך התנבא כבלעם:

„...מתוך תיאבון עצום, נשחטות אחת־אחת כל הפרות הקדושות: צה"ל, שירות־הבטחון, מוסד הנשיאות, מי בתורן – נשאר עוד 'המוסד'. גם יומו יבוא. לא יאחר."

איזו תחזית מדהימה בקלל שהתגשמה.

הערות בשוליים

הרב מנחם הכהן

שקט תעשייתי

מצב לאומי: כנסת ישראל ציינה מאה שנה להולדתו של דוד בן גוריון, ואלף שנים מאז שהוא הלך מאיתנו.

★

אחיות לצרה: לפי עוצמת האש שנפתחה עליהן, אפשר היה לחשוב כי האחיות שעברו את הגבול הן מחבלים.

★

בנות ובנים לגבולם: הנוטשות והנוטשים: האחיות חוזרות לבתי החולים ומזכ"ל ההסתדרות עומד לחזור לארץ.

★

אימרות חסידים: הרבי מרדזין היה אומר: „השולטים על אחרים אין שעתם פנוייה לשלוט גם על עצמם".

★

נתפס בקלקלתו: נאמן להבטחתו להתמודד עם הכלכלה, זימן ראש הממשלה יצחק שמיר את עוזריו לדיון כלכלי, כדי להתחיל להיטיב עם העם – וזו רק ההתחלה.

★

מצב כלכלי: איש הכלכלה דב גנחובסקי: „הציבור אוכל את החסכונות ומסכן את התוכנית הכלכלית".

– כששואלים אורח ישראלי: „מה מצב חסכונותיך?" הוא עונה: „אכלנו אותם".

★

המתמודדים בעם: „לא פחות משבעה ח"כים נאבקים בסיעת המערך על התפקיד האחד של סגן שר".

– מפי חסידים: הבורח מן הכבוד והרודף אחר הכבוד שניהם רחוקים מן הכבוד, אלא שההבדל ביניהם: הבורח מן הכבוד הוא תמיד בראש והכבוד אחריו, ואילו הרודף אחר הכבוד, הכבוד בראש והוא רק אחריו.

★

המטמון: סוף־סוף עלו על עקבותיו, ונתגלתה הנורה שהחשיכה את רמת־גן.

★

כתובת על הקיר: „בבני־ברק הוחלפו שמות של רחובות שנקראו על שם חללי צה"ל בשמות של רבנים ועסקנים".

– אבן מקיר תזעק: „במקום שיש חילול השם אין חולקים כבוד לרב".

★

אנא בכח: בשכונת בקעה בירושלים, חגג הרב השכונתי „שמחת תורה" בבית־הכנסת הריפורמי, „ערך הקפות", „הרביץ תורה", ונתן שיעור לדוגמא בדרכי נועם.

★

„גם תבן גם מספוא רב עמנו": אמרו חז"ל בפרקי אבות: „עשה לך רב וקנה לך חבר" – למה? מפני שרב צריך להיות כזה שאותו לא קונים (ילקוט החכמה).

★

פסוקו של עור: „גם זו דרכו של היצר־הרע: לעתים הוא משדל ומפתה אנשים לקיים מצוות בהתלהבות יתירה, עד שמרוב התלהבותם ורצונם לקיים את המצוות, הם מחריבים כל מה שבדרכם" (רבי דוד מללוב).

דידי מנוסי

בעיה של זהות

אתמול השתלח
עלי איזה רעי:
„ששונא אני דת
ולכן מארה בי,
שעטי המרעל
מלכלך ומכנה
ודיני בגיהנום
או גרוע מזה".

אז בדרך הביתה
הרהרתי ברעי
שאולי הוא צודק קצת
במה שראה בי:
שלפי המוצא
אנכי יהודי
אבל מה זה אומר לי
ומה יהודי?

אם ביתי חלוני
בפרינצים לא פסח
ללא שמץ של חג
(ואפילו בפסח)
ששבת לי יום־חול
ומטבח בלא סיג,
לא בר־מצוה לבני,
לא אחת מתרי"ג...

אז עלה לי הדם
וצעקתי לרעי:
„גם אתה האשם
בכל מה שקרה בי,
אתה ומרעיך
שחורי המעט
המופין את הדר
מגגית (או אמעט)!

אתה ומרעיך
האלה ואלה
ההופכים שבתי
ליום שבת־עבלא,
האוסרים על בתי
מכנסים ללבש,
האומרים לגרים
שימתינו עד בוש.

הרואים ברפורמים
אויב להשמים,
הפוסלים השתלות
ונתוח מתים,
החושבים למינות
את גיוס לצבא,
וקולה של אשה
בשבילם הוא ערוה,

וכולי... וכולי...
שלולא זאת, רעי,
הייתי אולי
קצת יותר יהודי.

וסיימתי האמר
כל עוד פי דברתו
שמכל עותים
הכי קלת־שלוח
שלמען חי
אין הדרך (כפי שטענתי)
מלבד להקצין גם
כל נגר ואפשר

חיים חפר

תודן

בימים אלה בין הגלויות והחבילות המאחרות את מועדן קיבלנו גם את חוברת מכתבי התודה של קואופרטיב „דן" / מה זאת אומרת מכתבי תודה – מכתבי אהבה! איגרות הערצה! התפרצויות של נימוסו / גן־עדן מלא הנאות ותפנוקים מפי עם נוסעי האוטובוס / המציפים אותנו ברגשי אושר גואה ודמעות התעלות ללא חוס / קראתי זאת ואמרתי: מדוע, מדוע שאף אנכי הקטן / לא אחבר שירה בשבח האוטובוסים והנהגים של „דן"? ●●

ובכן, חינחון על האוטובוסים החביבים, עם האווירה החמה של ימי הקיץ הרותחים / על התענוג לראות את בני ישראל עומדים צפופים, ואשר בעצירות פתאום – משתחווים רווחים / על ההזדמנות הנפלאה לתקוע ברך אל ירך וציפורן שחורה אל לחי / ולנשום איש את מוצא פי רעו, ואת כל ניחוחות בית השחי / על יופיים של רישומי האבק על החלונות הממאנים להתנקות / על גשמיו של ענן הסולה, על המעצורים המתנגנים בחריקות / על המסע הלא נשכח בכלי תחבורה שלא יכול לו הזמן, שהוא מעבר לכל עידן! על כל אלה, ועל כל אלה – תודה ל„דן", תודן ●●

אלפי תודות לנהגים, משרתי הציבור, הנאמנים, המסורים והיפים / אלה המופלאים, אשר, גם בלא הפעלת צופר בשטח בנוי – מצפצפים / על התזמון המדויק בפתיחתה וסגירתה של הדלת / כדי להפריד בין הסל – לעקרת הבית, ובין הילקוט – לילד / על העוצמה והתנופה שבה הם לוקחים את הסיבובים הקשים / כאשר הם מערמים בחדווה יחדיו תיירים ותושבי הארץ, וגברים ונשים / על הרדיו החזק השואג מלוא אוזניים, כשהנוסע (ללא תשלום האגרה!) מקבל את „קול השלום" או „גלי צה"ל" או כל רשתות „קול ישראל" / על אוטובוסים, בני אותו מספר, המגיעים יחדיו, בשלישיות או ברביעיות / ויוצאים יחדיו כמו רכבת הפרוורים, אל הערים והשכונות והקריות / ולא נשכח את תרומתם להתגוננות הגופני של האוכלוסיה, והם אכן ראויים לברכה / כאשר זקנה קופצת מן האוטובוס אל הכביש, וצולחת בריב, ועולה למדרכה / וכי לא רק ל„אגד", אלא גם להם הזכות לזמר הכובש: „סע באוטובוס ותגיע בנקודות" / ותודה לכף רגלם, הנועצת בדושה, הרוקעת בעוצם, בהכות פטיש על סדן / על כל אלה, ועל כל אלה – תודה ל„דן", תודן ●●

ומי שבירור וחינחון וחיבוקים והשתחוויות וקידות / על ההשתלבות בתנועה, למשל, ועל היציאות והכניסות החדות / הדורשים ללא ספק אימון רב ובוודאי תכונות מיוחדות / והיינו יכולים להוסיף עוד כהנה וכהנה אלפי אתולים ושלמים ותודות / אשר היו מסובכים על יגיעי החוברת כעץ רב פארות וכאילו ענף / אך לכל יש גבול, וכמה כבר אפשר להתחנף? ●●

קצבאות זיקנה

„לא יעזור לכם כלום. אתם פשוט זקנים / ואתם צריכים להבין אותנו ואנחנו נהיה איתכם כנים / אתם, אין לכם כח, ושנותיכם בין כה וכה מעטות / ואתם הרי לא תהפכו שלחנות, ואתם לא תעשו לנו עושות ושביתות / אתם מעמסה עלינו וכל גופכם הרי אכול מחלות / ואתם עולים לנו הרבה כסף וגם לתקציב המדינה יש גבולות / אז, עכשיו, בהזדמנות זאת, כאשר מבצעים כל מיני השתלות / מה דעתכם שנשתיל את קצבאות הזקנה שלכם בהוצאותינו ההולכות וגדלות? / מהז אתם צריך חיים? או סבא, הזמן לא נעצר / ואין לנו פנאי לכל מיני מלים כמו „כמה חבל" ו„כמה צר" / מה ישז נשת מכם קצת מים לחץ ואיזו פרוסה של לחם צר... / ובואת באנו על החתום בגאון ובהדר / – משרד האוצר" ●●

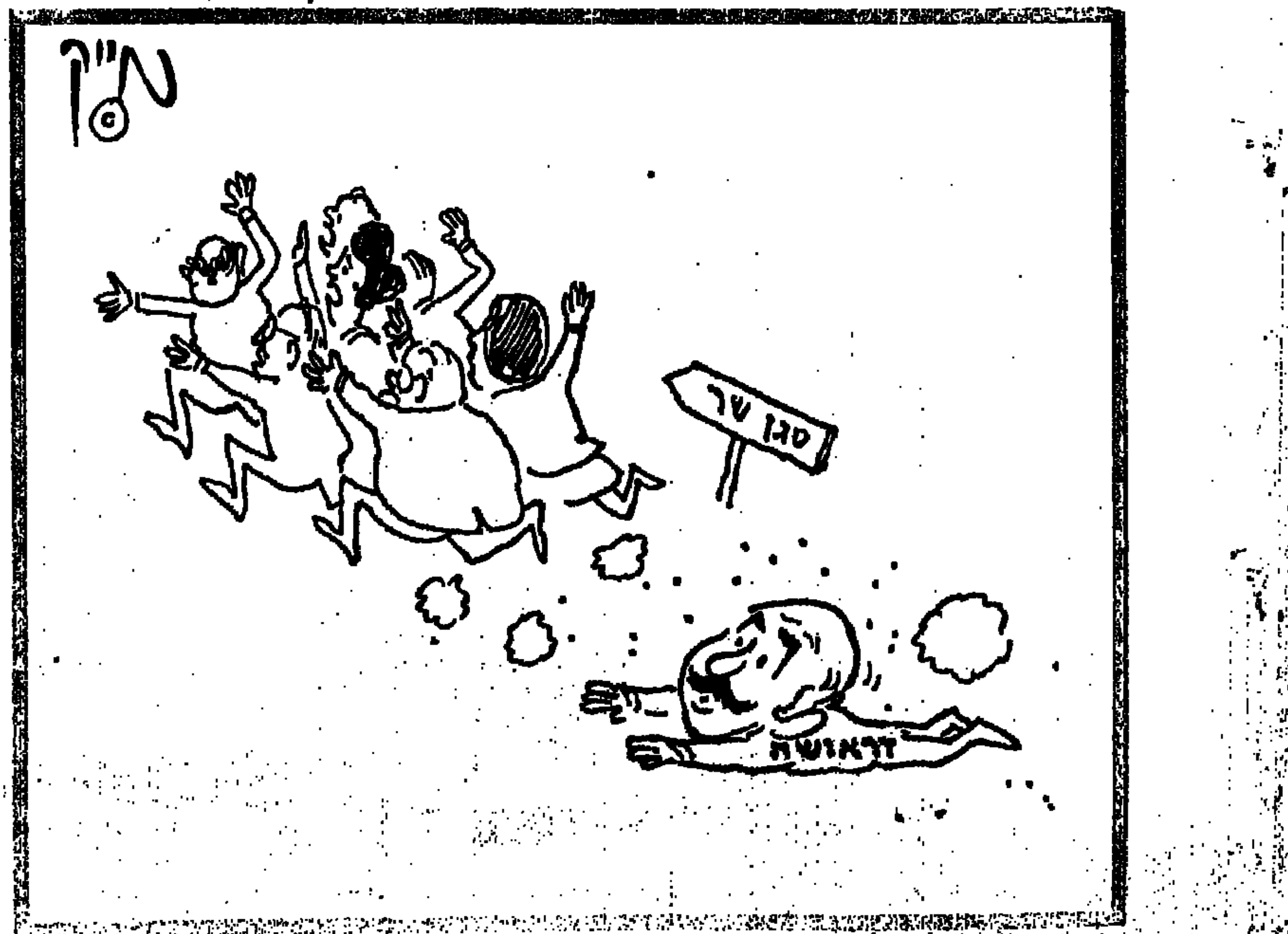

„בן־גוריון היה הנינג'ה הראשון"

בועז עברון

נצחונו (לשעה) של ג'ים הקר

די משונה היה השבוע לעקוב אחרי התגובות בעתונות על ניתוק היחסים בין בריטניה וסוריה. לא היו השתפכויות מיוחדות של הערכה והערצה ואיש לא יצא מגידרו (בניגוד ממתיע להטפות־המוסר המרות כלפי העולם כולו כשאינו נוהג לפי עקרונות, ביחוד לגבי יהודים) לנוכח התופעה המרהימה שהנה קמה מעצמה אירופית ופועלת בהתאם לעקרונות מוסר ומשפט, נגד האינטרסים שלה; וזאת דווקא בהתאם לאינטרסים של ישראל, שבריטניה אינה שבעה נחת כלל ממדיניותה.

הלא זה צער נדיר בהיסטוריה שמדינה נוהגת כך. והרי כל ימינו הונכנו לראות את בריטניה כמלכת ה„ריאל־פוליטיק", ולאחרונה הוזק רושם זה שבעתיים למראה סדרות הטלוויזיה „כן, אדוני השר", ו„כן, אדוני ראש־הממשלה", המראות בצורה המאלפת המשעשעת ביותר איך סר האמפרי מנהל את ענייני בריטניה הגדולה בציניות מוחלטת, ללא כל שיקול מוסרי, אף שלעתים נדירות מצליח ג'ים הקר לתחוב מקל בגלגליו.

★

יתכן שסיבת השתיקה היחסית אצלנו היא שפרשנינו ומגיבינו פשוט נדהמו. ארחיק לכת עוד יותר ואביע חשד שבסתר ליבם גרם להם הצעד הבריטי גם מידה של אי־נוחות. הוא קילקל את תמונת־עולמם. במיוחד עקבתי אחרי כתיבתם של שני פובליציסטים „פראגמאטיים קשוחים" ידועים בשניים מעתוני הבוקר. האחד, עד כמה שהבחנתי, לא הגיב כלל. אולי הוא בחופשה. השני לא התייחס כמעט לעמדה העקרונית שנתגלתה כאן וציין רק שיש לנצל את הצעד הבריטי לשם השגת הישגים מוחשיים יותר במאבק נגד הטרור. מאחר ששני הפרשנים הללו מצטיינים בליגלוג על „יפי־נפש" הקוראים לנקיטת עמדות מצפוניות כגון ניתוק היחסים עם פרטוריה או מילוי המלצות ועדת כייסקי, ומטיפים להתייחסות „אינטרסנטית טהורה", „בלי סנטימנטים", לפוליטיקה העולמית, אפשר היה לנחש שצעד בריטי זה הביך אותם כהוגן.

את הבריטים, רבי־אמנים אלה של הדיפלומטיה והפוליטיקה ומדיניות הכוח מאז ימי־הביניים, אי־אפשר להאשים ב„תמימות" וב„אסטרונאוטיות", ואם טוענים שהגב' תאצ'ר היא בעלת „עמדות אידיאולוגיות" המקלקלות את השירה ואינן מוכתבות תמיד על־ידי האינטרסים של ארצה – הרי התמיכה בצעד זה של ממשלת בריטניה באה מצד כל חלקי הבית. מה איפוא קורה כאן? והרי זו שערוריה!

★

יתר־על־כן, יש לחשוד שהשלווה היחסית שבה התקבל הצעד הבריטי נובעת משיקול נוסף. אולי זה יזמין לחץ עלינו שננהג גם אנו בצורה מצפונית ועקרונית לגבי דברים מסויימים, ולא רק בהתאם ל„אינטרסים ריאל־פוליטיים"? הרי נצטרך לקמט הרבה את המצח עד שניזכר, אם בכלל, בצעד כלשהו של ממשלתנו שלא הוכתב על־ידי אינטרסים כאלה, או על־ידי מה שנתפס בעינינו כאינטרסים כאלה (ולמעשה היה מנוגד להם). כמו כן, הצעד הבריטי מקלקל לנו את המשחק הישן שבו אנו מאשימים את העולם כולו בציניות ובהפקרת האינטרסים האנוכיים שלו וב„שנאת על הדם", ומפיקים מכך היתר תדיר להתנהגות בציניות גמורה בעצמנו. יש אצלנו פאראנואידים שלאור שיקולים כאלה עוד יגיעו למסקנה, שלמעשה זה צעד שטני המכוון נגדנו („העולם כולו נגדנו"), ועוד יפגינו עם כרזות ליד השגרירות הבריטית: „החזירו את השגריר לדמשק"

★

באמת, קשה היה לתאר שבריטניה תנהג כך. הרי רק לפני חודשים מספר סירבה תאצ'ר להטיל סנקציות על דרום אפריקה ודבקה באינטרסים המסחריים הבריטיים, כמו שעושה עכשיו צרפת ביחס לסוריה. אבל כמו שחיים מפריכים במוקדם או במאוחר כל תיאוריה המסדרת אותם, יש מקרים, אמנם נדירים, שאומות נוהגות באמת לפי שיקולים שבעיקרון. בעניין זה יש דווקא לבריטניה „רקורד" די מעניין. דומני שפעלו כאן לא רק שיקולים עקרוניים, אלא גם שיקולים של גאווה לאומית מיוחדת, בריטית מאוד, גאוות ארצות „שאנו ברשה שכל 'הורים' האלה (ולמלה 'פורינר', יש באנגלית צליל של בוז ועליונות שאין דומה לו בכל לשון אחרת, ברומה למימרה 'אפריקה מתחילה בנמל קאלה שבצרפת', ללמדך שאיר לאנגליה, העולם כולו פרימיטיבי וברברי) ינהגו אצלנו כבתוך שלהם? ישראל מטוסים, ירצחו אנשים, יתפלו תשכונות, כאילו איננו קיימים! ומי היא כל הזרים הרעה הזאת אם לא 'הונס' (כינוי לגרמני) לבני המזרח התיכון) שעם זיהוי אנו נעלינו?

אבל מעבר לכך, גם במאה שעברה וגם במאה הזאת, נהגה בריטניה לא אחת בבריטות־לב שהיא מעבר לאינטרסים מדי כוח, כמובן, היו הצהרת בלפור והתמיכה במפעל הציוני, שנמשכה עד שהתחזקות הערבית אילצה לבסוף את בריטניה לתגשר מהתחייבויותיה. אבל היא נשאה בהן בכל זאת זמן רב יותר משהו עושות רוב המדינות. במאה שעברה מימש הצי הבריטי כ„שומר האוקיינוס" ושמר לא רק על אינטרסים בריטיים אלא גם על החופש ובטחון המסגנות של כל הימים. העובדה שאנו מקבלים היום כמובן מאליו שהמפלגה בים הפתוח היא חופשית, ואין לחפוש בו למעטנו הוא הודשר לסכנות הכרוכות בעצם, ביום שליחים, היא מורשתו של הצי הבריטי. משהו מתשובה זו של „ה...ילהל מוייבת" נותר בבואה עד היום. כל הכבוד

ללא תחרות

עמוס קינן

בוקרשט

וידים פנו אלי והציעו שאסע רשט, למיפגש עם אנשי אש"ף. מיפגש אמור להתקיים בחסותה ממשלת רומניה, שהיא מארחת ושה.

ירחוק, חוקקה הכנסת חוק האוסר שים שכאלה, למעט כמה סייגים יים. בעיני, זה אחד החוקים והניקלים שחוקקה הכנסת, ראי נאמן להידרדרות המוס־ דינת היהודים.

שכה, לא הייתי מהסס להפר מטרה נעלה.

מטרה נעלה כן, למען מחאה לא.

והוא סוג תחמושת נדיר שמותר לבזבז אותה רק כאשר דיני נפשות. מי שיורה תח־ לשם פנטאזיה, יישאר ללא שה כאשר יזדקק לה.

★

מיפגשים – בין ידידים או בנפש – אני בדיעה שעל ציבור ומנהיגים, להיפגש עם ים, אינטלקטואלים ואקדמאים, וסופרים, ראוי שייפגשו אך שכמותם.

דיני נפשות, למעט פיקות

לו ידעתי שאני עומד לפגוש מנהיגי אש"ף ולחזור עם בשר־ וויל ולוא נפש אחת ממוות הייתי עושה זאת ללא הי־ לא מורא החוק. ואילו היתה לא לנפש אחת בלבד אלא שלם – על אחת כמה וכמה. ן זה, עדיפה הישיבה בכלא מישיבה בקבינט.

גם ישיבה בכלא, שהיא פועל יוצא של הפרת־חוק, היא תחמושת יקרה ונדירה השמורה רק לדיני נפשות, לא פחות מכך.

★

מזה שנים מתקיימים מיפגשים בין אנשי אש"ף וישראלים. אני מכיר אנשים שצברו 10 ו־20 ואפילו 30 שעות ערפאת.

ישנם הסבורים שעצם המיפגש הוא המסר והוא ההישג.

אינני מאלה הסבורים כך. בכל הפגישות שהיו עד עתה, נמנע אש"ף מאמירה חדה, פשוטה וברורה.

אפשר למלא אנציקלופדיה בתירוצים הפורמליים של אש"ף שלא לומר אמירה ברורה. אבל כדי לשמוע אמירה לא ברורה, מדוע לשלוח נציגים שמדברים ברור. גם אצלנו לא חסרים כאלה היודעים לענות בכן ולא על כל שאלה – למה לא ייפגשו אלה עם אלה.

כאשר ריאיין אורי אבנרי את יאסר ערפאת בביירות הנצורה, היתה למנהיג אש"ף הזדמנות היסטורית לשנות את גורל עמו ואת גורל האיזור.

אמר לו אבנרי, ואני מצטט רק מהזיכרון: מחר עומדת להתקיים הפגנה המונית נגד מלחמת לבנון. מה יש לך לומר להם.

בוא לא נדבר על פוליטיקה, ענה ערפאת.

וכי על מה לדבר עם ערפאת אם לא על פוליטיקה? האם על השוואה בין הפוליפוניה של יוהאן סבסטיאן באך ושירתה של אום כלתום?

להתחמקות העלובה הזאת של ערפאת היה משקל לא קטן בהתמשכותה של הטרגדיה של שני עמים.

וכאן אינני מנסה, כישראלי, להשיג עליונות על העם הפלשתיני. מה שמענו מכל מנהיגי ישראל בכל הזמנים אם לא התחמקויות, אמירות לא ברורות, סירובים צרקניים והתגברות הגיזענות, הריכוי והנישול הקולוניאליסטי, וכל אלה בצידן של עיסקות נשק אפלות שהבאישו את שם ארצי בעולם.

לא, אין לנו יסוד להתפאר בהנהגה הלאומית שלנו. הצרה היא שלנו הכוח להתקיים גם עם הנהגה רעה. לפחות לזמן מה. לצד השני, הנהגה רעה היא גזר דין קטלני.

צריך להוסיף למען הצדק, שבעניין התתירה לשלום, מאזן האימה נוח ונעים לנו, וקטלני לצד השני. איש אמיץ בישראל יזכה לגידופים. איש אמיץ בצד הפלשתינאי, יירצח. ואל תדון את אויבך עד שתגיע למקומו.

★

אני משתף את מי שטרח לקרוא רשימה זו, במה שעובר בסתוי, בלבי.

אולי גם מישהו בצד השני יטרח לקרוא.

אם ארע שאש"ף עומד, במיפגש זה, להשמיע הצהרה שתפתח פתח להידברות ולשלום – והצהרה שתפסיג את הפחדים ואת השינאה, שתבטל את הסעיף הבזוי באמנה הפלשתינאית – –

ואם המארחים־המזמינים יערבו להשמעתה של הצהרה כזאת – –

אזי חובה לנסוע לשם, ויאמר החוק מה שיאמר.

אם לא כך, אין טעם לבוא לשום מיפגש, ואפילו החוק הבזוי שחוקקה הכנסת אינו ראוי שיפרו אותו למען אשלייה של מיפגש.

דוד שחם

תיאטרון האבסורד

מנאי הגאוני – הידוע בכינוי המקרה" – מריץ עכשיו תיאטרון החיים מחזה־אבסורד חוק.

נית שאנחנו קוראים בעיתון איש אחד ששמו, נאמר, דניאל כץ, חשד שביצע מעשה אונס. שהידיעה הקצרה מתפרסמת פנימי, בכותרת של 12 פונקט יותר. מה קורה אז? אנחנו שדניאל כהן נאשם באונס. ושוכחים מיד, בייחוד שאיננו מיהו יהודה כהן, או אולי – אוף, כבר פרח מזכרוני – קורה לא, משהו דומה יותר קולר. ואולי לא. מי זוכר?

★

אבל כשאנחנו קוראים ש„איש תיאטרון", ששמו אסור לפרסום, בחשד שהוא האנס הידוע קת־גן, נכנס מייד לפעולה – בחומר הדולק של סקרנות־ כיבוש – מנוע הניחושים: הוא, לכל הרוחות, „אנס התיאטרון"? מטעמים מובנים לא להיות שום פינקל, או קלצקין, שלאחרון יצא בשעתו שם של שובב גדול. גם יוסי ידין איננו בא בחשבון, הוא פה"ל, לא? או מה בדבר עודד תאומיז אבל את הצגת „גברתי הנאוה" לא ביטלו אתמול, אז לא ייתכן שהוא. וזה מוציא מהחשבון גם את שלמה בר־שביט. או מי, לכל הרוחות? איש תיאטרון, אומרים, לא? שחקן ידוע? במאי? מחזאי?

השם, אמנם, אסור לפרסום. אבל יש מי שיודעים. הוא הרי נתלש מסביבתו וממנה אי אפשר להעלים את פשר היעלמותו הפתאומית. אז פתאום מתחילים להופיע כל מיני ראיונות שיש בהם רמזי־לויודעים. שחקנית אחת מכריזה: על כל אחד הייתי מאמינה דבר כזה, אבל לא עליו. אחרת מתהנהגתו הוא דווקא נראה לי בחור נחמד כליכך, אבל מי יכול לדעת? והשמועות מתפשטות. ומספר אלה שהסוד ידוע להם תופח ועולה לפי הנוסחה: מספר היודעים מן ההתחלה, כפול הזמן בריבוע, שעבר מאז נאסר הפירסום. וגם חשיבותו של גיבור הפרשה אינה מפגרת הרחק מאחור.

או מדוע תתמלא השופטת והנזוף בקהל הסקרנים שנרחוק לשכתה כדי להיות נוכחים ברגע החשוב הזה של הסרת הלוט מעל התעלומה המסקרנת הזו?

★

עכשיו כבר לא איכפת שההר הוליד עכבר ו„איש התיאטרון" אינו שחקן או במאי כי אם בונה תפאורה או משהו כזה, מי שהיה אלמוני גמור עד היום שאסרו לפרסם את שמו. עכשיו הוא אח"מ בזכות עצמו. „אנס התיאטרון"! והשם דניאל כץ כבר חרות היטב בזכרון. אולי לתמיד.

הנה־כי־כן, איסור הפרסום, האמור להגן על נאשמים מפני חשיפת־יתר, דווקא הוא מגרה את הסקרנות ומביא לידי יתר־חשיפה כפול ומכופל ולידי פרסום נפוח ומנופח.

אילו היה מישהו מבקש לערוך הדגמה של הנזק הצפוי מן החוק המוצע לאיסור פרסומם של שמות חשודים היושבים במעצר – דבר הידוע ממילא למי שחשוב להם באמת לדעת: ידידיהם ומכריהם – היה מתקשה למצוא תסריט משכנע יותר מזה המוצג לעינינו בתיאטרון החיים.

זיוה יריב

לאן נושבת הרוח

תראי, תראי מה הולך כאן, אני שומעת מכל עבר, תראי לאן נושבת הרוח.

רב בראש עדת מתפללים שודד שבויום בבית־כנסת רפורמי. מטר אבנים בשבת בכבישי ירושלים. נחירות נעלמות בבתי־הקברות. הגדרת קצאים מתכוננת למוצץ את מסגר הסלע ובציבור הדתי־אוסטים תחומות לשוחרים. בבני־ברק תיקנו רבנים הפרדה בין גברים לנשים באוטובוס. אנשים גוועים בגלל איסור השתלת אברים.

למען האמת, כבר מזמן חדלתי לשאול את עצמי לאן נושבת הרוח. גם הסוגיה המטאורולוגית האם הרוח נושבת מאיראן לישראל או מישראל לאיראן חדלה לעניין אותי. מה איכפת לי לאן היא נושבת? היא קיימת. היא עוברת.

ולכן, מטעמי ביטחון ולמען שלומם של ילדי הרכים אני הולכת עם הרוח, שוחה עם הזרם. כן, מה לעשות, אינני אדם אמיץ. אני ממהרת לעלות על המרקר, וכמו אנוסי ספרד, אני נוהגת כלפי חוץ על פי צו האינקוויזיציה. אולי זה יצר ההישרדות שלי. אני חובשת כיפה ברחוב, יוצאת למכולת עם גרביים שחורות ושביס, ואינני לוחצת ידיים לגברים ונשים בפרהסיה.

בכניסה לסופרמרקט אני גוררת אנשים בצווארון ומאלצת אותם להניח תפילין. אני צועקת שאבעס־שאבעס אחרי בחורות שהולכות בלבוש בלתי צנוע, ואני זורקת אבנים אחרי גברים שאינם מגדלים זקן בשבת. אגב, גם אני עצמי מתכוננת לגדל זקן.

בבוא יום פקודה, והוא קרב והולך, מובטחתני שכל אלו יזכרו לי לטובה, ואוחיה בצידו הבטוח של המיתרס. בצד המנצחים, עוטי השחורים.

מה לעשות, אינני אדם אמיץ. וכשאני נזכרת בפעילותו הרוטה להפליא של שר הדתות החדש בגנות המגורים בבית־הכנסת הרפורמי, יש לי חשק להגיד לו – לא נורא, זבולון, אתה לא השטן היחידי. גם אני כמוך.

מוכיח בשער

העיתונאי ירוחם גידרון יושב ליד שולחן עבודתו ומתחבט את מי יברך ואת מי יגנה השבוע. כי ירוחם גידרון, ואת יש לדעת, מקבל משכורת עבור ברכות וגינויים.

ואין אלו סתם ברכות בנות שורה מסוג מודעות הברכה המתפרסמות במסגרת קטנה לרגל נישואין, בריות, פתיחת מספרה או יובל למוחק דגים קטנים. חלילה. כשרונו הגדיר של ירוחם שבזכותו הגיע לאן שהגיע בצורות ותקשורת, הוא להתבונן על המאורעות השוטפים ממעוף הנשר, ולמיין את הרמזיות הפועלות לשני מחנות – הראויים לברכה והראויים לגינוי – ואז לכתוב את הברכה או הגינוי ב־2000 מלה, ולי־פעמים 3000.

השבוע שעבר, למשל, היה במקרה שבוע נפלא, שבוע שכולו רצף של מאורעות הזועקים לברכות חמות, ללא שום מאורע הראוי לגינוי מיוחד.

ירוחם בירך את הגברת תאצ'ר על אומץ הלב שגילתה בניתוק היחסים עם סוריה (4000 מלה). הוא שיגר צרור ברכות חמות לשרת הבריאות על החלטתה הנועזה להשתיל כבד בישראל (5 טורים). שלח ברכות לבכירות לממשלה היורשת כשהוא מעלה על נס את הביצוע החלק של הרוטציה, תוך שהוא מציין לשבח את בגרותו הפוליטית של הציבור הישראלי (8 טורים).

אגב כך, שירבב ירוחם גם די ברכות נרגשות לעולם הגאר שכרך את משטרה ותושקיבי המבודד של ישראל.

אכן, עבודה קשה ומפרכת. מפני שלכתוב „תבורך גברת תאצ'ר", או „יבורכו מוליכי התהלוכה", או „יש לגנות את האלימות", במאות ואריאציות ואלפי מלים נרדפות, אין זה מן הדברים הקלים. אבל ירוחם מיומן בכבון אלה, והוא ממלא את הדף בשטף קצף או לחרי לוטין בשטמה וגיל במזהירות של טייל באליסטי.

אך בניגוד לשבוע החולף שהיו רברכות, יש שבועות, לא עלינו, שמאורעות הזוועה הנוראים אותם בשפים על ירוחם שפע בלתי פוסק של גינויים.

רק בחודש שעבר, למשל, היו לו איזה עשרים גינויים רצופים.

הוא גינה פה אחד את הטרור (2500 מלה), כתב שיש לגנות בכל לשון של גינוי את האלימות התחבורתית בארצנו (3000 מלה), הוא הוקיע את הצוחות השובבות וציין שהן ראויות לכל גינוי (1500), גינה ללא רחם את קדאפי (6000), קטל כשוליה את אסאד (2065), גמר סופית את האנס מרמת־אביב, וקטל סטילה מוחלטת את מנהג הצעירים לשלוף סכין בכל קטטה (3000).

זה היה חודש. שחוק ומתיש. הוא ניצל את כל ביטויי הגינוי, הנבאי ושאט הנפש הידועים בשפה העברית. אבל כל מה לעשות, עבודה זו עבודה.

ואף על פי כן, הצליח ירוחם לדלות קרן אור גם בחשכת מאורעות החודש, וחלק שבחים נלהבים ליושבי עו העמות, והעלה על נס את כנס הנח"ל (5000), וכן שיבח את מנהיגותו המאופקת של פרס, והעניק לו ציון מעולה כצרוף איחולים לשבים בתפקידו ואחרא־המיועד (7000).

ועכשיו יושב ירוחם מול שולחן עבודתו, נזכר בשערותיו בשקידה ותשומת לב, המלקשה קשות את מי יברך ואת מי יגנה השבוע. ואם יגנה את האלוהים הגאצי, או שמא יגיע שוב את הציבור ויגנה את הקטל בדרכים?

אחריות כבדה מוטלת על כתפיו. הוא יודע שעם ישראל ממתין למוצא פיו, ושאם לא ישמיע את קולו המסמכותי הבוטח, העם לא ידע את מי יברך את הראויים לכך, ימעל בתפקידו ויאשר את הקוראים כאומים באשלה, כצאן ללא רועה. עם ישראל, חלילה, לא ידע שאסור לקלדאצי ראויים לגינוי, ושאנות משתילי הכבד ראוי לברכה.

ואז לפתע מתבהרים השמיים. יש לו, יש לו לירוחם רעיון מזהיר. הוא יגנה בחריפות שאין דוגמתה את האנס מרמת־גן ואת המעשה הבזוי המכונה אונס, וישלח צרור ברכות להתשיעתה של המשטרה שלכדה אותו.

ירוחם המחוקר על המכונה. גם השבוע לא יישאר עם ישראל בעלטה.

פרשת השבוע
בראשית
מאת מנחם בקר

„בראשית ברא אלקים..." (א', א')

הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחה (מגדולי האדמו"רים בפולין בתחילת המאה הי"ט: 1767–1827) היה אומר: מנהגו של כל מחבר לציין את שמו בראש ספרו, במפורש או במרומז; ואף הקדוש־ברוך־הוא קבע חיתמו בתחילת ספר התורה, שהעניק לעמו ישראל. כן סופי־התיבות של „בראשית. ברא אלקים" מצטרפים למלת „אמת" כיוצא בכך סופי־התיבות שבסיום פרשת הבריאה: „ברא אלקים לעשות" — ב', ג'). וכבר קבעו חז"ל (שבת נ"ה, ע"א) שחותמו של הקדוש־ברוך־הוא — „אמת".

„זה ספר תולדות אדם..." (ה', א')

על לשון הכתוב שלפנינו אמר פעם הצדיק רבי ישראל מרוז'ין (1796–1850): אותיות „ספר" הן בגימטריא „שם" (340). בביטוי „ספר תולדות אדם" באה התורה ללמדנו בדרך הרמז, כי השם הטוב שאדם רוכש לו בשנות חייו על־ידי מעשיו הטובים הוא עיקר תולדותיו, וכבר הורה לנו החכם מכל אדם: „טוב שם (= שם טוב) משמן טוב" (קהלת ז', א'). ומשמו של רבי שמעון בר יוחאי שנינו (אבות ד', י"ג): „שלושה כתרים הם (= שלושה ראויים לכבוד מיוחד מבני־אדם): כתר תורה (= תלמיד־חכם), וכתר כהונה (= כהן), וכתר מלכות (= מלך); וכתר שם טוב עולה על גביהן" (= מי שזוכה לשם טוב על מעשיו הטובים — ערכו גדול אפילו מתלמיד־חכם, כהן ומלך).

ממדרשי חז"ל

„זכר ונקבה בראם, ויברך אותם ויקרא את שמם אדם..." (ה', ב')

רבי אבהו רמי (= מקשה): כתיב „זכר ונקבה בראם" (משמע מכאן, שהקדוש־ברוך־הוא ברא איש ואשה בעת ובבת אחת); וכתיב (בבראשית ט', ו'): „כי בצלם אלקים עשה את האדם" (משמע מלשון הכתוב כאן, שה' ברא תחילה את האדם, ואחר־כך ברא לו אשה — כמסופר בפרק ב', כ"א־כ"ב); הא כיצד? (ואיך ניישב את הפסוקים, הנראים כסותרים זה את זה?) בתחילה עלה במחשבה לברוא שניים (זכר ונקבה כאחד); ולבסוף לא ברא אלא אחד (= ברא תחילה את האדם, ואחר־כך ברא לו אשה — כמסופר בפרק ב').

*

אמר רבי אלעזר: כל אדם שאין לו אשה אינו „אדם": שנאמר: „זכר ונקבה בראם... ויקרא את שמם אדם" (= אחרי שנבראו זכר ונקבה הגיעו לשלמות וזכו לכינוי „אדם").

*

אמר רבי חנילאי: כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה ובלא טובה.

במערבא אמרי (= בארץ ישראל אמרו): מי שאין לו אשה שרוי בלא תורה ובלא חומה (= מגן ומחסה). רבא בר עולא אמר: מי שאין לו אשה שרוי בלא שלום.

חסידים מספרים

כיצד דרש הגאון מווילנא את המלה „בראשית"?

הגאון רבי אליהו מווילנא (הגר"א: [illegible]) העיר פעם לחבורת תלמידים: כל תרי"ג המצוות [illegible] תורה מרומזות בפרשה הראשונה בתורה.

שאל אחד התלמידים את הגאון: [illegible] היכן מרומזת בפרשת „בראשית" מצוות [illegible]

השיב הגר"א לשואל בלא שהיות: מצוה [illegible] מרומזת במלה הראשונה של התורה. [illegible] „בראשית" נדרשת על־פי נוטריקון (= ראשי־תיבות) „בן ראשון אחר שלושים יום תפדה".

*

ועוד היה אומר הגאון מווילנא: במלה [illegible] של תורתנו הקדושה מרומזות בדרך [illegible] המידות הטובות העיקריות, הנחוצות בחיים [illegible] מישראל. ב' — ביטחון; ר' — רצון; א' — [illegible] (לזולת); ש' — שתיקה (שהיא סייג לחכמה, אבות ג', י"ג); י' — יראה (יראת־שמים [illegible] חטא); ת' — תורה (דבקות בתורה ובמצוות).

התיק של ה"כ עמר

(המשך מעמוד 7)

החיבטים הפליליים לכאורה של פרשת עמר – היבטים שנחקרו [illegible] בידי המשטרה האזרחית – כי אם רק בנושאים הצבאיים [illegible] הזכרנו לדובר צה"ל, בהזדמנות זו, גם את הבטחתו [illegible] דש ינואר השנה, לחשוף את האמת בעניין זה בפני הציבור [illegible] להסתיר דבר.

מאז כתיבת המכתב חלפו ששה חודשים, אך דבר לא השתנה. „ידיעות אחרונות" פנה עשרות פעמים ללישכת דובר צה"ל, ביקש לקבל את הממצאים ולא נענה. לפני שבועיים, ביום א' [illegible], נדמה היה כי דובר צה"ל עומד סוף־סוף לכבד את הבטחתו. „בתוך מספר ימים", נאמר לנו על־ידי סא"ל יצחק טוניק, „תקבלו את הממצאים". שבוע מאוחר יותר לא חזר כבר דובר צה"ל, תא"ל אפרים לפיד, על תשובה אופטימית זו. במקומה שמענו סיפור אחר: החקירה לא הושלמה, התיק לא הועבר עדיין לפרקליט הצבאי הראשי; וגם אחרי שיועבר – יחלוף זמן עד שנקבל את הממצאים. הסיבה: הפרקליט הצבאי הראשי אמור להעבירם תחילה אל היועץ המשפטי לממשלה.

האם יזכה הציבור סוף סוף לקבל מידע רשמי על ממצאי הבדיקה הצה"לית?

בלישכת הפרקליט הצבאי הראשי, תת־אלוף פרחי, הבטיחו אך מול שהנס הוא אכן יקרה. בתוך שבועיים־שלושה, בלי נדר, תסתיים בדיקת החקירה – חקירה שלמען ההגינות נספר כאן נערכה ביסודיות, בכשרון, ובאחריות רבה.

דיין איבד את הכרתו

(המשך מעמוד 11)

של שני השבועונים האמריקנים „טיים" ו„ניוזוויק" ידיעה [illegible] שלפיה ביקר דיין בהודו. שתי המדינות הכחישו את הידיעה נמרצות.

עינב: „לא ידוע מי הדליף את הידיעה אבל היא גרמה נזק גדול. ממשלת הודו רתחה מזעם. גם דיין כעס מאוד".

נשיא סוריה אסד שקרא את הידיעה נזעק לניו־דלהי. בתיווכה של ברית־המועצות נפגש עם דסאי, בנסיון לטרפד את קשירת היחסים עם ישראל.

נסיון נוסף להפגיש בין דיין לבין שר החוץ ההודי נעשה באו"ם. עינב סגר אמנם קודם לכן את קיומה של הפגישה, אבל החליט ל„מתוח" את שגריר ישראל באו"ם, חיים הרצוג, ולהעניק לו את הכבוד לארגנה.

ואמנם הוא דיווח לדיין בהתרגשות: „הצלחתי להסדיר לך את הפגישה עם ההודי".

הרצוג ידע

אחר כך הבין הרצוג כי נפל קרבן ל„מתיחה" אבל הוא [illegible] ממנה בכבודו: „ידעתי זאת כל הזמן. אני סידרתי אותכם", אמר.

כאן הגיע הפרק ההודי לסיומו. כל הגיבורים המעורבים בו פרשו מהבמה.

קארטר הפסיד בבחירות לטובת רייגן, גם דסאי הפסיד בבחירות בארצו ואינדירה גנדי חזרה לשלטון. דסאי, כבן 90, עודנו היום בכתיבת ספר זכרונותיו. סאדאת נרצח. דיין התמוטט [illegible] לה ואחר כך מת. בגין פרש בעקבות מלחמת לבנון. גורבצ'וב עלה לשלטון בברית־המועצות.

שינויים, חידושים ושיפורים בקוי הנסיעות בכל הארץ
החל מ־2.11.86 באישור המפקחים על התעבורה.

אזור צפון
קו חדש מס' 367 נהריה - צפת וחזרה
מסלול הקו: מנהריה דרך מעלות / תרשיחא, חורפיש, בייס שדה הר־מירון, צומת חירם, גוש חלב, צומת מירון, צפת וחזרה באותו מסלול.
לוח זמנים: מנהריה בימים א'-ו' בשעה 08:40. מצפת בימים א'-ה' בשעה 14:00 ובימי ו' בשעה 12:00.
קו חדש מס' 11 ממצפה אביב לצומת משגב דרך מורשת
לוח זמנים: בימים א'-ו' בשעה 06:15.
קו 170 חיפה - מצפה אביב
קו 170 מחיפה יוארך ויגיע מעתה עד מצפה אביב. לוח זמנים: בימים א'-ה' בשעה 15:40.
שיפורים בשרותי התחבורה במעלות / תרשיחא
★ הורחבו שרותי האוטובוסים לשכונות נוספות.
★ תוגברו השרותים בשרות הפנימי.
★ מעתה יופעל שרות לאזור התעשייה מעלות ואזור התעשייה בגוש תפן.
קו 991 אילת - חיפה
הנסיעה של חצות מאילת לחיפה תוקדם לשעה 23:00

אזור דרום
תל־אביב - ישובי אשכול
★ לתזכירכם: בימי ו' בשעה 12:30 יוצא אוטובוס ישיר מתל־אביב לישובי אשכול בקוים 374, 379 מרציף עה שאנן בתחנה המרכזית.
★ במוצאי שבת החל מ־8/11/86 יצא קו 036 מבאר־שבע למועצת אשכול בשעה 21:00 עם קשר לכל ישובי אזור אשכול ובשעה 22:00 יצא אוטובוס ממועצת אשכול לבאר־שבע.
קו 991 - אילת - חיפה
הנסיעה של חצות מאילת לחיפה תוקדם לשעה 23:00.
קו 444 - אילת - ירושלים
ראה אזור ירושלים.

אזור מרכז
קו 082 - תל־השומר - שבענה - קרית־שרת
הקו הנוסע מתל־השומר לשבענה - אזור יוארך מעתה ויגיע עד קרית־שרת בחולון.
לוח זמנים: מחולון בימים א'-ה' בשעות 07:25, 10:30, 14:45, בימי ו' בשעות 07:25, 10:30. מתל־השומר בימים א'-ה' בשעות 11:00, 15:15, 17:40. בימי ו' בשעות 11:00, 14:00.
קו חדש מס' 18 - שרות פנימי בעיר יבנה
עוד שיפור של אגד לתושבי העיר יבנה:
הפעלת קו חדש מס' 18 - שרות פנימי בעיר ומתן קשר לאזור התעשיה.
לוח זמנים: בימים א'-ו' בשעות: 08:00, 08:40, 09:20, 10:00, 10:40*, 11:20, 12:00, 12:40*, 13:20, 14:00, 14:40, 15:20, 16:00*, 16:40, 17:20, 18:00, 18:40, 19:20, 20:00, 20:40, 21:20, 22:00.
* כניסה לאזור התעשיה.
בימי שישי האוטובוס האחרון בשעה 15:20.
כמו־כן יחולו שינויים במסלולים, תחנות ולוחות הזמנים של הקוים 48, 176 (ראה פרטים בעתונים המקומיים).

אזור ירושלים
קו חדש 076 ירושלים - אלון מורה
הקו החדש יסע מירושלים לאלון־מורה דרך תל־חיים וחזרה.
מסלול הקו: מירושלים דרך מסעף עפרה, מסעף בית־אל, מסעף מעלה לבונה, מסעף עלי, מסעף תפוח, מסעף מחנה חורון, תל־חיים, אלון מורה וחזרה.
לוח זמנים: מאלון מורה בימים א'-ו' בשעה 07:00 מירושלים בימים א'-ה' בשעה 17:30 ובימי ו' בשעה 13:30.
קו 444 אילת - ירושלים - אילת
הנסיעה של חצות מאילת לירושלים ומירושלים לאילת מפסיקה לפעול לתקופת החורף.
להלן לוח הזמנים החדש מאילת לירושלים ומירושלים לאילת: בימים א'-ה' בשעות 07:00, 10:30, 14:00, 17:00 בימי ו' בשעות 07:00, 10:30, 13:00. במוצ"ש מאילת בלבד בשעה 15:00.

שימו לב! לוחות הזמנים יהיו בתוקף מ־2/11/86 ועד 1/3/87 למעט בתקופת החנוכה שלגביו תפורסם הודעה בנפרד.

מרכזי מידע
למידע נוסף ולוחות זמנים מפורטים אנא פנה ללשכות המודיעין בכל תחנות אגד ולמרכזי המידע.
אנו מזכירים לציבור הנוסעים כי מספרי הטלפון של מרכזי המידע הם:
תל־אביב: 03-432777
ירושלים: 528231/2, 02-523456
חיפה: 04-549121

אגד
עוד שיפור למענך

30 שנה למיבצע קדש – סיפורו האישי של מי שהיה ראש לישכת הרמטכ"ל

כולם הלכו למועדון־לילה וב.ג. הכריע: תהיה מלחמה

הציפייה לחתימת ההסכם המשולש נתארכה ★ לבסוף קראה המזכירה להדפיסו בצרפתית ועם סיומו חתמו עליו פטריק דין, נציג ממשלת הוד מלכותה, כריסטיאן פינו בשם הרפובליקה הצרפתית ודוד בן־גוריון בשם ממשלת ישראל ★ הרמטכ"ל משה דיין ממהר לשלוח מברק לאלוף מאיר עמית, ראש אג"ם: „סיכויים רבים ל'מבצע קדש', גייס מיד את השיריון"

(כתבה שנייה ואחרונה בסידרה)

מאת מרדכי בר־און

התותחים המצריים בשארם א־שייך איימו על תנועת האניות לאילת, עתה קיוו לפתוח את הנתיב הימי בים־סוף.

יום השני לשיחות סבר, יום ה־22 באוקטובר היה יום מגור. השרים הצרפתיים ובעיקר ראש הממשלה, היו עסוקים בדיונים סוערים בפרלמנט. האופוזיציה מימין הציעה הצעת אי אמון על רקע מדיניות של הממשלה ואי נקיטת יוזמה נחרצת נגד [illegible].

שני ארועים הסעירו את דעת הקהל הצרפתית. אניה אתוס נתפסה בידי הצי הצרפתי כשהיא עמוסה להבריח נשק למורדי אלג'יריה. היה ברור [illegible] ידי המודיעין המצרי בדבר. באותו בוקר גם [illegible] הצרפתים לתפוס את בן בלה, מנהיג המרד [illegible] מעוזריו הבכירים בדרכם במטוס מרוקאי [illegible] למרוקו. חיל האוויר הצרפתי אילץ את [illegible] לנחות באלג'יריה והמורדים נעצרו. דעת [הקהל] הצרפתית זעמה וגעשה, ותבעה מן הממשלה [illegible] נמרצת.

[illegible] התקדמות הדיונים בוועידה היו צריכים [illegible] לקרות שני דברים. כריסטיאן פינו ביקש [לצ]את ללונדון להשפיע על ממשלת אידן להחליט [illegible] על יציאה למערכה, ולשם כך ביקש הבהרות [נוס]פות מישראל בדבר תנאי המינימום שלה. הוא [ביק]ש קלפי־מיקוח נוספים. ואילו בן־גוריון אף [הו]א ביקש לברר בינו לבין עצמו האמנם יש [ב]הצעתו של דיין מאמש כדי להרגיע את חרדותיו. [ע]תה הגיע הזמן לנסח בדייקנות את התנאים [ה]מסגריו המדוייק עליהם יש להחליט. על מנת [ש]ייתן לפינו סיכוי לשכנע את אנטוני איזן, הוא [ב]יקש עתה להשיג מבן־גוריון שני ויתורים נוספים:

א) להסכים להילחם לבד 36 שעות עד שתתערבנה „בנות הברית";

ב) להרחיב את „פעולת התגמול" האמורה להתבצע בשעת הש' לכדי פעולה מלחמתית בהיקף מלא: "A real act of war".

מעבר הרים צר

השחקן הראשי של יום השיחות השני היה משה דיין. שלושה שבועות מוקדם יותר, עסק דיין ביחד עם אנשי המבצעים במטה הכללי, בראשותו של אלוף מאיר עמית, בפרוט תוכנית המבצע „קדש 1". תוכנית זו עובדה לפי צרכיו האופרטיביים של צה"ל בלי כל קשר לתוכניותיהן של צרפת ואנגליה. חטיבת הצנחנים היתה אמורה לפתוח את המערכה בשעת הש' על־ידי צניחה ונחיתה לשם כיבושו של אל עריש מיד עם תחילת המערכה. בין שאר הערותיו של דיין לתוכנית המבצע, עלתה האפשרות להצניח בשעת הש', כמה מחלקות של צנחנים בנקודות שונות בעומק השטח, לא הרחק ממעלות־סואץ, במגמה לשבש את דרכי האספקה והתקשורת של הצבא המצרי.

לרעיון זה היתה משמעות טקטית גרידא והוא נועד להקל על הכוחות הפועלים בגזרות העיקריות. בעיונם על מפות סיני, הבחינו דיין ועוזריו, בין השאר, גם במעבר הרים צר למדי שקראו לו אז „מעבר חיטאן". לימים יתפרסם המקום כמיצר המיתלה, ויתחולל בו אחד הקרבות הקשים ביותר של מערכת סיני, אולם באותו בוקר אפור בפרבר הפריזאי, נזכר בו דיין כמקום שתנאיו הטופוגראפיים נוחים להגנה נגד שיריון והוא נמצא הרחק מן המערכים העיקריים ומריכוז הכוחות של המצרים בסיני. אולם הגורם העיקרי שמשך את תשומת לבו של דיין ברגע זה היה שהמקום, שהיה מרוחק רק כ־40 ק"מ מזרחה מן התעלה, נראה על מפות 1:100,000, לא כל שכן על מפות 1:250,000 כנמצא ממש בקרבת התעלה.

למשה דיין היה ברור שהבעיה העומדת לפניו אינה התעקשותם של הבריטים אלא בראש ובראשונה דאגותיו של בן־גוריון, ושעליו להציע ל„זקן" הצעה אופרטיבית שתרגיע את חרדותיו ותאפשר לו להכריע בחיוב.

בחלק מן הציבור הישראלי היתה קיימת באותה עת התחושה כאילו משה דיין ושמעון פרס, שני עוזריו הבכירים של בן־גוריון במערכת הבטחון, נהגו להוליך את מורם ורבם באף. מחמת להיטותם להביא לידי עימות עם הערבים, לא בחלו בשום אמצעי על מנת „לתמרן" את בן־גוריון לכלל הסכמה. בהנחה זו לא היתה אמת גם במקרים אחרים, אך כל מי שהשתתף בשיחות סבר יכול להעיד שההיפך הגמור הוא נכון. גם דיין וגם פרס [העריצו] את בן־גוריון וכיבדו מאוד את כושר השיפוט שלו ואת תבונתו [illegible], לא כל שכן את כושר ההכרעה שלו ואת כושר האחריות שנשא על כתפיו. אף שדיין ופרס היו משוכנעים בצורך להענות להצעות הצרפתיות ולפתוח במערכה נגד מצרים בשלב זה – לא חזקו כבן־גוריון, לא ניסו להקל ראש בחרדותיו ונזהרו תכלית הזהירות שלא להשלות את בן־גוריון או למנוע ממנו את המשמעות המלאה של כל צער וצער שהוצע.

דיין, כמו כל טייס בחיל האוויר הישראלי, היה משוכנע שחיל האוויר המצרי לא יצליח להגיע לכלל הפצצה תכליתית של ריכוזי אוכלוסיה ישראליים; אף על פי כן לא ניסה אף פעם להזים את חרדתו של בן־גוריון מפני הפצצות כאלה או להקל בהן ראשו. דיין ראה את תפקידו בראש ובראשונה כמי שחייב להציע לבן־גוריון אלטרנטיבות אופרטיביות שיתנו מענה מירבי לאילוצים ולצרכים המדיניים שעמדו בפניו. בכל מהלך הדיונים נשאר ברור היטב שהחלטה הסופית והמשוחררת מכל לחץ רגשי או אינטלקטואלי, נתונה בידיו של בן־גוריון.

בפגישה פנימית של המשלחת הישראלית בבוקר היום השני, מעלה דיין בפני בן־גוריון את התוכנית אשר עשויה להיראות דרמטית דיה ותוכל להיחשב על ידי הבריטים כפעולה מלחמתית של ממש. (A real act of war) אך תהיה מצומצמת די הצורך על מנת שניתן יהיה להציגה, אם נחוץ יהיה הדבר, כפעולת תגמול מורחבת ועל מנת שבידי צה"ל תישאר האופציה להסיג את כוחותיו באם יסתבכו העניינים.

לצורך תוכניתו החדשה החליט משה דיין להפקיע את חטיבת העילית של צה"ל, את חטיבת הצנחנים, מן הקרב העיקרי על מערכי הצבא המצרי בסיני והציע עתה להקדישה לצורכי הסצנריו המדיני. גדוד צנחנים שלם יוצנח בשעת הש' ליד מיצרי חיטאן, „לא הרחק מתעלת סואץ". באותה שעה יפתח צה"ל שלושה פתחים בקו הגבול שבנגב הדרומי ויכבוש את ראס אל נקב שליד אילת, את קסיימה שמדרום לניצנה ואת כונתילה. בנקודה אחרונה זו, תוחדר על ציר נחל – המיתלה יתרת חטיבת הצנחנים על מנת שיחברו בהקדם המירבי עם הגדוד שהוצנח. בשעות שלפני כניסתן של בריטניה וצרפת למערכה, יימנע צה"ל מהרחבת הפעולות ויקרבו אך ורק בתגבור הצנחנים מתוך מגמה לחלצם משם, באם המערכה לא תתפתח כמתוכנן או להחזיקם בעמדתם עד עת. רק לאחר הצטרפות בעלות־הברית, יפתח צה"ל במתקפתו המלאה ויכבוש את חצי האי.

נראה שהתוכנית החדשה עשויה לספק את דרישות שני הצדדים. איש לא יוכל לטעון שהצנחת גדוד שלם במרחק 40 ק"מ מהסואץ וחדירה של חטיבה ממונעת לעומק סיני אינה מהווה A real act of war. מאידך תישאר בידי צה"ל אופציה להציג את כל הפעולה כתגמול ולהחלץ מן העניין באם תהיה הסתבכות או באם הבריטים לא יעמדו בדיבורם.

אווירה קודרת בפאריז

מעטה העננים שהיקשה על נחיתת מטוסנו ביום שקדם, עדיין מכסה את עין השמש בפאריז. מבעד לחלונות הווילה בסבר ודרך ענפי העצים העתיקים ניתן לראות שמים אפורים ההולכים ומתקדרים. גם בחדר המגורים שבווילה שוררת אפלולית, אך האווירה קודרנית גם בלבבות. לבן־גוריון טרם היה סיפק להטמיע את הרעיונות החדשים של דיין והוא פולט בזו אחר זו שורה של ספקות נוספים וחרדות: „הכוח שנשלח לתעלה עלול להישמד ואינני יודע איך נוכל להגן עליו מן האוויר במשך הלילה... אם נשתמש בלילה הראשון במטוסים לצורך הצנחת הכוחות הקידמיים, לא יוכלו המצרים שלא לראות בכך פעולה מלחמתית ואז לא יתמהמהו ויאחזו מיד בכל האמצעים. או אז תתעורר לא רק שאלת החיילים בשדה הקרב, אלא גם בעיית אבותיהם ואמהותיהם בערים שבעורף". עתה, שוב אין בן־גוריון יכול להסתיר את נפתוליו. פניו, עיניו, ידיו, נימת דיבורו מסגירים את יסורי לבטיו.

בשעה מאוחרת אחר הצהרים מגיע לווילה כריסטיאן פינו, שעומד לצאת ללונדון במאמץ אחרון להשפיע על הבריטים. בליבו של בן־גוריון טרם נפלה ההכרעה, אך אם ברצונו להשאיר את הדלת פתוחה להכרעה חיובית בשעה מאוחרת יותר, ברור שעליו לאפשר לפינו להצטייד בנקודות נוספות למיקוח. כפי שנהג ככך אמש, מרשה בן־גוריון לדיין להעלות „הצעות בלתי מחייבות" לצורך ניהול דיון טכני, שאם כי לא יקבל את ידיו יאפשר את המשך השיחות.

שעה קלה קודם לכן סעד בן־גוריון בחברתם של פינו ובורז' מונורי. ליד השולחן התנהלה כביכול שיחת חולין על הא ועל דא, אולם קרוב לסיום הסעודה אומר שר הבטחון הצרפתי: „אינני חושב שצרפת תוכל לחזור בעתיד הנראה לעין למצב שבו תוכל לבצע פעולה משותפת באם היא לא תבוצע עכשיו – – – עלי להדגיש אמנם ולהבטיחכם, שגם בעתיד לא תחדל צרפת מלסייע לכם במלוא יכולתה, בציוד ובאינפורמציה, אך ספק אם נוכל אז לעזור לכם, כפי שיש בדעתנו לעשות זאת עכשיו, היינו, על ידי הפעולה המשותפת שאנו מציעים כיום". הדברים נוסחו בשיא העדינות והיו רחוקים מכל גוון של איום, אך אין ספק שמשמעותם האמיתית לא פסחה על אוזניו החדות של בן־גוריון.

לא יכול היה להיות כל ספק שבסופו של חשבון גם ידידותם של הצרפתים לישראל מונחת על כפות המאזנים. לכל הפחות חייב בן־גוריון לסייע לצרפתים, אם גם באופן בלתי מחייב עדיין, לכפות על הבריטים הר כגיגית.

פגישה קצרה ותכליתית

הפגישה בין פינו למשה דיין היתה קצרה ותכליתית. דיין מבהיר שעדיין לא הוסמך לדבר בשמו של בן־גוריון, אך הוא מוכן לנסח תנאים ישראליים שיתנו סיכוי למגעים הצפויים בלונדון. פינו נראה כמי שאבן נגולה מעל ליבו. הוא רושם מפיו של דיין מלה אחר מלה:

א. ישראל לא תכריז על מלחמה אבל תבצע בשעת הש' פעולה שתהווה איום ממשי על התעלה ותשא אופי של A real act of war.

ב. האולטימטומים שיוגשו למצרים ולישראל ינוסחו בניסוחים שונים שלא יכללו הוקעתה של ישראל כתוקפנית.

ג. הבריטים והצרפתים מתחייבים בלשון מפורשת להכניס את כוחותיהם למערכה לא יאוחר מ־36 שעות לאחר תחילת הפעולה הישראלית.

ד. כדי להבטיח את ישראל מפני האפשרות של ציות מצרי פורמאלי לדרישות האולטימטום, הוא ינוסח בדרך שלא תאפשר למצרים להתחכם ולקבלו לכאורה. לכן גם תיכלל בו פיסקה הדורשת הפסקת כל פעולות האיבה כולל פעולות מצריות נגד כוחותיה של ישראל בסיני.

ה. ציותה של ישראל לאולטימטום יהיה רק על בסיס של הדדיות.

ו. במשך 36 השעות הראשונות יחנו בבסיסים בישראל שתי טייסות קרב צרפתיות וכן ישלחו הצרפתים טייסים לאייש את המיסטרים הישראליים שאין להם עדיין טייסים משלנו. כן יוצבו לחופי הארץ ספינות קרב צרפתיות לשם חיזוק הגנת החופים והתגוננות הנגד מטוסית על ערי ישראל.

ז. בריטניה מתחייבת להימנע מהגשת עזרה לירדן או לעיראק אם הן יתקפו את ישראל. ישראל מתחייבת שלא לפתוח מיוזמתה במעולות בגזרה הירדנית.

ח. ישראל מצהירה על כוונתה להשאיר את כוחותיה דרך קבע בכל האזור הנמצא

(המשך בעמ' 26)

נובלס אובליז'

מאת הנרי אונגר

סויינקה, מרוקסי, סוויינקסקי? מרגע שנוצר צורך למנות לסופרים כדי שתמגית ידע מה לכתוב — מתקמט מצחנו בחיוך מסויים. עד כדי כך הפרובינציאליות שלנו מגעת? שליחי בתי־ההוצאה מרימים טלפון בהול לסוכנים מבולבלים. עורכי מדורי הספרות מגלים באי־נוחות גוברת שאין אדם שקרא אותו, או למצער — שיוכל לכתוב עליו. הכך יעשה לחתן טרי? ואין אני מזלזל חלילה בחתן החדש. ברי שתוך שנה יעשה סופר גדול מריימונט או מ[illegible] למשל — שנדחקו זה מכבר למצב של אלמוניות קולקטיבית — ואפילו מנדין גורדימר, שכולם ידעו שהיא־היא הכלה המיועדת. אך יש לתהות ששופטי הפרס פעלו בשיטתיות עיקבית כשהחליטו שאם כבר אז יתנו אותו לאפריקני אותנטי. האם פירוש הדבר שהנובל הוא זיוף, כאוסקר הלז שנמכר לאחר האלפנים ומן רב לפני התחרות המבריינית?

שאלות פיקנטיות הן אלה, אך הן עושות מלסתור את שאלתי האמיתית. אני סבור שאין הנובל זיוף — אלא שוּל זיוף בהבנתו. העובדה ששיקולים של דת או לאום נלקחים בחשבון, והעובדה שגבוהיו דחוקים לעיתים תיק פרסות ממרגלות המנתאון הספרותי — אינם סימפטומים של מחלה, הם סימפטומים של בריאות מוסרית. אל לנו להתגולל על הפרס בהרכות אפריוריות. יש לחפש את הגדרתו במקום בו הינה, ולא במקום שבו נוח לחפש. ודווקא סואינקה, שהפרס קורע אותו בנדיבות כזאת מאלמוניותו הבינלאומית, מזמין אותנו להכניס היגיון בטירוף הזה.

הגדרת של דבר צריכה לתפוס את מה שמשותף לגילוייו השונים. הנה נזכור שהנובל הוא הידרה — ונשרטט אותו על־פי צווארה היחיד ולא על־ידי אחד מראשיה הרבים. האנקדוטה בדבר בריאת הפרס מטתה לתת בה אמון פיוטי. היה היה איש שפתח את תיבת פנדורה והילץ מתוכה כלי משחית. וכשמת ציווה את הונו — מתוך סימטריה מוסרית — לקרן פרס הנובל. פרס שנועד לטפח את האנושות ולפורר את מטפחיה.

לכן, הפרס אינו פרס אלא משפחת פרסים. שנית, הוא אינו פרס בספרות הוא פרס במוסר. מסקנה: הוא אינו נוהג בספרות כבאמנות, הוא נוהג בה כבאינסטרומנט. אינסטרומנט למה? ל„הומאניזם פוזיטיביסטי" מהסוג שהיה נפוץ בין אנשי האינטליגנציה של ראשית המאה. היה זה הומאניזם פעיל, שיטתי, התאב לקדם את האנושות בשיטות של חינוך מדעי. ברור שהקריטריונים הנובעים מהגדרה זו מפיצים אלומת אור שתרה אחר מועמדים שאינם אמנים כל עיקר. הפרס הזה אינו דומה כלל לגונקור הצרפתי או לפוליצר האמריקני. הוא מחפש את מהנדסי האנושות. ואם כך — ודאי שאינו מסוגל להישען על סולם הערכה פנימי של תחום מסויים, ומשום כך אינו פרס אסתטי. הוא אינו קובע מיהם הטובים בסופרי הדור — אלא רק מיהם המשרתים ביותר הצלחה את רעיון ההומאניות. ישנם הומאניסטים, ישנם סופרים, וישנה קבוצת החיתוך של הומאניסטים הפועלים באמצעות ספרות. הנובל משתוקק אל אלה האחרונים. על־כן נמצא בין חתניו את הרמן הסה ואת מרטין דו־גאר, שאינם סופרים גדולים אבל הינם מוראליסטים דגולים. ונמצא שם את סינקלייר שהוא אפיגון [illegible] או פולני גדול, ואת משום שההומאניזם הזה מחבק באהבה את ההנחה המסוכנת שאדם המבטא עם נוגע באיזה פן יסודי של האנושות כולה. ונמצא שם את גראהם גרין ואת פרנסואה מוריאק — העוסקים באדם בתוקף היותו קאתולים — כלומר מומחים למאבק המפורסם ההוא שמנהלים אלוהים והשטן בטריטוריה המתמקמת של הנפש. ונמצא את קאמי ואת סארטר — לא בזכות „הדבר" או „הבחילה" אלא מפאת נציגותם באקסיסטנציאליזם שהוא הפילוסופיה ההומאניסטית של המאה שלנו. וכמו־כן נמצא את בשביס זינגר — משום שהוא סופרה של תרבות נכחדת, ואת עגנון שהתמזל מזלו להיות ישראלי למרות שהיה סופר גדול. ועכשיו — מתברר לנו שאין בזה כל פסול. לתבוע מעמד אסתטי אפשר רק בשמו של כשרון. אך לקבוע מעמד מוסרי ניתן גם באמצעות שיקולים של מיקום, תרבות, שפה ומסורות לאומיות. הנובל מתאמץ לטפח חלקות אנושות שמאיימת עליהן שיכחה. הוא מוכן תמיד להעניק טפיחת עידוד. מרגע שאנו מבינים אותו כמכשיר פדגוגי אל לנו לבוהל במאמציו להשיג אינטגרציה. הנובל מזכיר לנו, שהספרות שהיא אמנות איננה רק אמנות. היא קודם־כל מה שמרסטר כינה „יצירת מגע". זו תפיסה טבעית להומאניזם מאפלטון ועד סינקליר ומנחות עד זינגר.

אבל הרי רק אמן יצליח לבנות גשר עם האנושי. רק האמן יעורר את שאלות המוסר מרבצן ויאווררן המעושה כדי להכבירן לרפת הוויותיו הפרטיות של הקורא. האם אין המסקנה המתבקשת — שבשעה שהנובל יוצא לדוג בעלי מוסר הוא מעלה ברשתו אמנים? לא. גורם אחד בא ומקרע משוואה יפה זו — הציבור. הנובל בתוקפת מכשיר פדגוגי הוא דמוקרטי. ככלות הכל הוא מזמין את קוראי החתן לחוש כלל־אנושית, ותוקף תומנתו ייבחן בכמות הבאים. ואילו סופרים כנאבוקוב, קיינו, בארת — מזמינים את הקורא לחווית אחרת. הם מציגים לעיניו את תמונתו של היפה, המשוכלל, המושלם. תאמרו — גם זו תמונת מתמונותיו של האנושי? ודאי! אך היא אינה מתנוססת על כל קיר. כשרמז מארקס בביישנות שהפרס שלו מגיע, בעצם לבורחס, הוכיח שאין הוא מבין את חוקי המשחק. מארקס מספר את הלב — כמו דיקנס שחולל רפורמות בחינוך האנגלי. ואילו בורחס משרטט בהתבוננות שקטה את הגיאומטריות של היופי. משום כך פרס הנובל — והוא זו הגדרתו האמיתית — הוא פרס המוסר. הוא מעריך נושאים, ועל שום כך אינו מעריך אמנות, שעבורה הנושא הוא עילה לצורה. בשעה שהוא מחפש את מה שמעבר לאמנות — הוא הופכה למשרתת. הוא מצודת של השמרנות בעוד היא בסיס השילוח של האוואנגרד. הוא מבכין את הפשוט והקליט, בעוד היא משכללת את החדש. הוא מתאווה לאוזן הקולקטיבית, בעוד היא מתנפקת בעצמה. המיפגש ביניהם בתנאים אלו יכול להיות מיקרי בלבד. אכן — סופר גדול יכול להיות חתן הנובל, משום שהוא רשאי להיות נביא. אך הוא גם רשאי להיות אמן בלבד. דורנו זקוק לפקטת יותר משהוא זקוק ליופי. ועל כן הוא צריך להתבודד בפרס הנובל. רק הספרות צריכה להתבייש בו.

בעריכת זיסי סתוי

דבר אל הנחש באנגלית

עיון בספר „אקה – שנות הילדות"* מאת וול סואינקה, חתן פרס נובל לספרות לשנת 1986

מאת שמואל הופרט

בספרו האוטוביוגראפי „אקה — שנות הילדות" (אקה הוא שמה של עיירה במערב ניגריה, וול סואינקה עצמו נולד ב־13.7.34 בעיירה איויבו — איסרה) מתעד הסופר את ימי ילדותו, בין השנים 1934־1945. אביו של וול, גיבור הספר, משמש כמנהל בית־הספר המקומי. הוא קורא עיתון אנגלי בקביעות ודואג לכך שבנו ילמד אנגלית. בית־המשפחה ניצב סמוך לכנסיה והילד שר במקהלה, כשהוא מערב בהימנונים הנוצריים מילים באנגלית וביטויים משפת־שבטו, שבט היורובה. לא הרחק מן הבית ומהכנסיה השתרע יער, שבו שכנו ילדים פראיים. הילד ואחיו נמשכו אל מיסתרי היער ואל המיפגש המפחיד והמסקרן עם העולם האפריקני שבשולי העיירה.

מוטיב השניות

סואינקה מעצב בכישרון רב, את השניות שבעולמו של הילד, את זיקתו לתרבות הבריטית־נוצרית ואת קשר־זקן שלו למורשתו האפריקנית־הפגאנית. שניות זאת היא אחד המוטיבים המרכזיים בספר „שנות הילדות".

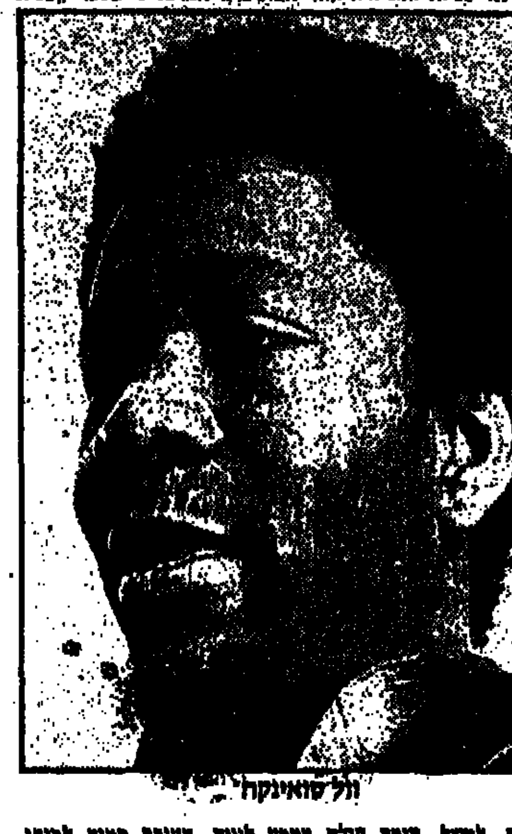

וול סואינקה

כך, למשל, צופה הילד במסע לוויה, העובר סמוך לביתו. המלווים צועדים לאיטם, וממלמלים את התפילות הנוצריות בקול שקט ומאופק. אבל ברגע שהכומר מסיים את הטקס מתחוללת בקהל תמורה מהותית. האנשים והנשים מתחילים לרקוע ברגליהם, לתופף על סירים ולקונן בדבקות. התלהבות גואה והם פורצים בריקוד פולחני סוער, כשהם מזדהים עם המיתוסים הקדומים.

בן שמונה עורך וול טיול לכפר בחברתם של שניים מקרוביו. בדרכם הם נתקלים בנחש גדול. המבוגר שבין שני המלווים מתכונן ללכוד את הנחש ולאכול את בשרו. וול, הילד המחונך, נבהל ומזהיר ש„אין אוכלים בשר־נחש". „בניו של המורה אינם אוכלים ז" לועג האיש. „ומה אעשה כאשר הנחש יתנפל עלי ז" שואל וול. „תדבר אליו באנגלית ז" משיב האיש. והוא מרוצץ את ראשו של הנחש במקל, פושט את עורו וצולה את רצועות הבשר. וול מתפתה וטועם את בשר־הנחש ומוכח שטעמו כבשר־עוף או ארנבת. שוב חוגגת ההוויה האפריקנית הראשית את ניצחונה.

השניות מסומלת גם בכך שוול מולך תמיד ברגליים יחפות. הוריו האמידים מסרבים בעקשנות לקנות לו זוג נעליים. האב מסרב לנמק את סירובו, אבל דומה שאינו רוצה שתהיה חציצה בין כף רגלו של הבן לבין אדמתה של אפריקה.

וול גדל בבית שבו שלטו אב סמכותי ואם רבת־פעלים. שמו של האב, Essay (מסה), מעיד על מעמדו כאדם משכיל וממוסד, ואילו שמה של האם, Wild Christian (הנוצריה הפראית), מצביע על מזגה החם ועל דבקותה בדת הנוצרית. וול מעריץ את אביו וחושש מפני מישפטו וזעמו. הוא נהנה לשוחח איתו ומעריך את הזכות שניתנה לו לישון בחדרו המסודר של האב. כאשר אימו מחליטה שהגיע הזמן שיעבור לישון בחדרה, שם מתגוררים שאר הילדים, חש וול שנגזרה עליו גלות.

שאיפה לצדק

במידה רבה מתאר סואינקה את יחסו החמור של האב כלפי בני מישפחתו, אורחיו, המורים הנתונים למרותו. באחד המיקרים הוא מתעלל במורה, שתלש ורד משיח הוורדים שבחצר. המורה, שמעל בהיסח־הדעת, מתנצל על מעשהו, אבל האב־המנהל אינו מסתפק בכך. הוא גורר את המורה לביתו, מעמיד אותו ליד השיח ומצווה עליו להצמיד את הוורד אל הענף שממנו נתלש. המורה המושפל שוהה בחצר עד חצות, ורק אז משלח אותו האב לביתו. הילד, הצופה בהתעללות, מתקומם כנגד חוסר היחס בין „החטא" ל„עונש". הוא עוקר את שיח הוורדים ורומס אותו. האב תופס אותו ורוצה להכותו, אלא שכאן מתערבת האם, ומצילה את בנה, בן החמש, מידי האב. היא טוענת באומץ שעדיין אין הוא אחראי למעשיו.

האם מחזיקה חנות קטנה, בעיבורה של העיירה. היא אישה מקוזה, המעורבת גם בענייני ציבור. נשים באות לביתה ומתייעצות איתה. קרובות משאירות אצלה את ילדיהן. וכך הופכים חדרה ומיטתה הענקית למרכזה של פעילות חברתית רעשנית. במיטה הגדולה של האם „הארי איות" ישנים כמה וכמה ילדים, שכל אחד מהם נלחם על מרחב־השינה שלו. עדיין מרטיבים, והמזרן מעלה צחנה. כל זה אינו מפריע לאם, השולטת בכולם ביד רמה.

בילדות המוקדמת יש לוול עימותים חריפים עם אימו. קשה לו להשלים עם העונשים החמורים שהיא מטילה. הוא מרחם על אחיו, המוכים בגלל שסחבו נתח בשר מן הסיר, על נערה מרטיבה, שהאם משפילה ומכה אותה.

שתי תכונות של וול, שניתן לחוות שהן המנחות את דרך חייו של הסופר עצמו מודגשות בספר: הרצון ללמוד ולדעת והשאיפה לצדק. וול מטריד את הוריו, את מוריו ואת כל מי שמוכן להקשיב לשאלותיו. הוא מבקש להבין את הנעשה בעולם, ואינו מרפה גם כשהמבוגרים לועגים לו ומנסים להיפטר ממנו. אשר לבעיות המוסריות, הן נשאלות מתוך התייחסות לעולמו התמים של הילד, שאינו מוכן להשלים עם השחיתויות של חברת־הילדים ושל עולם המבוגרים.

ביקורת חברתית

סקרנותו של וול מתוארת במסע שהוא עורך בעקבות תזמורת צבאית. במסע זה הוא מגיע אל עיירה בלתי־מוכרת לו ואל בסיס צבאי בריטי מרוחק. הקצין הבריטי הלבן נדהם כשהילד, בן הארבע וחצי, משיב על שאלותיו באנגלית. השיחה בין השניים היא דוגמה לכתיבתו השנונה של סואינקה, שאינו חס על גיבוריו הלבנים:

„לאחר ששתיתי את המיץ התבוננתי במשרד. מתחתי את רגלי והבחנתי בעיתונים שעל השולחן. מבין העיתונים היכרתי שבועון שאבא קרא מדי שבוע. עכשיו הסתכלתי בקצין ביתר עניין.
— אתה קורא בעיתון של אבא שלי — אמרתי.
— באיזה מהם ? — שאל בבהלה.
— בזה... „בשעות המנאיי".
— באמת ! אתה אומר שזה עיתון של אבא שלך ? !
— כן. הוא מקבל כל שבוע עיתון חדש.
הוא דיפדף בשבועון במהירות, כשהוא מחפש משהו.
— אתה מתכוון שאבא שלך הוא העורך ?
לא הבנתי את דבריו ולכן חזרתי ואמרתי :
— הוא מקבל אותו בכל שבוע.
ואז הוא הבין. חייך ונענע בראשו.
— כן, כן !"

אין זה מיקרה שהקצין הלבן מתקשה להאמין שאדם שחור מסוגל לקרוא באותו עיתון כמוהו. הביקורת החברתית המרומזת כאן, זוכה להבלטה בחלקו האחרון של הספר.

הספר כתוב בגוף ראשון, וידויי. ניכר שסואינקה משחזר באמונות את הניסיונות שהתנסה בהם בילדותו. נופי העיירה, הוויי בית־הספר, המסעות לעיירות סמוכות והחיים בבית, שבין מישכן־הכומר לבין היער, מתוארים בפירוט ובשפה אנגלית עשירת־רבדים. ההערות החמימות והחכמות של הילד מוסיפות מימד אירוני לטקסט, שהרי ברור שהדברים נכתבים על־ידי אדם בוגר המתמודד עם עולם ילדותו שחרב ואיננו.

מבחינה זאת ניתן לחלק את הספר לשני חלקים : חלק שבו מתרכז סואינקה בתיאור ימי ילדותו המוקדמים, שבו הילד הוא הגיבור הראשי, וחלק שני שבו מספר הסופר על התקוממות הנשים נגד השילטון הקולוניאלי. בחלק זה וול הוא דמות משנית, המתבוננת באירועים.

להכין תרגום עברי

בחלק השני מעביר סואינקה את עמדת התצפית מן הילד אל המבוגרים, ורושם את קורותיו בשנות ההתבגרות (הספר המשך „שנות הילדות" נדפס בשנת 1981). הסופר מקונן על התמורות בעיירה הניגרית, מצטער על האמריקניזציה שהשתלטה על נופי־ילדותו ועל אורח־החיים של בני־הנוער האפריקניים. הוא מתאר את המעבר למכירת המבורגרים, נקניקיות וקוקה־קולה, את תמונות כוכבי הקולנוע המקשטות את קירות הבארים, המוארים באור ניאון, ואת המוסיקה האמריקנית הרועשת העולה מן הטרנזיסטורים. סואינקה כואב על־כך שההווי השורשי־החי הפך לאטרקציה פולקלוריסטית לתיירים, על הפיתות והזיוף שחל בעולם שמתוכו צמח. פיתות המסומל בכך שבחנויות מוכרים תכשיטים וגולים־מזוהבים.

השינוי המהותי בדרך הכתיבה ניכר בשעה שסואינקה מתאר את התארגנות, ואחר־כך את המרידה הגלויה של הנשים בממשל. פעולה חברתית־פוליטית שבה משתתפת גם אימו. בתיאורים אלה בולטת המגמתיות של דרך העיצוב הספרותי. כאן מרגישים שוול סואינקה הוא סופר מגוייס. הנשים מבקשות תחילה לשפר את רמת־החיים של הנשים במקום. הן מתכנסות ומייעצות בנושאי בריאות־הציבור, מדריכות אמהות צעירות לטפל בילדיהן ומלמדות אותן לקרוא ולכתוב. אבל עם התרחבות הפעילויות הן פונות גם לאפיקים פוליטיים. עיקר מאבקן מופנה נגד גוביי־המסים הממשלתיים בשווקים ובכפרים. גובים המטילים מסים כבדים על נשים, והם מתעללים בכפריים. המרד נגד גוביי־המסים חורג מגבולות המחוז והופך לאומי, שמגמתו הסופית חיסול השילטון הבריטי בניגריה. ואכן ניגריה זכתה בעצמאות בשנת 1960. סואינקה מזדהה עם מאבקן ולועג לנציגי הממשל הקולוניאליסטי.

אין הסופר מסתיר את איבתו ללבנים המשעבדים. בשיחת־טלפון שמנהלת מנהיגת־המרד, הגברת קוטי, עם הקצין הבריטי, הוא מוסר לה על הפצצה האטומית שהוטלה על הירושימה. תגובתה של האישה הניגרית חריפה ועוינית :

„— תרשה לי לומר לך, אדוני קצין המחוז, שדבריך אינם מרשימים אותנו. אינם מרשימים ואינם מפחידים כלל ! כששמעתי על ההפצצה בדבר הזאת חשבתי שזה ממש מתאים לכם. הייתם צריכים לזרוק אותה על יפן דווקא. לא כן ? למה לא זרקתם פצצה על גרמניה ? ! ענה לי בכנות. למה לא על גרמניה ?"

היתה הפסקה בשעה שגברת קוטי המתינה לתשובה. אחר־כך צחקה צחוק יבש ומר.

„— צריך לשבח אותך על המיקחות שלך, אבל לא על הכנות. הוא יודע למה אני מתכוונת. אתם לא זרקתם פצצה על גרמניה מפני שהם בני הגזע הלבן. מפני שהם קרובים שלכם. בתוך שהגיעו לה בתוך־הכל ברנשים מלוכלכים־צהובים".

בהקשר אחר אומרת הגברת קוטי : „בכל אדם לבן מסתתר חזיר". קשה לדעת אם וול סואינקה, שהאקדמיה השבדית, הלבנה, העניקה לו את פרס נובל לספרות, מזדהה עם כל מלה שאומרת הגברת קוטי, אבל ברור שהמסר, העולה מהדברים, קרוב ללבו.

ספר אוטוביוגראפי זה עשוי לשמש מבוא מצויין להבנת אישיותו של הסופר ויצירתו הנעימה בתחום הדרמה, הפרוזה והשירה. הוא עשוי לתרום להכרת מראות ותחושות האפריקניים שלו ולהבנת השקפותיו החברתיות של הסופר הניגרי. רצוי שתרגום שלו יופיע בעברית.

(הכותב הוא מנהל המחלקה לספרות של „קול־ישראל")

* Wole, Soyinka, "Ake - The Years of Childhood", Rex Collings, London, 1981.

לבוא מגלות לגלות

המשורר הדרוזי נעים עריידי, שפירסם עתה ספר שירים שלישי בעברית, משלם את מחיר הקונפליקטים שבהם הוא נתון: בין תרבות יהודית לתרבות ערבית, בין עיר לכפר, בין מסורת למודרניזציה

נעים עריידי

מאת גיא קב ונקי

תל־אביב. נמאס להיות קוריוז

נעים עריידי (36), החי בכפר מע'אר בגליל, כבר ידוע בחוגי בתל־אביב: לרגל צאת ספר השירים השלישי שלו בעברית „חזרתי אל הכפר" (הוצאת „עם־עובד") כתבו עליו במקומון „העיר", והוא סיפר לרבקה מיכאלי ב„טיפה למסיבה" על עבודת הדוקטוראט שהוא כותב שעוסקת בשירתו המטאפיזית של אורי צבי גרינברג. הוא גם המשורר הראשון והיחיד החבר באגודת הסופרים העברים. „לנעים נמאס כבר להיות קוריוז, ולהסביר איך זה משורר ששפת אמו ערבית כותב בעברית", אומרת ורדה צימרמן מ„עם עובד". ובכל־זאת היא מבטיחה שיהיו עיתונאים וחוגים בעכו, כשיועלו במיסגרת הפסטיבל שירים מתוך „חזרתי אל הכפר".

עכו. לבנה עם אהבה

הרבה עיתונאים ואנשי־ספרות אכן „עלו" לעכו, כדי להשתתף במה שהוגדר כ„ניסיון של נעים עריידי וחברי צוותו לתיאטרון בעכו ליצירת שביל אחר בין שתי התרבויות – הערבית והעברית". עם תום המופע הזמין הקהל, התל־אביבי ברובו, לחוש ולטעום מריחות הכפר מע'אר, ולהתכבד בלבנה עם שמן זית ועשבי תבלין המוגשת בהרבה אהבה והערבה. [illegible]

מע'אר. כמו מגלות לגלות

מע'אר, כפר ערבי בגליל התחתון. רוב תושביו דרוזים. הגענו עם נעים עריידי מעכו אל הכפר [illegible]: ב־1978 חזר עריידי למע'אר אחרי שש־עשרה שנים בחיפה. אולם החזרה לכפר לא היתה מושלמת, כלשון שירו: „... באתי אל הכפר / כמי שבא מגלות לגלות".

עריידי לא מצא בכפר את האנשים שעימם יכול היה לחלוק את הדברים היפים שאליהם נחשף בתרבות המערבית, ה„אירופית". שורש הבעיה נעוץ, לדעתו, בחוסר ההנגסות הטבעית והמודרגת של ערביי ישראל למודרניזציה. הוא מוצא שגם היהודים בני עדות המזרח חשופים לבעיה „הם קפצו בבת־אחת אל העולם המערבי התחרותי, ולקחו עימם את הדברים הטכניים בלבד. הם לא הבשילו נפשית ושכלית, והתודעה שלהם לא השתנתה. בכפר שלי, למשל, יש לכל אחד מכונית, טלוויזיה, וידיאו – וגם מפלגה, אבל האקט הדמוקרטי מנוצל בצורה טכנית בלבד. נלקחה מתושבי מע'אר התמימות הכפרית, אך הם עדיין אינם דמוקרטים או „אירופים" בנפשם".

עריידי עצמו נחשף אל התרבות ה„מערבית" בגיל 12, כאשר נשלח על־ידי אביו לבית־ספר תיכון בחיפה „עד היום מסמל עבורי הכרמל את התרבות האחרת". למקרא שיריו של עריידי, נדמה שהכרמל נקשר גם לחוויות ארוטיות. הוא מודה שעבורו ארוטיקה מזוהה בעיקר עם התרבות ה„אירופית".

המוטיבציה של עריידי להצטיין בבית־הספר היתה גדולה. „כשהמורה לספרות, הגברת שטיינר, אמרה לי, עם עברית כזו לא תוכל להמשיך ללמוד כאן, הבנתי שאין לי ברירה אלא ללמוד עברית כמו שצריך. כעבור שני שלישים כבר הייתי תלמיד טוב. הייתי צעיר מבני מחזורי בשנתיים, והסכתי לילד המפונק של הכיתה".

רצונו העז של עריידי להתבלט כפרט, ואמונתו היהירה במעט, כי יש לו כישורים בלתי־מנוצלים – השתלבו, כנראה, עם השאיפה להצטיין כבן למיעוט [illegible] בשיר „פריד אל־אטרש" מתאר עריידי את המלחין והזמר בן העדה הדרוזית, הנמנע לבקר את משפחתו בכפר הדרוזי [illegible] בבגידה.

בגדים ומוסיקה

את התרבות האירופית הפנים עריידי בשיטה של „להתבונן איך אוכלים בסכין ומזלג" ולהוכיח לעצמו שגם הוא מסוגל – ובדרך הקשה ביותר. „אני זוכר איך למדתי שאני צריך להתאים את צבעי הבגדים שלי. בתרבות הערבית כל צבע עומד בפני עצמו. אין הרמוניה. זה מתבטא גם במוסיקה המונוטונית". עריידי, שהספיק ללמוד כמעט שנה ראיית־חשבון לפני גיוסו, גילה את השירה בצבא: „הכרתי סמל־מיבצעים קיבוצניק שבלע ספרים, ובזכותו קראתי אז את כל מחזות שקספיר. התחלתי לכתוב ברצינות בשנה האחרונה בצבא. השירה היוותה עבורי דרך להתבטא ולהתבלט. הושפעתי אז במיוחד מלאה גולדברג ומיהודה עמיחי".

ברטרוספקטיבה מבחין עריידי כי הושפע בעיקר מיהודים אשכנזים. „עם היהודים המזרחיים המשכילים היתה לי הרבה פעמים בעיה. הם נתנו לי להרגיש שבתור ערבי משכיל אני מאיים על מעמדם כמייצגים וכחוקרים את התרבות המזרחית". עריידי, שהכרה וחשיפה חשובות לו מאוד, מרגיש שקוּפח על־ידי המימסד האקדמי בישראל. שנתיים לימד ספרות השוואתית באוניברסיטת חיפה ופוטר, לטענתו, בשל היותו דרוזי. „ללא תקן, מילגה או פרופסור מאמץ – קשה מאוד לשלב הוראה ומחקר עם יצירה. והיצירה היא שנפגעת".

פרופסור הלל ברזל, המנחה את עריידי בכתיבת הדוקטוראט שלו באוניברסיטת בר־אילן, אינו מודאג: „עריידי הוא [illegible] של לב. יש לו זיקה רגשית לצד חריצות ועקביות. אני בטוח שכאשר ידוקטור' — יזכה בהכרה המגיעה לו".

ובכל־זאת, עריידי מרגיש, [illegible] ביחס אל דמותו של נעים ב„המאהב" של א.ב. יהושע. לעריידי יש יחס מיוחד אל הדמות הזאת. הערבי ששר את ביאליק, והוא מראה לי את ההקדשה שכתב לו א.ב. יהושע: „לידידי נעים – רוחו הטובה והמקורית של נעים שבספר".

בדרך המקובלת

לרבים מחבריו עריידי הוא אכן נעים־הליכות ושליו. הוא מודה, כי אף שתמיד חש שהגיע לו יותר ממה שקיבל – מעולם לא מרד. ברור היה לו שהמחיר שבמרד לא שווה את התוצאות. תמיד הלך בדרך המקובלת והמסורתית. הוא מודה שהסכים לקבל את הטריוויאליות שהמימסד העניק לו כבן למיעוט. עם רבקה מיכאלי דיבר אפילו על „ראש קטן". ובכל־זאת, נשפט פעם לשבעה חודשי מאסר. „כשהתפוצצה פרשת אודי אדיב, נשפטתי על דברים שלא ביצעתי. הואשמתי בכך שלא דיווחתי לשלטונות על ההתארגנות. למרות החוויה הקפקאית, שעברתי, אני עדיין מאמין בבתי־המשפט בארץ, ואני לא מוכן להחליף את ישראל, את המישטר, את דפוסי החיים ואת התרבות שבה בשום מקום אחר. אני לא אשנא את המדינה בגלל שוטר שרשם לי דו"ח בלתי מוצדק".

עריידי חש שישראלים רבים מדי חוטאים בשינאה עצמית. בשירו „בעתות מלחמה נצרך קולי" הוא מתאר את מלחמתו בקריין הטלוויזיה הישראלית, הנהנה לספור את החללים.

בשירו „על חטא" מונה עריידי את חטאיו, ביניהם חטא על שאהב, על היותו צעיר ועל היותו משורר. שאלתי אותו אם אלה באמת חטאים, והוא משיב: „החטאים שלי אינם חטאים מבחינת הצורך הטבעי. הם חטאים בעיני החברה. חטאים בעיני עמיתי הערבים. שילמתי מחיר כבד של בידוד, וויתרתי על הרבה פריווילגיות כאשר לא הסכמתי להצטרף אל המשוררים המגוייסים על־ידי רק"ח או המתקדמת".

עריידי חי איפוא בתחושה שהוא שילם את מחיר הקונפליקטים הרבים שבהם הוא נתון: בין תרבות יהודית לתרבות ערבית, בין עיר לכפר, בין מסורת למודרניזציה. עם זאת, הוא חש שהקונפליקטים הללו הם אנושיים ומשותפים במעט לכל מי שחי במזרח־התיכון: „גם יהודי ישראל חיים בקונפליקטים עמוקים", הוא אומר. „אנו חיים באזור המעמיס עלינו דברים שלעיתים אין אנו מוכנים להם, ואנו נדרשים לענות על שאלות רבות שנכתבו מראש".

ש. שפרה: שיחות מתמשכות

קירבה עמוקה נוצרה בין נעים עריידי לבין המשוררת ש. שפרה. הוא הקדיש לה את שירו „בתוך הכפר", שהועלה במופע בעכו. גם עריידי וגם ש. שפרה מגדירים את עצמם בראש ובראשונה כישראלים, ולכן עצם השאלה כיצד נוצר הקשר ביניהם מקוממת את שפרה:

„נדמה שהשאלה כשלעצמה יש בה כדי לחשוף חוויה ישראלית רצופת סתירות. שני אנשים בני ארץ אחת, שניהם כותבים שירים בלשון אחת – מדוע יעורר הקשר ביניהם פליאה? האם משורר ישראלי־יהודי, הקושר ידידות עם משורר ישראלי־יהודי אחר, היה נשאל שאלה מוזרה כזו? שכאמור, אנו חיים במציאות שבה מוקשה מאוד אורח ישראלי [illegible] – לא עתה גם לי אלא להשיב במהותה של מציאות מטרפת זו.

„בערב שבו הקשבנו באחד מאולמי־האבירים בעכו לשירו של נעים, שמעתי שתי תגובות מייצגות: אשה אחת ניגשה אל נעים בתום המופע, ואמרה בתגובה לשירו „חזרתי אל הכפר" המסתיים במלים: „זה חלומי אל הכפר הזה / חזרתי אל הכפר / כבורחת מפני התרבות / ובאתי אל הכפר / כמי שבא מגלות לגלות", „אני לא ערביה, אני יהודיה, עולה חדשה מברזיל – ואני מרגישה כמוך. יצאתי מגלות וחזרתי אל גלות". באותו ערב שמעתי מפי משורר מכר: „אומנם עליתי ארצה כילד, אבל אני עוזר להתקשר למקום, יש לי [illegible] קשר למקום אחר".

„בין לבין נעים – המקום, על מיקפת ביתו, בתקופת המעבר מעונה לעונה, כלשון שירו של נעים, בשיחות מתמשכות, לקיצבו של זמן אחר, לנוכח מיתאר הכבוד המתחדד הולך, באורח המצטלל של המתיו – ממקרים את הריקות, המראות, השלות על מירקע „ספרותי" עברי כביכול, שאול, מן אולי אחדותי, המטשטש את השאות הקליטה, מירקע שעליו גידלנו כאן, נעים ואני, ועליו יגדלו לראובני, גם בני הדור הבא.

„בין לבין נעים – המקום והלשון והשירים שם אחר. לפעמים שורה אחת בשיר היא כמו מפתח, כמו קמיע: „שלום עפרה התחתית צוהבי" — זה [illegible] התחתית והרבה נבכורה אל האדמה מפני שהיא התחתית. ואמקלב לבנן אותה בשיר".

סבינה מסג

שעה חמש באב

עוד מעט אפשר יהיה להסתכל
בגוף
בלי לחטף את על השמש בעינים
כמו עדור ארור
בעממי".

עכשו היא כבר עברה מעל לבית.
עכשו – נורה נאהיל מישו,
שולחת אור ענג מתוך הנאדי
מי שהיתה לפני שעה
כבשן.

הנה הזהר יוצא מהבל פי הים
כמו מחצי חיים.

על רגע – –
יותר שם,

יותר מגעשים,
יותר עליטות, יותר שקעים.

עליטות וזהב
הקיקי עוטרת (צל או קנים?)
סימן לנחלים? ברכה? תהום?
אלכימיה של מים ואור־יום ואדמה.

אלכימיה של שכר נאלוהי
ושברון־לב היסטורי
ואהבה
סמה?

איך 42 ק"מ מים
מושכים מליקר הרקה
מנות של רגש?

על כל קוב
לפחות
20 שירים.

ספינה אל בית תפלה,
שמה־מרתף שלמה
של שורים.

26.8.86 מגדל

בוקר ט"ו באב

ימים עמוה, הארועים: וריות־שקיעות,
שמש־ירח, שבועות וחדשים
אותו הגוף. אין אנשים המשפיעים דריכתו?
אין אנשים שיש להם ממש. רעים ואדישים מול
עוקבים אחרי חמים המורחים,
גוחים על הלוקיר של חוף הודו,
שותים, עיתר אהבה.
בים
המתנגדי.

האור, השמש שעולה תמיד בנהור חד
כמו עדור מאים
אחרי אשר הוקרת היד המחזיקה –
עולה לוקח ומתחרת ענן,
משקש קריצות רבינו לבקר ט"ו באב?

או הבטחה, או קשת הטובה?
סימן קטן עבור יד איש

שאישרי למעלה.

מאחורי ההר
ואחרי הכל

אינו אויש.

21.8.86 חוף ברלן / מגדל

שום מקום

מחקרים

רעיון האוטופיה / שילי קריין־פרנק / הקיבוץ המאוחד / 176 עמודים.

דומה שכל אידיאולוגיה חברתית, פוליטית ודתית נושאת בחובה מעין אוטופיה — „ימות המשיח" הצפויים עם ניצחונה ומימושה המלא. המחברת ניגשת כאן לבירור רעיון האוטופיה, אם מצד הגדרת האוטופיה, תיחומה וסיווגה, אם מצד בירור הקשר (או הנתק) שבין ה־אוטופיה למציאות ואם מצד השאלות של מוסר וערכים הכרוכים באוטופיה. בבירור זה היא משתמשת בדגם של אוטופיות, הכולל בין השאר את 1984 של אורוול, פוליטיאה של אפלטון, אטלנטיס החדשה של בייקון, עולם חדש ואמיץ של הקסלי, כתבי פוריה וכמובן את האוטופיה של תומס מור, ממציא המונח, שפירושו כפול: „המקום הטוב" וגם „שום מקום".

כפר בארץ

ברטעה / ריאד כבהא / המכון ללימודים ערביים, גבעת חביבה / 45 עמודים.

שייך מוחמד היה אחד מקציניו של סלח א־דין וכשהיה חוזר מניצחון בקרב נהג לקפוץ משימחה וכך זכה בכינוי „ברטע אלשיך", כלומר השייך המקפץ משימחה. במותו נקבר בראש הר סמוך לוואדי ערה ובמקום קם כפר הקרוי ברטעה, שכל תושביו כיום (לרבות בכפרים הסמוכים) הם בני מישפחת כבהא, לרבות מחבר המחקר שלפנינו. עצם החידוש שבהופעת מחקר בעברית על כפר ערבי ראוי לציון, שהרי מרובים אצלנו כל־כך הספרים על תולדות כפרים יהודיים. מעניין, שמדובר בכפר שימיו כימי הציונות בערך — הבית הראשון נבנה ב־1880 — ומ־1949 עד 1967 היה חצוי בין שילטון ישראלי לירדני.

מענייני היהדות

ספר אביעזר / בעריכת יצחק רפאל / מוסד הרב קוק / תי"ז עמודים.

ד"ר ישעיה אביעזר־וולפסברג (1893 עד 1957) למד באוניברסיטת היידלברג, שירת בצבא הגרמני במלחמת העולם הרא־שונה, הצטרף לתנועת „המזרחי" והיה נשיא „המזרחי" בגרמניה. ב־1934 עלה לירושלים שבה כיהן כרופא ילדים במק־ביל לעבודתו הציבורית. לאחר קום ה־מדינה צורף לשירות הדיפלומטי ומילא בו תפקידים שונים. בצד כל אלה, לא חדל מפעילות מחקרית וספרותית ענפה. בספר לזכרו באים „דברים על עצמי" משלו עם דברי הערכה עליו, אבל עיקרו מחקרים מענייני מדעי היהדות. מתוך אלה נמנה אחדים: גישות שונות לסוגיית תורה עם דרך ארץ (מרדכי אליאב), גלות וגאולה במשנת החווה מלובלין (יצחק אלפסי), מלשינות ומסירה בחיי יהודי ה־קיסרות האוסטרית (אליהו צ' בן־זמרה), ניתוח מתים בקורות הרפואה והתפתחותה (ר' זילברשטיין), פיוט חדש של ריה"ל (דב ירדן), האם השתתפו יהודי הארץ במרד טריינוס (ב"צ לוריא) ולתולדות המחלוקות על הסמכות בישראל (אמרים שמואלי).

האנטישמיות של ואגנר

ריכארד ואגנר בספר האנטישמיות / יעקב כ"ץ / עברית: יעקב גוטשלק / מרכז זלמן שזר / 136 עמודים.

איתרע מזלו של ריכארד ואגנר והוא נותר (עם ריכארד שטראוס) אחד משני הנאצים האחרונים בישראל. קיבלנו כאן כבר דיפלומט גרמני איש הוורמאכט, לחצנו ידיים של אישים רבים שעברם איננו בדיוק טהור, רכשנו פולקסוואגנים בהמונינו, אבל את ואגנר אנחנו ממשיכים להחרים בקנאות, אף כי אינו אלא אחד מהרבה אישים אנטישמיים בהיסטוריה ה־רחוקה והקרובה. זה הספר השני בעברית העוסק בואגנר (הקודם היה „מי מפחד מריכארד ואגנר ?" בהוצאת כתר) ופרופסור כ"ץ מעיין בו בהגותו האנטישמית של המלחין, כשבמרכזו עומד כמובן כתב־הפלסתר המפורסם שלו „היהודים במוסי־קה" שעיקרו התקפה על מנדלסון ומאיר־בר והעטופה באיבת יהודים מקיפת־כל. הדיון הוא גם היסטורי — גילגולו של ואגנר מאדם שקיים קשרים הדוקים עם יהודים לשונא־יהודים מוצהר — וגם תר־בני ומסתיים בבדיקת חלקו של ואגנר באחריות להתפתחות האנטישמיות בעתיד.

מספרות ישראל לדורותיה

באורח מדע — מחקרים בתרבות ישראל מוגשים לאהרן מירסקי ב־מלאות לו שבעים שנה / התקין וערך צבי מלאכי / מכון הרמן למחקרי ספרות, לוד / 624 עמודים.

ליובל השבעים של אהרן מירסקי, חוקר הפיוט והלשון העברית, התכנסו בכרך הזה טובי החוקרים במדעי היהדות, ב־ספרות ובשירה ובפיוט. מדובר בל"ה מא־מרים ומחקרים ומצענו הקצר־מהכיל יוכל לפרט רק את מקצתם. לעין הלא־מקצועית (של כותב שורות אלה) בלטו מסתו של פרופ' א"א אורבך, הנדרש לשאלת ההמ־שך והשינוי בספרות העברית המסורתית, סיפורו של ואר לופה די וירה אי אלרקון שמת על קידוש השם (חיים ביינארט), אליהו הנביא בראי מדרשי חז"ל (מנחם פלאי), על השיר „ציון הלוא תשאלי" לריה"ל (אביבה דורון), מקאמה אליגורית של ר' אליהו הכהן מספרד (צבי מלאכי), מאמרו של דב סדן על שירת ר' ישראל נג'ארה ועוד. ברכה לעצמה קובע מאמרו של יעקב קבקוב, שבו כלולים כל שירי אימבר שלא כונסו בספר „כל שירי נפ־תלי הרץ אימבר", ויוצא דופן כאן — אך רב ענין לעצמו — הוא מאמרו של נתן שפיגל על אייסכילוס כיוצרה של הטרגדיה. ביבליוגרפיה של כתבי מירסקי משלימה את הקובץ העשיר.

אורי סלע
ממכבש הדפוס

אמנות

הצילום: תמונת מצב

פרוזה — 89 / עורכים: יוסי קריים, יואל שני.

חוברת זו של „פרוזה" רק נושאת את כותרתו של כתב־העת. לאמיתו של דבר, זה קטלוג של הביינאלה הישראלית הרא־שונה לצילום, שנערכה בסוכות במשכן לאמנות בעין חרוד. מובאות כאן עבודות צילום בשחור־לבן של ל"ו צלמים ישרא־ליים, בהם איל און, מיכה בר־עם, דגנית ברסט, אבי גנור, ענת סרגוסטי, צבי סריד־לנדר, מיכה קירשנר, יואל קנטור, מיכאל הירדגר, שמחה שירמן ואחרים. לבד מן התמונות עצמן, שהתבנית האלבומית מאפ־שרת להן להיראות כראוי, מובאים כאן מבוא של אוצרת התערוכה גליה בר אור ומסה הערכתית מסכמת מפרי עטו של אדם ברוך.

שער „פרוזה צילום", חוברת לתיעוד הביינאלה הישראלית הראשונה לצילום. תצלום העטיפה: רונית שני

פנים וסביב

ביקורת

יידיש — תוך און ארום / דב סדן / פארלאג ישראל בוך / 262 עמודים.

אין כנראה אחות ורעה לשליטתו המד־הימה של דב סדן ברחבי הספרות והלשון העבריות, חוץ משליטתו המקבילה ברחבי הספרות והלשון היידית. בספר שלפנינו נאספו עשרות מסות קטנות וגדולות, ובהן על סופרי יידיש ומשוררים, דער נסתר, מלך ראוויטש, אברהם סוצקבר, על ערים ספרותיות כמו בויבריק וחלם, על ניבי יידיש כמו „איגע־מיגע", „קוצעניו־מו־צעניו", „מאנצעס־שמאנצעס", „כאפ־לאפ־צאפ" ועוד כהנה וכהנה, כיד ברכת השפע, העסיס והידע החובק־כל.

המאירי בגיהינום

אביגדור המאירי וספרות המלחמה / אבנר הולצמן / סדרת מרכז כובד, מערכות, משרד הבטחון — ההוצאה לאור / 180 עמודים.

בן עשרים, או עשרים ומשהו, היה אביגדור המאירי־פוירשטיין כשפרצה מל־חמת העולם הראשונה. הוא שירת כקצין בצבא האוסטרו־הונגרי, בחזית הרוסית, ושם גם נלקח בשבי ונשלח לסיביר. תוך המהפכה הרוסית השתחרר וב־1921 עלה לארץ. פה הוציא לאור את ספריו, עבד במערכות עיתונים, יסד את תיאטרון „ה־קומקום" הסאטירי, הוציא כתבי־עת, תיר־גם מחזות וספרים, שימש כעורך דברי הכנסת ואף זכה בפרס ישראל. מחבר המחקר שלפנינו חישב ומצא, כי חוויותיו כחייל וכשבוי פירנסו שני רומנים שלו, 27 סיפורים קצרים, מחזה אחד וכחמישים שירים ומיכלול זה משמש לו כחומר ל־עיונו. הוא דן בכללה של סיפורת מלחמת העולם השנייה ומעברה מהרואיזם לפא־ציפיזם, בחוויות היהודיות של החייל ה־יהודי במלחמה זו, ומצביע על מאפייני היצירות השונות: בעוד „השגעון הגדול" משקף פאציפיזם יהודי, „בגיהינום של מטה" הוא מעין סיור בתופת, סיפורי ה־מלחמה כתובים ברוח סימבולית־פנטאס־טית והשירים בז'אנר אקספרסיוניסטי.

שירה

אותנטיות

חבוקים / אריה סיון / עם עובד / 78 עמודים.

התכונה המובלטת ביותר בספרו זה של סיון — לטעמו של כותב שורות [illegible] היא האותנטיות. למקרא השירים, [illegible] את עצמך יוצא עם סיוון הילד, [illegible] ודודו מאמריקה לבית־קפה [illegible] תל־אביב בשנות השלושים. [illegible] עם אביו עבודה בהנהלת חשבונות [illegible] שנים. אתה בונה עם מ־גרבי [illegible] תאורפה. לא מדובר כאן בנוסטלגיה, [illegible] כל השירים עוסקים בעבר והעיסוק [illegible] איננו מתקתק ומתרפק. מדובר [illegible] התיחכום הפיוטי, כך שלא יקרה [illegible] בין ההווייה לבין הרגומה [illegible] והמלים יהיו מעין נושאות־כלים [illegible] תובעות תשומת־לב לעצמן אלא [illegible] בלבד, שהוא נתחי חיים ורגש.

פותחן קופסאות

נסיעה עירונית / עמוס לוין / ספרית פועלים / 60 עמודים.

„סטריאו. קסטות. וידאו. טלי. / [illegible] קומפיוטר. דבל־דק. דיסק. / יש לך [illegible] חן קופסאות ? — יש לך כל מה [illegible] צריך ?" זה שיר משיריו הקצרים [illegible] הספר, והוא גם אופייני למדי, שכן [illegible] כתיבה מבקשת להיות עדכנית מאוד [illegible] עורבת בהווי החיים, כאילו נכתבה [illegible] בורסה או במשרד־פירסום.

שיריה של רקדנית

מפתח בשלושים שקל / [illegible] / ספרית פועלים / 71 עמודים.

זה ספר בכורה, שכותבתו רוקדת [illegible] תיאטרון־מחול ענבל. במקצת השירים [illegible] כרת נימה ארוטית חריפה ובאחרים [illegible] קה כפשוטה, כמו למשל בשיר [illegible] הקצר: „פיסת חיים חכמה / [illegible] גים / וראשי המודקר / ערב יום כיפור [illegible]

הגות

מאבות הציונות ברומניה

האפוקה הוולקה ברומניה / משה שרף / סדרת מחקרים ומקורות / של המכון לחקר הציונות [illegible] וייצמן אוניברסיטת תל־אביב, הספריה הציונית / 187 עמודים.

בין ראשוני הציונות, היו שזכו לפרסום רב הן בזמנם והן בספרי ההיסטוריה, והיו שנשארו כמעט אלמונים. אחד מהאחרונים היה שמואל פינלס (1843 עד 1928), שהיה ממעילי כל־ישראל־חברים וכך התקרב לבעיות הציבור היהודי. הוא תמך ברעיונות כמו: הגירת יהודי רומניה לארה"ב או השגת אמנציפציה ושוויון זכויות, אך מראשית שנות השמונים של המאה הקודמת נכבש לרעיון בת־ציון והחל להשתתף באגודות לישוב הארץ. כך היה בין יוזמי ההתיישבות בזמרין (זכרון יעקב) ובראש־פינה, שהבארון פרש עליהן את חסותו. הוא נבחר לנשיא חובבי־ציון ברומניה, ומשך דרך בציונות כוכבו של הרצל נגלה [illegible] חסידיו המובהקים וגם הירבה להתכתב עימו. בספר שלפנינו כלול מחקר [illegible] על פינלס, וכן מובאים בו מיה מכתבים שהוחלפו בינו לבין הרצל.

ישיבות כמפלט מהצבא

כתבי־עת

היסטוריה יהודית — כרך 1 מס' 1 / עורך: קנת סטאו / אוניברסיטת חיפה / ל"ח+90 עמודים.

כתב־עת חדש זה הוא כעין אחיו הצעיר של „ציון" הוותיק והמהולל, והשוני הבולט הוא בכך, שרוב החומר ב„היס־טוריה יהודית" הוא באנגלית ורק מיעוטו בעברית. מובאים כאן מחקרים על הקהי־לה היהודית בוינה בין שתי מלחמות ה־עולם (אברהם סלמון) ועל השפעת חובת הגיוס לצבא הרוסי בימי הצאר ניקולאי הראשון על ריבוי הישיבות ברוסיה ב־אמצע המאה הי"ט (עזריאל שוחט). ב־אנגלית מובאים מאמרים על תורת גילגול הנשמות של הרופא המקובל אברהם בן חנניה יגל (דוד רודרמן), על טיבו של החרם הכנסייתי על יהודים בימי־הביניים (וויליאם צ'סטר גורדון), על חלקה של העיתונות המארוקנית בוויכוח העלייה ל־ישראל (מיכאל לסקיאר), על חלקם של היהודים בפוליטיקה הליברלית הגרמנית בפראג (גרי כהן) ועל חיי היהודים בימי הביניים (אליוט הורוביץ).

יוצרי האותיות

עלון ידיעות ידידי הספר — 6 / עורכים: לילה אבריץ (אנגלית), רפאל ויזר (עברית), גדעון שטרן (מתווה והדפסה) / י"א+21 עמו־דים.

אליהו קורן (קורנגולד) הכניס לטיפו־גרפיה העברית אות חדשה, נאה ושימו־שית — אותיות „קורן" — ובאותיות אלה גם סידר והדפיס את תנ"ך קורן המשוכ־לל, התנ"ך הראשון המסודר בישראל בידיים יהודיות ובאותיות יהודיות. היכן ימצא המתעניין את קורותיהם של קורן ואותיותיו, אם לא בעלון ייחודי זה ? ל־צידו בא גם מאמר מקיף על הנרי פרידלנדר והאותיות שעיצב, „הדסה", „שלום", „הודי" ו„אביב" (שלוש האחרונות על־פי הזמנת י.ב.מ. למכונת הכתיבה שלה). בחלק האנגלי ימצא הקורא, בין היתר, פרטים ביוגרפיים על רפאל פראנק, כבר־מורה, שיצר (יחד עם גרפיקאי ששמו ריחל) את האות העברית המקובלת ב־יותר כיום, אשר בה נדפסות גם מלים אלה.

עכו על הנייר

עתון 77 — 80־81 / העורך: יעקב בסר / אגודת סופרים ואמנים ל־קידום הספרות והתרבות בישראל / 80 עמודים.

גליון..זה..הוא..כעין פסטיבל־עכו על הנייר. שבעה מהמחזות שהוצגו בו והש־תתפו בתחרות נדפסים כאן בתמליליהם וכולם, פרט לאחד, מקוריים. מדור בולט נוסף מציין 90 להולדתו של אורי צבי גרינברג ומעניין כאן במיוחד מאמרו של יוחנן ארנון על אצ"ג הסוציאליסט, שכתב פעם שיר הלל ללנין. כל אלה מלווים בשפע שירים וסיפורים ומסות נוספות ומדור נרחב לביקורת ספרים.

שמו של פרס

צומת — 4 / עורך: מנחם אדר / החברה להגנת הטבע, מרכז מידע על ציפורים / 132 עמודים.

הפרס קרוי כך משום שהוא שובר (פורס) עצמות; שמה של תעונייה מבטא עוז, כי היא החזקה שבין אוכלי־הנבלות; דרור, על־פי מסכת שבת, קרויה כך „לפי שאינה מקבלת מרות" והחסידה, לפי מסכת חולין, „שעושה חסידות עם חברותיה" (התוספות מאכילות את צעיריהן גם כש־הם גדולים והקודמונים סברו שהן מאכי־לות גם את הוריהן). פירורי מידע אלה ליקטנו מתוך מאמרו של מנחם דור „השמות בעופות". באים כאן גם כמה וכמה מאמ־רים על קינון חסידות ושאר עופות בחלקי הארץ השונים, ובייחוד מאמר מקיף על קינות ציפורים בחרמון עם רשימת כל המינים שנמצאו שם (אמרים זמרן).

ספרים הרבה אין קץ

קרית־ספר — כרך ס' חוברת א־ב / בית הספרים הלאומי והאוניבר־סיטאי / 334 עמודים ● רשימת מאמרים במדעי היהדות — [illegible] בית הספרים הלאומי והאוניבר־סיטאי / 384 עמודים.

מדובר בשני כתבי־העת הביבליוגרפיים החשובים של בית הספרים הלאומי וה־אוניברסיטאי. ב„קריית ספר" [illegible] ים יותר מ־3,000 פרסומים חדשים [illegible] אים גם מאמרים ודברי ביקורת. [illegible] ב„רשימת מאמרים" נרשמו 3869 מאמרים שפורסמו ברובם מינואר עד יוני 1982 ואיתם מערכת משוכללת של מפתחות.

עת

תוכניות ייחודיות

פרסומים חדשים של מכון [illegible] רייסה מאלר, המרכז [illegible] מדעי החברה: תכניות ייחודיות [illegible] גיל הרך / איסוף ועריכה [illegible] עיים — מיכל לופו / [illegible] מדעי המידע — שושנה לנגרמן [illegible] בשיתוף קרן הזדמנות שווה [illegible] עמודים ● תכניות יחודיות [illegible] רה, חינוך ורווחה / [illegible] עריכה מקצועית — [illegible] ריקנטי / הנחיית [illegible] — שושנה לנגרמן [illegible] ג'וינט ישראל ומשרד [illegible] הרווחה / 93 עמודים.

מופעלות בארץ מאות תכניות [illegible] ילדים בגיל הרך (עד 6), בין [illegible] אים ובין חולים, בין ממשפחות [illegible] ובין ממשפחות בעייתיות. [illegible] נבחרו לחוברת ארבעים [illegible] שמטרתן נמסרת פה במסגרת [illegible] לפי מידע ואפשרויות של [illegible] כך גם לגבי תכניות [illegible] בתוך הרווחה, שנקבצו בחוברת [illegible] מצויות כאן שוב ארבעים [illegible] רות, העוסקות בייעוץ פסיכולוגי, [illegible] ובריאות הנפש, אמנות, [illegible] קליטת עלייה, [illegible] סוקה ועוד.

העיירה שלנו

תיעוד

עיירה יהודית / י"ח. בילצקי / צייר: משה ברנשטיין / ספרית פועלים / 48 עמודים.

הספר מבוסס על סידרת שיחות־רדיו שנכתבה להרים וכוונתו לתאר את העיירה היהודית המזרח־אירופית כמי שהיתה קו־דם שנמחתה מעל פני האדמה. בדרך ה־טבע, התיאור אינו נקי מנוסטלגיה ורו־מאנטיות. מסופר פה על ארון הספרים של הבית היהודי, על כלי־הקודש, על היידיש שלשטה ברחוב, על בעלי־המלאכה, על בית־המדרש, על השוק, על ספרות יידיש והתיאטרון היהודי, על טיפוסי אדם ב־עיירה וכדומה. הדברים מפיחים בזיכ־רונות ריח־חיים וציוריו של משה ברנ־שטיין כאילו נולדו ללוות חוברת כזאת.

בימים אדומים

המעש / ג'ראלד פראנק / עברית: אביבה בית־צורי / רשפים בשי־תוף לדורי / 261 עמודים.

זה ספר תיעודי, אך גם מוזחה, על פר־שת רצח הלורד מוין שהתרחשה בקהיר בסתיו 1944. על הרצח החליטה מיפקדת לח"י וביצועו הוטל על שני הצעירים אליהו חכים ואליהו בית־צורי („שני אליהו") שביצעוהו באומץ רב לפור ביותר אומץ ניצבו בפני בית־המשפט בקאהיר ועלו לגרדום. מהדורה חדשה זו יוצאת בשעת נכונה. בזמנו, היתה כתיבתו של פראנק מיועדת לאמריקאים ולכן הרחיבה בסימוני־רקע רחוקים בשביל הקורא הלא־מתמצא, שהיו מיותרים אולי לקורא ה־ישראלי. כיום, יש דור חדש של קוראים שבשבילם אולי יהיה זה מפגש ראשון עם דמויותיהם, מעשיהם ומחשבותיהם של יאיר, יונתן רטוש, אחיו עוזי אורנן, נתן פרידמן ילין־מור ואפילו יצחק שמיר ה־צעיר.

בישול

על השיש

בישול בטוסטר־אוכן / טוני דור / צילומים: גלי שפר / נהר וקס עובד / 127 עמודים.

בטוסטר־אוכן, הוא התנורון, שמציבים על השיש במטבח, אפשר למעשה לעשות כל דבר שעושים בתנור, רק מנות בכמות ויותר במהירות. לכן הוא מתאים ליחידים ולמשפחות קטנות ועובדות. המחברת בד־קה את טווח האפשרויות של מכשיר זה, ומציעה כאן מבחר של מנות ראשונות וקלות, מעשי בצק למיניהם, מאפי־ירקות, משטידות ומליות, דגים, בשר ועוף ומנות אחרונות חמות. על זה בלווית תמונות צבע נאות. יתרונה של טכניקת בשול זו היא במהירות. חלק ניכר מן התבשילים אפשר להכין בפחות מחצי־שעה.

תרבות ספרות אמנות

מאה שנות מאבק על זכויות יוצרים

רשמים מהקונגרס הבינלאומי ה־35 של היוצרים, שנערך בספרד

מאת שלמה טנאי

[illegible] וכן, המרכזה מדריד, מהווים רקע מצוין [illegible] כולי לכינוס אגודות־יוצרים מכל [illegible] לשם הגברת המאבק על זכויותיהם. [illegible] הקונגרסים המשוכלל שברובע מודרני [illegible] מדריד נתכנסו בתחילת אוקטובר מאות [illegible] של נציגים ממאה ועשרים ומעלה [illegible] מכל היבשות, כשבמרחק לא רב, [illegible] אספניה, שבמדריד הישנה, מתרוממים [illegible] של סרוונטס ולפניו דמויותיו [illegible] דון קישוט על סוסו, וסנשו פנשה [illegible] לצידו. אכן האנשים באולם [illegible], שייצגו רבבות יוצרים במוסיקה [illegible] ומולים למוסיקה, בכל אחד מהם [illegible] נאותה עת שתי דמויות אלה — [illegible] והמיון ואיש־המעשה, הסופר־המלחין [illegible] האדמיניסטרטור. הייתי מכנה כל [illegible] קישוט על אחרות־ניגודים זו. [illegible], סנשו־קישוטים של סוף המאה [illegible] מנסים לשמור על מקומם וזכותם [illegible] הוגנת לעבודתם. הדגש הוא על [illegible] מפני שקודם־כל הם תובעים שיקבלו [illegible] לשהי, ושיצירתם לא תישדד מהם [illegible] מצד שני — הוגנת, מפני [illegible] בפעולת הקונפדרציה הבין־[illegible] לזכויות יוצרים (סיס"ק) הוא שלא [illegible] פחות מדי אך גם לא יותר מדי, כדי [illegible] את אפשרות הפצת היצירה לכל [illegible] כל אדם.

[illegible] האחר, הלא־ספרדי בלבד, לקונגרס [illegible] השינויים הטכנולוגיים הכבדים [illegible] המקשים על הפיקוח והבקרה. [illegible] המאה מתאונן מחבר־המדריכים [illegible], שרכבת האקספרס הספרדית, [illegible] מגיעה בקושי לארבעים קמ"ש [illegible] ואילו היום מעבירים לווייניים [illegible] מראות, צלילים ומלים סביב [illegible] ישר אל תוך ביתו של אדם. [illegible] הספרדי האקטואלי: כל הדוברים [illegible] מדגישים בהרחבה את ההישג [illegible] שבקיום הדמוקרטיה בספרד, שיצרה [illegible] חדשה בארצם.

[illegible] המיוחד לאגודות היוצרים: השנה [illegible] שנה לאמנת ברן, שהיא ההסכמה [illegible] ביותר ובסיס איתן לשמירת זכויות [illegible] אלא שעד כה הצטרפו לאמנה רק [illegible] ביניהן ישראל. אולם אמנה אינה [illegible] המאבק הוא להפוך את ערכי־האמנה [illegible] מחייבים בכל מדינה.

נושא ומלך

[illegible] קונגרס עובד בשיטה פשוטה: הרצאה [illegible] הנושא, אחריה דיון והצעות־סיכום. [illegible] הקונגרס יתגבשו כל אלה לשורת [illegible] סופיות. רוב הנושאים הם מדאגותיו [illegible] פגשה, נושאים מעשיים, והרבה [illegible] אך בסידרת ישיבות־העבודה יש [illegible] מיוחדות, שבהן גוברת קצת ידו [illegible] שתיים כאלה היו בהשתתפות [illegible] חואן קרלוס הראשון, שבחסותו [illegible] הקונגרס. הראשונה — היתה הפתיחה [illegible] של הקונגרס. חואן קרלוס, שבא עם [illegible] היוונית, ניהל את הישיבה בלי כל דברי־קישור משל עצמו. את ההצגה בישיבה זו גנב ליאופולד סנגור, מי שהיה נשיא סנגל, מדינאי ומשורר ועתה — חבר האקדמיה הצרפתית. אמרתי משורר: קובץ דו־לשוני משיריו בשם „טוטם", הופיע בתרגומם העברי של חיים גורי, שמשון ענבל ושו"ר בהוצאת „עקד". סנגור הוא הנשיא היוצא של הקונפדרציה, ונפגשנו קודם־לכן לפגישה קצרה לבבית מאוד, וכה הוזכרה הופעת התרגום העברי של שיריו.

הפעם דיבר סנגור המשורר. הוא לא נאם, אלא נשא דברים. בראייה רחבה עמד על קשרי־התרבות בין שלוש היבשות: אירופה, אסיה ואפריקה, וציין, כמובן, את המזרח־התיכון: בערש תרבותיות ודתות, מבלי לנקוב במפורש בשמותיהן. אחר־כך שר שיר הלל לספרד. ורק בסוף עמד בקצרה על כמה בעיות מעשיות בזכויות היוצרים וסיים באמירה קולעת: הטכנולוגיה החדשה אינה יכולה להתעלם מזכויות היוצרים, כי היא, הטכנולוגיה, היא עצמה פרי של מאמץ רוחני.

הישיבה השנייה היתה ברוח דון קישוט: ישיבה חגיגית בבנין הסנאט הספרדי, בבנין ישן והדור נוסח ארמונות מן המאות הקודמות, שבה כיבד אותנו שוב המלך חואן קרלוס בנוכחותו, והפעם לא רק ניהל את הישיבה אלא גם נשא דברים קצרים של הערכה ליצירת הרוח.

לא ישמיעו את אלתרמן

הנושאים המיקצועיים והנידונים בקונגרס (בתרגום סימולטאני, הכולל רוסית ויפאנית) הם רבים ומורכבים: בעיית העיגון בחוק לחוזים של יוצרים; עצמאות היוצר ותפקידן של האגודות בשמירתה; כיצד לנהל באופן יעיל את ענייני זכויות היוצרים; הגדרתן של יצירות אודיו־ויזואליות וההגנה עליהן; בעיות ההעתקה־המכאנית של יצירות (רפרוגרפיה); בעיות ההקלטה־הביתית. הפיראטית ועוד. אביא לדוגמה בפירוט תמציתי רק שתי בעיות.

בדברי המרצים נשמעים משפטים כגון: יצירה תרבותית היא תעשייה — היוצר עובד בתעשייה זו, על כן על החברה להכיר בזכותו של היוצר למקום ראוי בה. אין השקעה בתרבות פירושה השקעה בכלכלה ובחברה. אך באופן מעשי, ביום־יום, הדברים מתורגמים למאבק סיזיפי בתחום העתקת יצירות על־ידי הפרט, ללא תשלום כל תמורה ליוצר. ההעתקה במכונות־צילום נעשתה פופולארית מאוד, וכמובן שאין לשום ארגון יכולת לפקח על אלפי המכונות האלה. עוד יותר קשה בעיית ההקלטה בבית. עם קיומם של מכשירים אלקטרוניים משוכללים לקליטה והעתקה — מיליונים מעתיקים לעצמם בביתם יצירות ללא תמורה. יש ארצות שבהן כבר קיימים פיתרונות לבעיות אלה באחרת — והפתרונות בדרך. הנזק שנגרם ליוצרים בתחום זה הוא גדול מאוד ופוגע ברמת הכנסותיהם בצורה מעיקה.

ודוגמה שנייה, בתחום היחסים שבין האגודות. היחסים האישיים בקונגרס בין מזרח למערב, ארצות מפותחות ומתפתחות, חם לבביים וחבריים. שותפות־גורל עושה את שלה. אך בתחום המעשי יש, כמובן, גם ניגודי אינטרסים. למשל: הקונפדרציה עושה מאמץ ניכר כדי לעודד הקמתן של אגודות־יוצרים באפריקה ובאסיה, וזאת, לא רק כדי לסייע ליוצרים שבאותן מדינות אלא כדי להבטיח קיומם של כלים שיאפשרו גביית תמלוגים בעד השימוש ביצירות של היצואניות הגדולות כארצות־הברית, צרפת ואחרות.

לישראל יש בתחום זה בעייה מעניינת. ברית־המועצות הצטרפה לסיס"ק רק בשנת 1974. אך החברות בקונפדרציה אין פירושה באופן אוטומאטי חתימת חוזים הדדיים בין כל האגודות. אלה צריכים להיחתם על בסיס דו־צדדי. וואא"פ, האגודה הרוסית, כמובן אינה מוכנה לחתום על חוזה דו־צדדי עם אקו"ם הישראלית, הרקע הוא פוליטי, בלי ספק. אך אפילו רצתה וואא"פ לחתום על חוזה כזה, היתה מתעוררת בעיית קשה: רוסיה אוסרת, כידוע, על הפצת התרבות העברית בתחומה. מרדיו מוסקווה לא ינגנו משיריהם של ביאליק, וילנסקי, אלתרמן, מתי כספי, בן־שאול או רמי קליינשטיין. במוסקווה לא יציגו, אני מניח, אפילו את המחזות „האוונגארדיים" של תיאטרון חיפה ו„צוותא", וכן לא יקראו משיריו של גלאי, וולטייר, בסר או משה דור ב„רגע של פיוט". כי זה אסור. כל זאת בשעה שבישראל זוכה היצירה הרוסית לתפוצה רבה. אילו נחתם חוזה — היה החוזה לחלוטין לרעת ישראל, על בסיס של אי־שוויון.

רק ביום חול

לאקו"ם יש מעמד נאה ויציב בקונפדרציה הבינלאומית. זו שלושים שנה יושב נציג אקו"ם במועצת המנהלים (בעבר מנחם אבידום) ובשנים האחרונות גם בוועדה המישפטית. גם הפעם נבחרה אקו"ם, ונציגה יהיה רן קידר, מנכ"ל האגודה, ולידו הוועדה המישפטית נבחר עו"ד ויקטור חזן. סיבות אחדות מלוורות למעמד זה. ראשית, אקו"ם מקובלת כאגודה אמינה ביחסיה עם שאר אגודותיה. שנית, מיקומה באסיה, ויש רצון לאפשר נציגות לכל חלקי עולמו ושלישית, רמתם המקצועית הגבוהה של נציגי אקו"ם. בדיוני הקונגרס נשמע קולם במידת הצורך, ועו"ד חזן עמד בדבריו, בין השאר, על מקומה של המזרח־התיכון, תוך הדגשת מרכזית היהודים העתיקה, ביצירת בסיס־חוק לזכויות יוצרים. כן קיבל הקונגרס החלטה הנוגעת להגנה על זכויות היוצרים בישראל, שעיקרה מחאה נגד מדינות המפירות את זכויות היוצרים בתחום העברת שידורים בכבלים.

לסיום הפרק הישראלי — עניין קטני, כביכול. בתיכנון המקורי היה הקונגרס אמור להתקיים בשבוע שבו חל יום־הכיפורים. הנהלת אקו"ם פנתה בהרחקות להנהלת הקונפדרציה והעמידה אותה על העובדה, שנציגי ישראל לא יוכלו להשתתף בקונגרס בגלל קדושת היום. ואכן, הקונגרס הוסט מיום־הכיפורים, ובזה נפתחה הדרך להשתתפות משלחת ישראל וכן יהודים וחברי משלחות מארצות אחרות.

ליאופולד סנגור (מימין), משורר, חבר האקדמיה הצרפתית, לשעבר נשיא סנגל, לידו כותב הרשימה

סוזי רוסק־אושרוב

העצבות הזאת היתה

העצבות הזאת היתה כ[illegible]
כמו עור שני העוטף מפתנים,
העצב היה כמו כתם שלא
ניתן להסרה
באמצע השמחה החגיגית
באמצע הילדה.
את קר הפרידות
קריעת חול נודדת
[illegible] הנערמה,
את צפרי הנעורים
עורף הזמן
באמצע הפריחה הפורגנית
באמצע האשה.
[illegible] עונת הגאות
[illegible] את הפחד המכאיב,
[illegible] המציאות
[illegible] הוויות אי־שקט מספר
[illegible] מאוחרי שני ההגנה
[illegible] דקון מרוגב.

האוזן השלישית

ליבוביץ עם כל דבר

פרופ' ישעיהו ליבוביץ אינו נימנה דווקא עם אנשי־הדרות השתקנים. הוא משמיע את דעותיו הבוטות על כל במה ובכל הזדמנות הנקרית על דרכו. ואף־על־פי־כן, השנה יראה אור ספר חדש שכולו שיחות עם ליבוביץ. המחבר־המראיין הוא מיכאל ששר, המוכר לקוראי מוסף זה מרשימותיו על נושאי יהדות. ששר ישב עם ליבוביץ בחודשים יוני־יולי השנה עשרות שעות, והשניים שוחחו „על כל נושא שבעולם", כדברי ששר. ליבוביץ ידע שהכוונה היא לערוך את הדברים לספר, והוא גם עבר על הטקסט לאחר פיענוח הקלטות. זוהי הפעם הראשונה שליבוביץ מדבר על ילדותו בריגה, על בית הוריו ועל לימודיו בברלין. הוא מתאר אישים שונים שהיו לו קשרים עימם ומשחזר את שיחותיהם. בין האישים: הרב אברהם יצחק הכהן קוק, ש"י עגנון, ברל כצנלסון, דוד בן־גוריון ופרופ' ברוך קורצווייל.

בסיום סידרת שיחותיהם אמר ליבוביץ לששר: „נפתחתי אליך כמו שלא נפתחתי לשום אדם מעולם.."

כנס אלתרמן בבאר־שבע

המרכז למורשת בן־גוריון בקרית שדה־בוקר, בשיתוף המחלקה לספרות ולשון עברית באוניברסיטת בן־גוריון בבאר־שבע, עורכים כנס על יצירתו של נתן אלתרמן, כאחד מאירועי שנת המאה להולדת ראש־הממשלה הראשון. הכנס ייערך בבית בן־גוריון בתל־אביב ביום ה', 20 בנובמבר. המרצים: פרופ' הלל ברזל, פרופ' דן מירון, פרופ' רות קרטון־בלום, ד"ר דן אלמגור, מר מנחם דורמן, ד"ר דן לאור, ד"ר בועז ערפלי, ד"ר אהרן קומם וד"ר עוזי שביט. כן ייערך באותו יום בשעה 6 בערב, בבית־הסופר בתל־אביב, דיון על הנושא: אלתרמן ודור הפלמ"ח. ישתתפו הסופרים חיים גורי, אהרן מגד ומשה שמיר.

לשאול את השאלות הנכונות

הסופר יצחק אורפז אורבך חזר בימים אלה מכנס בינלאומי של סופרי פרוזה, שהתקיים ברוטרדאם שבהולנד, שכידוע מארחת כנסים שנתיים של משוררים. דבריו של אורפז „אינני מחפש תשובות. אינני מאמין בתשובות. עדיין אני לומד לשאול את השאלות הנכונות" שימשו כעין מוטו לדיונים, שהתנהלו, לדברי אורפז, בצילו של משבר רוחני עמוק. מלבד ערבי־קריאה התקיימו קבוצות־דיון בנושאים הבאים: שורשים ויצירה בחברות רב־לאומיות, מעמדם של סופרים גולים, תצפיות אל סוף המאה העשרים.

אורפז גילה אצל משתתפי הכנס סקרנות עצומה לנעשה בישראל בתחום הספרות. היו שזכרו לטובה את דוד אבידן, שהרשים בשעתו בקריאת שיריו. הסופרים הערבים שנכחו (אחד מלבנון ואחד ממרוקו, שניהם חיים בפאריס) השתדלו מאוד שלא להזכיר יותר מדי את זהותם הערבית. לא נחמד היום להיות ערבי באירופה.

ליצחק אורפז עצמו קרה משהו בלתי נעים בכנס לאחר ימים אחדים הוא חלה בשפעת ואיבד את קולו דווקא לקראת הארועים המסכמים, מכל מקום, דבריו על „הצליין החילוני" עוררו הד מסויים בימים הראשונים, כשעוד היה לו קול..

ספר עברי בהונגריה

שבוע הספר העברי — התקיים בבודפשט במקביל לחגי ישראל: ראש השנה ויום הכיפורים. במרכזו עמדה תערוכה של ספרים עבריים, שהתקיימה באחת הגלריות הגדולות של הוצאת הספרים „אירופה". התערוכה נפתחה על־ידי מנהל ההוצאה — מר יאנוש דומוקוש, ועל־ידי המשורר איתמר יעוז־קסט, עורך הוצאת „עקד", שגם יזם אותה. בעיקבותיה התקיימה סידרה של מיפגשים בין סופרים ומשוררים הונגריים לבין שני משוררים ישראליים: איתמר יעוז־קסט שערך אנתולוגיה של שירה עברית בהונגרית (שעתידה לראות אור בקרוב בהוצאת „אירופה"), ויעקב בסר, משורר ועורך „עתון 77", שיזם גיליון ספרותי מיוחד שיוקדש לספרות הונגרית. במקביל סוכם עם עורכי העתון הספרותי ההונגרי „עולם גדול" על הקדשת גיליון מיוחד לספרות עברית עכשווית. האירועים לוו אף בכמה הקלטות לרדיו ההונגרי — ביניהן תוכנית בת שעה על „ישראל ארץ התנ"ך — אז והיום", שבה רואיין יעוז־קסט בנוכחות קהל של סטודנטים מאוניברסיטת בודפשט, וכן תוכנית על נושא השואה בספרות העברית, שהוקלטה עם ד"ר חנה יעוז, אשתו של המשורר. יש לציין שנערכו מיפגשים אף עם נושאי מישרות פוליטיות בתחום התרבות.

יהודית הנדל לפולין

ביום ראשון הקרוב תצא הסופרת יהודית הנדל לביקור של עשרה ימים בפולין. היא נשלחת מטעם „קול ישראל", כדי להכין תוכניות רדיו על פולין. יש לציין שזו פעם ראשונה בה יש שיתוף פעולה בין הרדיו הפולני לישראלי. תוכניות הרדיו המתוכננות תהיינה מזווית אישית, תוצאת התרשמות מהנוף, מאורח החיים ומהרמזויות. הבעיה האחת, ה„קטנה", היא שהסופרת אינה יודעת פולנית. מתורגמן יוצמד לה על־ידי הרדיו הפולני.

פתיחים...פתיחים...פתיחים

● ספרו החדש של עמוס עוז „קופסה שחורה" יראה אור בתחילת 1987 בהוצאת „עם עובד". בינתיים, הולך ומיתרגם ספרו הקודם, „מנוחה נכונה", לשפות שונות. אחרי אנגלית וצרפתית הגיע תורה של השוודית. עמוס עוז עצמו הוזמן לשוודיה, שם שהה ימים מיספר בדרכו ללונדון ולארה"ב.

● ראש המדור לספרות של „קול ישראל", שמואל הופרט, חזר משהות של מיספר חודשים באוקספורד שליד אוקספורד, שם עסק בכתיבת ספר על פגישותיו עם המשורר אורי צבי גרינברג. הופרט, שכתב בזמנו דוקטוראט על שירת אצ"ג, היה בקשרי ידידות עם המשורר המנוח. אגב, בימים אלה יצא לאור רומאן של הופרט בשם „יהודים יפים" בהוצאת ספרית־פועלים.

● ידיעה יותר כלכלית. מסתבר שבית ההוצאה „כתר" מתכוון להיכנס לפעילות בבורסה לניירות ערך. זאת, בעיקבות רווח חצי שנתי של מיליון דולר. המגמה היא לגייס בבורסה 3—4 מיליון דולר. וזוהי, ככל הנראה, מתנת הפרידה של מנכ"ל ההוצאה אליאב כהן, העומד להתפטר בכיר אחר מקונצרן „כלל", במקומו ייכנס לניהול „כתר" יעקב מתתר, העומד בראש „כלל פיתוח".

● לאחר עשר שנים מופיע ספר שירים חדש של דליה רביקוביץ: אהבה אמיתית. הוא יוצא לאור בהוצאת הקיבוץ המאוחד וכולל שירים שכבר פורסמו בכתבי־עת לצד שירים חדשים.

● שנתון אסטרטגי תשמ"ו — קובץ מחקרים של חברי המרכז למחקרים אסטרטגיים שמוסמכו בחו"ל והבחור עליהי העניין שיש לקורא הישראלי בהם, יוצא לאור בסידרת [illegible] ארום של הקיבוץ המאוחד בשיתוף עם אוניברסיטת תל־אביב.

● המשורר נתן יונתן, המריץ בימים אלה ערב משיריו המולחנים, בהשתתפותו ובהשתתפות המלחין נחום היימן, מתלבט בבעיות לוח: משום, אין לו ערבים פנויים „לרחוש" בהם את המופע. משום כך הוא החליט לא יותר מארבע הופעות בחודש, מהן כנראה שתיים בתל־אביב.

● השבועון הבריטי רב ההוקרה „טיימס לישורי סאפלמנט" התאהב, כנראה, בישראל. אחרי שבגיליונו מיום 10 בחודש זה הקדיש סקירה נרחבת על 12 ספרים העוסקים בה, מצאנו ב־17 בחודש עמוד שלם המוקדש לשירתו של יהודה עמיחי ולתרגומיה לאנגלית. הכותב הוא הסופר והמבקר הבריטי גבריאל יוסיפוביץ'.

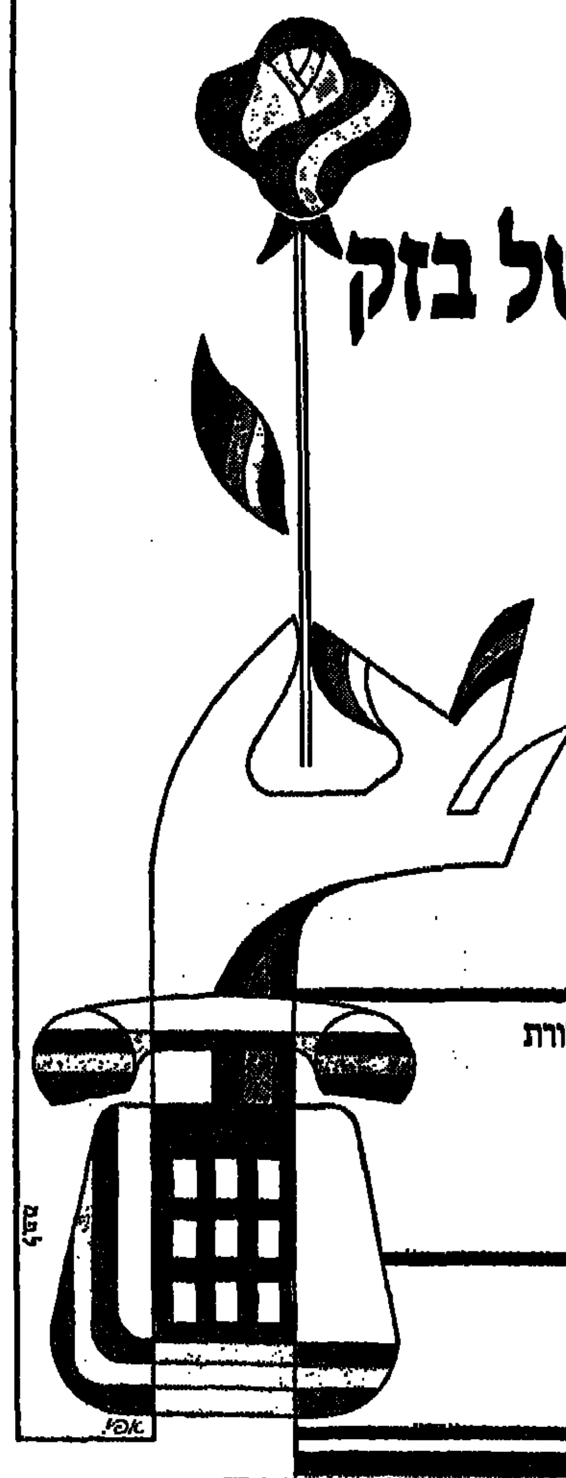

בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ

מיום א' 2.11.86
סניפים חדשים של בזק
בצפת
ובקריות

במגמה לשפר את שירותי חברת בזק
לתושבי צפת, קרית שמונה וישובי האזור
ולתושבי קריות, טבעון, יוקנעם, כפר חסידים ושפרעם
יפתחו מיום א' 2.11.86 משרדי עסקים חדשים של בזק

בצפת: ברח' חיים ויצמן 6 (מרכז רסקו)
טל' 063-78311 מיקוד 13217

בקריות: קרית ביאליק רח' ויצמן 27
טל' 04-745311, בקשות לטלפונים 04-745321,

בירורי חשבונות 04-745337 מיקוד 27100.

המשרדים החדשים מטפלים בכל נושאי הטלפון והתקשורת
★ התקנה והעתקה של טלפונים
★ בירור חשבונות תעריפים
★ הזמנת ציוד נוסף
★ שינוי ברישום הבעלות על הטלפון
★ יעוץ בכל נושאי התקשורת

מועדי קבלת הקהל:
בשעות הבקר: בימים א', ב', ג', ד', ו' 8.30 - 12.30
(ביום ה' אין קבלת קהל בשעות הבקר)
בשעות אחה"צ: בימים א' ה' 16.00 - 18.30

בזק המחלקה ליחסי ציבור

מרכז זלמן שזר להעמקת התודעה ההיסטורית היהודית

פעולות לשנת תשמ"ז
השתלמות המורים בנושא:
קהילות היהודים בארצות האיסלאם
מתקיימת בירושלים בימי ג', בשעות 4.00—7.00 אחה"צ, בגבעת רם, האוניברסיטה העברית
מתקיימת בתל-אביב בימי ד', בשעות 4.00—7.00 אחה"צ, ברחוב טשרניחובסקי 17.
במסגרת זו יתקיימו ימי עיון מרוכזים

„סדנת ההיסטוריון — במה למתחדש בחקר ההיסטוריה"
סדרת ערבי עיון חודשיים
באר-שבע — „מנהיגות בעימות" הפתיחה ביום ראשון, ה-9.11.86, בבית היאס, הקמפוס הישן.
חיפה — „הנהגות יהודית בעיתות משבר" הפתיחה ביום שלישי, ה-18.11.86, בבית אבא חושי, נווה-שאנן.
פתח-תקוה — „ארץ-ישראל והתפוצות — זיקת יהודי הגולה אל מולדתם" הפתיחה ביום רביעי, ה-26.11.86, בבית אבא שפירא, רח' הרצל
רמת-גן — פרטים בקרוב.
דמי השתתפות בסדרה — 15 ש"ח.
לחברי החברה ההיסטורית הישראלית — 10 ש"ח.
פרטים, הרשמה וקבלת תוכנית מלאה, במרכז זלמן שזר, רשב"א 22, ת.ד. 4179, ירושלים 91041, טל. 669464 / 02-637171.

אוניברסיטת תל-אביב
מרכז דיין ללימודי המזה"ת ואפריקה
תוכנית עמיתי דיין
לשנה"ל תשמ"ח מוצעות:
1. מילגת מחקר לחוקר בכיר
2. מילגת מחקר בתר-דוקטוריה
3. מילגות קיום לתלמידים לתואר שלישי באוניברסיטת ת"א
המילגות תוענקנה עפ"י תחרות למחקרים בתחומים הבאים:
המזה"ת במאה ה-20, יחסי ישראל-ערב בהקשרם המדיני הרחב, סוגיות ביחסי ישראל–ערב בהן פעל משה דיין ז"ל.
לקבלת פרטים נוספים ניתן לפנות למרכז דיין, טלפון: 03-420100, עד ה-1 בפברואר 1987.

העמותה ע"ש הצייר והסופר נחום גוטמן ז"ל
ד' תשרי תשמ"ז, 7.10.86
התחרות לפרס ע"ש הצייר והסופר נחום גוטמן ז"ל
העמותה והקרן ע"ש נחום גוטמן ז"ל מכריזות על תחרות להענקת פרס יוקרתי לספר עברי מאויר אמנותי.
סופרים ומאיירים יגישו את מועמדותם לתחרות על הפרס בליווי חמישה עותקים מספריהם, עד התאריך כ"ח חשון תשמ"ז (30.11.86), למזכירת העמותה: הקרן, גב' ריטה לוי, בית „מעריב", תל-אביב.
בתחרות ישתתפו רק ספרים מאוירים שהודפסו בשנתיים האחרונות ושלא זכו עד עתה בשום פרס אחר. כל מתחרה רשאי להגיש לא יותר משנים מהספרים המאוירים.

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה לרפואה
מודיעות כי
טקס חלוקת התעודות לבוגרי ביה"ס לרפואה
של האוניברסיטה העברית והדסה
יתקיים במתוכנן
ביום ראשון, 2.11.86 בשעה 16.00
באולם וייז בקרית האוניברסיטה בגבעת רם.

להשכרה מוסך גדול בבני-ברק
עם מוניטין וציוד מלא
* מכונאות * פחחות
* צבע
ת.ד. 13217 תל-אביב

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למשפטים
מתכבדת להזמינך
להרצאה לזכרו של עו"ד יוסף סחר ז"ל
במלאת שנתיים לפטירתו
ביום שלישי, ב' בחשון תשמ"ז, 4.11.86 בשעה 18.00 באולם כס המשפט ע"ש מלכה ברמר הפקולטה למשפטים, בנין טרובוביץ קרית האוניברסיטה, רמת אביב
דברי פתיחה:
פרופ' אוריאל רייכמן
דיקאן הפקולטה למשפטים
דברים:
כב' השופט מאיר שמגר
נשיא בית המשפט העליון
ח"כ פרופ' דוד ליבאי
הרצאה:
כב' השופטת מרים בן פורת
משנה לנשיא בית המשפט העליון
מכירה באשראי – הלואה או המתאה

למכירה דירה
ברחוב הפרדס 6 תל-אביב (ע"י העיריה)
2 חדרים, ק"ק, חזית, ריהוט חלקי
להתקשר טלפון 03-482210
א'—ה', בערב
שישי שבת כל היום ובערב

משרד החינוך והתרבות
המחלקה להשתלמות עו"ת
קורס להכשרת מרצות ומדריכות
בנושא: **מעמד האשה: שויון הזדמנויות לבת ולבן במערכת החינוך**

מטרת הקורס:	הכשרת עתודה של מרצים ומדריכים למסגרות ההשתלמות וההדרכה למורים ומחנכים בתחום הנ"ל.
המועד:	שנת הלימודים תשמ"ז ותוספת קיץ תשמ"ז עם אפשרות השלמת הכשרה בהשתלמות בשנת תשמ"ח.
ימי הלימוד:	יום ב' בשבוע אחת לשבועיים (בערך) משעה 10.00 עד 16.00 סה"כ 112 שעות לימוד בשנת תשמ"ז.
הפתיחה:	יום ב' ט"ו חשון תשמ"ז 17 בנובמבר 1986 בשעה 9.30 — 10.00 מתוכננים 18 ימי לימוד עד ה-8 ביוני 1987 ועד 5 ימים מרוכזים מן ה-5 עד ה-9 ביולי 1987.
המקום:	תל-אביב על כתובת תודיע.
גמול:	הקורס יקנה גמול השתלמות למסיימים שיעמדו בכל הדרישות.
תנאים לקבלת מועמדות:	א. נסיון בהוראה בהדרכת מורים והנחיית קבוצות או פעילות בתחום הנושא. ב. נכונות והתחייבות לשמש כמרצה, כמדריכה ומנחה לקבוצות לעובדים במערכת החינוך. אין התחייבות מצד משרד החינוך להעסיק את הבוגרים.
הרשמה:	על המועמדות לפנות בכתב עם פירוט הכישורים המפורטים לעיל אל המחלקה להשתלמות עו"ת רח' דוד המלך 9 ירושלים עד יום ה' 7 בנובמבר 86. עדיפות תינתן למשתתפות.
הערה:	הקורס שיתחיל ברכות שטרא בחודש יולי 1986 למשתתפות אלה אין צורך בחידוש הרשמתן.

לטנגו ארועים
עירית ותמי,
היה שיגעון — תודה!
הגולדרייכים

תרבות ספרות אמנות

באמנות

מאת עודד ברושי

מתוך בועה נזירית

פסח סלבוסקי, גלרית סדנאות האמנים, רח' יד-חרוצים 6, ירושלים.

פסח סלבוסקי מציג סדרת ציורית (פוליפטיכון) בת שבעה-עשר חלקים. סלבוסקי הוא אחד האמנים שהשקט שבו הם נוטים עומד ביחס הפוך לרמת עבודתם ... מגעו נובע מתוך בועת של נזירות במעט אוטיסטית, שבה הציור והמחשבה המושגית משמשים במידה שווה. דוגמה טובה לכך הוא שם התערוכה „גנן" ... המצייר על מין שלט-ציור התלוי על קיר הגלריה המכריז על אוסף הציורים ... של סיפור אחד ומנתק אותם מראש ... של יחידות עצמאיות. הבדים משוחים בשיכבה דשנה של צבע שמן, יש ... עבודת מיכחול עבה, שימוש תכוף ... ציורים ופורטרטים מישתנים ממיני ... לטריפטיכונים ענקיים. עבור סלבוסקי הצבע והבד הם חומרים במרקחת ... שיש בכוחם להעתיק את האמן ... מיסטיים.

הציור הראשון בסידרה הוא דיוקן עצמי בדמות איש האש הלקוח מן הפרסקו של אורוסקו המכסיקני. הדיוקן, שאין נושא כל קווי דימיון לסלבוסקי ..., מצוייר בסבכה של קווי מיכחול ... על רקע ציבעוני בהה בסימטריה ... מדגישה את הסכימתיות של הדמות ואת ... המיתולוגי חסר-הממשות שלה. ... סלבוסקי מתווה הסימטריה של קווי ... את היסוד המשמעותי בציור ה... כפי שהוא מסביר את המשל הסר... בדרך ההסבר, הפנים מקושתים ... של אוניה. השטח באיזון עליםני ... של המסע המיסתורי. הדיוקן ... בדמות איש האש הוא איפוא ה... הראשון במטאמורפוזה שמעביר סלבוסקי מעצמו אל מציאות של ... ודימיון שלוה. בילד המשחק בגן ... באיות ובחלומות בחקיץ. בציור ... הבנוי משלושה חלקים מעמת סלבוסקי שוב מציאות ודימיון. בפנל ימני ... טבע דומם של כדים, פירות ופרחים ... כזה המגבירים במשהו את הצעיף ... והכואב של גוגן. הפנל השמאלי ... הציור מחולק לקווי רוחב כסולמות ... ופנל מרכזי בצבע ירוק כהה משמש ... רעיונית ומחברית בין השניים. סלבוסקי (39) נולד בדטרויט, עלה ... ב-78 והציג בשלוש השנים האחרונות במספר גלריות מרכזיות. בציוריו ... בלט האופי הלירי, המופנם וה... מאוד, בחירתו דאז להתמקד בעיקר ... דיוקן וטבע דומם לא נשאה רבב ... וכוחם נוכח הכוח הציורי המוור ... שלהם.

פסח סלבוסקי: ציור ומחשבה מושגית

את הסידרה הנוכחית ממשיל סלבוסקי ליצירה מוסיקלית בעלת חמישה חלקים כמתוך ניסיון להשיק את רצף העבודות בערוץ של זמן, היבט העובר לעיתים רחוקות מן האמן אל הצופה. שורה של חמישה בדים זעירים אותה הוא מכנה אינטרמצו-דיברטיסימו הם מיכחמים ללא נושא משל עצמם, שתפקידם כמו ביצירה מוסיקלית, לקשר בין הפרקים השני והרביעי. סלבוסקי עובר בכך מוסכמה ציורית ומציר אותה במשחק בעל היגיון אחר. העשייה האמנותית מופיעה כתהליך הפעולה רציפה שאינה מסתיימת ונתחמת בציור אחד ויחיד. קבוצה של ארבעה בדים שסלבוסקי מציג אותה כשיא של סידרה „גן-האור" כוללת ציור גדול של אדם כורע על ארבע כמשתחווה מול הניפלא ממנו — שהוא כתם גדול בצבע טולו. דמות האדם מודגשת בקו מיתאר שחור. רובצת במערבולת של שירבוטי מיכחול ונזילות צבע, מתבוססת בסחי ובכל וכאילו אינה משיגה את החלום שנמצא מעבר. זהו פרק השיא בפנטזיה של האמן המנסה להתנתק מגשמיותו ולרחף אל עבר מציאות נישגבת. סלבוסקי מסיים את הסידרה בשני ציורים המסמלים עבורו את החזרה אל המציאות. הוא מורח כאן את הצבעים בשיכבה עבה ואטומה המכסה על החזון שניגלה מקודם כמסך היורד על סיפור אגדה, כשהצבעים מאבדים את כוחם האלכמי וחוזרים להיות חומר, שמנוני מרוח על בד. □

המסר הוא המדיום

ברברה קרוגר וג'ני הולצר, מוזיאון ישראל, ירושלים.

תערוכה מיוחדת המוצגת במוזיאון ישראל כבר חודשים אחדים מביאה אלינו שתי אמניות אמריקניות חשובות ומאוד „עכשוויות". ברברה קרוגר וג'ני הולצר הן דור שני לאמנות המושגית האמריקנית. שתיהן יוצאות מנקודת הנחה שהצופה כבר מיומן בקריאה חזותית ואינטלקטואלית של היצג רעיון בצורה „מושגית" ומתמקדות בצורתה מאסיבית של מסרים אל הצופה. קרוגר והולצר מבטאות היטב את אווירת הכרך האמריקני, תיקשורת ההמונים והתרבות הביקורתית העוקצנית של תנועת שיחרור האישה.

העבודות של הולצר הן „לוחות אור" גדולים הבנויים מאלפי נוריות חשמל ועירות מן הסוג המשמש לפירסום חוצות בכיכרות הערים הגדולות ושהוצב אף מעל כיכר דיזנגוף. על לוחות האור החשמליים מתחלפים מישפטים במהירות הקריאה. בניו-יורק הם אומרים לך מה לאכול ומה לקנות בין הבעה של חדשות היום. אפשר לראות בלוחות האור את אותם הסמלים הטיפוסיים לניכור העירוני ולקשיחות המוות בנירוסטה הקפיטליסטית. האינפורמציה זורמת בחום ומצליפה ללא רחם, ללא אירוניה או סימני שאלה, כשהעוקי תנורות צדים אף את עיני הנהגים החולפים. הולצר מתכוונת את שלטי האור שלה במישפטים הנעים בין סיסמאות המפגנת בנאליות לבין שורות פיוטיות בנוסח ה„ביט" של שנות השישים. הרעיון לעמת מדיום המסמל את המימסד התעשייתי הטכנולוגי עם מסרים מילוליים בעלי נימה של רדיקליזם חברתי-פוליטי הוא פשוט ועובד היטב גם על מי שממהר בחשש בוקר לעבודה במישרד. מישפטים כגון „אינה דוחה ושיש אותנו עתה כשהמין כבר איננו" או „באשר אתה מצפה ליי מישחק הוגן אתה יוצר סביבך בועה מידבקת של שיגעון" נשמעים כהברקות סרקסטיות בעלות אורך חיים של שנייה (שהוא בערך זמן ההופעה שלהם על הצג החשמלי עד הופעת השנייה הבאה). השפע הבלתי ניגמר של הסיסמאות והחוכמות החיים האורבניים שמשדרת הולצר הופך לענבה מסיבה ומטרידה של צדקנות רעיונית המשרת של הצופה הנמסה ברצונו הטוב לעקוב אחרית בילבול ומבוכה.

ברברה קרוגר בוחרת אף היא במדיום כנושא המסר העיקרי. קרוגר יוצרת קולאז'ים מצולמים גדולים בסיגנון גראפי של עיתונות יומית ושבועוני חדשות. צילומים מוגדלים בשחור-לבן, בטכניקת הדפסה טרודה של עיתון, עם מישפטים קצרים מודפסים בגוף העבודה כמו „איננו זקוקים לעוד גיבור" — מישפט המופיע על רקע צילום פירוטסת של אם המתפעלת משריר זרועו של בנה הקטן או מישפט הלקוח משירי הערבונים שהנשיא רייגן מרבה לצטט „עשה את יומי" על רקע נמר טורף נתח בשר.

השפה החזותית של קרוגר מתקשרת אל כרזות הצארזו מלפני חמישים שנה, אולם הזיקה לאמנות מגוייסת מכוונת היטב לערוצי התיקשורת החזותית האמריקנית. למרות נקודת המוצא המשותפת קרוגר עובדת במישור מעודן ומתוחכם יותר מזה של הולצר ועבודותיה נושאות איכויות אסתטיות מורכבות ומעניינות שנשארות זמן רב לאחר שהמסר מרכב מן הזכרון.

עבודותיהן של קרוגר והולצר ניתנות להגדרה כאמנות פוליטית של שנות השמונים. תגובה של אמניות בעלות מעורבות חברתית לצידן של חוזות לכיוון הרמיזון הפוליטי וההתקלות שלוות השמרנים והשובבני-ניסטים למיניהם.

...יקה לטראגיות

מאת דליה מנור

צבי אלדובי, רטרוספקטיבה, מוזיאון הרצליה, בית יד לבנים.

אין זה מיקרה שחלק ניכבד מיצירתו הפיסולית של צבי אלדובי (62) קשור לאנדרטאות לזכר חללי השואה ומלחמות ישראל. יסוד השכול, הפרידה, הניצולים, מלווה אותו לאורך כל חייו גם כחלק מהביוגרפיה שלו. בגיל צעיר התייתם מאביו שנרצח על-ידי הגרמנים בגאליציה, ובתום מלחמת העולם השנייה פעל בקרב ניצולי מחנות הריכוז ... הסכנות.

אלדובי מבטא את אימת המוות בצורה סמלית בקבוצה של עבודות המתארות גווילים עשויים בברונזה, תוך שימת דגש מיוחד לפני שטח שרוטים, גוללים, מורבקים מחרש ... קטנות. באנדרטה לקדושי קלוגה (1975) חוזר רעיון הקריעה והשבירה בגזעי עצים ובעמודים, מעין דמויות מצופפות יחד במעגלים בגבהים שונים, כשגופי העץ ... ומרוסקים. אירגון דומה של גושי עץ מוארכים במעגל מופיע גם בעבודות ... יותר, כמו „שרידים מיער" ו„שומר מה מלילה". זהו פיתוח של שני מוטיבים ... השישים. האחד של דמויות מופשטות, מוארכות, מעין חלק, מעין טוטמים בעלי ... בדומה לציפורים של בראנקוזי (עימו נפגש אלדובי בפאריס ב-1948) כמו „דמות ..." ו„דמות עטרה". השני הוא מוטיב של קיפול והסתרה של גופים זה בתוך זה, כמו ... והאמהות או מגוננת זו על זו ב„במסתרים", ב„ברחמיה" או בוריאציות על נושא ... או הבן העוכר ב„לבן שנפל". הרעיון הזה של צורה בתוך צורה, מעין הסתתרות ... מופיע כבר ביצירה משלהי שנות החמישים „בתבין" שעברה פיתוח למראה רך, ... יותר, דמוי רחם או גלעין בתוך פרי.

... של אלדובי למצבים טראגיים ניכרת גם בבחירת דמויות תנ"כיות קשות-גורל ... ובת, רצפה בת איה ובמיוחד שאול בעין-דור. בפסל זה, אחד היצירות המרשימות ... שלו, השפה הצורנית חייבת הרבה למסורת הקוביסטית, ובעיקר לליפשיץ ... סממנים פרימיטיביים ניכרים במיוחד בעיניים המובלטות והחלולות, וכן ... המודגשות בכובע ובצעיף שמסביב לראש. שאול בעין-דור הוא מלך אלגנטי ... ואחותו נקטעו כמו זרועותיו הכבדות והוא מתבונן בעצב מופנם. האיפוק הזה ... באנדרטאות ובתבליטי הגווילים הקרועים הנוטים לרגשנות רבה. חקו הממוגנן ... נשאר בעבודות בעלות מסרים אסתטיים-פורמאליסטיים – כמו הציפורים מברונזה ... מאוד את רודי להמן), בדגמים לפסלי-גן מופשטים מראשית שנות השישים, ... פיגורטיביים משנות השבעים – „מיתולי", „מיזמור לדוד" (המזכיר במשהו את ... האגביות מעץ) ובאנדרטה לפורצי הדרך לנגב המבוססת על דגמים מוקדמים.

... נעה במישורים מקבילים של שימוש בשפה צורנית מודרנית ליצירת ... מופשטים ושל תיאור החויה אנושית קשה באמצעות סמלים וצורות היוצרות ... רגשית ברורות. לעתים המיפגש בין שתי המגמות יוצר מיבנה מעניין ... „עימות" בגן הרצל, חולון) אך בפסלי התנצחות הוא נוטה „לסתתי" תגובה רגשית ... באמצעות הצורות הסמליות והפיסול המופשט בחומר. צבי אלדובי משתמש בשפה ... מוכרת, אינו מתאמץ לחדש, ואולי בשל כך לא זכתה יצירתו למקום של כבוד ... הישראלית על-אף הערכת עבודותיו ברחבי הארץ.

„העין המגיבה"

שבעה אמנים ישראלים מציגים בפילדלפיה

מאת עדי מרום, ניו-יורק

מנשה קדישמן, אורי ליפשיץ, שאול סמירא, יהושע נוישטיין, גבי קלומר, יוחר פטקין וציבי גבע, אמנים מהגוורדיה הוותיקה ומבני הדור הצעיר, העובדים בארץ ובארצות-הברית, מציגים בימים אלה במוזיאון „גמל ההיסטוריה" בפילדלפיה מיבחר של 80 מיצירותיהם האחרונות בתערוכה „העין המגיבה".

זהו חלק מגל חסר-תקדים של ארועי תרבות ישראלית, הפוקד בחודשי הסתיו את החוף המזרחי של ארצות-הברית. גולת-הכותרת היא התערוכה במוזיאון המטרופוליטן בניו-יורק „אוצרות ארץ הקודש: אמנות עתיקה ממוזיאון ישראל", שבה מוצגת, לראשונה מחוץ לגבולות הארץ, מגילת „משר הבקיע". היו גם ארועים בכל תחומי התרבות האחרים: ספרות, תיאטרון, מוסיקה ומחול.

עמדה ברורה

האם ניתן להצביע על אופי „ישראלי" המיוחד לאמני „העין המגיבה"? „הכוונה אינה לייצג אמנות ישראלית", מבהיר יהושע נוישטיין, „אלא להראות כמה קווי איפיון למצב הישראלי ולקיום היהודי, כפי שהם באים לידי ביטוי בעיני האמן. שהרי אמנות נגזרת מהסביבה, ממקום וממצב גיאוגראפי-פוליטי מסוים, ומוטל עליה להיות עין ורואי לסביבה. אם היא אינה עושה זאת, היא מחטיאה את המטרה".

עיקר התערוכה אמנות פיגורטיבית ובחלקה נאראטיבית. במרכז עומד נושא, והאמן מציג עמדה ברורה ביחס אליו. הדמות האנושית שבה לתפוס מקום, ועימה אימאז'ים מעולם החי והצומח. דימויי הכבש המובל לטבח, מפת המזרח-התיכון, מראות מבית-המטבחיים וצירוף שמות של כפרים ערביים – מעוררים את התוכן הפוליטי.

בשנתיים האחרונות עוסק יהושע נוישטיין בסידרת ציורי מפות. בתמונות גדולות ממדים, שמן ואקריליק על נייר דבוק על עץ, מצויירים קטעי מפות של ארצות ויבשות, ובהם משולבים עצמים שהועתקו מתחומי מציאות אחרים.

המפות נותנות ביטוי לענין של האמן בגיאוגרפיה, במקומות. בה בשעה, המפה היא מיזגם של רישום ותבנית. בציורי המפות ניתן להבחין במתחים רב-משמעותיים בין העולם הפיסי והדרמה האנושית, אך בעיקר זוהי פניה מטאפורית אל מקומות שבלב.

„עבודתי", מסביר נוישטיין, „עוסקת במעתקים. זהו מצב אוניברסלי, הפוגע בזהות העצמית.. אינני סבור שזוהי תופעה ישראלית בלעדית. ארץ אחת משרתת כמטאפורה לארץ אחרת. אני חושב שישראל משרתת, אולי יותר על המידה, כמטאפורה לעולם".

עולמו ה„סוריאליסטי" של גבי קלומר מעלה בעיות, דומות לאלה המעסיקות את נוישטיין, באמצעים פוסט-מודרניסטיים. הדמויות הפיגורטיביות והצורות הקוביסטיות המופשטות שבציורי השמן שלו מרחפים מעל ומתוך למשטח התמונה. הם נעים בחלל קוסמי על רקע שקיעות בראשיתיות. הצורות נראות תלושות מהמציאות התמונית כמו זו מזו. האמן יוצר עולם שקפא, דומיה נצחית ששולטים בה ההרס, התלישות והניכור.

יאוש אישי ולאומי

סידרת „נמסיס" של סמירא מבוססת על המיתולוגיה היוונית. האל נמסיס מייצג דבר והיפוכו. הוא אל החטא והעונש, הגנוגה והמעולה, אל נקם ורב חסד. „עם ישראל", אומר שאול סמירא, „כמותו כנמסיס. הוא פועל, שוגה ומשלם את מחיר טעותו". האמן מוצא לו אלטרנטיבה בעולם הדימיון, עולם פואטי ורומאנטי.

החזרה העיקשת של מנשה קדישמן על דימויי הכבש, הן בציור והן בפיסול, נתפסת אלא כביטוי ליאוש אישי ולאומי. „מוטיב העקידה", כותב עליו אמנון ברזל, „הוא ביטוי למאבק בין אידיאולוגיה ציבורית ואיקונות מיתולוגיים, תביעה לדם ולקורבן ודחף אישי לשימור עצמי, שיגרה והמשכיות יום-יומית. האצלה רוחניות על העולם החילוני יכולה להיעשות רק באמצעות מעשה הקרבה. דם הקורבן ממלא את הישות הדתית בגוף חילוני ויוצר קשר הדוק בין היחיד והשבט, בין קודש לחול".

אורי ליפשיץ מזהה את עצמו כאמן א-פוליטי. „אינני צייר של אינטרפרטציה, אידיאולוגיה או השקפה אישית. מטרתי היא לאסוף נתונים של אמת נכונה לעכשיו, הקשורה באווירה של החברה שבה אני חי. בחירת הנושאים שלי אינה נעשית מתוך רצון חופשי, אלא במידה רבה הם נקבעים לפי הצרכים שהחברה מכתיבה לי ומהווים אינדקס מסויים שלה". ליפשיץ מציג סדרות אחרונות: אינפנטיה, בית-מטבחיים ופורטרטים עצמיים.

ציבי גבע מביע עמדה פוליטית באמצעות ביתורים, שמות כפרים ערביים, דימויי ציפור או כד מים. הוא בוחן את המושג „מולדת" ומעלה בציוריו שאלות קיומיות אקטואליות. „אני מחפש אחר ההגדרה של הסביבה", כתב גבע, „נוסחה פרטית שתהפוך אולי לאפשרות אחרת של החוויה הישראלית.. אני חי בארץ ומאמין שגם תחושה של ניכור, של גלות, היא תוצאה של קשר ושייכות".

יוחר פטקין, יליד הארץ, בראשית שנות השלושים לחייו, למד תקופה קצרה בבצלאל והושפע במיוחד מהפסל יצחק דנציגר. כיום חי ויוצר בניו-יורק ומציג בעיקר בגלריה „הולי סולומון", מנהטן. סידרת עבודותיו מתקשרת לנושא אחד: הכלה היהודיה, כלה מטאפורית.

אמנותו של פטקין קשורה קשר הדוק לשורשים יהודיים ומיתולוגיים, לסימבוליקה של אמנות המאה העשרים ולעולם התיאטרון. לשון הקשרי אישית ופרטית, ואינה ניתנת לפיענוח בנקל.

התצוגה בפילדלפיה אינה מורכבת מצירוף מיקרי של אמנים. התכנים המרכזיים מעוגנים במציאות הישראלית והיהודית, ורק בהקשר זה ניתן לפרש אותם פירוש מלא.

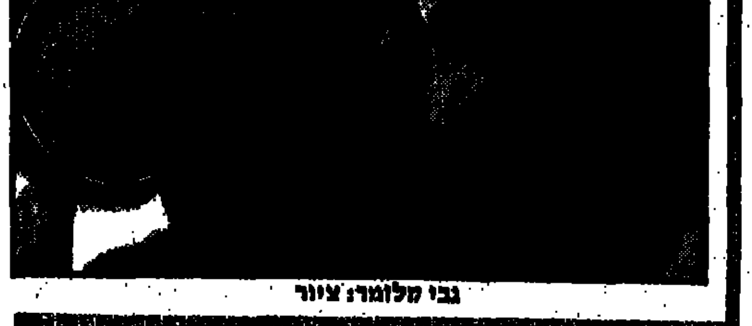

גבי קלומר: ציור

ב.ג. הכריע: תהיה מלחמה

(המשך מעמ' 19)

ממורח לקו אל־עריש – נח'ל – שרם־א־שייך.

פינו מקפל, מתוך שמחה בלתי מוסתרת, את הנייר ודוחפו אל כיס חזייתו כמי שמצפין שלל רב. כעבור שעה קלה הוא טס ללונדון והנקודות שהכתיב לו משה דיין יהפכו תוך שעות ספורות לפרוטוכל הרשמי של ועידת סבר.

בן־גוריון נהנה מהשיחה

פינו טס מתוך הרגשה שהמיכשולים העיקריים הוסרו, אך לא כן משה דיין. הלה הכיר היטב את מורו ורבו בן־גוריון ולכן לא יכול היה להניח שתשובתו החיובית של זה מובטחת. לארוחת הערב שוב ארחו את בן־גוריון, גי מולה וכורז'ס מונורי. השיחה נסבה על עולם ומלואו והעניין שלמענו נועדו לא הוזכר כלל. בן־גוריון נהנה מאוד מן השיחה האינטלקטואלית עם מארחו המשכיל ונעים ההליכות והיה במצב רוח טוב, אך הבעיה שעמדה לפניו באותה שעה לא היו השאלות הפילוסופיות וההיסטוריות השונות שגילגל עם מארחיו.

שמעון פרס ומשה דיין פרשו מן הווילה בסבר באותו ערב בלב כבד. הספקות הרבים שהעלה „בן־גוריון בשיחת הבוקר הפנימית עם הצוות הישראלי, ותגובתו הצוננת והמסתייגת בישרו רעות. דומה שהוא מחפש לעצמו נימוקים, סכנות וחרדות שיצדיקו את נטייתו להשיב תשובה שלילית. כל השיקולים שהעלה על דל שפתיו במשך היום היו מאותו סוג המרחיק את דעתו על ארם מן ההחלטה החיובית. בערב ניסו „הצעירים" לבדר את רוחם ויצאו לחזות בהצגת קברט. אך אפילו השמפניה והמראה המפוזז והתוסס על הבמה לא עזרו להפיג את האווירה הכבדה וכעבור שעה קלה חזרנו למלון מלאי חרדות למה שיביא איתו יום המחרת.

יומה השלישי והאחרון של ועידת סבר היה אחד מאותם ימים של חסר שפאריז מעניקה לבאיה ביד כה נדיבה ואצילית. סוף סוף נסתלקו העננים והשמים נצבעו בכחול עמוק. הרחובות, הבתים, עצי השדרות היו עומדים עדיין בלחותו של גשם סתווי שהידווה אותם בשעות הבוקר המוקדמות ורוח שובבה היתה מערסלת עלי ערמונים אדומים שנשרו מן העצים הגדולים. בסמטאותיה של סבר, יכולנו לראות אמהות הרוכסות את כפתורי המעילים של ילדיהן הצועדים לבית־הספר, מחמת הצינה ההולכת וגוברת. למרות השמים הכחולים, קשה היה שלא להרהר בתוקף המשמש ובא.

שאלות על פיסת נייר

שמעון פרס ומשה דיין מיהרו לקדם את פני בן־גוריון שנראה כמו איש שקם ממחלה ארוכה ומתישה. אין זאת כי מיעט לישון בלילה הקודם, שהיה עבורו ליל שימורים קשה. הסתכלתי בבן־גוריון ועלתה במחשבתי דמותם של אותם גיבורים קדמונים המקדישים את הלילה האחרון שבטרם קרב לתפילה ולהתייחדות עם עצמם ועם אלוהיהם, אך בקומם רצוצים ועייפים הם לובשים עוז ותעצומות נפש. המשפטים הראשונים שאמר בן־גוריון לחבורה הישראלית היו דברים של מה בכך. אם זכרוני אינו מטעה אותי, הוא שאל את נחמיה ארגוב היכן היה כל הלילה (סימן שהוא עצמו לא עצם עין...) והביע פליאה רבה שגם עוזרו הנאמן יצא לבלות במועדוני הלילה של פאריז. בדרך שקשה לי להסבירה, היה ברור לי, מרגע שפתח „הזקן" את פיו, וכמוני לכל השאר, שההחלטה שגמלה בליבו היא חיובית.

גם בהמשך השיחה לא אמר בן־גוריון דבר מפורש, רק שלף מכיסו פיסת נייר ועליה רשם כעשרים שאלות שונות הקשורות לפרטי ביצוע הפעולה, לפרטי הזיקה בין פעולת צה"ל ופעולת בעלות־הברית ועל פרטי הפעולה המקבילה לאורך תעלת־סואץ. הפעם היו אלו שאלות שנשאלות כאשר רוצים לבצע ולא שאלות למימלט מפני העשייה. שוב לא היו אלו שאלות בחינת „לעשות או לחדול" אלא שאלות בבחינת „במה מדליקין".

העובדה שבן־גוריון אף לא חיכה לתשובת חבריו להצעותיו של דיין ובכל דיבוריו התבסס עליהן כעל עובדה מוגמרת, הבהירה היטב ששיחות סבר נועדו בדיעבד לא כל כך לשם השגת פשרה עם הבריטים כמו לאפשר לבן־גוריון לאבחן את המצב המדיני מקרוב ולהגיע לכלל החלטה בינו לבין עצמו. ברור שהכל חייב עוד באישורה של ממשלת ישראל, אולם עתה נראה בן־גוריון כמי שדעתו נקבעה והוא עתיד לעשות הכל על מנת לשכנע את חבריו בממשלה.

משה דיין ושמעון פרס משתדלים לענות לשאלותיו של בן־גוריון אחת לאחת, אף כי לא לכולן היו תשובות וחלקן היו בעצם ביטוי לדאגות שעוד נותרו, ואולי אף התגברו, משנפלה בליבו של „הזקן" ההכרעה החיובית. משמגיעה שעת ארוחת הצהרים והגיעה העת לסכם את ההתייעצות הפנימית, פולט בן־גוריון כבדרך אגב: „צריך יהיה לכתוב פרוטיכל של המשא ומתן שייחתם על ידי כולם ויחייב את הצדדים". היתה זו הדרך שבה בחר בן־גוריון להודיע לחבריו על החלטתו הסופית. כיאה לדברים חשובים באמת הוא בורר לעצמו נימה נעדרת כל דרמטיות ומסתיר היטב את רגשת לבבו. כשקמה החבורה לעבור לחדר האוכל אומר בן־גוריון, כאילו בינו לבין עצמו וכהוזה חזייה רחוקה: „כל הזמן אני תמה איך יכלה מדינה יהודית להתקיים ביטבתה בלי אף טיפת מים, ובלי מים אין חיים. הלא היהודים הרסו את משה רבנו בעבור המים שרצו לשתות..."

פינו הצליח בלונדון

בשעה שלוש אחר הצהרים נפתחה ישיבת הנעילה של הוועידה. לפינו היתה בלונדון הצלחה. מאחר שהביא באמתחתו הסכמה טנטטיווית של הישראלים לפתוח בפעולה לבדם ולהמתין 36 שעות, נטה אידן להסכים לכל יתר התנאים שרשם פינו מפיו של דיין. פינו ואידן ניסחו טיוטא של הסכם ובה ששה סעיפים אשר תאמו בעיקרם את הנוסחאות של משה דיין. בהמשך לנסיונות האיוולת של הבריטים להסתיר את דבר „הקנוניה" בכל שיכלו, החליטו שסלווין לויד לא יחזור לפאריז ובמקומו שלחו את סיר פטריק דין, ששימש באותה עת כמנכ"ל משרד החוץ וכיו"ר ועדת שרותי הבטחון של אנגליה. לסיר פטריק דין נלווה דונלד לוגן, מזכירו של לויד שאותו כבר היכרנו משילשום, על מנת להבטיח את רציפות הדיון וההסכמה.

שש הנקודות שניסחו פינו ואידן אמש משמשות בסיס להמשך העבודה אך נותרו עוד כמה נקודות להבהרה. בן־גוריון עומד על כך שתיכלל בפרוטיכל פיסקה שבה בריטניה מתחייבת שלא להפעיל את ההסכם הבריטי־ירדני. אכן קשה להתגבר על החשדנות של שנות דור ובן־גוריון גם עתה אינו סומך על כנותם של הבריטים. כמו כן מתעקש בן־גוריון לכלול את הסעיף המזכיר את הודעתה של ישראל שיש בדעתה לכבוש את מיצרי טיראן ולהישאר שם. כמו כן מבהיר בן־גוריון את כוונתו של צה"ל להרוס כליל את בסיסי הצבא המצרי בסיני.

גם לזוג הפקידים הבכירים מלונדון נשארו מספר שאלות להבהרה ובן־גוריון ומשה דיין משיבים אותן לאותו לא, ישראל לא תכריז מלחמה. נוהג זה יצא כבר בדימוס. „לכם יש שגרירים בקהיר", מתלוצץ בן־גוריון, „נשאיר לכם את גינוני הטכס הדיפלומאטי". ודיין מוסיף ומרגיע את פטריק דין: „אנו נבצע פעולה כזו שאתם תוכלו בהחלט לטעון שקיימת סכנה לתעלה. לא נכריז – פשוט נהלום".

הישראלים מסרבים למסור לבריטים את פרטי הפעולה המתוכננת, אך משה דיין חוזר ומנסח את העקרונות לפיהם יפעיל את צה"ל. לא, ישראל לא תכניס בשלב הראשון כוחות אוויר, אלא אם יתקפו המצרים תחילה. כן, ישראל תבצע גיוס מילואים נרחב. ושוב מרגיע דיין ואומר: ישראל תעשה את המינימום ההכרחי, אך היא מבטיחה לעשות את כל מה שנחוץ על מנת שלבריטניה תימצא העילה הנכספת להתערב במערכה.

פקיד ותיק ומנוסה

פטריק דין בעל עיניים מימיות ובוהות המסתתרות מאחורי משקפי נחושת מבריקים, רושם הכל בעפרונו המחודד בפנקס קטן. הוא קורא לעצמו שוב את רשימת השאלות שהכין מראש, וכן את התשובות שניתנו לו, ועל פניו משתפך חיוך של שביעות רצון: „נוכל לגשת עתה לניסוח הפרטיכל. אנו נחתום עליו כאן, אך כדי שיהיה בר תוקף הוא יהיה טעון אישור מטעם הקבינט". „כך המצב גם בצד הישראלי", מסכם בן־גוריון.

שנים רבות אחר כך נודע לי שאידן לא הורה לפקידיו לחתום על מסמכים, אך גם לא טרח להורות להם להימנע מכך. פטריק דין, שהיה פקיד ותיק ומנוסה, לא יכול היה שלא לסכם את עבודתו בלי רישום בכתב כמקובל. אידן התפוצץ מרוגז ושלח את דין בחזרה לפריז על מנת לנסות ולקבל בחזרה את הנוסחים החתומים, אך זה היה כבר מאוחר מדי, המשלחת הישראלית היתה כבר בדרכה ארצה.

בחדר צדדי מתכנסת בשעה 17.00 ועדת ניסוח מצומצמת, בעוד יתר החבורה בראשותם של בן־גוריון וגי מולה מסבים בטרקלין לשיחה של טתם. האווירה מרוממת ושמעון פרס מנצל את הרגע לסגור עם הצרפתים מספר עניינים שהעיקו על ישראל: צרפת מוותרת על חוב בסך 20 מיליון דולר בגין עסקאות הנשק הגדולות שהושלמו בקיץ ומוכנה להוסיף חימוש נוסף בשיטת „החכר והשאל". בתקיעת כף מבטיחים הצרפתים למצוא דרך להעביר לישראל אורניום וידע גרעיני. כמו כן מבטיח פינו להטיל וטו צרפתי על החלטה אנטי ישראלית, הצפויה במועצת הבטחון בדיון על התלונה הירדנית בגין הפשיטה לקלקיליה.

הערב רד והציפיה להשלמת הפרטיכל נתארכה. הנציגים האנגליים, הרגילים אצל מסמכים דיפלומאטיים, ביקשו לפתוח בפתיח (Preamble) ומיד הסתבכו בשאלות פילוסופיות למחצה. לבסוף מחליטים לוותר על גינונים מיותרים ולחבר מסמך קצר ויבש. בשעה 19.00 הושלמה סוף סוף המלאכה. מזכירתו האישית של בורז'ס מונורי נזעקת בדלת האחורית אל חדר המשרתים של הווילה על מנת שלא תוכל לראות מאומה והיא מתקתקת את „הפרטיכל של סבר" בשלושה עותקים. המסמך מנוסח בשפת הדיפלומאטיה המסורתית, שהיא גם שפת המארחים – צרפתית. בזה אחר זה, בלא גינוני טקס, חותמים על המסמך פטריק דין בשמה של ממשלת הוד מלכותה, כריסטיאן פינו בשם הרפובליקה הצרפתית ודוד בן־גוריון בשם ממשלת ישראל.

„אל תספרו לאשכול"

התרגשות היתה רבה. בן־גוריון מנסה לשמור על קור רוחו. הוא מקפל בקפידה את העתק הפרטיכל שקיבל לידיו ומצפין אותו בכיס חזייתו כמי שמצפין נכס יקר מפז. להפגת מתיחותו הוא ניגש אל שמעון פרס ומשה דיין ופולט הלצה: „אל תספרו לאשכול (שר האוצר או) שהצלחנו להקפיא את התנובות, הוא יעשה מיד דיסקונט..."

בורז'ס מונורי היה בוודאי רוצה לחבק את בן־גוריון אך אין הוא מעז מפאת יראת הכבוד. הוא לוחץ בחום רב את ידו של פרס ואומר: „גדולתו של בן־גוריון שלכם שהוא פילוסוף ואף על פי כן הוא מסוגל להחליט החלטות".

רק צמד הבריטונים נשארים קרירים כמו דגים בצינצנת. חיוך מריר נסוך על פניו של האחד ומבט בוהה ומכונס על פני השני. הם מבטיחים לשלוח למחרת היום את אשור הקבינט על ידי בלדר מיוחד. ברור שהם הזרים היחידים כאן במסיבה המשפחתית המתרוננת של הצרפתים והישראלים.

למשה דיין הרבה יותר קל להסתיר את התרגשותו, שהרי עבורו רק עכשיו מתחילה המלאכה העיקרית: להתניע את הצבא שהוא הכשיר במשך שלוש שנות רמטכ"לותו ולהביאו אל הזינוק. בעוד כל היתר מחפשים לעצמם פורקן בשיחה קלה, כבר מתיישב דיין לרשום את פקודתו הראשונה. הוא מבריק לאלוף מאיר עמית, ראש אג"ם: „סיכויים רבים למבצע 'קדש' בהקדם, [illegible] מיד את יחידות השיריון. דאג לסודיות הגיוס. [illegible] מיד הטעייה בכיוון ירדן בקשר עם כניסת עיראק. יוצאים הלילה מגיעים מחר בבוקר".

ומשהתפנה מנסה דיין את כוחו בקריקטורה. מריון הצרפתית והלורד בול האנגלי מזמינים את ישראל הקטן אל מדבר סיני ואומרים לה „Please, after you, sir".

השמצות נגד „הקנוניה"

לאחר המבצע התחוללה בעולם מערכת השמצות נגד מה שכונה בשם ה„קנוניה". „קנוניה" היא מזימה שבה משתתפים אנשים נגד זולתם תוך הסתרת מזימותיהם ושותפותם. מובן מאליו שעד לשעת הש', נדרשה סודיות גמורה כדבר התכנונות המבצעיות מטעמי בטחון ושמירת ההפתעה, אך משנצנחו הצנחנים, שוב לא היה לישראל ואף לא לצרפת מה להסתיר.

לישראל היו צידוקים די והותר לקדם את פני הרעה ולפעול נגד צעדי התוקפנות המצרית. גם לצרפת לא היה איכפת כלל ועיקר אם יתגלו בעולם עניין הברית. לא כל ברית בין שותפים היא קנוניה. אך עבור בריטניה היתה זו אמנם קנוניה רבתי משום שהיא הישלתה את עצמה שיש בידה ליזום מזימות עם ישראל ויחד עם כך להעמיד פנים כאילו לא היו דברים מעולם. לצרפתים ולישראלים לא היתה אשליה כדבר. היה ברור שגם בלי מודע ישיר, יבין העולם כולו במהרה שהמבצע תוכנן מראש; אך בסבר נוצרה גם מחוייבות של שומרי סוד. בעצם אותם ימים שיקר אנטוני אידן את הפרלמנט הבריטי בהכחישו כל מגע מוקדם עם ישראל, ובן־גוריון ראה את עצמו מחוייב, שנים רבות אחרי כן, להגן על כבודו של אידן ולא להסגיר את שקריו על ידי הודאה פומבית במעשה מצדה של ישראל.

בראשית שנות השישים התפרסמו לראשונה מספר ספרים שחשפו את פרשת השיחות בסבר. פניתי אל בן־גוריון ושאלתיו האם לא הגיעה העת גם לפרסם את רשמינו וזכרונותינו שלנו. בן־גוריון חזר והסביר שכל עוד סר אנטוני אידן בחיים הדבר בלתי אפשרי משום שיהיה בכך משום הפרת אמונים.

כדי להדגים לי את חשיבות העניין סיפר לי בן־גוריון שבבואו להלוויתו של סר וינסטון צ'רצ'יל בשנת 1962, הוא צעד ברגל לעבר כנסיית סנט פול שבה עמד להתקיים טקס האשכבה, והנה [illegible] של הרחוב מלכת אנגליה עומדת וסביבה כל מנהיגי בריטניה הבכירים ביותר. כשראה סר אנטוני אידן את בן־גוריון מתקרב, הוא קד למלכה קידה, וחצה את הכביש לקדם את פני „הזקן" וללחוץ את ידו בחמימות יתרה. „העובדה שאני, דוד בן־גוריון, מפלונסק", סיים בן־גוריון את סיפורו, „זכיתי לכך שראש ממשלתה של בריטניה הגדולה, יעזוב את מלכתו על מנת לקדם את פני בברכה, יש בכך סמל למהפכה שארעה בחיי היהודים בדורנו. על נכס זה יש לשמור מכל משמר".

פייג'קול בע"מ

משרדינו בירושלים עברו למשכנם החדש
מגדל העיר, רחוב בן־יהודה 34, קומה 8, חדר 816

עם הרכבת המרכזיה החדשה ולקראת הרחבת תשתית שרותינו בירושלים הוחלפו מספרי הטלפון בירושלים:

* מוקד לקבלת הודעות (שרות ביפר ואיתור) — 02-237444
* מוקד שרות פייג'פון (טלפון לרכב) — 02-237474
* משרד — 02-237411

פייג'קול בע"מ / ירושלים

בית אבות רעננה

* בית מרגוע ומנוחה למורים
* אווירה משפחתית
* טיפול אישי+עזרה ברחיצה והלבשה
* פיקוח רפואי, ריפוי בעיסוק
* חדרים בודדים ולשניים
* אוכל דיאטטי וכשר
* מספר מקומות פנויים
* מנוהל בפיקוח משרד העבודה והרווחה

בורוכוב 39, רעננה 052-21031

תלם תעשיות מבלטים ומוצרי מתכת בע"מ

מעונינים בקבלת עבודות על מכבש הידראולי חדש המתאים לעבודות כבישה מגוונות.

מפרט טכני:
• כח לחיצה 300 טון
• שולחן 1.5 מ' x 2 מ'
• בעל בולמי חיתוך

פרטים נוספים נא לפנות טל. 802673, 03-804695

ההסתדרות הציונית העולמית — הסוכנות היהודית לארץ־ישראל
המחלקה לעליה ולקליטה

יום העליה והקליטה

יום ראשון ל' תשרי תשמ"ז, 2 בנובמבר 1986, יום הצהרת בלפור, הוכרז כיום עליה וקליטה ויצויין באירועים וטקסים בארץ ובתפוצות.

צעדה

המחלקה לעליה והקליטה מזמינה את תושבי ישראל להשתתף בצעדה ברחובות ירושלים כהפגנת הזדהות עם יהדות המצוקה ומסורבי העליה, בקריאה ליהדות המערב לעלות ארצה וקריאה ליצירת אוירה ותנאים טובים יותר לקליטת עולים.

הצעדה תצא בשעה 11.00 מגן הפעמון ותסתיים בככר הסוכנות היהודית רח' המלך ג'ורג' 48, ירושלים.

במקביל יתקיים מירוץ שליחים, בו יקחו חלק עולים חדשים שישאו את דגל העליה מהכניסה לעיר לככר הסוכנות היהודית.

עצרת

בתום הצעדה ומירוץ השליחים בשעה 13.00 תתקיים עצרת בככר המוסדות הלאומיים המחודשת בבנין הסוכנות היהודית, בהשתתפות:

מר יצחק שמיר, ראש הממשלה
מר אריה דולצ'ין, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית
מר טדי קולק, ראש עירית ירושלים
פרופ' משה ארנס, שר
ח"כ מרים תעסה גלזר, יו"ר ועדת עליה וקליטה בכנסת
מר חיים אהרן, ראש מחלקת עליה וקליטה הסוכנות היהודית

הזמנה — בית פתוח

המחלקה לעלייה ולקליטה מזמינה את תושבי ישראל לבקר במרכזי הקליטה של הסוכנות היהודית, לפגוש ולהכיר עולים בחודשי קליטתם הראשונים בארץ.

להלן רשימת הבתים הפתוחים לקהל, 2 לנובמבר, ל' בתשרי, בהם ישמחו העולים והצוות לקבל את פני המבקרים:

מרכז קליטה "גילה", רח' אריה בן אלעזר, ירושלים.
מרכז קליטה כרמיאל, רח' החרושת 1
מרכז קליטה קרית־ים, רח' פנחס ספיר
מרכז קליטה טבריה, רח' השומר 47
מרכז קליטה נצרת, רח' הכרמל 25
מרכז קליטה נתניה, בן־יהודה, שכונת איזורים
מרכז קליטה רעננה, רח' השרון
מרכז קליטה אשדוד "בית קנדה", רח' שבי ציון 1
מרכז קליטה אשקלון "ברנע", רח' בר־כוכבא 209
מרכז קליטה באר שבע "אלטשולר", יצחק שדה 11

שעות הביקור: 13.00–09.00 בבקר, 20.00–16.00 אחה"צ.

הציבור מוזמן

„שרשים" מרכז לימודים יהודיים — משרד החינוך והתרבות, המחלקה לחינוך מבוגרים, המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח, „ברית יוצאי מרוקו"

ה מ ר ו ק א י ם

סמינר מקיף על תולדות הקהילות היהודיות במרוקו.
קבלה ומיסטיקה, מדינאות ופוליטיקה, ערגה לא"י וציונות, אוטונומיה בקהילה, שירה ופילוסופיה, מוזיקה וספרות, פסקי הלכה ויוצרים בכל תחומי החיים מגירוש ספרד ועד לעליה לארץ־ישראל.

בסמינר יטלו חלק:
פרופ' מיכאל אבנטבול
המחנאי ד"ר גבריאל בן־שמחון
ד"ר מנחם בן־ששון
הזמר שלמה בר
ד"ר שלום בר־אשר
עו"ד אלי דיין — ראש עירית אשקלון
פרופ' יוסף תקר
ד"ר אפרים חזן
מר עמיר פרץ — ראש מועצת שדרות

הסמינר יעסוק בין השאר ב:
– „הארגון הקהילתי והאוטונומיה היהודית"
– „ספרות, מדרש, הגות, פסיקה ושירה של קהילות מרוקו"
– „יחסי יהודים ללא יהודים במרוקו"
– „ההבדלים בין יהדות מרוקו ליהדות אשכנז"
– „תגובות הקהילה לקולוניאליזם הצרפתי"
– „שואת אירופה ויהדות צפון אפריקה"
– „הקהילה, הציונות והעליה"

מועד הסמינר: ימי שישי–שבת, י"ב–י"ג חשון תשמ"ז, 14–15.11.86
המקום: מלון „נוי שולמית", אשקלון
פרטים והרשמה: אגודת „שרשים", טל' 02-286749, 02-280873
„מועדון מטיילי מעריב", רח' קרליבך 2, תל־אביב, טל' 03-439207

הארץ 30.10.86

סוף חדש לפנסיה הגרמנית:

השקיע 1000 שקל וקיבל פנסיה של 240 מארק לחודש

בפרסומי הלשכה נאמר שגם מי שלא שהה תחת הכיבוש הגרמני יכול להירשם, בתנאי שיעבוד חודש בגרמניה וישלם תשלום חודשי אחר לביטוח הלאומי הגרמני

איגוד מקבלי גימלאות מגרמניה בע"מ
הלשכה לטיפול באקדמאים.
ת"א, בן־יהודה 1 (בנין מגדלור) ק. א' טל. (03)659155/6
ימים א'—ה' 19.00 - 8.00, יום ו' 12.00 - 8.00

אוניברסיטת חיפה

אוניברסיטת חיפה היחידה ללימודי חוץ מינהל טכנולוגי מתקדם
לשכת המהנדסים האדריכלים והאקדמאים במקצועות טכנולוגיים בישראל.

נמשכת ההרשמה לתכניות

1. מינהל כללי למפעלים עתירי־ידע
נערך בשיתוף עם רפא"ל, פעם בשבוע בימי ג' אחה"צ.
מטרת התכניות להקנות ידע תאורטי וטכניקות ניהוליות הניתנות ליישום במערכת המינהלית תוך שימת דגש על חדשנות טכנולוגית, מחקר ופיתוח יזמות ופיתוח עסקים.
2. ייזום וניהול עסקי יום בשבוע
3. לימודי מינהל למהנדסים

ועדות קבלה אחרונות בתאריכים:
4.11.86, 11.11.86, ע"פ תיאום מראש.

מנהל התכניות: אבי קרבס — מנכ"ל נכסים חברת ליזום מפעלים.

פרטים והרשמה: נא לפנות לאוניברסיטת חיפה, היחידה ללימודי חוץ, מינהל טכנולוגי מתקדם, חדר 218, בבנין הרב תכליתי, טל: 04-240440; 04-240642.

המכללה הטכנולוגית אורט — גבעתיים

הקמת
פינת זכרון למורים

משפחות מורינו שנפטרו מתבקשות לפנות לבית־ספרנו.
אם עדיין לא פנו, לגב' פנינה במכללה — טל' 03-316585

תשלובת כיתן בע"מ

מכרז למכירת רכב 11/86

מוצעות בזה למכירה המכוניות דלהלן:

	סוג הרכב	מודל	מס' רישוי	הערות
1.	דודג' אספן	79	199–149	עם מזגן והגה כח
2.	סובארו 1200	79	198–226	
3.	פיאט 128	73	327–165	
4.	[illegible]	78	174–972	טנדר דו־שמשתי
5.	דודג' D 200	80	19–713–80	טנדר

א. ניתן לראות את המכוניות הנ"ל במגרש החנייה של בוהן, מתחם יוסף, דרך הרצליה הישנה, מיום 2.11.86 — 6.11.86 בין השעות 7.00–16.00.
ב. להגיש הצעות למחלקת הרכב בצרוף המחאה בנקאית בשעור של 10% מערך ההצעה עד תאריך 7.11.86 שעה 11.00.
ג. אין אנו מתחייבים לקבל כל הצעה שהיא.
ד. הזוכה יעביר בעלות על הרכב תוך הזמן הנקוב בחוק. העברת הבעלות ע"ח חשבון הקונה.
ה. על המכרז יש להוסיף מע"מ כחוק.

מכירה פומבית של מעוקלים ומכוניות

מטעם הכונס[illegible] של בתי המשפט בפתח־תקוה, בית[illegible] הודעות בזה על מכירות פומביות של מעוקלים ומכוניות.

ביום ב', 3.11.86, שעה 15.30, בבית משפט השלום פתח־תקוה, רח' הס 20.
במכירה: טלוויזיות צבעוניות, מכשירי וידאו, 5 מנועים, רדיו־טייפים, ועוד...
ביום ה', 7.11.86, שעה 13.45 בחניון אואזיס, רח' הרצל פינת דבוטינסקי, רמת־גן.
במכירה: מכונית מסחרית שברולט, שנת יצור 1980, מס' רישוי 80-930-18, הערכה למכירה פומבית 10,500 ש"ח. ניתן לראות את המכונית בחניון אואזיס, ביום המכירה (7.11.76), משעה 9.00.
ביום ג', 18.11.86, שעה 15.30 תתקיים מכירת מכונית בחצר ביתו של עו"ד צבי קצב, ברח' גולומב 31, נתניה.
במכירה: מכונית פיג'ו 104, שנת יצור 1983, נפח מנוע 954 סמ"ק.
הערכה: למכירה פומבית — 11,000 ש"ח.
הערה: פרטים בענין מכירת המכונית בנתניה אפשר לקבל אצל מר לביא, טל. 053-31933.
מכירת מכונית פיאט 131, בתאריך 2.11.86, במוסכי ארי ת"א־אביב — מבוטלת.
העברת בעלות על המכוניות וכן תשלום מיסים חלים לפי חוק או תקנות הם על חשבון הקונה.
הכונס/ים המוכרים אינן ידועות. לשכת ההוצאה לפועל אינן אחראיות לפגם במימכר.
המכירה (כולל המכוניות) במזומנים ו/או בהמחאה בנקאית לפקודת גזבר בתי המשפט.

חברה מסחרית גדולה עם סניפים בכל חלקי הארץ המבקשת להרחיב פעילותה

מעוניינת
לרכוש או להכנס לשותפות
בחברה קיימת פעילה המייצגת סוכנויות או העוסקת בייצור בשטח הטכני, מכני, שינוע וכו'.

חברות רציניות בלבד מתבקשות לפנות: לת.ד. 1766, תל־אביב 61016

קיבוץ מסילות
מודיע
המרכזיה מתוקנת והחזרים למספר הטלפון שלנו
מיום ראשון 2.11.86 בשעה 14.00
מרכזיה קיבוץ — 065-80211
„חרושת כבלים" — 065-80333
אנו מודים לחב' „בזק" ולחב' „טלרד", על ההתארגנות והתיקון המהיר.
קיבוץ מסילות

לחברה אלקטרוניקה גדולה
דרוש:
טכנאי / הנדסאי צב"ד
לתחזוקת ציוד מדידה ומכונות ייצור ממוחשבות
כישורים נדרשים:
* הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
* נסיון של 5 שנים לפחות
* רשיון נהיגה הכרחי
המעונינים יפנו בכתב
לת.ד. 1469 תל־אביב
(ולציין על המעטפה "עבור טכנאי צב"ד)
– המשרה מיועדת לגברים ונשים כאחת –
– רק מועמדים מתאימים ייענו –
– סודיות מובטחת –

לצבא הגנה לישראל
דרושים
מהנדסי בנין ואדריכלים
לניהול, תיאום ותיכנון פרוייקטים בהיקפים גדולים.
יתקבלו מועמדים בדרגות סגן או סרן שגילם עד 32
(העבודה בכל הארץ)
לקביעת ראיון התקשר
03-692036 / 694723

כור תקשורת והתראה בע"מ
דרושים/דרושות
תכנתים לאגף פיתוח
כישורים:
* שנתיים נסיון בפיתוח מערכות בסביבת בסיסי נתונים הפועלים בזמן אמת.
* נסיון ב־ADA, MODULA-2, או PASCAL.
* הכרת IBM/AT ומיקרו מחשבים של INTEL (8051, 80186) – יתרון.
* הכרת CONCURRENT/DOS ו/או CONCURRENT/CPM – יתרון.
* * *
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אל:
כור תקשורת והתראה
ת.ד. 13022 תל־אביב, 61130
עבור "פיתוח".

רשות הנמלים בישראל
הודעה על משרה פנויה
תואר המשרה:
עוזר ליועץ משפטי.
מכרז מספר: 2
הדרגה: ב־2־א בדירוג המשפטנים.
היחידה: נמל חיפה.
מקום העבודה: חיפה
עיקרי דרישות המשרה: חברות בלשכת עורכי הדין.
ותק במקצוע ונסיון של 8 שנים לפחות בהופעה בבתי־משפט. ידיעה רחבה בחוק, בפסיקה במיוחד בתחומי נמלים, דיני חוזים, נשיקים, דיני מקרקעין, משפט מסחרי ודיני עבודה. ידיעת השפות עברית, ואנגלית על בוריין.
הערה: חובת המגורים בחיפה או סביבתה.
* הבקשות למשרה זו יש להגיש למשרד הראשי של רשות הנמלים בתל־אביב, לא יאוחר מיום 16.11.86.
** בדבר פרטים נוספים כולל פירוט שכר ולצורך קבלת טופסי בקשה, יש לפנות בעל־פה לאגף כח אדם, רשות הנמלים, דרך פתח־תקוה 74, (בית־מעו"א) תל־אביב, קומה 13, חדר מספר 1316, או למחלקות כח אדם בנמלים.

לחברה קבלנית לעבודות חשמל באזור התעשיה בחולון
דרוש
מנהל־חשבונות
עם נסיון
ת.ד. 9310 רמת־גן
עבור מנהל־חשבונות

מָמַן MAMAN
ממן — מסופי מטען וניטול בע"מ
למח' תחזוקה דרושים:
1. **חשמלאי מוסמך**
למערכות בנין ולמערכות שינוע.
2. **חשמלאי רכב.**
3. **מכונאי רכב ודיזל.**
הכישורים הדרושים:
* 5 שנים נסיון (מתייחס לחשמלאי מוסמך בלבד).
* 3 שנות נסיון.
* ידע בסיסי באנגלית.
המעונינים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים, תעודות ונסיון קודם לת.ד. 58 נמל תעופה בן גוריון 70100.

Mustela *femme*
תכשירי טיפוח ואיפור
מתקשרי לקביעת ראיון למרכז מוסטלה הקרוב
"אותך אנו מחפשים"
מעוניינת לעבוד באזור מגורייך
בשעות הנוחות לך!
היי יועצת יופי!
(הכשרה מקצועית)

תל אביב:	03-235327, 03-238604
רמת גן־גבעתיים:	03-251577
יהוד קריית אונו:	03-356186
ראשל"צ:	03-941773
חולון־בת ים:	03-846283
פתח תקוה:	03-919904
אריאל:	03-9366465
רחובות:	08-483219
אשדוד:	055-31520
קרית גת:	051-881203
כפר סבא־רעננה:	052-23716
הרצליה־רמת השרון:	052-541114
נתניה:	053-23130

בי"ס תיכון כפרי
נחלת־יהודה 75910
דרושים:
1. **מדריך חברתי**
בעל השכלה מתאימה ונסיון של 3 שנים
(מגורים במקום)
2. **מרכז לול**
3. **מרכז חממות**
למשרות 2־3 נדרשים:
השכלה מתאימה
(בוגר פקולטה או מדרשת־רופין),
נסיון מעשי ויכולת לעבוד ולהדריך תלמידים.
* * *
המעוניינים יפנו אך ורק בכתב
לפי הכתובת הנ"ל

סוכן מנוסה
לשיווק תמרוקים
במרכז
עם המלצות.
רכב צמוד למתאים
03-7815584

דרוש
בחור יוצא צבא
לעבודות גיזרה
לא נדרש נסיון
עבודה קבועה
8222867

לחברה ליבוא רכב בתל־אביב
דרושים:
1) **מכונאי רכב**
נא להתקשר לטלפון 03-333440
2) **מחסנאי מפ"ט**
לאחר שירות צבאי עד גיל 25.
נא לפנות למחסן החלפים רח' המסגר 40 תל־אביב.

למכון למחקר חברתי שימושי
דרוש
מנהל
* בעל תואר שלישי במדעי ההתנהגות או בשיווק
* נסיון במחקר
* מקום העבודה: תל־אביב
המעוניינים יפנו בכתב יד תוך פירוט קורות חיים לת.ד. 33149 ת"א עבור "יעל" במכון
סודיות מובטחת
רק פונים מתאימים ייענו

נשר מפעלי מלט ישראליים בע"מ
למפעלנו ברמלה דרושים
* **טכנאי/הנדסאי חשמל**
* **חשמלאי מנוסה**
בעל רשיון מוסמך לפחות,
* **מסגר/רתך**
בעל נסיון באחזקה.
* **מכונאי רכב**
בעל רשיון נהיגה על צמ"כ,
מתאימים יפנו
טלפונית למח' כוח־אדם טל. 08-229851

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דרושים/דרושות
1. **ראש מדור אוי"ש**
להכנת תיקי ייצור, החדרת טכנולוגיות ייצור חדשות ומיכון מערכי ייצור.
התפקיד מיועד למהנדס תעשיה וניהול, בעל נסיון של כ־4 שנים בתחום האו"ש בתעשיה.
2. **מהנדס/ת אלקטרוניקה**
לניהול מחלקת בדיקות חשמליות.
נדרש נסיון של כ־4 שנים בתחום הפיתוח.
3. **ראש מדור תפ"י**
התפקיד כולל עבודה עם מערכת תפ"י ממוחשבת.
נדרש נסיון של כ־5 שנים בתחום התפ"י בתעשיה.
4. **מהנדס/ת מערכות תקשורת**
לתכנון ואפיון מערכות תקשורת חדישות, טיפול במכרזים בינלאומיים למערכות תקשורת. תאום והנחיה טכנית של הגורמים המפתחים בתחומי התוכנה, קושחה וחומרה, ניהול מו"מ טכני עם הלקוח.
על המועמד להיות מהנדס אלקטרוניקה והוא יוכשר במסגרת השתלמות ממושכת שתכלול השתתפות בבדיקות מערכות של מערכות תקשורת במפעל ומחוצה לו.
**
מועמדים יפנו בכתב בפרוט קורות חיים נסיון קודם (וטלפון להתקשרות) לת.ד. 6335 תל־אביב, 61061 בפרוט המשרה המבוקשת.
סודיות מלאה מובטחת

לקבוצת **השמירה**
להנהלת החברה
דרושה
מזכירה
לניהול משרד
שבוע עבודה מלא
* בעלת נסיון בעבודות מזכירות וניהול משרד של 5 שנים לפחות
* עצמאית * בעלת יוזמה
* ידע בהדפסה באנגלית
נא לפנות בכתב יד בפירוט נסיון קודם לת.ד. 3101 ת"א 61030 עבור "מזכירה"

למוסך שרתון בראשל"צ
דרושים
מכונאים מנוסים בפיג'ו וציטרואן
טלפון 03-994481

למפעלנו בירושלים
דרוש
אחראי חדר אוכל
בעל נסיון מוכח
טל. 02-887223

לפנימיה דתית לאומית בבני־ברק
דרושות
1. **מדריכה חינוכית**
משרה מלאה מגורים במקום, לאחר שרות לאומי, שכר בדירוג עובדי הוראה.
2. **אם בית**
קבוצתית, רצוי רקע בחינוך, העבודה בעיקר בשעות אחה"צ והערב.
פרטים בטלפון — 03-782878, 03-791404

עירית לוד
המחלקה לשירותיים
דרושים:
1) **עו"ס — מדריך**
ראש צוות בוגר עבודה סוציאלית + נסיון בהדרכת עובדים.
2) **עו"ס כוללני**
בוגר עבודה סוציאלית.
3) **עובד + 18**
לעבודה שיקומית עם צעירים, בוגר עבודה סוציאלית או מדעי החברה.
4) **דפס מקצועי**
להפעלת בית דפוס במסגרת חינוכית טיפולית. נסיון מוכח + יכולת ארגונית והפעלת חניכים.
שכר בהתאם לכשורים + אחזקת רכב. קיימת אפשרות להסעה מאזור תל־אביב, רמת גן.
בדבר פרטים נא לפנות לאהרון טלפונים: 08-258838, 08-225902, 08-224308, והערב 03-9228185
מקומם: לוד
ראש העיר

מודעות דרושים ראה גם במוסף "השקל שלך"

מפעל גדול באזור המרכז
מחפש למחלקת אחזקה
סגן
מנהל/ת מחלקה
הנתונים הדרושים:
- מהנדס מכונות
- ידע ונסיון רב בעבודות אחזקה במיוחד במכונאות ומסגרות.
- כושר נהול צוות עובדים גדול ומגוון.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון תעסוקתי קודם לת.ד. 6335 תל־אביב, 61061 עבור "סגן מנהל מחלקה".
רק מועמדים העונים על הדרישות הנ"ל – ייענו
סודיות מובטחת

לחברת שיווק מובילה
בתחום התעשייה
עם הרחבת תחום פעילותה
דרוש
מנהל שיווק
התפקיד:
ניהול צוות מכירות כולל גיוס, הדרכה ותמיכה. ניהול מו"מ מסחרי עם מוסדות גדולים.
שכפיות:
כפוף ישירות למנכ"ל וחבר בהנהלה הבכירה:
דרישות:
בעל נסיון מוכח במכירות ותעשיות המתכת למפעלי עבוד שבבי עם C.N.C.
גיל: 45—30.
בעל כושר ביטוי גבוה בעל־פה ובכתב. דובר אנגלית רהוטה. תמורה כספית הולמת להצלחה ועמידה ביעדים העסקיים של החברה.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ליואל ספיר — יועצים לשיווק.
ת.ד. 2415 תל־אביב 61024.
— סודיות מובטחת —

דרוש
טכנאי מנוסה
למשרה חלקית
לטפול בציוד לייצור מוליכים למחצה, תנורים ובקרה.
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה לאינטורדקו בע"מ ת.ד. 6219 חיפה 31061.
סודיות מובטחת

לקופ"ח "מכבי" דרושות:
1) **אחות (רצוי מוסמכת)**
למרפאה מקצועית ביפו.
משרה חלקית.
נא לפנות לטלפון 03-533198 ולבקש את מרפאת העיניים.
לסניף ירושלים דרושה!
2) **מזכירה רפואית מוסמכת**
* למשרה מלאה, מפוצלת (ארבעה ימים)
* ידיעת אנגלית רפואית — חובה
* נסיון קודם בעבודה.
נא להתקשר לטלפון 02-224471, משעה 08.00 עד 13.00, ולבקש את יצחק.

מכרז
למרכז שיקום לנכי צה"ל נפגעי ראש
דרוש/ה
מרפא בעיסוק
למשרה מלאה.
לפרטים: טל' 827271

ל"גלי ספורט"
דרושות
תופרות
לחדר דיגום
תנאים טובים + הטבות.
לפנות לשרית. טל: 03-9610545

מכון ארז – רחובות
שרותים בפסיכומטרים, הכוון מקצועי וייעוץ בנושאי כח־אדם
עבור אחד מלקוחותינו בתחום תיירות הפנים באזור השרון
דרושים:
מקדמי מכירות
הכישורים הדרושים:
- ניסיון של שנה אחת לפחות במכירות בתחום תיירות הפנים
- כושר לניהול משא ומתן עם ארגונים ומוסדות
- רכב חובה
מועמדים מתאימים ישלחו פירוט קורות חייהם ונסיון לת.ד. 2334 רחובות טל' 08-459395

דרושים
לקריאופ' תל־אביב דן השרון דרושים
לסניפנו בצפון תל אביב, רמת אביב ויד אליהו:
א. **קצבים** מנוסים ומתלמדים.
ב. **ירקנים** מקצועיים ומתלמדים.
ג. **עובדי מעדניה ואפיה** מנוסים ומתלמדים.
ד. **קופאיות** מנוסות ומתלמדות.
העבודה במשמרות.
תנאים סוציאליים מירביים והטבות נוספות.
לקבלת פרטים נא לפנות לאגף כח אדם בקריאופ' רשת הריבוע הכחול, רח' תפוצות ישראל 19, גבעתיים בין השעות 08.00–13.00. כמו כן ניתן לקבל פרטים בטלפון 03-7314141 קו פנימי 272.
הצטרף אלינו — טוב לעבוד בקריאופ'.
קריאופ. רשת הריבוע הכחול. 109 סופרמרקטים וסופרשוקים. מחדרה ועד אילת

לאופנת פיצי
דרושות
מתפרות
מעולות
לעבודות יצוא
ח"א תפוצ חיים 10
03-210766

לחברה לשווק תמרוקים בפ"ת
דרושים:
1. **עובדי מחסן**
לעבודה פיסית.
2. **עובדי מחסן**
+ רשיון ג'.
עדיפות לבעלי משפחה מגיל 30 ומעלה.
תנאים טובים למתאימים.
טל': 03-9233273

אתגר
חינוכי ציוני
לשליחות חינוכית
בתנועת נוער בחו"ל
דרישות לתפקיד:
* רווק/ה עד גיל 28 (אחרי שרות צבאי)
* נסיון בעבודה חינוכית או בהדרכה
* שליטה בשפה צרפתית, ספרדית או פורטוגזית ברמה של שפת אם
המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 26002 ת"א 61160 תוך ציון של קורות חיים וסיבת התעניינות.
פניות תתקבלנה עד 21.11.86

לטמפו תעשיות בירה בע"מ
דרושים
מחלקי תוצרת
בעלי רשיון נהיגה למשאית.
תנאים טובים למועמדים.
המועמדים מתבקשים להתקשר טלפונית למחלקת כח־אדם טל. 800131.

דרוש
מהנדס אלקטרוניקה
מומחה לתכנון שערים לוגיים
GATE ARRAYS
בעל נסיון ויכולת עבודה עצמאית.
המועמד המתאים יעבור השתלמות של 4 שבועות במפעלי SILICONIX בארה"ב.
התפקיד בעל אתגר מקצועי רב עם תנאים טובים מאוד.
לפנות לקביעת ראיון לגב' שילה, מזכירתו של מר ט. יגודה בטל. 03-494891
טולסים בע"מ
הנדסה אלקטרונית

לחברת אדרל
באזור התעשייה חולון
דרושים:
1. **חרט**
2. **מסגר/רתך**
3. **מחסנאי טכני**
4. **עובדי יצור**
העבודה: חמישה ימים בשבוע.
נא לפנות בשעות העבודה רחוב המלאכה 39 ולבקש את מרדכי.

בת"א דרוש
מורה עם ניסיון
לקורס הכנה
לבחינות פסיכומטריות
טל. 783396 (אחרי 19.00)

בת"א דרוש
מרצה עם ניסיון
לקורס גרפולוגיה בערב
טל. 783396 (אחרי 19.00)

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למפעל מתכת בחולון
דרוש:
טכנאי/הנדסאי כימיה
תיאור התפקיד:
* עבודה בתחום הציפויים האלקטרוליטיים ומעבדות אנליטיות.
דרישות התפקיד:
* טכנאי/הנדסאי כימיה מוסמך.
* בעל כושר עבודה עצמאי.
* נסיון קודם בתחום – רצוי אך, אינו הכרחי.
עבודה מעניינת ובעלת אתגר עם אפשרויות קידום.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 2071, רחובות 76120.
המשרה מיועדת לגברים ולנשים.
– סודיות תישמר בקפידה –

מָמַן MAMAN
ממן – מסופי מטען וניטול בע"מ
לאגף התפעול
דרושים
ראשי צוות –
* בוגרי 12 שנות לימוד לאחר שרות צבאי מלא.
* שליטה טובה באנגלית.
* גיל עד 26.
* בריאות תקינה. (פרופיל מ־72 ומעלה).
טרקטוריסטים ומלגזנים
* בעלי רשיון נהיגה לרכב פרטי ומשא.
* שליטה מלאה בעברית.
* לאחר שרות צבאי מלא.
* בריאות תקינה (פרופיל מ־72 ומעלה).
העבודה במשמרות.
ועדת קבלה תתקיים ביום ב' 3.11.86 בין השעות 09.00–12.00 בבנין ממן, נמל תעופה בן גוריון, מח' כח־אדם, חדר 228.
נא להצטייד בפנקס מילואים, תעודת זהות, רשיון נהיגה ואישורי לימודים.
ממן - מסופי מטען וניטול

למוסד חינוכי ציבורי דרושה
מזכירה
בעלת יכולת עבודה עם קהל, בעלת כושר עבודה עצמאי ויוזמה. משרה מלאה (כולל 2 ימי עבודה מפוצלים).
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון: 03-290776, 03-295917

EFRAM אפרם
לז
דרוש
איש מכירות
(בעל ידע טכני)
לשווק מכשירי מדידה אלקטרוניים
רק בעלי נסיון יפנו אל מר א. יגרמן 03-841486
בימים א'–ה' 8.00 עד 17.00

למוסד מחקר בדרום
דרוש פיזיקאי
– בעל תואר שני או שלישי לתפקיד מעניין בנושא פיתוח לייזרים ושימוש לייזרים.
– רצוי נסיון קודם בנושא אלקטרו־אופטיקה.
כתובתנו: לפניות אישיות ת"ד 133 באר־שבע.

הסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה
היחידה לנוער וסטודנטים

לסמינרי החורף של המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה שיחלו בסוף חודש דצמבר 1986 וימשכו בין 4 ל־6 שבועות, דרושים מועמדים ומועמדות לתפקידים הבאים:

א. מורי־דרך או מדריכי ידיעת הארץ, רצוי דוברי ספרדית.
ב. חובשים או מגישי עזרה ראשונה בעלי תעודות מתאימות.
ג. מדריכות ומדריכים חברתיים העונים לנתונים הבאים:
1. נסיון בהדרכה;
2. לאחר שירות צבאי או לאומי;
3. גילאי 21–28.

עדיפות תינתן לבעלי רקע מסורתי ו/או דוברי ספרדית. העבודה הינה בתנאי פנימיה ואינה מומלצת לבעלי משפחה.
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר טלפונית בימים א' עד ה' בין השעות 8.30–12.30 לטלפון 02־714950.

לחברה לייצור מוצרי פלסטיק חדישים בשיטת ההזרקה
ד ר ו ש
מנהל
שילווה את התכנון, ההקמה, היצור והשיווק של המפעל.
על המועמד להיות בעל השכלה אקדמית או מקצועית, שליטה באנגלית, נסיון ביצור וביצוא.
*
נא לפנות בכתב־יד עם פרטים מלאים לת.ד. 1560 תל־אביב, מיקוד 61014 עבור "מנהל יצור". סודיות מובטחת.

ד ר ו ש י ם
בכל רחבי הארץ
מתקינים עצמאיים למערכות סולריות,
על בסיס קבלני.
בעל נסיון + המלצות + טנדר.
נא להתקשר למירי 03־808144 03־801542
או לכתוב לת.ד. 1969 תל־אביב.

אוניברסיטת בר־אילן
מודיעה על משרה פנויה של
מביא/ה לבית דפוס
מכרז 9/86
הכישורים הדרושים:
• הכרה מקרוב של כל בעבודות עריכה, הנחה, גרפיקה והבאה לדפוס של ספרים וכתבי עת.
• ידיעה טובה של שיטות הדפסה, סדר וכריכה.
• שליטה בעברית ובאנגלית.
• נסיון של 3 שנים.
• רצויה השכלה אקדמאית.
נא לפנות בכתב יד בציון מס' המכרז אל: הוצאת אוניברסיטת בר־אילן, אוניברסיטת בר־אילן, ר"ג 52100 (נא לציין כתובת מלאה ומס' טלפון.)

עבור בתי ספר יהודיים באוסטרליה
דרושים
מנהלים ומורים דתיים
דוברי אנגלית
לתפקידי ניהול והוראה ביסודי ובתיכון לשנת הלימודים תשמ"ח
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בהקדם למחלקה לחנוך ולתרבות תורניים בגולה,
ת.ד. 92 ירושלים. (עבור אוסטרליה)

להברת שווק למוצרי חשמל
איש מכירות מנוסה
* בעל נסיון מוכח בענף
* חרוץ ודינמי
* הכרות עם רשתות שווק — יתרון
נא לפנות בכתב:
ת.ד. 14229 תל־אביב, מיקוד 61141

לקרן קימת לישראל
דרושים/ות
אדריכל, מתכנן - 19/86
תאור התפקיד: עריכת תוכניות וייזום פרויקטים לפיתוח נופי הכוללים: תכנון נטיעות, יעור, גיוון מוקדי נופש מעיל וחניונים.
תיאום ביצוע התוכניות הנ"ל עם הגורמים המתאימים. קשר והנחיה של מתכננים חיצוניים העוסקים בביצוע תוכניות.
קשר עם מנהלי האיזורים, ייצוג החבל במגעים השונים עם גורמים כגון: רשות שמורות הטבע, משרד החקלאות, ממ"י, ועדות שיפוט וכדומה.
דרישות המשרה: השכלה אקדמאית מתאימה, רצויה בתחום אדריכלות, אדריכלות נוף, תכנון נוף, תכנון סביבתי. רצוי נסיון בעבודות תכנון נוף והכרת הצמחה.
הדרגה: 7–6 בדירוג המהנדסים. העובד יועסק בחוזה מיוחד.
מקום העבודה: אגף היעור, חבל הדרום.
מקום המגורים: איזור באר־שבע, אשקלון, קרית גת.

מודד, ראש חוליה - 20/86
תאור התפקיד: הפעלת חולית מדידה. עריכת מדידות וסימון בשדה בנושאי הכשרת קרקע, יעור וכו'.
דרישות המשרה: מודד מוסמך, בעל נסיון בעבודות מדידה בשדה. רשיון נהיגה.
הדרגה: 5–7 בדירוג המקצועי.
מקום העבודה: מוד' מיפוי ומדידות — ירושלים והדרום.
מקום מגורים: ירושלים והסביבה

מהנדס ביצוע - 21/86
תאור התפקיד: תכנון ופקוח על עבודות עפר ותשתית.
דרישות המשרה: מהנדס אזרחי עם נסיון בתכנון ופיקוח על עבודות עפר ותשתית. רשיון נהיגה.
הדרגה: 7–5 בדירוג המהנדסים.
מקום העבודה: מח' הכשרת קרקע — מחוז הנגב והערבה.
מקום מגורים: באר שבע והסביבה.

המעוניינים והעונים על דרישות אחת מהמשרות הנ"ל, יגישו מועמדותם בכתב יד תוך פירוט השכלה ונסיון וכן מס' טלפון לא יאוחר מיום 9.11.86 לאגף כח־אדם, ת.ד. 283 ירושלים 91002.

למץ ישראל
דרושים
סוכני מכירות מנוסים
בכל הארץ
במסגרת מבצע מיוחד
נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. 913 בני־ברק מיקוד 51108
עבור "סוכני מכירות"

לחנות המפעל
דרוש/ת
קופאי/ת
עם נסיון.
לפנות לעמי רח' תוצרת הארץ 19, ת"א (ליד גבורי ישראל/ דרך השלום)

לטמפו תעשיות בירה בע"מ
סניף חולון
דרושים
★ פקידת שיווק
ידע בהדפסה, בוגרת תיכון, תושבת גוש דן, לאחר שרות צבאי, נכונות לעבודת שעות נוספות.
★ מקדמי מכירות
השכלה תיכונית מלאה לפחות, ניסיון במכירות בענף המזון, נכונות לעבודה בשעות בלתי שיגרתיות, רישיון נהיגה, תושב גוש דן.
המועמדים העונים על דרישות אלה יפנו בכתב יד למחלקת כח־אדם, טמפו רח' המלאכה 9 אזור התעשיה חולון
סודיות מובטחת

לחברה ארצית
ליבוא ושווק מיכון משרדי
דרוש
פקיד למחלקת היבוא
תאור המשרה: מעקב אחרי הזמנות ומשלוחים מספקים בחו"ל, קשרים עם עמילי מכס בקשר לשחרורים, בדיקת חשבונות ודוקמנטים
דרישות: נסיון בהנה"ח ו/או, יבוא, אנגלית — כתיבה, סדר ודייקנות
שעות העבודה: א'–ה' 8.00–16.00,
יום ו' 8.00–13.00
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 03־254468

לבנק תל־אביבי
דרוש
★ מבקר פנים - עוזר
בעל ניסיון בבנקאות
לפנות בכתב עם פרטים מלאים ת.ד. 37318 תל־אביב מיקוד 61372

AMERICAN COMPANY
LOCATED IN NEW-JERSEY
NEEDS
INJECTION MOULDING MGRS
WITH MINIMVM OF 5 YEARS EXPERIENCE
GOOD SALARY AND BENEFITS WILL RELOCATE
SEND RESUME TO P.O. BOX 28302 TEL-AVIV (FOR MGRS)

ד ר ו ש
מבקר פנימי באגף כספים
של גוף ציבורי
השכלה:
רואה חשבון או מנהל חשבונות מדופלם.
ניסיון:
10 שנים לפחות בעבודה עם הנהלת חשבונות ממוכנת. רצוי ניסיון בעבודה עם בנקאות בינ"ל.
שפות:
ידיעה טובה של השפה האנגלית, רצויה ידיעה של שפה נוספת (צרפתית, גרמנית).
נא לפנות בכתב לת.ד. 33709, ת"א (עבור מבקר), מיקוד — 61337 בצירוף קורות חיים ופרטים אישיים: שם, ת.ז., מ.א., שם האב, כתובת וטלפון.
— רק פונים מתאימים ייענו —
— סודיות מובטחת —

קיבוץ במרכז הארץ
מחפש
פיזיותרפיסט/ית
להתקשר 03־250524

מושב משואה — בקעת הירדן
דרוש
מרכז משק ומנהל בית אריזה
טל. 02־941472, ובערב 02־941107

למשרד אדריכלים
דרוש/ה
טכנאי/ת בנין ומעצב/ת פנים
בעל/ת נסיון רב
טלפון 03־256354
03־269312

לחברה ארצית גדולה
ד ר ו ש י ם:
לאזור המרכז
* טכנאי שרות למכונות כביסה וקרור
* טכנאי שרות לטלוויזיה
מכנאים עם ניסיון קודם יענו לטלפון 052־448112

למפעל ביל אור בע"מ
באזור התעשיה רמת־החייל
דרושים:
★ משחיזים לכלי חיתוך, עם נסיון.
★ כרסמים־חורטים עם נסיון ויכולת לבצע חלקים לפי שרטוט באופן עצמאי
★ מחסנאי טכני
★ מבקרי איכות לחלקים מכניים, בוגרי קורס מוסמך עם נסיון
★ מפעילי כרסומות סי. אן. סי. כולל מפעילים שיודעים לבצע סט־אפ
כל הנ"ל לעבודה ב־2 משמרות, מסלול קידום בתפקיד ובשכר לפי שלבי ההתקדמות מוגדרים מראש. טל. 03־497881.

לחברה לעבודות תקשורת וחשמל
דרושים
עובדים מסורים לעבודות תקשורת חשמל וחיווט
03־359379

לחברת ביטוח גדולה
דרוש/ה
אחראי/ת תביעות רכב
הכישורים הדרושים:
* נסיון של 5 שנים בתיקון ו/או תביעות
* שליטה בשפות עברית ואנגלית
* עדיפות לבעלי השכלה משפטית ונסיון בחברת ביטוח
נא לפנות בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4906 חיפה 31048

למפעל גדול בתל־אביב
ד ר ו ש
שליח עם קטנוע
לטלפון בבוקר 212321, 212343

האגודה לקידום החינוך
הפנימיה ע"ש מיי באייר - ירושלים
דרושים:
★ מדריכים חברתיים
(רווקים, מגורים במקום)
בעלי נסיון בחינוך פנימייתי והשכלה מתאימה יפנו בכתב לפי הכתובת ת.ד. 16028 ירושלים. פרטים בטלפון 02־420297 החל מיום א'

ד ר ו ש
מנהל מוסך
באזור המרכז
אפשרי גם מנהל אדמינסטרטיבי ללא רישיון לניהול מוסך
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה בצרוף תמונה לת.ד. 1060 רמת השרון

לקהילה קטנה בארץ דוברת אנגלית
ד ר ו ש
ש ל י ח
כמדריך נוער, מורה, שוחט ובעל קורא
תנאים טובים למתאים
מועמדים דתיים דוברי אנגלית יפנו לת.ד. 7628 ירושלים

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981

למפעל אלקטרוניקה בקרית
לתעשיות עתירות מדע בנוה שרת ת"א
ד ר ו ש ה
מזכירה מנוסה
דרישות התפקיד:
* יכולת עבודה עצמאית
* ידיעה טובה באנגלית
* נסיון בהדפסה ובעבוד תמלילים בעברית ובאנגלית.
העבודה במשרה מלאה, 5 ימים בשבוע.
נא להתקשר החל מיום א' לטלפון 03־491210/1, 03־495070 לחיה.

שיווקים ומחשבים
עיתונות מקצועית • מרכז הדרכה • מועדון חברים • שרותי מידע
קבוצת אנשים ומחשבים
מ ח פ ש ת
מנהל מחלקת שיווק/מודעות
ש א ו ה ב:
עשרות אלפי מנהלים, אנשי מחשב, משתמשים, מקצוענים ומתעניינים, הקוראים ומסתמכים על עיתוני אנשים ומחשבים: העיתון המקצועי היחיד בישראל ומגזין הצבע, 20/20 – העיתון למנהלים על מחשבים, ויאהב עשרות מאות המפרסמים מהחברות הגדולות המובילות בארץ ובעולם.
י ו ד ע / ה ת נ ס ה ב:
ניהול אנשים, ארגון והפעלה, שיווק, פרסום, מכירות.
מ צ פ ה ל:
עבודה מרתקת ומאומצת; העשרה מקצועית; הגרות אנשים סמפטיים בענף המתקדם בישראל; וכמובן תמורה הולמת להישגים.
לתאום פגישה, התקשר מיום א' אל שרי אלשטיין, טל. 03־298148, 287860, 03־280640, רח' מונטפיורי 64, ת"א, סודיות מובטחת.

אומניטק
ד ר ו ש
מהנדס מכירות
לשיווק מערכות גראפיות מתוצרת ADAGE/LEXIDATA
נסיון מינימלי של 3 שנים במכירות
ידע מעמיק במערכות גראפיות
בעל מרץ ויוזמה
יחסי אנוש טובים
תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב יד עם פרוט נסיון וקורות חיים לאומניטק מערכות חומרה ותוכנה בע"מ, רח' כ"א, הורונים 1, רמת אילן, גבעת שמואל 51905
— סודיות מובטחת —
חברה בקדמת הטכנולוגיה

למוסד ממלכתי
דרושים
קציני מילואים
ליחידה מיוחדת העוסקת במשימות בלתי שגרתיות
אנו מציעים:
* תפקיד דינמי ומעניין
* אפשרות לקידום ולמיצוי היכולת האישית
* קביעות בעבודה
* שכר גבוה, כולל הטבות מיוחדות
* תנאי שירות טובים
* אפשרויות מגוונות לשינוי בתחום העיסוק, לרבות יציאה לחו"ל או ללימודים אקדמאיים לאחר מספר שנות עבודה
* אוירת עבודה נעימה, בצוות צעיר ומגובש.
אם גילך עד 28 שנים ובריאותך תקינה, אנא פנה בכתב לת.ד. 39351 ת"א (מיקוד – 61392) עבור ת', וציין קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת"ז וטלפון.
— פונים מתאימים ייענו —

למפעלי רכב אשדוד (מ.ל.) בע"מ
דרושים
מכונאי רכב
בעל נסיון וידע ברכב כבד.
צבעי רכב
בעל נסיון
חשמלאי רכב
בעל נסיון ברכב כבד.
5 ימי עבודה בשבוע • תנאים טובים.
נא לפנות לטלפון 055־31141
בין 9.00–15.00.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לחברת הפקות
ד ר ו ש / ה
מנהל/ת חשבונות
למשרה חלקית
* בעל/ת ידע ונסיון במרבית עבודות הנהח"ש (הכנת משכורות – יתרון), כמו כן נדרש נסיון במערכת הנהלת חשבונות ממוחשבת.
* העבודה עצמאית בחלקה וכוללת לעיתים בדיקה והתחשבנות עם ספקים.
* היקף המשרה כ־30 שעות שבועיות.
* השכר יקבע בהתאם לכישורי המועמדים/ות
טלפון: 222995, 232114

מקדם/מקדמת מכירות עצמאי/ת
(לאיזור המרכז)
עם רכב עבור חברה מבוססת בענף האופטיקה
דגיל 03־220277

קיבוץ לוחמי הגיטאות
מחפש
טבח שכיר
טלפון 04־827803
ביום שלוחה 302,
ובערב שלוחה 383

לרשת ארצית של מרפאות שיניים
דרושים
1. מנהל רפואי
– לסניף ת"א
(מומחה בשיקום הפה)
2. רופאי שיניים
– לסניף ת"א וירושלים.
3. סייעות
– לסניף ת"א וירושלים
למתאימים תנאים טובים!!
בדבר פרטים נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 45516 חיפה, עבור "מרפאות שיניים".

מ.נ.י. מלונות נופש בישראל (ניהול) בע"מ
דרושים לנו
מנהלי בתי מלון
לנפטון אילת
לגלי כנרת טבריה
הכשורים הדרושים:
* נסיון מוכח בניהול 2 בתי מלון לפחות
* נסיון בניהול מלון גדול 4–5 כוכבים
* נסיון בניהול אנשים, הכשרה והקמת צוות ניהולי
* נסיון בשיווק ומכירות
* נסיון וידע מוכח בתכנון ובקרה כלכלית
* רצוי נסיון עבודה בחו"ל
נא לפנות לת.ד. 501 גבעתיים
— סודיות מובטחת —

מכון ארז – רחובות
שרותים פסיכולוגים, הכוון מקצועי ויעוץ בנושאי כח־אדם
עבור אחד מלקוחותינו
העוסק בהפצה לבתי מרקחת
ד ר ו ש י ם:
אנשי מכירות בכל חלקי הארץ
מועמדים מתאימים ישלחו פירוט קורות חייהם וניסיון אל: ת.ד. 2334 רחובות.
טל' 08־459395

לרשת מלונות גול
ד ר ו ש י ם
למלון טל
(לפנות לגבי דודו טל: 03־4554283)
סגנית למנהלת משק
איש אחזקה
מלצרים/יות

התעשיה האוירית לישראל בע"מ
ויש לך עתיד בתעשיית העתיד
אתגר לאדם החושב
בתעשיה האוירית – בחטיבת הנדסה יפתח
קורס לחקר ביצועים צבאי
לקורס יתקבלו מועמדים/ות בעלי פוטנציאל אישי גבוה בלבד.
• תנאי מינימום למועמדים:
★ בעלי תארים במתמטיקה ובחקר ביצועים.
★ מהנדסים בעלי רקע בפיתוח וביישום אמצעי לחימה.
★ קצינים בעלי רקע מבצעי מתאים ותואר אקדמי באחד מהמקצועות המדוייקים.
הקורס ימשך כ־4 חודשים רצופים (לימודי יום).
משתתפי הקורס יקבלו שכר בתקופת הקורס.
מועד יעד לפתיחת הקורס: אפריל, 87.
בוגרי הקורס יועסקו בחקר ביצועים צבאי ובפיתוח תשתיות במערכות עתידיות רבות אתגר ועניין, במסגרת חטיבת ההנדסה של המפעל.
מועמדים מתאימים העונים לדרישות – כנ"ל מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים, השכלה, נסיון ומספר תעודת זהות אל:
מינהל התעסוקה, יחידת גיוס וקליטה, התעשיה האוירית לישראל בע"מ
נמל התעופה בן־גוריון, מיקוד 70100.
נא לציין על המעטפה עבור "קורס חקר ביצועים צבאי".
רק מועמדים מתאימים ייענו • סודיות מובטחת

לחברת שיווק ארצית למוצרי טכסטיל בית
דרושים
1. מנהל חנות מפעל
באזור חדרה
עם נסיון במכירות
2. עוזר למנהל חנות
לאזור ת"א
בחור צעיר ונמרץ אחרי צבא
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף תולדות חיים לדרורי־שלומי שדרות 46 ת"א 62190

לתמרת
ישוב קהילתי כפרי (ליד נהלל)
דרוש מרכז אגודה
כישורים נדרשים:
כושר ארגון וניהול
כושר ניהול משא ומתן, ידע בבניה ופיננסים.
עדיפות לבעלי ניסיון קודם. על המעומדים להעביר בכתב יד ולציין קורות חיים, רקע אישי והדרישות שכר לפי הכתובת מזכירות תמרת דואר מגדל־העמק 10505.

דרושה בתל־אביב
פקידה
סטודנטית/ סמינריסטית
לקבלת קהל בערב לביה"ס
ערב
טל. 783396 (אחרי 19.00)

דרושה
מורה
למחול יצירתי
לעבודה במרכז קהילתי ברמת־גן.
774376, 766390
תנאים טובים.

למעון נעמ"ת
רמת־השרון
דרושות:
מבשלת, מטפלות
טלפון 484883
או 471211־2

דרושים:
אנשי מכירות
לפנות
ונעד מחשבים
052־912262
052־24992

קופת חולים מאוחדת
לסניפנו בכפר סבא
דרוש/ה
כימאי/ת
בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות
בעל/ת ידע בלקיחות דמים.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהלת המעבדה בכפר סבא רח' הרצל גן העיר טלפון: 052־20154

למוסך קואופ "שלב"
דרוש
מומחה לקפיצי רכב כבד
לפנות למנהל המוסך
טל. 332969 לקנה"צ
2־3־9610891 אחה"צ

מזגן?
עכשיו?

הכן רכבך לקיץ הבא!

רב קר בע"מ

החברה הגדולה בישראל המתמחה בייצור והתקנת מזגני אויר לרכב מסחרי ועכשיו גם לרכב פרטי

מציעה לך מזגן ב— 6 תשלומים שווים

או תשלום ב"ויזה עדיף"

מחירים לדוגמא:	
פולקסווגן - טרנספורטר (בנזין)	550 ש"ח × 6
פורד טרנזיט -	582 ש"ח × 6
רנו טרפיק -	582 ש"ח × 6
פיאט דוקאטו -	590 ש"ח × 6
פיג'ו J-5 -	590 ש"ח × 6
איווקו -	590 ש"ח × 6

* המחירים אינם כוללים מע"מ

המבצע מוגבל למזמין עד סוף חודש נובמבר

זה הזמן להתקין מזגן!!

א. תור קרוב לפי בחירתך. ב. תשלומים נוחים.
ג. התקנה מהירה. ד. אחריות ל־2 קייצים.

רב־קר —

תעשית מיזוג אויר לרכב, קרית אריה, עמל 50 פ"ת, טל. 9221810, 03־9240181־2

- אשדוד — מזגל, רח' העבודה 73, א. התעשיה הקלה, אשדוד טל. 055־32243
- ירושלים — "בריזה", אזור התעשיה עטרות טל. 02־853707
- חיפה — מזגנית, כביש עכו חיפה, ע"י מילואות, טל. 919670, 04־718866
- באר־שבע — קירור ניסים, איזור התעשיית, עמק שרה טל. 79866, 057־33183
- נתניה — "סעקר", אזור התעשייה הישן מול הבנק הבינלאומי תראשון 053־38319

RAV CAR